

Adolygiad Digartrefedd

2017/18

Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Adroddiad Llawn

Chwefror 2018

Prif Gyswllt: David Tonks
E-bost: david.tonks@arc4.co.uk
Rhif Ffôn: 0800 612 9133
Gwefan: www.arc4.co.uk

© 2018 arc⁴ Limited (Rhif Cwmni 06205180)

Mae'r Adolygiad Digartrefedd hwn wedi ei baratoi gan arc⁴ Limited ar ran Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy. Mae'r Adolygiad ei hun yn rhoi dadansoddiad manwl o lefelau a natur digartrefedd, archwiliad o'r gwasanaethau ac adolygiad o'r adnoddau sydd ar gael i'w gwario ar ddigartrefedd o fewn y sir.

Mae hefyd yn cynnig sail tystiolaeth ar gyfer y Strategaeth Tai Lleol yn ogystal â Strategaeth Ddigartrefedd benodol.

Mae'r Adolygiad Digartrefedd hwn wedi ei baratoi gan arc⁴ Limited ar ran Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy. Gan hynny, mae'r Adolygiad hwn yn cydymffurfio â deddfwriaeth cysylltiedig a pherthnasol (Rhan 2 (Digartrefedd) Deddf Tai (Cymru) - 2014) yn ogystal â Chod Canllawiau ar Ddyraniad Llety a Digartrefedd (2016).

Yr Adolygiad Digartrefedd fydd prif elfen y sail tystiolaeth angenrheidiol ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy. Ei nod yw nodi, cipio a meintio'r lefelau o ddarpariaeth gyfredol a'r galw yn y dyfodol am y gwasanaethau digartrefedd o fewn y fwrdeistref a thrwy ei ganfyddiadau bydd yn ategu ac yn hysbysu datblygiad ymateb lefel gwasanaeth lleol, y Strategaeth Digartrefedd newydd yn ogystal â datblygiad Strategaeth Digartrefedd is-ranbarthol ar gyfer Gogledd Cymru. Mae'r Adolygiad Digartrefedd hwn yn rhan o gyfres o adolygiadau tebyg a gomisiynwyd ar gyfer chwe* awdurdod lleol Gogledd Cymru sydd i'w cwblhau gan arc⁴ Ltd yn hanner cyntaf 2018.

**Conwy; Sir Ddinbych; Sir y Fflint; Gwynedd; Wrecsam; Ynys Môn*

Tabl cynnwys

1.	Cyflwyniad	5
2.	Datblygiad Adolygiad a Strategaeth Ddigartrefedd	7
	Grwpiau Strategol a Chysylltiadau	7
	Methodoleg.....	7
3.	Cysylltiadau Strategol a Pholisi Cenedlaethol	9
	Y Cyd-destun Cenedlaethol	9
	Diwygio Lles.....	15
	Y Cyd-destun Rhanbarthol	19
	Y Cyd-destun Strategol.....	22
	Y Cyd-destun Cyfreithiol.....	28
4.	Proffil o Gonwy.....	30
	Poblogaeth	31
	Ystadegau Allweddol Cydraddoldeb	32
	Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru	33
	Tai ym Mwrdeistref Sirol Conwy	33
	Economi.....	35
	Iechyd a Gofal Cymdeithasol:.....	36
	Conwy Wledig.....	36
5.	Marchnad Dai Conwy	38
	Ystadegau Allweddol.....	38
	Deiliadaeth	38
	Fforddiadwyedd Perchen-Feddiannaeth	39
	Y Sector Rhentu Preifat	41
	Tai Amlfeddiannaeth (HMO)	44
	Sector Rhentu Cymdeithasol.....	45
	Cartrefi Gwag ac Ail Gartrefi	48
	Cyflenwad Tai	52
	Asesiad o'r Farchnad Dai Leol 2017	54
6.	Lefelau Digartrefedd ar draws Conwy.....	56
	Darlun Cenedlaethol ledled Cymru 2016/17	56
	Digartrefedd yng Nghonwy	59
	Data Digartrefedd.....	60
	Datrysiadau Tai.....	61
	Ystadegau Digartrefedd	62

Rhestr o Dablau

Tabl 4.1	Ystadegau Allweddol Cydraddoldeb	32
Tabl 5.1	Deiliadaeth	38
Tabl 5.2	Cymharebau fforddiadwyedd	40
Tabl 5.3	Prynwyr Tro Cyntaf / Aelwydydd Newydd y mae pris y farchnad allan o'u cyrraedd	40
Tabl 5.4	Lefelau rhent	42
Tabl 5.5	Fforddiadwyedd rhenti	43
Tabl 5.6	Lwfans Tai Lleol yn erbyn rhent	44
Tabl 5.7	Tai Amlfeddiannaeth	45
Tabl 5.8	Tai Cymdeithasol	45
Tabl 5.9	Darparwyr Tai Cymdeithasol	46
Tabl 5.10	Anghenion cyffredinol yn ôl maint gwely	46
Tabl 5.11	Lefelau rhent yn ôl nifer y gwllâu	48
Tabl 5.12	Cartrefi Gwag	48
Tabl 5.13	Ail Gartrefi	50
Tabl 5.14	Cartrefi Gwag Hirdymor	52
Tabl 5.15	Adeiladu Tai	52
Tabl 5.16	Angen o Ran Tai	54
Tabl 5.17	Cymysgedd Tai	55
Tabl 6.1	Ceisiadau am wasanaeth Datrysiadau Tai	61
Tabl 6.2	Canlyniadau Deddf Tai (Cymru) 2014	62
Tabl 6.3	Atal yn llwyddiannus	66
Tabl 6.4	Canlyniadau lliniaru llwyddiannus	67
Tabl 6.5	Crynodeb Atal a Lliniaru	69
Tabl 6.6	Trosolwg o weithgarwch atal	69
Tabl 6.7	Gweithgarwch atal – cymhariaeth fesul Sir	70
Tabl 6.8	Cyfraddau lliniaru – cymharu fesul Sir	70
Tabl 6.9	Rhesymau dros fod yn ddigartref	72
Tabl 6.9	Rhesymau dros ddigartrefedd (parhad)	73
Tabl 6.10	Angen blaenoriaethol yn ôl rheswm	75
Tabl 6.11	Llety Dros Dro yn ôl math	78
Tabl 6.12	Llety dros dro yn ôl hyd yr arhosiad	78
Tabl 6.13	Gwariant blynyddol ar lety argyfwng	81

Rhestr o Ffigurau

Siart 5.1	Darpariaeth Tai 2007-2015	53
Siart 6.1	Ceisiadau am wasanaeth Datrysiadau Tai.....	62
Siart 6.2	Aelwydydd sydd wedi treulio amser mewn Llety Dros Dro	76
Siart 6.3	Ciplun o aelwydydd mewn Llety Dros Dro	77
Siart 6.4	Aelwydydd mewn Gwely a Brecwast	79
Siart 6.5	Nifer y lleoliadau argyfwng	80
Siart 6.6	Gwariant net ar Wely a Brecwast	81

Mae'r adroddiad hwn yn ystyried cyfarwyddiadau a gofynion penodol ein cleient. Nid yw wedi ei fwriadu ar gyfer unrhyw drydydd parti, ac ni ddylai unrhyw drydydd parti ddibynnu arno, ac nid oes unrhyw gyfrifoldeb yn cael ei gymryd dros unrhyw drydydd parti.

Nid yw arc⁴ Limited yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb nac atebolrwydd, ac nid yw'n rhoi unrhyw sicrwydd o ran cywirdeb na chyflawnrwydd unrhyw wybodaeth trydydd parti (gan gynnwys data) sy'n cael ei gynnwys yn y ddogfen hon.

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn mynnu bod pob Awdurdod Lleol yn cynnal adolygiad digartrefedd ac yn llunio strategaeth yn seiliedig ar yr adolygiad hwnnw. Mae'r Ddeddf yn nodi fod yn rhaid i bob Awdurdod Tai Lleol fabwysiadu eu Strategaeth Digartrefedd cyntaf yn 2018 ac yn datblygu strategaeth newydd, bob pedair blynedd wedi hynny.
- 1.2 Rhaid i'r Adolygiad Digartrefedd ystyried y canlynol:
 - (a) Lefelau presennol, a lefelau tebygol yn y dyfodol, o ddigartrefedd yn ardal yr awdurdod tai lleol.
 - (b) Y gweithgareddau sy'n cael eu cynnal ar gyfer cyflawni'r amcanion canlynol (neu sy'n cyfrannu at eu cyflawni)
 - I. Atal digartrefedd

- II. Sicrhau fod llety addas ar gael, neu y bydd ar gael, i bobl sydd yn ddigartref neu a allai fod yn ddigartref
 - III. Ar yr amod fod cefnogaeth foddhaol ar gael i bobl sydd yn ddigartref, neu a allai fod yn ddigartref.
- (c) Yr adnoddau sydd ar gael i'r awdurdod, awdurdodau cyhoeddus eraill, sefydliadau gwirfoddol ac unigolion eraill am y gweithgareddau a amlinellir yn (b) uchod.
- 1.3 Mae mynd i'r afael â digartrefedd yn flaenoriaeth allweddol i Gyngor Conwy a'i sefydliadau partner, bydd yr adolygiad cynhwysfawr hwn yn cynnig sail tystiolaeth gadarn i hysbysu'r Strategaeth Tai Lleol a'r cynlluniau digartrefedd strategol sy'n cael eu datblygu gan yr Awdurdod. Ar adeg ysgrifennu'r adolygiad hwn roedd chwech awdurdod lleol Gogledd Cymru yn trafod gyda Llywodraeth Cymru o ran datblygu Strategaeth Digartrefedd Ranbarthol gyda chynlluniau cyflenwi lleol.
 - 1.4 Bydd yr adolygiad hwn yn cynnig sail ar gyfer gweithio mewn ffordd strategol i atal digartrefedd a darparu gwasanaethau i gefnogi a darparu ar gyfer y sawl sydd ag anghenion tai.

2. Datblygiad Adolygiad a Strategaeth Ddigartrefedd

- 2.1 Er bod Cyngor Sir Conwy wedi cynhyrchu'r ddogfen hon fel rhan o'i ddyletswydd statudol, nid dim ond adolygiad o'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yw hwn. Mae materion lluosog a chymhleth sy'n gallu achosi digartrefedd, felly wrth grynhoi'r adolygiad hwn, mae'r Cyngor wedi gweithio'n agos gydag amrywiaeth o asiantaethau statudol a gwirfoddol eraill i gael dealltwriaeth fanwl o ddigartrefedd yng Nghonwy.
- 2.2 Mae'r adolygiad yn ddogfen aml-asiantaeth sy'n cydnabod bod gweithio mewn partneriaeth yn allweddol ar gyfer atal digartrefedd a datblygu datrysiadau cymorth tai hir dymor a chynaliadwy.

Grwpiau Strategol a Chysylltiadau

- 2.3 Grŵp Llywio Atal Digartrefedd Conwy yw'r grŵp darparu ffurfiol sy'n goruchwyllo datblygiad yr Adolygiad a'r Strategaeth a bydd yn monitro gweithrediad cynllun gweithredu'r strategaeth.
- 2.4 Mae'r grŵp yn cwrdd yn rheolaidd ac yn cynnwys swyddogion o ystod o asiantaethau statudol a gwirfoddol.
- 2.5 Mae hwn yn un o nifer o grwpiau darparu a fydd yn adrodd ar gynnydd i Bartneriaeth Strategol Tai Conwy.
- 2.6 I gefnogi'r grŵp darparu, mae'r Sir wedi sefydlu Fforwm Digartrefedd, sy'n cynnwys ystod o sefydliadau sy'n gweithio ar draws yr ardal. Nod y grŵp hwn yw cwrdd bob chwarter blwyddyn ac mae'n cynnig dull ar y cyd at fynd i'r afael â digartrefedd drwy rannu gwybodaeth, gwella gwaith ar y cyd a chyfrannu at ddarparu cynllun gweithredu'r Strategaeth Digartrefedd.
- 2.7 Nododd y broses adolygu nifer o gysylltiadau strategol sy'n bodoli ar lefel genedlaethol, ranbarthol a lleol. Mae pwysigrwydd nodi'r cysylltiadau strategol hyn yn angenrheidiol os bydd yr ymateb i atal digartrefedd yn effeithiol.

Methodoleg

- 2.8 Ceisiodd y broses adolygu nodi anghenion pob person digartref, a'r rhai sy'n debyg o fod yn ddigartref. Cyflawnwyd hyn drwy greu darlun manwl o natur a lefelau digartrefedd ar draws y Sir yn y gorffennol, y presennol ac yn y dyfodol.
- 2.9 Mae'r Adolygiad yn tynnu ynghyd y data sydd ar gael o ystod o ffynonellau gan gynnwys Ffurflenni Llywodraeth Cymru, data mapio anghenion Cefnogi Pobl, data estyn allan, data Cyngor Ar Bopeth a data Shelter. Cafodd nifer o ymarferion ymgynghori a mapio eu cwblhau hefyd. Mae'r wybodaeth hon yn cynnig darlun manwl o lefelau ac achosion digartrefedd ar draws Conwy, ac o'i ddefnyddio â data demograffig, mae'r adolygiad yn nodi anghenion heb eu diwallu a thueddiadau i'r dyfodol.

- 2.10 Roedd ymgynghori â staff, partneriaid a chwsmeriaid yn hanfodol i'r broses adolygu, a bydd yn parhau i hysbysu datblygiad y strategaeth a gwelliannau i wasanaethau presennol y Cyngor.

DRAFT

3. Cysylltiadau Strategol a Pholisi Cenedlaethol

- 3.1 Wrth fynd ymlaen ag argymhellion yr adolygiad hwn, mae'n bwysig deall beth sy'n cymell digartrefedd a'r galw am dai, a sut mae penderfyniadau polisi ar lefel lleol a chenedlaethol yn llunio'r ymateb.

Y Cyd-destun Cenedlaethol

Blaenoriaethau Llywodraeth y Deyrnas Unedig

- 3.2 Yn deillio o bolisi cenedlaethol, cynigion polisi, cynlluniau busnes a phenderfyniadau gwario adrannau'r llywodraeth, gellir crynhoi uchelgeisiau'r llywodraeth fel:

- Lleihau'r diffyg cenedlaethol.
 - Creu economi gynaliadwy a gwydn, ar draws y sectorau cyhoeddus, preifat, gwirfoddol a chymunedol.
 - Lleihau anghydraddoldebau iechyd a gwell canlyniadau iechyd, gydag iechyd y tlotaf yn cael ei wella gyflymaf. Dylai fod gan bobl ragor o annibyniaeth, dewis a rheolaeth drwy gydol eu bywydau. Mae iechyd Meddwl yr un mor bwysig ag iechyd corfforol.
 - Dod â diwedd ar dlodi plant erbyn 2020.
 - Mae pobl a chymunedau yn cael eu grymuso i wneud penderfyniadau gwybodus ynghylch eu bywydau eu hunain, yn cyfrannu at lunio gwasanaethau a dal penderfynwyr yn gyfrifol.
- 3.3 Er mwyn lleihau'r diffyg cenedlaethol, mae Llywodraeth Prydain wedi lleihau gwariant cyhoeddus yn sylweddol dros gyfnod byr iawn, mae hyn wedi caniatáu rhagor o gyfrifoldeb lleol am benderfyniadau gwario drwy Ddeddf Lleoliaeth 2011 ac mae'n disgwyl i'r sectorau preifat, gwirfoddol a chymunedol wneud mwy o gyfraniad.

Y Strategaeth Dai Genedlaethol – 'Gwella Bywydau a Chymunedau - Cartrefi yng Nghymru'

- 3.4 Mae'r strategaeth a gyhoeddwyd yn 2010 yn cydnabod fod buddsoddi mewn tai yn ymwneud â mwy na materion brics a morter, yn ogystal â gwella bywydau pobl, mae'n dod â buddion i bobl hefyd, gan gyfrannu at wella eu hiechyd, lles ac ansawdd bywyd. Mae buddsoddi arian cyhoeddus mewn adeiladu ac adnewyddu cartrefi hefyd yn cyfrannu at economïau cenedlaethol a lleol, gan greu a chefnogi swyddi a chyfleoedd hyfforddi. Mae'n helpu adfywio cymunedau; gwella eu hedrychiad, eu diogelwch, a helpu pobl i deimlo'n dda am y man lle maent yn byw.
- 3.5 Blaenoriaethau'r Strategaeth yw:
- Darparu rhagor o'r math cywir o dai a chynnig mwy o ddewis;

- Gwella cartrefi a chymunedau, gan gynnwys effeithlonrwydd ynni cartrefi newydd a phresennol.
- Gwella gwasanaethau a chefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai, yn enwedig ar gyfer pobl ddiamddiffyn a phobl o grwpiau lleiafrifol.

Cynllun Digartrefedd 10 Mlynedd i Gymru

- 3.6 Yn 2009, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei Gynllun Digartrefedd 10 Mlynedd i Gymru. Mae'r cynllun 10 mlynedd yn amlinellu egwyddorion arweiniol ar gyfer datblygu a darparu gwasanaethau digartrefedd.
- 3.7 Yr amcanion strategol sy'n ategu'r Cynllun hwn yw:
- Atal digartrefedd lle bo modd;
 - Gweithio ar draws terfynau sefydliadol a pholisi;
 - Gosod y defnyddiwr gwasanaeth yng nghanol y gwasanaeth a ddarperir;
 - Sicrhau cynhwysiant cymdeithasol a mynediad cyfartal at wasanaethau;
 - Gwneud y defnydd gorau o adnoddau.
- 3.8 Gweledigaeth y Cynllun yw lleihau digartrefedd a'i effaith. Sicrhau y gall pawb dderbyn y cymorth sydd ei angen arnynt i osgoi bod yn ddigartref sydd wrth ganol cyflawni'r weledigaeth hon. Lle nad oes modd atal digartrefedd, mae'r Cynllun yn ceisio sicrhau fod maint y boen, amddifadedd ac anfanteision y gellir eu hachosi yn cael ei gadw mor isel a bo modd. I wneud hyn, mae angen i wasanaethau fod o fewn cyrraedd hawdd, ar gael yn rhwydd, wedi eu dylunio o amgylch, ac yn ymatebol i, anghenion y bobl sy'n eu defnyddio.

Deddf Tai (Cymru) 2014

- 3.9 Creodd ail ran Deddf Tai (Cymru) 2014 newidiadau lluosog i'r dyletswyddau sydd ar Awdurdodau Lleol i bobl sy'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd o fewn 56 diwrnod.
- 3.10 Mae'r newidiadau hyn yn cynnwys:
- Dyletswyddau newydd i awdurdodau lleol helpu atal digartrefedd i unrhyw un sy'n gofyn am gymorth;
 - Mae cynnwys pobl wrth ddylunio eu hymatebion eu hunain, drwy ddatblygu Cynllun Tai Personol ar y cyd sy'n edrych ar broblemau tai uniongyrchol a hefyd unrhyw faterion gwaelodol;
 - Ymyrryd yn gynnar – o fewn 56 diwrnod o ddigartrefedd – rhwystro sefyllfaoedd pobl rhag mynd y tu hwnt i'w rheolaeth;
 - Dileu angen blaenoriaethol awtomatig i rai sy'n gadael carchar;
 - Gosod dyletswyddau newydd ar gymdeithasau tai i gydweithredu wrth atal digartrefedd; a

- Caniatáu awdurdodau lleol i gyflawni dyletswyddau digartrefedd gyda chynnig o lety rhent preifat heb ganiatâd yr ymgeisydd.
- 3.11 Mae'r gofynion newydd hyn yn rhoi pwysau ychwanegol ar wasanaethau digartrefedd, lle mae dyletswydd ar Gynghorau i unrhyw aelwyd dan fygythiad o ddigartrefedd o fewn 56 diwrnod; ac effaith hyn yw nifer llawer uwch o aelwydydd angen cymorth gan yr Awdurdod Lleol.
- 3.12 Er mwyn gallu ymateb i'r her hon ac atal digartrefedd yn llwyddiannus ar gyfer yr aelwydydd hyn, mae angen i Awdurdodau Lleol sicrhau fod gwasanaethau yn cael eu hailstrwythuro i ganolbwyntio ar ymyrraeth gynnar ac atal, gan ganolbwyntio ar gyflawni canlyniadau sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.
- 3.13 Yn yr hir dymor, mae Llywodraeth Cymru wedi addo i gael gwared ar y prawf bwriad i bob teulu. Rhagwelir y bydd yn cael ei gyflwyno o fis Ebrill 2019. Bydd hyn yn rhoi pwysau pellach ar Awdurdodau Lleol o ran gallu dod o hyd i ddewisiadau tai cynaliadwy ar gyfer teuluoedd a allai fod yn ddiamddiffyn, gydag anghenion cefnogaeth lluosog.

Rhentu Doeth Cymru

- 3.14 Cyflwynodd Deddf Tai (Cymru) 2014 hefyd y gofyniad i bob landlord preifat fod yn gofrestredig. Mae Rhentu Doeth Cymru yn sicrhau fod pob eiddo a rentir yn breifat yng Nghymru a'u landlordiaid yn cael eu henwi ar gofrestr ganolog. Yn ogystal, mae'n rhaid i landlordiaid ac asiantau sy'n gosod ac yn rheoli eiddo hefyd gael trwydded. Er mwyn cael trwydded, mae'n rhaid i bobl gael eu hyfforddi yn eu hawliau a'u cyfrifoldebau wrth rentu eiddo i denantiaid.

Safon Seiliau Cyfartal

- 3.15 Mae'r Safon Seiliau Cyfartal yn amlinellu canllawiau ar gyfer safon y gwasanaeth y dylai pobl ei gael pan eu bod yn cysylltu â gwasanaethau digartrefedd Cymru. Bydd sefydliadau sy'n ymrwymo i'r Safon Seiliau Cyfartal yn arddangos eu hymrwymiad i ddarparu gwasanaeth o safon, wedi ei ganolbwyntio ar y person.
- 3.16 Datblygwyd y Safon gan ddefnyddwyr gwasanaethau tai a digartrefedd yn y gorffennol ac ar hyn o bryd drwy Brosiect Daliwch Sylw Shelter Cymru.

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

- 3.17 Mae'r Ddeddf yn darparu'r fframwaith cyfreithiol ar gyfer gwella lles pobl sydd angen gofal a chymorth, a gofalmwyd sydd angen cefnogaeth, ac ar gyfer trawsnewid gwasanaethau cymdeithasol yng Nghymru. Mae'r Ddeddf yn newid y ffordd y caiff anghenion pobl eu hasesu a'r ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu, gan roi mwy o lais i bobl yn y gofal a'r gefnogaeth y maent yn ei gael.
- 3.18 Mae hefyd yn hyrwyddo ystod o gymorth sydd ar gael o fewn y gymuned i leihau'r angen am gefnogaeth ffurfiol, a gynlluniwyd.
- Bydd gwasanaethau ar gael i ddarparu'r gefnogaeth gywir ar yr adeg gywir

- Bydd mwy o wybodaeth a chynghor ar gael
- Bydd yr asesu yn symlach ac yn gyfrannol
- Bydd gan ofalwyr yr un hawl i gael eu hasesu am gefnogaeth
- Bydd pwerau cryfach i gadw pobl yn ddiogel rhag camdriniaeth ac esgeulustod

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 3.19 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gorchymyn fod cyrff cyhoeddus yn cyflawni eu swyddogaethau mewn modd cynaliadwy sy'n gwella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol – yn ymarferol, mae hyn yn golygu darparu gwasanaethau ataliol, ystyried anghenion byrdymor a hirdymor, a gweithio ar y cyd â phartneriaid i gynnig gwell canlyniadau ac osgoi dyblygu.

Rheoliadau Arbed Ynni (Eiddo Rhentu Preifat) (Cymru a Lloegr) 2015

- 3.20 Mae Rheoliadau 2015 wedi eu cynllunio i fynd i'r afael â'r eiddo lleiaf effeithlon o ran ynni yng Nghymru a Lloegr – rhai gyda sgoriau F neu G ar eu Tystysgrif Perfformiad Ynni (EPC). Mae'r Rheoliadau yn sefydlu safon isafswm o fand E ar gyfer eiddo rhentu preifat domestig, gan effeithio ar denantiaethau newydd o 1 Ebrill 2018.

Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016

- 3.21 Nod Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) yw ei gwneud yn symlach ac yn haws i bobl renti cartref, gan ddileu darnau cymhleth o ddeddfwriaeth gyfredol gydag un fframwaith gyfreithiol glir.
- 3.22 Mae'r 'contractau meddiannaeth' newydd wrth galon y Ddeddf. Gyda nifer cyfyngedig o eithriadau, mae'r Ddeddf yn disodli pob tenantiaeth a thrwydded gyfredol gyda dim ond dau fath o contract meddiannaeth:
- contract diogel - wedi ei fodelu ar y denantiaeth ddiogel bresennol a roddir gan Awdurdodau Lleol;
 - contract safonol – wedi ei fodelu ar y denantiaeth fyrddaliol sicr gyfredol a ddefnyddir yn y sector rhentu preifat yn bennaf.
- 3.23 Bydd y Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i landlordiaid roi datganiad ysgrifenedig o'r contract meddiannaeth sy'n amlinellu hawliau a chyfrifoldebau landlordiaid a'r rhai hynny sy'n rhentu ganddynt. I helpu landlordiaid gydymffurfio â'r gofyniad hwn, bydd Llywodraeth Cymru yn darparu contractau model am ddim.
- 3.24 Bydd cyfnod meddiannu isafswm o chwe mis yn cael ei gynnal gan y Ddeddf a bydd rhaid i landlordiaid sicrhau fod yr eiddo yn addas i bobl fyw ynddo. Bydd y Ddeddf hefyd yn helpu diogelu pobl rhag cael eu troi allan dim ond am eu bod yn cwyno ynghylch cyflwr eiddo.

- 3.25 Bydd pobl sy'n cael eu hunain mewn amgylchiadau anodd hefyd yn elwa o'r Ddeddf. Bydd yn helpu atal sefyllfaoedd digartrefedd cyfredol lle mae tenant ar y cyd yn gadael y denantiaeth, gan felly ddod â diwedd ar denantiaeth i bawb arall. Bydd yr ymagwedd newydd tuag at gontractau hefyd yn helpu dioddefwyr trais domestig drwy alluogi'r person sy'n cyflawni'r trais domestig i gael eu targedu ar gyfer eu troi allan.
- 3.26 Mae hefyd yn mynd i'r afael ag anghydraddoldebau o ran sut y gall rhywun fod yn olynnydd i denantiaeth, gyda hawl olyniaeth i ofalwyr yn cael ei chreu.
- 3.27 Bydd y Ddeddf yn galluogi landlordiaid i ailfeddiannu eiddo gwag heb fod angen gorchymyn llys, gan alluogi eiddo i gael eu hailosod yn gyflymach.

Bil Deddf Diddymu'r Hawl i Brynu a Hawliau Cysylltiedig (Cymru)

- 3.28 Mae Bil Diddymu'r Hawl i Brynu, Caffael a Hawliau Cysylltiedig (Cymru) yn ceisio cyfyngu, ac yn y pen draw dod a diwedd i'r Hawl i Brynu (gan gynnwys yr Hawl i Brynu a Gynhelir a'r Hawl i Brynu Estynedig) a'r Hawl i Gaffael yng Nghymru. Pwrpas penodol y Bil gan Lywodraeth Cymru yw diogelu stoc tai cymdeithasol Cymru i bobl nad ydynt yn gallu caffael cartrefi drwy'r farchnad dai. Os yw'r Bil yn cael ei weithredu, bydd hyn yn cyfyngu ar nifer yr unedau tai cymdeithasol a gollir.

Deddf Trais yn erbyn Merched, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) (2015).

- 3.29 Ar 29 Ebrill 2015, derbyniodd Deddf Trais yn erbyn Merched, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) Gydsyniad Brenhinol a daeth yn Ddeddf. Nod y ddeddfwriaeth yw gwella ymateb y sector cyhoeddus yng Nghymru i gamdriniaeth a thrais o'r fath.
- 3.30 Bydd y Ddeddf yn:
- Gwella trefniadau i hyrwyddo ymwybyddiaeth o, ac atal, diogelu a chefnogi dioddefwyr trais ar sail rhywedd, cam-drin domestig a thrais rhywiol;
 - Cyflwyno dull sy'n seiliedig ar anghenion i ddatblygu strategaethau a fydd yn sicrhau cyfeiriad strategol cryf ac atebolrwydd cryfach;
 - Sicrhau perchnogaeth ar lefel strategol, drwy benodi Ymgynghorydd Gweinidogol a fydd â rhan wrth gynghori Gweinidogion Cymru a gwella gwaith ar y cyd ymysg asiantaethau ar draws y sector hon;
 - Gwella cysondeb, cydraddoldeb a chyfuno darpariaeth gwasanaeth yng Nghymru.

Yr hawl i fod yn Ddiogel

- 3.31 Yn 2010, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru 'Yr Hawl i fod yn Ddiogel' sef ei strategaeth ar gyfer mynd i'r afael â phob math o drais yn erbyn merched. Mae'r Hawl i fod yn Ddiogel yn cynnwys pedwar blaenoriaeth allweddol:
- Atal a Chodi Ymwybyddiaeth am Drais yn Erbyn Merched a Cham-drin Domestig;

- Darparu Cymorth i Ddioddefwyr a Phlant
- Gwella Ymateb Asiantaethau Cyfiawnder Troseddol;
- Gwella Ymateb Gwasanaethau Iechyd ac Asiantaethau Eraill.

3.32 Mae'r strategaeth yn nodi lle bynnag y bo modd, y dylai dioddefwyr gael eu cadw yn ddiogel yn eu cartrefi eu hunain a'r cyflawnwr fyddai'n gorfod gadael, nid y dioddefwr. Yn anffodus, serch hynny, mae rhai merched yn teimlo nad oes unrhyw ddewis ond gadael gan fod y perygl iddyn nhw a'u plant mor fawr. Mae atal y merched hyn a'u plant rhag dod yn ddigartref yn flaenoriaeth.

Strategaeth Camddefnyddio Sylweddau Deng Mlynedd Cymru - Gweithio Gyda'n Gilydd i Leihau Niwed

3.33 Mae Gweithio Gyda'n Gilydd i Leihau Niwed yn cydnabod fod gan wasanaethau tai ac atal digartrefedd ran hanfodol i'w chyflawni wrth helpu camddefnyddwyr sylweddau i gael mynediad at y llety sydd ei angen arnynt. Rhaid i dai gael eu hystyried yn elfen ganolog o'r gwasanaethau a chael eu hadlewyrchu mewn mecanweithiau cynllunio.

Strategaeth Cynhwysiant Ariannol Cymru 2016

3.34 Amlinellodd y Strategaeth Cynhwysiad Ariannol ei weledigaeth i bawb sy'n byw yng Nghymru i gael mynediad i wasanaethau ariannol priodol a fforddiadwy, cael eu cefnogi gan wasanaethau gwybodaeth a chynghor y sicrhawyd eu hansawdd, a bod ganddynt y gallu ariannol a'r cymhelliant i elwa o'r gwasanaethau ariannol sydd ar gael iddynt.

3.35 Bydd darparu'r weledigaeth hon yn gwneud cyfraniad pwysig at drechu tlodi a chefnogi'r rhai hynny sy'n byw mewn aelwydydd incwm isel. Nod penodol y Strategaeth yw fod:

- Pawb yn derbyn yr addysg ariannol sydd ei angen arnynt, boed mewn ysgolion, y gymuned neu leoliad arall, gan barhau drwy gydol eu bywydau ac i'w hymddeoliad;
- Mae gan bawb fynediad at wybodaeth wrthrychol a dealladwy a chynghor ar gredyd, dyled, arbedion a phensiynau, wedi eu darparu ar y pryd a drwy'r sianel sydd fwyaf addas i unigolyn;
- Mae gan bob oedolyn fynediad at gyfrif trosiannol eu hunain a'r gallu i wneud defnydd llawn ohono;
- Mae gan bawb fynediad at gredyd fforddiadwy a phriodol gan fenthycwyr cyfrifol;
- Anogir pawb i gynilo, hyd yn oed symiau bychan achlysurol, i ddangos pwysigrwydd diwylliant o gynilo, i gynyddu gwydnwch yn erbyn siociau ariannol ac adnodd ychwanegol ar gyfer ymddeol;
- Mae gan bawb fynediad at y sicrwydd yswiriant cywir ar gyfer ei anghenion o neu hi, am bris teg.

Diwygio Lles

Credyd Cynhwysol a'r Taliad Annibyniaeth Bersonol

- 3.36 Mae Deddf Diwygio Lles 2012 Llywodraeth y DU yn deddfu ar gyfer y newid mwyaf i'r system les ers dros 60 mlynedd. Cyflwynodd prif elfennau Ddeddf Diwygio Lles ddau fudd-dal newydd: Credyd Cynhwysol (CC) sy'n disodli chwe budd-dal oedran gwaith cyfredol yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) yn ymwneud â / yn seiliedig ar incwm i bobl mewn gwaith a di-waith; a'r Taliad Annibyniaeth Bersonol (TAB).
- 3.37 Dechreuodd yr Adran Gwaith a Phensiynau raglen gyfyngedig o gyflwyno CC yn 2014. Bydd ehangiad cenedlaethol CC yn cynnwys hawlwr ceisio gwaith sengl newydd ar draws y DU erbyn mis Mawrth 2016. Ym mis Chwefror 2016, adroddodd yr Adran Gwaith a Phensiynau y byddai'r gwasanaeth CC llawn ar gyfer hawlwr newydd yn cael ei ddarparu'n genedlaethol ar gyfer pob math o hawlwr drwy broses gyflwyno fesul cam o fis Mai 2016, gan gwblhau yn haf 2018.
- 3.38 Mae'r Adran Gwaith a Phensiynau wedi bod yn gweithio'n agos gydag adrannau Llywodraeth y DU, gweinyddiaethau datganoledig, Awdurdodau Lleol a chyrff cynrychioli Awdurdodau Lleol i ddatblygu fframwaith o Gefnogaeth Gynhwysol wedi ei Ddarparu'n Lleol i gefnogi'r hawlwr mwy cymhleth, diamddiffyn wrth drosglwyddo o fudd-daliadau presennol i CC. Profodd treialon, gan gynnwys dau yng Nghymru (Blaenau Gwent a Sir Gaerfyrddin) y trefniadau partneriaeth ategol ar gyfer brysbennu, cynhwysiant ariannol (gan gynnwys cymorth gosod cyllideb) a digidol.
- 3.39 Mae'r Taliad Annibyniaeth Bersonol (PIP) yn fudd-dal i bobl 16 i 64 oed gyda chyflwr iechyd neu anabledd hirdymor. Mae hawlwr sydd ar hyn o bryd yn derbyn Lwfans Byw i'r Anabl (DLA) wedi bod yn gorfod gwneud cais newydd am PIP pan ei bod yn dod yn amser adnewyddu. Mae'r Adran Gwaith a Phensiynau yn raddol yn gwahodd hawlwr DLA gyda dyfarniad hirdymor neu amhenodol i wneud hawliad am PIP.
- 3.40 Yn dilyn Cyllideb Haf 2015 Llywodraeth y DU a Datganiad yr Hydref 2015, bydd newidiadau treth a budd-daliadau Llywodraeth y DU i'w cyflwyno rhwng 2015/16 a 2019/20 yn lleihau incwm y teulu yng Nghymru o tua £600 miliwn y flwyddyn i gyd. Er bod y golled arian parod flynyddol gyfartalog i aelwydydd yng Nghymru yr un fath yn fras ag ar gyfer y DU gyfan, mae hyn yn gyfran uwch o incwm yng Nghymru gan fod incymau cyfartalog yn is. Bydd y golled hon yn ychwanegu at yr incwm sylweddol sydd eisoes wedi ei golli yn sgil toriadau lles cynharach. Mae disgwyl i'r Bil Diwygio'r Gyfundrefn Les a Gwaith dderbyn Cydsyniad Brenhinol yng Ngwanwyn 2016.
- 3.41 Yn 2015, cytunodd Grŵp Tasg a Gorffen Gweinidogol Llywodraeth Cymru ar Ddiwygio'r Gyfundrefn Les ar raglen ymchwilio i'r dyfodol, i asesu effaith y diwygiadau i'r gyfundrefn les ac ystyried yr effeithiau tebygol ar wahanol grwpiau incwm, mathau o deuluoedd, a'r rhai sydd â nodweddion a ddiogelir.
- 3.42 Bydd effaith diwygio'r gyfundrefn les yn ogystal â'r hinsawdd economaidd anodd yn parhau i fod yn heriol a'i gwneud yn bwysicach byth bod gwasanaethau mor

effeithiol â phosibl ar gyfer y rhai sydd yn ddigartref neu o dan fgythiad o ddigartrefedd.

- 3.43 Bydd Credyd Cynhwysol yn cael ei gyflwyno yng Nghonwy yn 2018.

DRAFT

Dod a diwedd ar yr hawl awtomatig i elfen costau tai'r Credyd Cynhwysol i bob ifanc ddi-waith 18 - 21 oed.

- 3.44 Mae'r newid hwn, a ddisgwylir yn 2017, wedi ei gysylltu â'r 'Ymrwymiad Ieuenctid' newydd, yn gosod amodoldeb mwy cadarn ar bobl ifanc sy'n chwilio am waith. Bydd rhai eithriadau, gan gynnwys rhai sy'n gadael gofal, rhieni ifanc a'r rhai hynny sy'n byw mewn tai a chymorth. Nid yw manylion y newid polisi hwn ar gael eto, ond y farn gyffredinol gan sefydliadau ieuenctid a digartrefedd yw y bydd cynnydd mewn digartrefedd ieuenctid o ganlyniad.

Cyfradd Ystafell a Rennir

- 3.45 Mae'r gyfradd ystafell a rennir i'r rhai dan 35 oed, a gyflwynwyd ym mis Ionawr 2012, yn golygu fod y Lwfans Tai Lleol uchaf y gellir ei dalu i berson sengl dan 35 oed wedi ei gyfyngu i'r gyfradd am ystafell sengl mewn eiddo a rennir neu fflat un ystafell. Mae yna eithriadau e.e. pobl sydd wedi treulio o leiaf 3 mis yn flaenorol yn bwy mewn llety â chymorth – gallai hyn olygu y bydd unigolion rhwng 25 a 34 oed yn dymuno aros mewn llety â chymorth am gyfnod hirach nac sydd angen, i elwa ar yr eithriad hwn.
- 3.46 Mae cyflwyno'r gyfradd ystafell a rennir wedi lleihau dewisiadau tai sydd ar gael i bobl ifanc sengl.

Cyfyngiadau i fudd-daliadau tai ar gyfer tan-feddianwyr

- 3.47 Ym mis Ebrill 2013, cyflwynwyd cyfyngiadau ar faint eiddo i bobl oedran gweithio mewn tai cymdeithasol, gan ddod â'r un rheolau sy'n berthnasol i osodiadau sector preifat. Mae hwn wedi dod i gael ei adnabod fel y "dreth ystafell wely" ac mae'n gorfodi pobl sy'n tan-feddiannu eiddo tai cymdeithasol i dalu tâl am bob ystafell wely yn fwy na'u hanghenion, a fydd yn cael ei gymryd fel gostyngiad yn y budd-dal i'w dalu.

Uchafswm Budd-daliadau

- 3.48 O 7 Tachwedd 2016, gostyngwyd yr uchafswm budd-daliadau i £384.62 i gyplau a'r rhai hynny gyda phlant a £257.69 yr wythnos i bobl sengl. Mae eithriadau i aelwydydd lle mae rhywun mewn gwaith ac/ neu yn derbyn Lwfans Byw i'r Anabl/ Lwfans Cyflogaeth a Chymorth Grŵp Cymorth / gofalwr.

Cynnydd mewn didyniadau ar gyfer unigolion nad ydynt yn ddibynnol

- 3.49 Honnir fod cynnydd mewn didyniadau ar gyfer unigolion nad ydynt yn ddibynnol yn arwain at gynnydd yn yr aelodau o aelwydydd y gofynnir iddynt adael gan nad yw incwm y teulu'n ddigonol i'w cynnal.

Rhewi Codi Graddfa Fudd-daliadau

- 3.50 Mae'r Budd-daliadau Oedran Gwaith a hawlir yn fwyaf cyffredin (Lwfans Ceisio Gwaith, Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, Credyd Treth Gwaith, Credyd Treth Plant) yn cael eu rhewi heb godi graddfa yn flynyddol. Bydd gwerth y budd-daliadau hyn yn syrthio o 8% erbyn 2020. Dros oes y Strategaeth Digartrefedd, bydd y rhewi hwn yn cael effaith fawr ar incwm yr aelwyd a fforddiadwyedd.

Gostyngiad mewn Lwfans Cyflogaeth a Chymorth (WRAG)

- 3.51 Ni fydd hawllyr Lwfans Cyflogaeth a Chymorth newydd yn derbyn y £29.50 yr wythnos yn ychwanegol pan eu bod yn y Grŵp Gweithgarwch yn Ymwneud â Gwaith (WRAG).

Terfyn Dau Blentyn

- 3.52 Bydd hawliadau newydd am Gredyd Treth / Credyd Cynhwysol yn cael eu cyfyngu i 2 blentyn fesul teulu i blant sy'n cael eu geni ar ôl mis Ebrill 2017.

Cefnogi Llog Morgeisi

- 3.53 Bydd y cyfnod aros yn dychwelyd i'r cyfnod cyn y dirwasgiad o 39 wythnos o fis Ebrill 2016. Bydd cymorth gyda'r costau i bobl nad ydynt yn gallu gweithio yn newid i fenthyciad o fis Ebrill 2018.

Ôl-ddyddio Budd-dal Tai

- 3.54 Cafodd y cyfyngiad amser ar gyfer ôl-ddyddio Budd-dal Tai ar gyfer hawllyr oedran gwaith ei leihau o 6 mis i 4 wythnos o 1 Ebrill 2016.

Effaith Diwygio'r Gyfundrefn Les yng Nghonwy

- 3.55 Er mwyn cael gwell dealltwriaeth o sut mae preswyllyr Conwy wedi cael eu heffeithio a sut byddant yn cael eu heffeithio gan effaith gronol y diwygiadau lles a pha grwpiau y bydd yn effeithio arnynt fwyaf, fe roddodd Llywodraeth Cymru arian i gynghorau Conwy, Ynys Môn a Gwynedd i gomisiynu ymchwil gan "Policy in Practice". Mae'r ymchwil hefyd yn nodi ychydig o gamau y gall y Cyngor a'i bartneriaid gymryd i gefnogi'r rhai a fydd yn cael eu heffeithio. Mae'r adroddiad yn darogan y bydd rhai grwpiau yn wynebu anawsterau sylweddol wrth dalu eu costau tai a bydd hyn yn rhoi pwysau ychwanegol ar y gwasanaeth digartrefedd.
- 3.56 Y gyfres ddata y defnyddiodd Policy in Practice ar gyfer y dadansoddiad oedd y data ar gyfer yr aelwydydd yng Nghonwy sydd naill ai'n derbyn Budd-dal Tai neu gymorth Treth y Cyngor. Pan gafodd y dadansoddiad ei gynnal roedd cyfanswm o 11,506 o aelwydydd yn derbyn cefnogaeth treth y cyngor. Roedd 53.5% o'r

aelwydydd yn rhai oedran gweithio. Mae crynodeb o brif gasgliadau'r ymchwiliad i'w gweld isod:

- Mae'r cymhorthdal ystafell sbâr (enw arall arno yw'r dreth ystafell wely) yn effeithio ar 19.8% o aelwydydd oedran gweithio sy'n byw mewn tai cymdeithasol, gyda gostyngiad cyfartalog o £15.72 yr wythnos, mae plant gan 26.5% o'r aelwydydd yr effeithir arnynt (210 i gyd);
- Mae'r uchafswm Lwfans Tai Lleol yn effeithio ar 3,735 o aelwydydd (oedran gweithio a phensiwn) – mae 87.2% o'r rhain yn talu rhent uwch na'r Lwfans Tai Lleol - y gwahaniaeth cyfartalog a nodir yw £30.70 yr wythnos;
- Mae'r uchafswm budd-daliadau is (£20,000) yn effeithio ar 59 o aelwydydd, gan golli ar gyfartaledd £49.12 o incwm yr wythnos;
- Bydd 53.4% o ymgeiswyr budd-dal oedran gweithio Conwy ar eu colled pan fyddant yn trosglwyddo i'r Credyd Cynhwysol a bydd angen diogeliad trosiannol arnynt;
- Bydd angen diogeliad trosiannol ar 2,600 o aelwydydd a'r amcangyfrif yw y bydd werth £3,371,494;
- Mae 986 o aelwydydd wedi teimlo effaith y diwygiadau lles (colled o fwy na £30.00 yr wythnos). Rhentwyr preifat a rhieni sengl yw mwyafrif y grŵp yma;
- Effaith ddaearyddol – mae ardaloedd yng ngogledd y fwrdeistref sirol wedi cael eu taro'n wael gan y diwygiadau hyd yn hyn (wardiau yn Nhywyn, Bae Cinmel, Bae Colwyn a Llandudno sydd wedi colli'r incwm mwyaf);
- Mae'r rhai hynny dan 35 oed yn ei chael yn anodd iawn dod o hyd i lety sector preifat. Mae'r gyfradd ystafell a rennir o LHA (£55) yn sylweddol is na chyfradd gyfartalog y farchnad am ystafell mewn tŷ a rennir. Mae'r diffyg dewisiadau ystafell a rennir yn arwain at bwysau ar y sector cymdeithasol a'r tîm dewisiadau tai.

Y Cyd-destun Rhanbarthol

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Conwy a Sir Ddinbych

3.57 Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Conwy a Sir Ddinbych yn gasgliad o gyrff cyhoeddus sy'n cydweithio i wella lles eu siroedd. Mae Conwy a Sir Ddinbych yn gwneud gwaith i wella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol ardal Conwy a Sir Ddinbych drwy weithio i gyflawni'r 7 nod Lles isod:

- Cymru lewyrchus
- Cymru wyd'n
- Cymru iachach
- Cymru fwy cyfartal
- Cymru o gymunedau cydlynol
- Cymru lle mae diwylliant bywiog a'r iaith Gymraeg yn ffynnu
- Cymru sydd â chyfrifoldeb byd-eang.

3.58 Mae gan y BGC bedwar prif dasg

- Paratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Conwy a Sir Ddinbych.
- Paratoi a chyhoeddi Cynllun Lles Lleol yn amlinellu amcanion lleol a'r camau mae'n bwriadu eu cymryd i'w diwallu;
- Cymryd pob cam rhesymol i ddiwallu'r amcanion lleol;
- Paratoi a chyhoeddi adroddiad blynyddol sy'n nodi cynnydd y Bwrdd o ran diwallu'r amcanion lleol.

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Cefnogi Pobl Gogledd Cymru

3.59 Mae sefydlu Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Cefnogi Pobl Gogledd Cymru yn 2012 wedi caniatáu trosolwg strategol o ddatblygiadau sy'n effeithio ar Gefnogi Pobl yn lleol ac yn rhanbarthol drwy rannu gwybodaeth yn well. Mae hyn yn cynnig cyfleoedd ar gyfer gwaith rhanbarthol agosach rhwng Timau Cefnogi Pobl ar draws Gogledd Cymru, sy'n cynnig cyfle ychwanegol ar gyfer gwneud arbedion effeithlonrwydd.

Asesiad Poblogaeth Gogledd Cymru

3.60 Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) 2014 yn gorchymyn Awdurdodau Lleol i asesu anghenion gofal a chymorth y boblogaeth a chefnogi anghenion gofalwyr.

3.61 Mae pennod Ddigartrefedd yr asesiad yn awgrymu fod Deddf Tai (Cymru) 2014 gyda phwyslais ar ymyrraeth ac ataliaeth gynharach, yn cael effaith gadarnhaol ond mae heriau yn dal i fod. Gallai effaith fod ar y cynnydd pe bai arian pontio yn cael ei ddiddymu. Mae angen rhagor o waith wedi'i gydgyssylltu i ganolbwyntio ar ataliaeth. Y themâu allweddol yw:

- Diwygio'r Gyfundrefn Les: disgwylir i newidiadau i Fudd-dal Tai a chyflwyno Credyd Cynhwysol yn arbennig gynyddu'r galw ar rai gwasanaethau, yn arbennig ar gyfer grwpiau penodol fel pobl ifanc. I rai pobl, bydd gostyngiad mewn cyllid yn ei gwneud yn anodd i sicrhau llety priodol ac addas. Mae'r grwpiau a effeithir yn fwyaf negyddol arnynt, yn cyd-fynd yn agos â grwpiau sy'n fwy agored i ddigartrefedd. Mae pryderon o amgylch Credyd Cynhwysol – sy'n crynhoi pob taliad budd-dal ac nad yw'n awtomatig yn caniatáu trosglwyddo'r elfen rhent i'r landlord; daethpwyd o hyd i lefelau uwch o ôl-ddyledion yn yr ardaloedd peilot a allai effeithio ar gynnaladwyedd tenantiaethau.
- Bylchau yn y gwasanaeth / cefnogaeth wedi ei nodi fel:
 - Diffyg llety i unigolion sengl
 - Darpariaeth hosteli cyfyngedig
 - Diffyg darpariaeth arbenigol i unigolion gyda chyflyrau meddygol parhaus
 - Bylchau mewn gwasanaethau cefnogi.

DRAFT

Cynllun Rhanbarthol Asesiad Poblogaeth Gogledd Cymru 2018 -23

3.62 Mae'r Cynllun yn nodi'r 5 blaenoriaeth a ganlyn yn seiliedig ar yr asesiad poblogaeth:

- Plant a Phobl Ifanc
- Pobl hŷn
- Anableddau Dysgu
- Iechyd Meddwl a Chamddefnyddio Sylweddau
- Gyrfaedd.

3.63 Mewn perthynas â Thai a Digartrefedd, mae'r Cynllun yn nodi fod:

- Angen help ar bobl sy'n gadael y carchar gyda thai
- Mae newidiadau i fudd-daliadau lles yn effeithio ar fywydau pobl
- Mae angen tai mwy arbenigol
- Mae angen i wasanaethau tai ac iechyd meddwl weithio gyda'i gilydd.

Y Cyd-destun Strategol

Partneriaeth Pobl Conwy

3.64 Mae Partneriaeth Pobl Conwy yn grŵp cynllunio strategol, sy'n tynnu ynghyd ystod eang o wasanaethau yn ymwneud â phob cymuned yng Nghonwy. Gweledigaeth Conwy ar gyfer y bartneriaeth yw 'Gweithio Gyda'n Gilydd dros Les'. Mae'r bartneriaeth yn gweithio i sicrhau fod pobl a chymunedau o fewn Conwy yn cael eu trin yn deg ac yn ôl eu hanghenion.

Bwrdd Lleol Diogelu Plant

3.65 Mae'r Bwrdd Lleol Diogelu Plant (BLIDP) yn gyfrifol am ddiogelu plant a phobl ifanc rhag niwed sylweddol ac am hybu eu lles. Y BLIDP fydd yn penderfynu sut y dylid cynllunio, darparu a monitro gwasanaethau diogelu plant lleol. Mae Conwy a Sir Ddinbych yn cydweithio ar BLIDP ar y cyd ar gyfer y ddwy sir. Mae gan y BLIDP ddwy brif swyddogaeth, sef cydlynu gwaith pob asiantaeth i hybu diogelwch a lles plant a sicrhau effeithiolrwydd y gwaith hwnnw. Mae dyletswydd ar bob asiantaeth i gydymffurfio â Gweithdrefnau Amddiffyn Plant a 'Diogelu Plant: Gweithio gyda'n Gilydd o dan ganllaw Ddeddf Plant 2004'.

Conwy Ddiogelach

3.66 Mae Conwy Ddiogelach yn sefydliad partneriaeth sy'n cydlynu ac yn tynnu ynghyd asiantaethau allweddol sydd wedi ymrwymo i gynyddu diogelwch cymunedol yng Nghonwy, drwy leihau trosedd ac anhrefn yn lleol, gan gynnwys Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Heddlu Gogledd Cymru,

Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru, Gwasanaeth Prawf Gogledd Cymru, Bwrdd Iechyd Lleol Conwy a Thîm Troseddau Ieuencid Conwy a Sir Ddinbych.

3.67 Mae gan y Bartneriaeth 5 is-grŵp i fynd i'r afael â'i flaenoriaethau:

- Troseddau Difrifol a Gwrthderfysgaeth
 - Llai o ddioddefwyr cyson cam-drin domestig
 - Mwy o ddioddefwyr yn riportio cam-drin domestig am y tro cyntaf
 - Lleihau argaeledd cyffuriau Dosbarth A
- Blaenoriaethau Lleol
 - Mynd i'r afael yn effeithiol a throseddau amgylcheddol
 - Lleihau troseddau sy'n gysylltiedig ag alcohol
 - Lleihau difrod troseddol ac ymddygiad gwrthgymdeithasol
- Lleihau aildroseddu
 - Lleihau'r nifer y troseddwy cyson
 - Lleihau aildroseddu gan droseddwy ifanc
 - Lleihau nifer y troseddau a gyflawnir gan droseddwy cyson
- Mynd i'r afael â chamddefnyddio sylweddau
 - Cynyddu atgyfeiriadau i wasanaethau trin strwythuredig
 - Cynnydd yn nifer y cysylltiadau sy'n ymgysylltu â'r gwasanaeth lleihau niwed
 - Camddefnydd alcohol gan rai dan 18 oed
- Hyrwyddo Diogelwch Cymunedol
 - Lleihau ofn troseddau
 - Cynyddu tawelwch meddwl
 - Cynnwys y gymuned wrth ddarparu'r cynllun gweithredu.

Cyfarfodydd Penaethiaid Tai Gogledd Cymru

3.68 Mae'r cyfarfodydd hyn yn cael eu cynnal bob chwarter blwyddyn gyda Phenaethiaid Tai o bob un o chwe Awdurdod Lleol Gogledd Cymru. Lle mae cyfrifoldebau wedi eu rhannu ar draws cyfarwyddiaethau mewn Awdurdod Lleol, gwahoddir cynrychiolwyr o adrannau unigol i drafod materion strategol yn ymwneud â thai.

Cynllun Corfforaethol Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy 2017-2022 (Drafft)

3.69 Blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol Drafft yw

- Medrau – mae pobl wedi'u haddysgu ac yn fedrus. Rydym eisiau cael ein hadnabod am addysg ardderchog. Byddwn yn canolbwyntio ar:

- wella addysg ar draws ysgolion
- gwella perfformiad a chanlyniadau
- helpu pobl ifanc i ddatblygu sgiliau a gwneud y mwyaf o gyfleoedd swyddi.
- Mae pobl yn ddiogel ac yn teimlo'n ddiogel. Rydym eisiau i gymunedau gydweithio er mwyn sicrhau bod pobl ddiamddiffyn yn ddiogel. Byddwn yn canolbwyntio ar:
 - Cryfhau trefniadau diogelu ar draws y cyngor
 - cael cymunedau sy'n cadw llygad ar bobl ddiamddiffyn
 - helpu pobl i wybod beth ddylen nhw ei wneud i gadw eu hunain ac eraill yn ddiogel.
- Tai – Mae gan bobl dai o ansawdd da y gallant eu fforddio ac sy'n gwneud eu bywydau'n well. Byddwn yn canolbwyntio ar:
 - gynyddu nifer y tai fforddiadwy sydd ar gael i'w prynu
 - cynllunio'r llety cywir yn yr ardaloedd cywir
 - atal pobl rhag dod yn ddigartref.
- Iechyd - Mae pobl yn iach ac yn egniol. Rydym eisiau hyrwyddo dewisiadau bywyd iach. Gall hyn wneud gwahaniaeth go iawn i ansawdd bywydau pobl. Byddwn yn canolbwyntio ar:
 - hyrwyddo dewisiadau iach a ffordd iach o fyw
 - gweithio gyda'r gwasanaethau iechyd a Gofal Cymdeithasol
 - sicrhau bod pobl yn gallu derbyn y gofal sydd ei angen arnyn nhw pan maen nhw ei angen.
- Twf – Mae pobl yn byw mewn sir gydag economi ffyniannus. Rydym eisiau cael digon o swyddi, gwasanaethau, nwyddau ac arian. Mae hyn yn bwysig os ydym ni am fod yn iach, yn gryf ac yn gallu tyfu yn y dyfodol. Byddwn yn canolbwyntio ar:
 - annog syniadau newydd ac arloesi
 - annog swyddi a busnesau newydd
 - datblygu twristiaeth yn y gaeaf
 - datblygu sgiliau a chyfleoedd ar gyfer prentisiaethau
 - gweithio gyda holl fusnesau'r ardal.
- Amgylchedd - Mae pobl yn gwerthfawrogi a gofalu am yr amgylchedd. Rydym eisiau i'n cymunedau allu gwrthsefyll newidiadau yn yr hinsawdd. Mae angen i ni feddwl am yr amgylchedd wrth wneud penderfyniadau. Byddwn yn canolbwyntio ar:
 - warchod yr amgylchedd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol
 - gwella amddiffynfeydd llifogydd arfordirol
 - addysgu pobl i amddiffyn eu cartrefi eu hunain rhag llifogydd
 - ailgylchu mwy

- defnyddio ynni mwy adnewyddadwy.
- Diwylliant – Mae pobl yn byw mewn sir lle mae treftadaeth, diwylliant a'r Gymraeg yn ffynnu. Rydym am amddiffyn ein diwylliant a'n treftadaeth ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Rydym eisiau annog siarad Cymraeg fel rhan o fywyd bob dydd. Byddwn yn canolbwyntio ar:
 - hybu a dathlu ein diwylliant
 - defnyddio'r celfyddydau i helpu lles pobl.
- Llais - Mae pobl yn cael gwybodaeth, yn cael eu cynnwys ac yn cael llais a gallant gyfrannu at eu cymuned. Mae'n bwysig i bobl gael dweud eu barn am benderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau a'u cymunedau. Byddwn yn canolbwyntio ar:
 - edrych sut allwn ni gynnwys pobl
 - edrych sut rydym ni'n cyfathrebu a gweithio gyda chymunedau
 - gwneud newidiadau i wella ein ffordd o weithio
 - helpu pobl i gymryd rhan
 - gwneud defnydd da o dechnoleg.

Un Conwy

3.70 Mae'r ddogfen hon yn gosod cyfeiriad clir i bob asiantaeth Sector Cyhoeddus, i wella bywydau pobl Conwy. Yn y gorffennol rydym wedi gorfod cynhyrchu nifer o gynlluniau partneriaeth gwahanol i gyflawni'r amcanion hyn, ond mae Un Conwy wedi cyfuno'r cynlluniau a'r strategaethau hyn yn un cynllun clir, hir dymor:

- Y Cynllun Plant a Phobl Ifanc
- Strategaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles
- Strategaeth Gymunedol
- Cynllun Diogelwch Cymunedol

3.71 Cafwyd ymgynghoriad helaeth gyda phreswylwyr ledled Conwy ynglŷn ag Un Conwy. Mae hyn wedi amlygu nifer o broblemau tai y mae Un Conwy yn anelu i'w cyflawni;

- Darparu a chaniatáu tai hygyrch, fforddiadwy ac o ansawdd da i'n cymunedau;
- Atal digartrefedd;
- Lleihau nifer y tanau damweiniol mewn cartrefi;
- Rhoi defnydd newydd i gartrefi gwag;
- Datblygu dewisiadau cludiant cynaliadwy a hygyrch.

Strategaeth Tai Lleol Conwy 2013-18

- 3.72 Gweledigaeth Strategaeth Tai Conwy yw bod y *“farchnad dai yn cefnogi anghenion a dyheadau ei gymuned: marchnad sy’n caniatáu dewis a hygyrchedd drwy ddarparu cartrefi fforddiadwy a chynaliadwy o ansawdd.”*
- 3.73 Mae'r Strategaeth yn amlinellu cynllun pum mlynedd yr Awdurdod ar gyfer tai yng Nghonwy. Mae hyn yn cynnwys yr angen am ragor o dai fforddiadwy yn y lleoliadau cywir, gan wella ansawdd tai wedi'u rhentu'n breifat a sicrhau bod cymorth tai ar gael i aelodau o'n cymunedau gydag anghenion tai penodol.
- 3.74 Mae gwaith ar y gweill ar hyn o bryd i ddatblygu Strategaeth Tai newydd 2018 - 2023. Mae'r Strategaeth ddrafft wedi nodi'r pedair her a ganlyn mewn perthynas â thai yng Nghonwy:
- **Fforddiadwyedd**

Nid oes gennym ddigon o ddewisiadau tai fforddiadwy ar gyfer aelwydydd incwm isel ac mae'r galw yn cynyddu
 - **Addasrwydd**

Mae gennym ystod amrywiol o anghenion cefnogaeth a llety i'w diwallu, a llai o adnoddau i wneud hynny
 - **Safon**

Mae angen i ni wella safonau effeithlonrwydd ynni'r stoc dai hŷn a sicrhau nad yw cartrefi yn cael effaith andwyol ar iechyd pobl.
 - **Dewis Gwybodus**

Mae angen i ni roi gwybod i bobl am y realiti o ddod o hyd i gartref yn ein sir i'n galluogi ni i reoli eu disgwyliadau a'u dewisiadau.
- 3.75 Mae gweledigaeth y strategaeth newydd yn adlewyrchu'r flaenoriaeth gorfforaethol: *“Mae gan bobl yng Nghonwy fynediad at lety fforddiadwy, priodol ac o safon dda sy'n gwella safon eu bywydau.”*

Partneriaeth Tai Strategol Conwy

- 3.76 Cylch gwaith Bwrdd Partneriaeth Tai Strategol yw cydlynu a chryfhau gweithgareddau sy'n gysylltiedig â thai ar draws y Cyngor a'i sefydliadau partner.
- 3.77 Mae'r grŵp yn goruchwyllo datblygiad a gweithrediad y Strategaeth Tai Lleol ac yn cydlynu a chryfhau gweithgareddau tai cysylltiedig ar draws pob gwasanaeth a sefydliadau partner sy'n cyfrannu at Un Conwy a'r Rhaglen Creu Cymunedau Cryf a Mynd i'r Afael â Thlodi.

Cynllun Datblygu Lleol Conwy

- 3.78 Mae CDLI Conwy yn gosod y fframwaith ar gyfer datblygu a defnyddio tir o fewn y Fwrdeistref Sirol (ac eithrio Parc Cenedlaethol Eryri) a bydd yn darparu'r strategaeth cynllunio gofodol ar gyfer lleoliad datblygiadau newydd hyd at 2022.

- 3.79 Mae CDLI Conwy yn nodi tir i ateb y gofynion sydd wedi'u rhagamcanu ar gyfer datblygu hyd at 6,350 o anheddau (gyda lefel wrth gefn o 6,985 annedd) dros weddill cyfnod y cynllun. Blaenoriaeth allweddol y CDLI yw cynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy ar gyfer anghenion lleol, yn bennaf drwy ddarparu Tai Fforddiadwy ar gyfer Angen Lleol (TFfALI) ar safleoedd a ddyrannwyd. Mae Cyfrifiad Anghenion Tai Fforddiadwy wedi nodi'r angen am oddeutu 1,875 o unedau tai fforddiadwy gyda 50% ohonynt yn angen canolradd a 50% tuag at yr angen am dai cymdeithasol. Mae'r CDLI yn gosod targed i ddarparu oddeutu 1,000 uned 'adeilad newydd' canolradd dros gyfnod y cynllun, o gyfanswm arfaethedig y cartrefi a gyflenwir o 6,350. Mae gweddill y cartrefi cymdeithasol yn cael eu diwallu drwy drosiant y stoc cartrefi presennol a drwy ddulliau eraill a nodir yn y Strategaeth Tai Lleol.

Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) Eryri

- 3.80 Mabwysiadwyd Cynllun Datblygu Lleol Eryri gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri ar 13 Gorffennaf 2011. Mae CDLI Eryri yn cyflwyno'r fframwaith cynllunio ar gyfer datblygu o fewn ardal y Parc Cenedlaethol. Mae tir wedi'i ddyrannu o fewn y cynllun ar gyfer hyd at 830 o anheddau newydd dros gyfnod y cynllun. Bydd oddeutu 50% o'r rhain yn cael eu darparu fel cartrefi canolradd fforddiadwy neu gartrefi rhentu cymdeithasol i bobl leol mewn angen nad ydynt yn gallu fforddio cartrefi'r farchnad agored. Bydd y stoc hon o anheddau'n cael ei chadw yn am byth i sefydlu amrywiaeth o anheddau er budd cymdeithasol ac economaidd y Parc Cenedlaethol am gost llawer is na'r farchnad dai agored.

Cynllun Comisiynu Strategol Rhanbarthol Gogledd Cymru 2017

- 3.81 Mae Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gogledd Cymru wedi cytuno i'r blaenoriaethau canlynol:
- Cam-drin Domestig - Mae gweithio'n rhanbarthol yn rhoi cyfle i ni fod yn fwy effeithiol a diwallu blaenoriaethau'r Ddeddf Trais yn erbyn Merched a Thrais Rhywiol (Cymru) ac i ni ddiwallu'r galw uchel am wasanaethau. Yn ogystal, mae Gogledd Cymru wedi cymryd camau i sicrhau fod gwasanaethau priodol ar gael i ddynion hefyd.
 - Adsefydlu ar ôl Carchar - Mae darparu llety a chymorth digonol i hwyluso ailsefydlu effeithiol yn flaenoriaeth arall ar gyfer y rhanbarth. Mae'r Timau Cefnogi Pobl a Digartrefedd wedi ymuno â'i gilydd i gomisiynu darn o waith i hysbysu lle gellir nodi gwelliannau. Bydd y darn hwn o waith yn cael ei orffen fis Mawrth ac yn cynnwys adolygiad o drefniadau cyfredol ar draws darpariaeth Cefnogi Pobl a Gwasanaethau Datrysiaid Tai a bydd yn ceisio barn y rheiny sydd wedi gadael carchar ac wedi ailsefydlu yng Ngogledd Cymru.
 - Rhai sy'n Cysgu Allan – Mae'r Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol wedi ymrwymo i atal cysgu allan. Bydd y PCRh yn cysylltu â chynlluniau peilot sy'n cael eu darparu mewn partneriaeth gyda BIPBC i nodi gwraidd y broblem a'r cymorth sydd ei angen. Bydd y Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol yn ystyried yn lle y gallai newidiadau fod

yn angenrheidiol er mwyn rhwystro rhai unigolion gydag anghenion cymorth rhag cael eu gwahardd rhag darpariaeth gyfredol.

- Anableddau Dysgu - Mae'r Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol wedi cwblhau gwaith i feincnodi darpariaeth ar draws y rhanbarth ac yn parhau'n ymrwymedig i ddull gweithredu cyson er mwyn sicrhau fod yr holl gyllid yn darparu cymorth sy'n gysylltiedig â thai ac yn strategol berthnasol.

Y Cyd-destun Cyfreithiol

- 3.82 Y ddeddfwriaeth sy'n trafod prif ddyletswyddau'r Cyngor mewn perthynas â digartrefedd yw Deddf Tai (Cymru) 2014.

Diffiniad o ddigartrefedd

- 3.83 Mae Adran 55 Deddf Tai (Cymru) 2014, yn nodi *"mae person yn ddigartref os nad oes ganddo/ ganddi lety yn y DU neu unrhyw le arall sydd ar gael iddo neu iddi breswyllo ynddo ac y mae gan y person hwnnw hawl cyfreithiol i'w feddiannu. Bydd person hefyd yn ddigartref lle mae ganddo neu ganddi lety ond nad yw'n gallu cael mynediad iddo, neu lle mae ganddo / ganddi lety sy'n adeiledd symudol (megis carafán neu dŷ cwch) ac nad oes unman y gellir ei osod er mwyn darparu llety. Bydd person sydd a llety yn cael ei drin yn ddigartref lle na fyddai'n rhesymol iddo neu iddi barhau i'w feddiannu."*

- 3.84 Rhoddir diffiniad ehangach o ddigartrefedd gan Lywodraeth Cymru:

"Lle nad oes gan berson lety neu lle nad yw eu daliadaeth yn sicr'."

- 3.85 Rhai enghreifftiau o bobl sydd wedi eu cynnwys dan y diffiniad hwn fydd pobl sydd:

- Yn cysgu dan y sêr;
- Byw mewn tai ansicr / dros dro (ac eithrio tenantiaid sicr / â sicrwydd byrddaliad);
- Byw mewn hosteli tymor byr, llochesi nos, hosteli mynediad uniongyrchol;
- Byw mewn llety gwely a brecwast;
- Symud yn gyson rhwng perthnasau/ ffrindiau;
- Sgwatio;
- Methu aros mewn, na dychwelyd i, dai oherwydd amodau gwael, gorlenwi, problemau fforddiadwyedd, trais domestig, aflonyddu, cam-drin meddyliol, corfforol ac/neu rywiol, anaddas ar gyfer anghenion corfforol ac ati;
- Gyda'r bygythiad o golli eu cartref a heb lety amgen addas am unrhyw reswm, e.e. trais domestig;
- Gadael ysbytai, dalfa'r heddlu, carchardai, y lluoedd arfog a sefydliadau eraill neu dai â chymorth heb gartref i fynd iddo, cael eu gorchymyn i adael gan deulu neu ffrindiau neu yn sgil tor-perthynas, o fewn 56 diwrnod i ddiwedd y denantiaeth, wynebu achos cymryd meddiant neu fygythiad o droi allan.

- 3.86 Mae person dan fygythiad o ddigartrefedd os yw o neu hi yn debyg o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod.

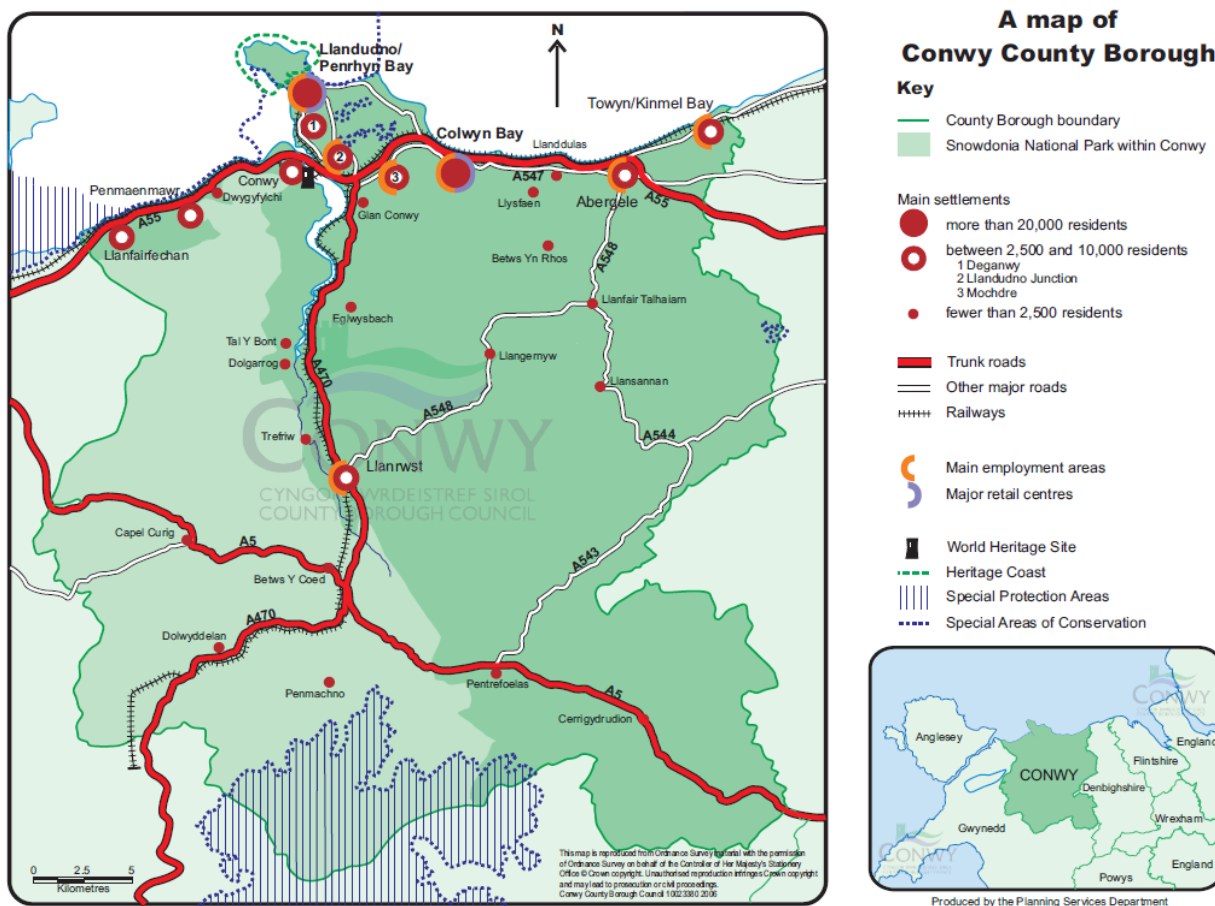
Dyletswydd i atal

- 3.87 Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn gosod dyletswydd ar Gyngorau i atal ymgeiswyr sy'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd o fewn 56 diwrnod rhag dod yn ddigartref.
- 3.88 Mae dyletswydd hefyd ar Awdurdodau Lleol yng Nghymru i helpu sicrhau llety i bob ymgeisydd yr asesir sydd yn ddigartref am gyfnod o 56 diwrnod (neu lai os ydynt yn teimlo fod camau rhesymol wedi eu cymryd i sicrhau llety). Ar ôl y cyfnod hwn, mae dyletswydd parhaus ar yr awdurdod lleol i sicrhau llety ar gyfer y rhai sydd ag anghenion blaenoriaeth nad ydynt wedi mynd yn ddigartref yn fwriadol yn unig (i gael rhagor o fanylion ynglŷn â mynd yn ddigartref yn fwriadol; gweler isod.
- 3.89 Os, ar ôl cymryd pob cam rhesymol, nad oes modd atal digartrefedd, mae'n rhaid i'r Cyngor gynnal ymchwiliad ffurfiol; sy'n cynnwys gweithredu pum prawf i benderfynu a oes dyletswydd statudol arno i sicrhau llety parhaol.
- 3.90 Dyma'r "profion":
- a) Digartrefedd: A yw'r ymgeisydd yn ddigartref mewn gwirionedd?
 - b) Cymwys: A yw'r statws mewnfudo yn caniatáu'r ymgeisydd i gael ei gartrefu gan awdurdod cyhoeddus? A oes gan yr ymgeisydd hawl i arian cyhoeddus?
 - c) A yw'r ymgeisydd yn perthyn i gategori angen blaenoriaethol?
 - d) Digartrefedd Bwriadol: A yw'r ymgeisydd wedi gwneud rhywbeth neu wedi methu gwneud rhywbeth sy'n golygu nad ydynt yn gallu meddiannu llety a fyddai fel arall wedi bod ar gael yn rhesymol iddynt? *
 - e) Cysylltiad Lleol: A oes gan yr ymgeisydd gysylltiad lleol â'r ardal?
- * Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu diddymu'r prawf digartrefedd bwriadol yn raddol ar gyfer grwpiau angen blaenoriaethol penodol yn llwyr erbyn mis Ebrill 2019.
- 3.91 Mae dyletswydd dros dro i sicrhau llety os oes gan awdurdod reswm i gredu fod yr ymgeisydd yn gymwys, yn ddigartref a gydag angen blaenoriaethol wrth aros am asesiad llawn o'u hamgylchiadau.
- 3.92 Ynghyd â'r newidiadau deddfwriaethol, mae ymgyrch gan Lywodraeth Cymru i greu gwasanaeth sy'n canolbwyntio fwy ar ddiwylliant gwasanaeth, fel bod pobl yn cael rhan fwy blaenllaw wrth nodi a rhoi'r datrysiadau i'w problemau tai ar waith.

4. Proffil o Gonwy

- 4.1 Mae Conwy wedi ei lleoli yng Ngogledd Cymru gydag ardal o 1,360 cilometr sgwâr, mae ganddi boblogaeth o 116,550 o bobl.

Map 4.1 Bwrdeistref Sirol Conwy

- 4.2 Mae Bwrdeistref Sirol Conwy yn cynnwys y prif aneddiadau Llandudno, Cyffordd Llandudno, Llanrwst, Betws-y-coed, Conwy, Bae Colwyn, Abergele, Penmaenmawr a Llanfairfechan. Mae tua 38% o arwynebedd tir y fwrdeistref sirol o fewn Parc Cenedlaethol Eryri. Mae'r llain arfordirol gul yn cynnwys tua 80% o boblogaeth Conwy, gyda gweddill y boblogaeth wedi gwasgaru'n eang ar draws yr ardal wledig.
- 4.3 Mae'n ardal gyda thirlun eithriadol gydag economi sy'n ddibynnol iawn ar dwristiaeth. Mae'r ardaloedd gwledig a'u cymunedau yn dibynnu ar weithgareddau amaethyddol a choedwigaeth, er nad yw'r sectorau hyn yn darparu lefel uchel o gyflogaeth uniongyrchol.

Poblogaeth

- Amcangyfrifwyd yn 2016 mai maint poblogaeth Bwrdeistref Sirol Conwy oedd 116,200 o bobl.
- Ers 2006 mae poblogaeth Bwrdeistref Sirol Conwy wedi cynyddu o 3,850, tua 3.1% - tua 0.3% y flwyddyn ar gyfartaledd.
- Yn 2015, roedd 52,050 o aelwydydd ym Mwrdeistref Sirol Conwy. Disgwylir cynnydd o 1,600 (3.1%) yn nifer yr aelwydydd rhwng canol 2015 a chanol 2025. Disgwylir i faint cyfartalog aelwydydd syrthio o 2.18 i 2.14. Y ffactor fwyaf yn y newid hwn yw'r twf disgwyliedig yn nifer yr aelwydydd unigolyn sengl.
- Nifer cynyddol o aelwydydd unigolyn sengl, 37.3% erbyn 2036 a 22.8% erbyn 2011
- Pensiynwyr sengl sydd ar hyn o bryd yn byw mewn 1 o bob 5 cartref ar draws pob daliadaeth yn y Sir.
- Erbyn 2035 bydd cyfran y rhai dros 65 oed yn cynyddu i 43% - 31% ar hyn o bryd.
- Mae cadw pobl ifanc yn broblem fawr gyda bwlch mawr yn y strwythur oed rhwng 18 a 40 oed.
- Mae cyfraddau ffrwythlondeb a marwolaeth yn syrthio, yn gyffredinol. Serch hynny, heb fudo, byddai poblogaeth Bwrdeistref Sirol Conwy yn gostwng gan fod mwy o farwolaethau na genedigaethau yn yr ardal bob blwyddyn.
- Dros gyfnod o ddeng mlynedd, mae allfudo net cyfartalog o tua -300 yn y grŵp oedran 15-29 bob blwyddyn.
- Mae mewnfudo net cyfartalog o tua +300 yn y grŵp oedran 50-64 bob blwyddyn.
- Oed canolrif poblogaeth Bwrdeistref Sirol Conwy yw 48.7 mlwydd oed (Cymru = 42.4, y DU = 40). Mae'r oed canolrif wedi codi o 45.3 i 48.7 mlwydd oed dros y ddegawd ddiwethaf.
- Mae'r 27.0% o boblogaeth Bwrdeistref Sirol Conwy yn 65 oed a hŷn o'i gymharu â 20.4% yng Nghymru gyfan ac 18.0% ar draws y DU.
- Mae dwysedd poblogaeth yn isel, gyda 1.0 person fesul hectar ar draws y Fwrdeistref Sirol gyfan ond mae'n codi i dros 20 person fesul hectar mewn rhai ardaloedd trefol ar yr arfordir.
- Mae'r crynodiadau mwyaf o bobl 65 oed a hŷn yn aneddiadau arfordirol Abergele, Llandrillo-yn-Rhos, Llandudno (wardiau Craig-y-Don a Phenrhyn) a Deganwy. Rhanbarth etholiadol Craig-y-Don sydd â'r gyfran uchaf o bobl dros 65 oed yn ei boblogaeth (39.1%).
- Mae'r proffil oedran ieuengaf yn y Fwrdeistref Sirol o bell ffordd i'w gael yn rhanbarth etholiadol / ardal cyngor cymuned Llysfaen, gyda dim ond 12.9% o'r boblogaeth yn 65+ oed, a 24.1% dan 16 oed.

Ystadegau Allweddol Cydraddoldeb

Tabl 4.1 Ystadegau Allweddol Cydraddoldeb					
Grŵp cydraddoldeb	Disgrifiad	CBS Conwy	Cymru	Poblogaeth y cyfeirir ato	Ffynhonnell a dyddiad
Ethnigrwydd	Gwyn Prydeinig Ddim yn Wyn	95.4% 2.4%	93.2% 4.8%	Yr holl bobl	Cyfrifiad 2011
	Gwladolyn Prydeinig Gwyn Ddim yn Wyn		93.0% 4.5%	Yr holl bobl	Arolwg Poblogaeth Blynnyddol 2016
Cenedligrwydd	Ganwyd yng Nghymru	54.4%	72.7%	Yr holl bobl	Cyfrifiad 2011
Rhyw	Bechgyn Merched	48.6% 51.4%	49.2% 50.8%	Yr holl bobl	Amcangyfrifon poblogaeth canol blwyddyn 2015, y Swyddfa Ystadegau Gwladol
Oedran	0-15	16.3%	17.9%	Yr holl bobl	Amcangyfrifon poblogaeth canol blwyddyn 2015, y Swyddfa Ystadegau Gwladol
	16-64	57.2%	61.9%		
	65+	26.6%	20.2%		
	85+	4.0%	2.6%		
Anabledd	Salwch hir dymor cyfyngedig	24.3%	23.7%	Yr holl bobl	Cyfrifiad 2011
	Anabledd sy'n cyfyngu'r gallu i weithio		22.5%	Oedran Gwaith	Arolwg Poblogaeth Blynnyddol 2016
Crefydd/ Credo	Cristion	64.7%	57.6%	Yr holl bobl	Cyfrifiad 2011
Tueddfryd Rhywiol	Heterorywiol Hoyw/Lesbiaid / Deurywiol		95.0% 1.6%	Yr holl bobl 16 oed neu hŷn	Arolwg Poblogaeth Blynnyddol 2015
Y Gymraeg	Siaradwyr Cymraeg Dim gwybodaeth o'r Gymraeg	27.4% 60.6%	19.0% 73.3%	Yr holl bobl 3 oed neu hŷn	Cyfrifiad 2011
	Siaradwyr Cymraeg		28.4%	Yr holl bobl 3 oed neu hŷn	Arolwg Poblogaeth Blynnyddol 2016

Sylwer: Mae'r Arolwg Poblogaeth Blynnyddol yn cynhyrchu ffigurau ar lefel BS Conwy, ond oherwydd y cyfyngiad o ran maint y sampl, nid ydynt yn cael eu hystyried fel ffynhonnell ddata gadarn ar y lefel hon. Felly nid ydynt yn cael eu hargymhell i'w defnyddio ar lefel BS Conwy ac nid ydynt wedi'u cynnwys yn y bwletin hwn. Mae ffigurau Cymru wedi'u cynnwys gan eu bod yn cael eu hystyried fel data cadarn.

Ffynhonnell Bwletin Ymchwil Ystadegau Cydraddoldeb Conwy, mis Ebrill 2017

Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru

- 4.4 Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (WIMD) 2014 yw'r mesur amddifadedd swyddogol ar gyfer ardaloedd bychan yng Nghymru.
- 4.5 Mae'n mesur gwahanol fathau o amddifadedd, a elwir yn 'barthau', i helpu nodi ardaloedd lle mae clystyrau o amddifadedd. Caiff canlyniadau pob Ardal Cynnyrch Ehangach (SOA, isadrannau rhanbarthau etholiadol/ wardiau) yng Nghymru eu rhestru yn erbyn ei gilydd, i roi mesurau amddifadedd perthynol.
- 4.6 Mae pedwar Ardal Cynnyrch Ehangach Haen Is yn BS Conwy ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru. Y rhain yw Llysfaen 1, Abergele Pensarn, Tudno 2 a Glyn 2.
- 4.7 Dyma'r ardaloedd yng Nghonwy ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer pob parth:
 - Amddifadedd lluosog (mynegai cyffredinol) - Abergele Pensarn 2, Glyn 2, Tudno 2; Llysfaen 1;
 - Incwm - Llysfaen 1; Tudno 2; Glyn 2; Abergele Pensarn 2;
 - Cyflogaeth - Abergele Pensarn 2; Glyn 2; Rhiw 3; Tudno 2;
 - Iechyd - Abergele Pensarn 2;
 - Addysg - Bae Cinmel 1; Tudno 2; Abergele Pensarn 2;
 - Mynediad i wasanaethau - Uwchaled; Llansannan; Uwch Conwy; Llangernyw; Eglwysbach; Betws-yn-Rhos; Caerhun; Trefriw; Betws-y-coed;
 - Diogelwch cymunedol - Glyn 2; Mostyn 2; Gogarth 1; Rhiw 3; Tudno 1;
 - Amgylchedd ffisegol – dim;
 - Tai - Llysfaen 1; Glyn 1; Gogarth 1; Glyn 2; Abergele Pensarn 2; Llangernyw; Mostyn 2; Tudno 2; Llysfaen 2; Uwch Conwy; Tudno 1.

Tai ym Mwrdeistref Sirol Conwy

- Mae 57,053 annedd ym Mwrdeistref Sirol Conwy.
- Mae traean o'r stoc tai yn eiddo sengl ac yn uchel iawn o'i gymharu â ffigyrau cenedlaethol.
- Ym mis Mawrth 2016 roedd 6,637 o anheddau yn y sector tai cymdeithasol. Roedd hyn yn 128 am bob 1,000 o aelwydydd, a oedd yn sylweddol is na lefel Cymru Gyfan o 175 am bob 1,000 o aelwydydd.
- Mae gan Fwrdeistref Sirol Conwy gyfran uwch o dai gwarchod a thai gofal ychwanegol yn ei stoc tai na chyfartaledd Cymru. Roedd cynnydd net o 44 annedd tai cymdeithasol rhwng mis Mawrth 2015 a mis Mawrth 2016.
- Mae llai na 15% o'r stoc tai cymdeithasol yn llety un ystafell wely, sy'n cyfyngu ar y cyfleoedd i denantiaid chwilio am lety llai os yw'r capiau ar fudd-daliadau tai yn

effeithio arnynt oherwydd tan-feddiannaeth yn eu llety presennol (yr hyn a elwir yn 'dreth ystafell wely').

- Rhwng mis Ebrill 2007 a mis Mawrth 2017, cyfradd gyfartalog yr anheddau newydd ac addasiadau newydd a gwblhawyd oedd tua 256 uned y flwyddyn, a dim ond 237 yn 2016/17. Nid yw cyfraddau adeiladau newydd wedi cyd-fynd â'r galw.
- Yr hyn sydd i'w weld ym Mwrdeistref Sirol Conwy yw lefelau cymharol isel o rentu cymdeithasol o fewn y farchnad dai a lefelau uwch na'r cyfartaledd o rentu preifat a pherchnogaeth tai (yn enwedig o ran y sawl sy'n berchen yn llwyr ar eu cartrefi eu hunain).
- Mae gan BS Conwy gyfran uwch o Dai Amlfeddiannaeth yn ei stoc dai na'r cyfartaledd cenedlaethol, ond cyfradd is o Dai Amlfeddiannaeth trwyddedig.
- Pensiynwyr sy'n byw ar eu pen eu hunain yw'r rhan fwyaf o aelwydydd un unigolyn. Yn 2015, amcangyfrifwyd bod 9,200 o aelwydydd pensiynwr sengl ym Mwrdeistref Sirol Conwy— a oedd yn 17.7% o'r holl aelwydydd, a 52% o'r holl aelwydydd un unigolyn. Disgwylir cynnydd yn nifer yr aelwydydd pensiynwr sengl.
- Ar gyfer pob blwyddyn ers mis Ebrill 2007 mae'r ddarpariaeth o anheddau newydd wedi gostwng yn is na'r ffigwr blynyddol sydd ei angen i gyrraedd y gofyniad a nodwyd o 6,800 o anheddau ychwanegol erbyn 2022.
- Gallai oddeutu 2,200 aelwyd yn y Fwrdeistref Sirol gael eu hystyried yn orlawn dan y diffiniad pob ystafell, a tua 1,400 dan y diffiniad ystafelloedd gwely.
- Er bod y pris tŷ (cymedr) cyfartalog yn CB Conwy wedi codi o 3.3% yn y flwyddyn ddiwethaf, ar hyn o bryd mae prisiau tai ar 98.6% o'r lefel yr oeddent 10 mlynedd yn ôl (cyfartaledd y DU = 119.7%).
- Ar y lefel canolrif, y gymhareb incwm i brisiau tai ar gyfer BS Conwy yw 1:6.05. Hyd yn oed gyda blaendal o 20% - sy'n gostwng y gymhareb i 1:4.84 – mae tai ar bris canolrif y tu hwnt i gyrraedd pobl gydag incwm y cartref cyfartalog.
- Yn 2016/17 roedd y lefelau rhent tai cymdeithasol wythnosol cyfartalog ym Mwrdeistref Sirol Conwy tua £2.24 yn uwch nac ar draws Cymru gyfan. Ers y flwyddyn flaenorol, mae rhenti wedi codi ar yr un cyfradd â'r cyfartaledd cenedlaethol.
- Mae nifer yr hawlwyrr budd-dal tai wedi bod ar duedd fymryn ar i lawr, ac ym mis Chwefror 2017, roedd cyfanswm y derbynwyr -3.5% yn is na'r flwyddyn flaenorol.
- Mae'r gyfran o'r rhai hynny sy'n derbyn budd-daliadau tai sy'n byw yn y sector rhentu preifat yn llawer uwch ym Mwrdeistref Sirol Conwy nag ar draws y wlad yn gyffredinol, ac mae'r gyfran hon wedi cynyddu'n raddol dros y 6 mlynedd ddiwethaf.
- Ym mis Chwefror 2017, gostyngwyd taliadau budd-dal tai ar gyfartaledd o £15.24 yr wythnos i 527 o dderbynwyr oherwydd y cymhorthdal ystafell sbâr / treth ystafelloedd gwely. Roedd hyn yn 12.0% o'r holl dderbynwyr budd-dal tai yn y sector rhentu cymdeithasol. (Nid yw'r gostyngiad yn berthnasol i denantiaid yn y sector rhentu preifat).
- Mae'r ffigyrau cyntaf ar gyfer y cynllun gostyngiadau Treth y Cyngor newydd yn dangos gostyngiad yn nifer yr hawlwyrr rhwng diwedd yr hen drefn a chyflwyno'r un

newydd, ac mae'n ymddangos fod y duedd yn parhau tuag i lawr, er gwaethaf cynnydd bychan yng nghyfanswm y llwyth achosion yn ystod misoedd cyntaf 2016.

- Er bod nifer y camau meddiant morgais yn dangos chwe blynedd o duedd ar i lawr, nid oes gostyngiad mor barhaus yn y camau meddiant landlord (yn erbyn tenantiaid eiddo ar rent) - efallai o ganlyniad i newidiadau i hawliau budd-daliadau tai a phrosesau talu, ac adfywiad y sector rhentu preifat yn y farchnad dai.
- Ym Mwrdeistref Sirol Conwy, mae cyfran is o eiddo yn y bandiau treth y cyngor A a B na'r cyfartaledd cenedlaethol. Mae hyn yn awgrymu fod cyfran llai o eiddo gwerth isaf yn y stoc anheddau na sydd i'w gael ar draws Cymru gyfan.

Economi

- Roedd 49,700 o bobl mewn gwaith yn y chwarter olaf a gofnodwyd, gostyngiad o 1,100 ers yr un cyfnod y llynedd.
- Roedd y colledion uchaf ers 2009 yn y sector cyfanwerthu (-300 o swyddi), manwerthu (- 200), a'r sector gwybodaeth a chyfathrebu (-100). Gwelwyd y twf mwyaf yn y sector iechyd (tua +1,000 o swyddi).
- Mae lefelau gweithio'r rhan-amser yn uchel yn BS Conwy – mae 41% o weithwyr yn gweithio'n rhan-amser o gymharu â 32% a 30% yng Nghymru a Phrydain yn y drefn honno.
- Mae'r sylfaen gynhyrchu wedi dirywio'n sylweddol dros y 20 mlynedd ddiwethaf i ddim ond 4.3% o weithwyr erbyn 2015, ac mae gogwydd pendant tuag at y diwydiannau gwasanaethu (yn arbennig y sector cyhoeddus) a'r sector twristiaeth.
- Yng Nghonwy a Sir Ddinbych mae cyflogaeth yn y sectorau sgiliau uchel, cyflog uchel ar gyfer gwybodaeth a chyfathrebu, cyllid ac yswiriant, proffesiynol, gwyddonol a thechnegol, a gweinyddu busnes a gwasanaethau cefnogi yn eithaf isel, gan gyfrif am 11% o'r holl gyflogaeth o gymharu â 25% ar draws Prydain gyfan.
- Darperir cyfanswm o 12,200 o swyddi gan y diwydiant twristiaeth, sydd ymhell dros chwarter holl gyflogaeth Bwrdeistref Sirol Conwy. Mae twristiaeth yn dod ag oddeutu £839 miliwn i'r economi leol bobl blwyddyn.
- Mae mwy o bobl yn teithio allan o Gonwy i weithio nag sy'n teithio i mewn i'r Fwrdeistref Sirol - llif net am allan o oddeutu 6,200 o gymudwyr. Mae'r rhan fwyaf o'r rhai sy'n cymudo allan yn teithio i ardaloedd awdurdodau ffiniol yng Nghymru (i Sir Ddinbych yn benodol), er bod tua 2,800 o bobl yn teithio i Loegr i weithio.
- Roedd gan 38.9% o'r boblogaeth oedran gweithio gymwysterau lefel gradd neu uwch yn 2016. Mae llai o bobl heb unrhyw gymwysterau / lefelau isel iawn o gymwysterau, ac mae mwy o bobl yn gymwys hyd at lefel gradd neu uwch o gymharu â chyfartaledd Cymru.
- Mae diweithdra ym Mwrdeistref Sirol Conwy yn dymhorol ar y cyfan - ar ei uchaf yn ystod misoedd y gaeaf, ac fel arfer yn cyrraedd uchafbwynt tua mis Chwefror. Roedd y gyfradd diweithdra cyfrif hawlwr ar gyfer mis Gorffennaf 2017 yn 1.9%, yn debyg i gyfradd y mis blaenorol ond yn is na'r un cyfnod y llynedd. Er bod cyfraddau

diweithdra wedi gostwng yn y misoedd diwethaf, nid yw'r gostyngiad mor gynaliadwy na sefydlog a'r gyfradd ar gyfer Prydain.

- Roedd 6,100 o bobl naill ai'n ddi-waith neu'n anweithredol yn economaidd ac eisiau swydd ym mis Mawrth 2017 ond mae system Paru Swyddi'r Ganolfan Waith yn dangos bod dim ond 550 o swyddi ar gael o fewn radiws o 10 milltir o Landudno, a dim ond 1,900 o swyddi ar gael o fewn radiws o 20 milltir.
- Ym mis Tachwedd 2017 roedd cyfanswm o 9,930 o hawlwr budd-daliadau o oedran gwaith. Roedd gostyngiad o gymharu â'r chwarter blaenorol (Mai 2016) o oddeutu 230 o hawlwr. Ers y flwyddyn flaenorol, gostyngodd nifer llawn yr hawlwr budd-daliadau Adran Gwaith a Phensiynau a Chreded Cynhwysol o 10,180. Mae gan BS Conwy lefelau uchel o hawlwr budd-daliadau analluogrwydd, o gymharu â chyfartaledd Prydain.
- Mae lefelau cyflog swyddi ym Mwrdeistref Sirol Conwy'n sylweddol is na lefelau Prydain gyfan. Yn 2016, £451 oedd canolrif y cyflog wythnosol gros ar gyfer yr holl weithwyr llawn-amser yng Nghonwy (gan gynnwys goramser a thaliadau bonws). Dim ond 84% o gyfartaledd Prydain oedd hyn.
- Syrthiodd yr incwm aelwyd blynyddol cyfartalog (canolrif) o tua -£500 rhwng 2011 a 2016 i £24,800. Fesul aelod o'r boblogaeth, roedd incwm moeth gros aelwydydd (GDHI) ar gyfer Conwy a Sir Ddinbych ond yn 90.4% o gyfartaledd y DU.

Iechyd a Gofal Cymdeithasol:

- Mae nifer cynyddol o bobl yn byw gyda dementia, yn debygol o fod yn 8.9% o'r boblogaeth dros 65 oed erbyn 2035; 7.6% ar hyn o bryd.
- Mae risg uchel iawn o unigedd ac ynysu ymhlith pobl hŷn sy'n byw mewn traean o wardiau'r sir
- Nodwyd fod diffyg cyflenwad llety â chymorth i bobl hŷn.
- Gwariwyd £1.2 miliwn ar addasu eiddo ar gyfer pobl anabl bob blwyddyn ac mae'r galw'n cynyddu. Cost grant cyfartalog o £7,000 fesul aelwyd.
- Mae 491 o syrthiadau fesul 100,000 o boblogaeth yn y sir, a chost flynyddol presenoldeb yn yr Uned Ddamweiniau ac Achosion Brys £2,000 a chosb torri clun, £28,000.
- Nodwyd fod diffyg lleoedd gofal preswyl arbenigol a chartrefi nyrsio.
- Atgyfeiriadau cynyddol am gefnogaeth oherwydd anghenion iechyd meddwl ar draws Conwy.

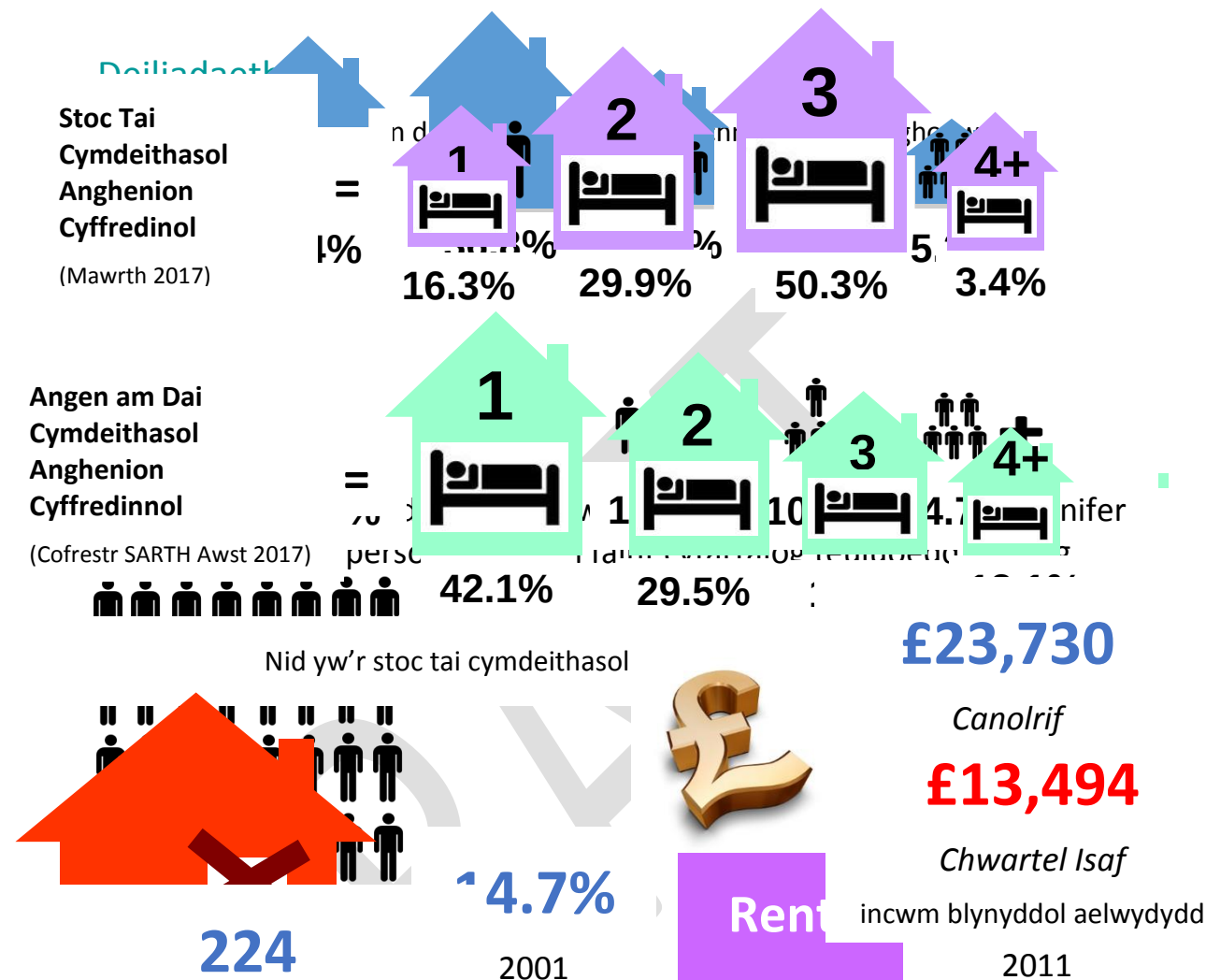
Conwy Wledig

- Canfu ymchwil diweddar fod cymunedau cryf yng Nghonwy wledig. Roedd nifer o'r unigolion a gyfwelwyd yn hapus yn byw yn eu cymunedau ac yn mwynhau'r ysbryd cymunedol cryf a'r bywyd gwledig.

- Nododd nifer eu bod yn teimlo'n ddiogel yn eu cymunedau ac na fyddent yn dymuno byw yn unrhyw le arall.
- Mynegodd cymunedau gwledig bryderon ynghylch diboblogi pobl ifanc, oherwydd diffyg cyfleoedd cyflogaeth, diffyg tai fforddiadwy a chyfleusterau fel siopau pentref lleol yn cau. Pwysleisiodd cymunedau bwysigrwydd cael ysgol bentref er mwyn cynnal a denu teuluoedd i gymunedau gwledig.
- Roedd cymunedau gwledig eisiau cynnal gwasanaethau cyfredol yn eu cymunedau, i sicrhau eu bod yn aros yn gryf ac yn gynaliadwy.
- Roedd y rhai hynny a oedd yn defnyddio'r Ganolfan Byd Gwaith eisiau gweld safle yng Nghonwy wledig, a gwelliant mewn cysondeb ac agweddau staff tuag atynt.
- Nododd nifer o drigolion cefn gwlad nad oeddent yn sicr ble i fynd i gael cyngor, gwybodaeth a chefnogaeth gyffredinol.
- Eglurodd trigolion gwledig eu bod yn disgwyl derbyn adborth o'r ymgynghoriadau maent yn cymryd rhan ynddynt. Nid oedd rhai trigolion gwledig yn teimlo fod Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy a Chynghorau Tref / Cymuned yn gwrando arnynt.
- Mynegodd rhai trigolion gwledig a oedd yn disgrifio eu hunain yn analluog i ddefnyddio cyfrifiaduron bryderon eu bod yn cael eu heithrio oherwydd nad oeddent yn gallu defnyddio cyfrifiadur i lenwi ffurflenni, dod o hyd i wybodaeth, ac i siopa a bancio. Nododd rhai hefyd eu bod yn teimlo eu bod wedi cael eu heithrio yn gymdeithasol gan nad oeddent yn gallu defnyddio cyfryngau cymdeithasol. Roedd y rhai a oedd yn byw mewn 'mannau heb wasanaeth' neu nad oedd a mynediad at y rhyngwrwyd gartref yn mynegi'r un pryderon.
- Mae cludiant cyhoeddus mewn ardaloedd gwledig yn hanfodol i'r defnyddwyr gwasanaeth hynny sy'n dibynnu ar y gwasanaeth.

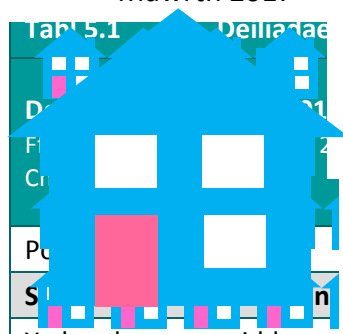
5. Marchnad Dai Conwy

Ystadegau Allweddol

o aelwydydd newydd yn ffurfio yng Nghonwy bob blwyddyn dros y pum mlynedd nesaf

(Mawrth 2017)

Angen

230

o dai fforddiadwy

Ychwanegol bob blwyddyn

Y sector rhentu preifat yw'r unig ddeiliadaeth yng Nghonwy sy'n tyfu. Bu gostyngiad mewn perchen-ddiannaeth ers Cyfrifiad 2001. Amcangyfrifir y bydd y tor rhentu preifat yn tyfu wrth i berchen-feddiannaeth yn oed yn llai fforddiadwy

£145,000

Pris Tŷ Cyfartalog

£110,000

Pris Tŷ Chwartel Isaf

Ymrwymiad i gy

159

o dai fforddiadwy

51.2%

o brynwyr tro cyntaf ac aelwydydd newydd yng Nghonwy yn methu fforddio rhentu neu brynu ar bris y farchnad

389

o Gartrefi Fforddiadwy
bob blwyddyn rhwng 2016-2021

Sector Rhannu perchnogaeth*	378	0.7%	1.1%	0.3%	0.6%
Sector Rhentu Preifat	9,352	18.3%	14.7%	15.8%	11.9%
Landlord preifat neu asiantaeth gosod tai	7,729	15.1%	11.4%	12.7%	8.7%
Rhentu preifat: arall***	1,623	3.2%	3.3%	1.5%	3.2%
Sector Rhentu Cymdeithasol	5,946	11.6%	11.9%	16.4%	19.1%
Rhentu cymdeithasol: gan y Cyngor**	-	-	7.8%	9.8%	13.2%
Rhentu cymdeithasol: LCC/Cymdeithas Tai	5,946	11.6%	4.1%	6.6%	5.9%
*Yn talu rhent yn rhannol a morgais yn rhannol					
**Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy wedi trosglwyddo ei stoc dai i Cartrefi Conwy yn 2008					
**** Yn cynnwys cyflogwr aelod o'r aelwyd a pherthynas neu gyfaill aelod o'r aelwyd neu'n byw heb dalu unrhyw rent					

Source LHMA 2017

- 5.2 Perchen-feddiannwyr sy'n berchen ar fwyafrif yr eiddo (69.4%), gyda chyfran sylweddol o'r rhain yn berchen ar eu heiddo yn llwyr heb forgais. Mae canran y tai perchen-feddiannaeth yng Nghonwy ychydig yn uwch o'i gymharu â gweddill Cymru; fodd bynnag, mae wedi gostwng ers 2001 yng Nghonwy ac yng ngweddill Cymru.
- 5.3 Y ddeiliadaeth sydd ar gynnydd fwyaf yw'r sector rhentu preifat, a hynny yng Nghonwy a gweddill Cymru. Mae gan Gonwy sector tai rhent preifat mawr iawn (18.3%) o'i gymharu â gweddill Cymru (15.8%) , a rhagwelir y bydd yn parhau i dyfu wrth i berchnogaeth cartrefi ddod yn fwyfwy anfforddiadwy.
- 5.4 Bach yw maint sector tai cymdeithasol Conwy (11.6%) o'i gymharu â Chymru (16.4%). Mae hyn yn golygu bod llawer o aelwydydd sy'n gymwys ar gyfer tai cymdeithasol methu cael mynediad atynt oherwydd y cyflenwad cyfyngedig o fewn yr ardal sy'n eu gorfodi i mewn i'r sector rhentu preifat lle mae rhenti fel arfer yn llawer uwch.

Fforddiadwyedd Perchen-Feddiannaeth

- 5.5 Mae cyfran sylweddol o brynwyr tro cyntaf posibl yn cael eu prisio allan o'r farchnad dai. Mae incwm teulu canolrif a phrisiau eiddo canolrif ym mhob ardal LHMA wedi eu hamlinellu yn Nhabl 5.2. Bydd benthycwyr morgeisi fel rheol yn benthycu tair a hanner gwaith incwm y teulu i deuluoedd. Drwy gymharu canolrif y prisiau tai gyda morgais posibl yr aelwyd rydym yn gallu cyfrifo diffyg yr aelwyd o ran prynu eiddo. Nid yw hyn yn cynnwys unrhyw flaendal sydd gan aelwyd ond mae'n cynnig awgrym o lefel y blaendal y gallai fod ei angen arnynt.
- 5.6 Gyda chymarebau incwm i brisiau rhwng 5.8 a 6.1, rhaid i aelwydydd sydd eisiau prynu gyda morgais ariannu'r gwahaniaeth drostynt eu hunain.
- 5.7 Mae'r sefyllfa ar gyfer aelwydydd incwm is yn golygu fod hyd yn oed yr eiddo rhataf ymhell y tu hwnt i'w modd. Wrth edrych ar y chwarterel isaf, mae cymarebau pris yn uwch, yn yr ystod 7.8-8.0, ac mae'r cyfan yn gymharol fwy anfforddiadwy na chyfartaledd Cymru. Er fod eiddo chwarterel is yn rhatach, mae fel rheol yn llai:

Eiddo un ystafell wely ac/ neu fflatiau wedi eu trosi, neu sydd angen eu hadnewyddu. Ni allwn gymryd yn ganiataol y bydd yr eiddo llai, rhatach hyn yn lety addas ar gyfer pob prynwr. Gall argaeledd y mathau hyn o eiddo hefyd fod yn broblem mewn rhai ardaloedd.

Tabl 5.2 Cymharebau fforddiadwyedd				
Canolrif prisiau tai 2016 Pob Math o Dŷ Ffynhonnell: Cofrestrfa Tir a CACI PayCheck	Canolrif			
	Incwm y Cartref	Prisiau Tai	Cymhareb	Diffyg
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	£24,800	£150,000	6.1	- £63,200
AMTLI 1 Gorllewin	£27,400	£167,750	6.1	- £71,850
AMTLI2 Gogledd	£23,850	£145,000	6.1	- £61,525
AMTLI 3 Canol	£24,350	£147,000	6.0	- £61,775
AMTLI4 Dwyrain	£23,350	£134,950	5.8	- £53,225
AMTLI 5 De	£25,500	£155,000	6.1	- £65,750
Cymru	£24,950	£145,000	5.8	- £58,200
Pris tai chwarterl isaf 2016 Pob Math o Dŷ Ffynhonnell: Cofrestrfa Tir a CACI PayCheck	Chwarterl Isaf			
	Incwm y Cartref	Prisiau Tai	Cymhareb	Diffyg
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	£13,494	£110,000	8.2	- £62,711
AMTLI03 Menai	£13,500	£120,000	8.9	- £72,750
AMTLI 09 Bala	£13,350	£92,500	6.9	- £45,775
AMTLI 10 Dyffryn Conwy	£13,900	£114,750	8.3	- £66,100
AMTLI 11 Llandudno	£13,600	£120,000	8.8	- £72,400
AMTLI 12 Bae Colwyn	£13,100	£102,125	7.8	- £56,275
AMTLI 13 Y Rhyl	£12,100	£95,000	7.9	- £52,650
AMTLI 15 Llanelwy	£16,200	£124,500	7.7	- £67,800

Ffynhonnell: AMTLI 2017

- 5.8 Mae'r tabl isod yn dangos canran y prynwyr tro cyntaf ac aelwydydd newydd sydd wedi eu priso allan o'r farchnad naill ai i rentu neu brynu fflat neu eiddo math teras.

Tabl 5.3 Prynwyr Tro Cyntaf / Aelwydydd Newydd y mae pris y farchnad allan o'u cyrraedd			
Pris y farchnad allan o'u cyrraedd Ffynhonnell: Cofrestrfa Tir, CACI PayCheck a CBSC	% o aelwydydd y mae pris y farchnad allan o'u cyrraedd	% yr Aelwydydd sydd angen Tai Cymdeithasol #	% yr Aelwydydd sydd angen Tai Cymdeithasol ##
Bwrdeistref Sirol Conwy	46.0%	34.0%	12.0%
AMDLI1 Gorllewin	52.2%	29.5%	22.6%
AMDLI2 Gogledd	46.7%	35.8%	11.0%
AMDLI3 Canol	37.5%	35.2%	2.3%
AMDLI4 Dwyrain	52.0%	36.3%	15.7%
AMDLI5 De	51.5%	32.8%	18.6%

Aelwydydd o dan 60% o ganolrif incwm y DU (%)

% yr aelwydydd y mae pris y farchnad allan o'u cyrraedd sydd ag incwm o dan 60% o ganolrif y DU 60% (Y rhai sydd angen tai cymdeithasol)

Ffynhonnell AMDLI 2017

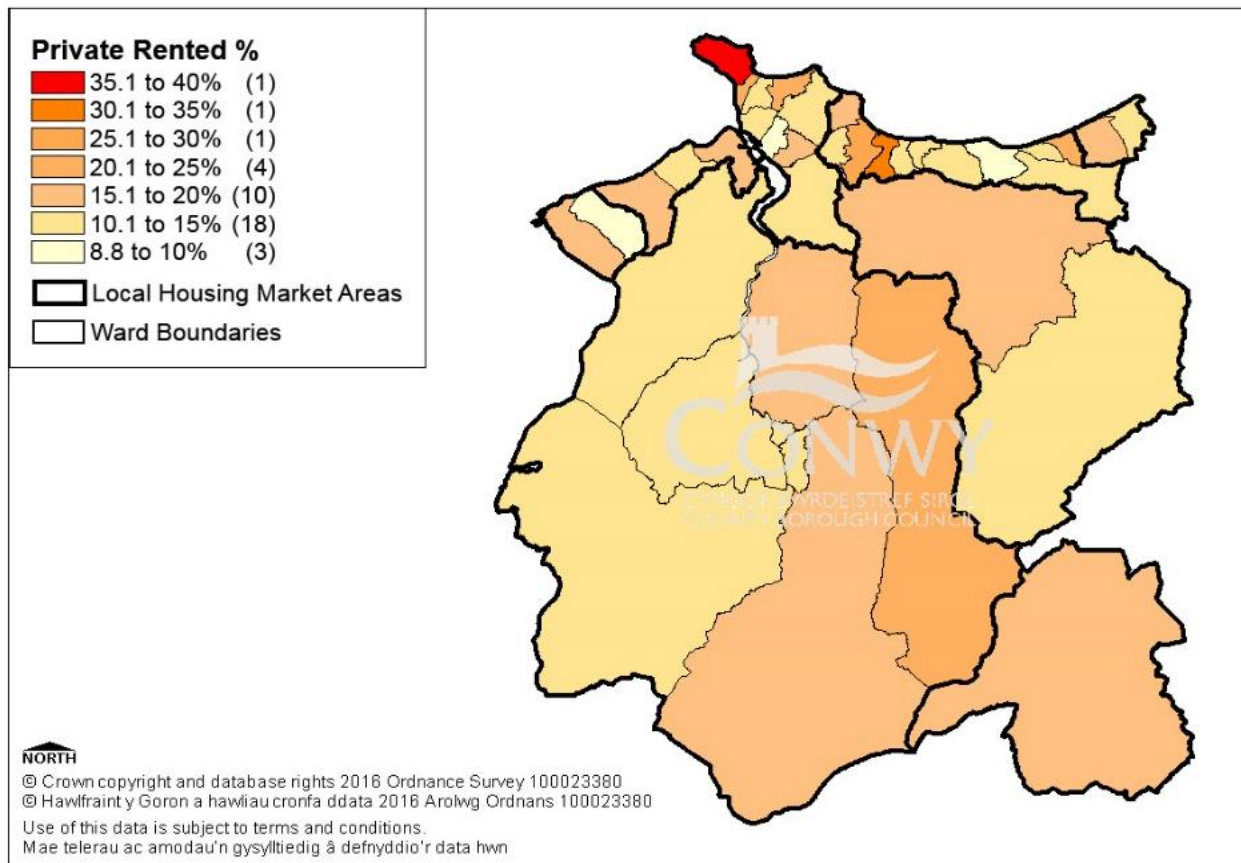
Y Sector Rhentu Preifat

- 5.9 Mae gan y sector rhentu preifat (SRhP) ran hanfodol yn y marchnadoedd tai lleol gan ei fod yn cynnig amrywiaeth o ddewisiadau tai ac yn galluogi symudedd o fewn y farchnad i ystod o aelwydydd. Mae'r hyblygrwydd o rentu yn hytrach na bod yn berchen ar eiddo yn fanteisiol i aelwydydd sydd angen symud yn rheolaidd oherwydd eu gwaith. Mae llawer o aelwydydd ar incwm isel yn dibynnu ar y sector rhentu preifat gan nad ydynt yn gallu cael mynediad at gyllid morgais nac yn gallu fforddio bod yn berchen ar dŷ. Dyma hefyd yw'r unig ddewis i'r rhai hynny sydd angen rhywle i fyw unwaith fod y tai cymdeithasol prin yn cael eu dyrannu i'r rhai hynny sydd â'r anghenion mwyaf ac mae'r swyddogaeth hon yn debyg o gynyddu yn y dyfodol wrth i bris y farchnad fynd allan o gyrraedd rhagor o aelwydydd a'u bod yn methu prynu.
- 5.10 Serch hynny, gall y sector fod ag anfanteision sylweddol i denantiaid. Ystyrir fod y tenantiaeth cyfnod penodedig safonol o 6 mis yn ansicr. Mae'n gyffredin i bob tenantiaeth gynnwys costau ychwanegol a delir ymlaen llaw: blaendaliadau a ffioedd asiantaeth a bod rhenti yn gymharol uchel. Yn aml, mae cyfraddau rhentu misol yn uwch nag y byddai ad-daliadau morgais.
- 5.11 Mae rhwystrau sylweddol yn wynebu rhai darpar denantiaid. Rhaid i ddarpar rentwyr basio gwiriadau cyfeirnod credyd a rhaid i rai allu arddangos y gallant ennill incwm digonol cyn cael eu hystyried am unrhyw swydd wag. Efallai y bydd angen geirdaon gan landlordiaid blaenorol a chanfod hanes dibynadwy o dalu rhenti. Efallai y bydd landlordiaid yn amharod i rentu i ddarpar denantiaid gyda phlant, anifeiliaid anwes, sy'n ysmegu, dan 25 oed neu dros 65 oed. Mae rhywfaint o ymchwil yn nodi fod darpar denantiaid yn wynebu gwahaniaethu gan eu bod yn anabl, neu'n perthyn i leiafrif ethnig. Mae rheoliadau 'hawl i rentu' Deddf Mewnfudo 2014 sy'n gweithredu yn Lloegr, wedi gwneud landlordiaid yn nerfus ynglŷn â gosod i rai pobl. Mae'r prif rwystr, serch hynny, yn wynebu'r rhai hynny sy'n hawlio budd-daliadau. Mae arolygon diweddar gan y diwydiant yn nodi fod canran y landlordiaid sy'n derbyn tenantiaid newydd sy'n cael Credyd Cynhwysol mor isel ag 20% (Cymdeithas Genedlaethol y Landlordiaid) neu hyd yn oed 13% (Cymdeithas Landlordiaid Preswyl) Pryderon ynghylch gweinyddu Credyd Cynhwysol; y bwlch rhwng lefel y budd-daliadau a lefelau rhenti gwirioneddol; a'r profiad yn yr ardaloedd peilot am gynnydd yn yr ôl-ddyledion rhent, wedi eu cyfuno gyda galw iach am eiddo rhent, yn golygu y gall landlordiaid weithredu polisïau yn gwahaniaethu yn erbyn derbynwyr budd-daliadau yn rhwydd. Mae benthycwyr morgais ac yswirwyr hefyd yn gosod cyfyngiadau ar rentu eiddo i rai sy'n derbyn budd-daliadau.
- 5.12 Mae'r map isod yn manylu ar y ganran o eiddo rhentu preifat ar draws Conwy. Mae crynodiad uchel o dai a rentir yn breifat yn ardaloedd Llandudno, Bae Colwyn ac ardaloedd gwledig yn y de. Serch hynny, mae argaeledd tai rhent preifat mewn rhai ardaloedd gwledig yn gyfyngedig iawn. Yma gall eiddo gyda pherchnogaeth

breifat hawlio mwy o elw fel tai gwyliau i'w gosod, neu gael eu defnyddio fel ail gartrefi, sy'n golygu mai ychydig iawn sy'n cael eu gosod ar gyfer deiliadaeth ddomestig. Er y gall prisiau is eiddo gwledig ddenu prynwyr i osod hapfasnachol o'r tu allan i'r Sir ac mae rhai eiddo i'w gosod yn eiddo ystâd amaethyddol sefydledig.

- 5.13 Mae pocedi ar hyd y llain arfordirol lle mae'r sector rhentu preifat yn isel iawn o'i gymharu â chyfartaledd Conwy gyfan o 18.3% (gweler tabl 1). Dim ond 9.4% sydd yn ardal cyngor cymuned Llanddulas a Rhyd y Foel. Ac ym Mae Colwyn, 28.3%.

Map 5.1 Maint y Sector Rhentu Preifat

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.14 Mae'n anodd iawn cael gwybodaeth am gostau rhentu preifat ac mae cyfyngiadau sylweddol ar y data sydd ar gael ar hyn o bryd. Swyddogion Rhenti Cymru (rhan o Adran Polisi Tai Llywodraeth Cymru) yn cynhyrchu ffigurau blynyddol ar lefel yr awdurdod unedol. Mae'r rhain yn cael eu cyflwyno isod gan mai dyma'r unig ddata sydd ar gael ynghylch rhenti preifat yng Nghonwy ar hyn o bryd. Mae'r tabl isod yn dangos lefelau rhent yn seiliedig ar adroddiad blynyddol Swyddogion Rhenti Cymru.

Tabl 5.4 Lefelau rhent

Lefelau rhent misol (2016) Ffynhonnell: rhenti sector preifat, Swyddogion Rhenti Cymru	Conwy				Cymru
	Main t y Sam pl	Rhent canolri f	Incwm chwart el isaf	Incwm chwart el isaf	Rhent canolri f
1 ystafell wely	295	£395.00	£346.67	£450.00	£400.00
2 ystafell wely	676	£525.00	£460.00	£575.00	£495.00
3 ystafell wely	353	£625.00	£550.00	£695.00	£550.00
4 ystafell wely	102	£792.50	£650.00	£895.00	£750.00

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.15 Mae'r data'n nodi fod rhentu eiddo dwy a thair ystafell wely yng Nghonwy yn sylweddol fwy costus na chyfartaledd Cymru. Mae eiddo pedair ystafell wely yn cyd-fynd â phrisiau canolrif Cymru, ac mae eiddo un ystafell wely ychydig yn rhatach na phris canolrif Cymru.
- 5.16 Mae'r tabl isod a gymerwyd o'r AMDLI yn cymharu cost rhentu gydag incymau aelwydydd chwartel isaf yng Nghonwy, i ddangos canran yr incwm teuluol sydd ei angen i dalu rhent.

Tabl 5.5 Fforddiadwyedd rhenti				
Lefelau rhent misol (2015) Ffynhonnell: Rhenti sector preifat, Swyddogion Rhenti Cymru	Incwm Aelwyd Canolrif a Rhenti Canolrif	Incwm Aelwyd Canolrif a Rhenti Chwartzel Isaf	Incwm Aelwyd Chwartzel Isaf a Rhenti Canolrif	Incwm Aelwyd Chwartzel Isaf a Rhenti Chwartzel Isaf
1 ystafell wely	20.0%	17.7%	35.1%	31.1%
2 ystafell wely	26.5%	23.3%	46.7%	40.9%
3 ystafell wely	30.1%	27.8%	52.9%	48.9%
4 ystafell wely	37.9%	34.1%	66.7%	60.0%

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.17 Incymau misol canolrif aelwydydd yw £1,977.50 (£23,730 y flwyddyn) a £1,124.50 (£13,494 y flwyddyn) yn y chwartzel isaf. Yn ôl ymchwil gan Shelter a Sefydliad Joseph Rowntree mae costau tai sy'n uwch na 30% o incwm y teuluoedd yn anfforddiadwy. Yn amlwg, mae rhenti preifat ar gyfer aelwydydd gydag incwm chwartzel isaf yn anfforddiadwy ar brisiau rhent chwartzel isaf a chanolrif. Mae eiddo mwy gyda thair neu bedair ystafell wely hefyd yn anfforddiadwy i aelwydydd gydag incwm aelwyd canolrif ac eithrio eiddo tair ystafell wely lle mae'r eiddo wedi ei brisio o fewn y braced chwartzel isaf.

- 5.18 Mae'r tabl isod yn cymharu gyda'r sector rhentu preifat (PRS) canolrif presennol yn erbyn costau Lwfans Tai Lleol a chostau rhentu cymdeithasol. Mae'r bwlch rhwng cost y PRS a'r Lwfans Tai Lleol a rhent cymdeithasol yn sylweddol, yn arbennig gydag eiddo mwy o faint.

Tabl 5.6 Lwfans Tai Lleol yn erbyn rhent							
Cost Rhentu Fisol 2016	PRS (Canolrif)	Lwfans Tai Lleol	Diffyg rhwng PRS a Lwfans Tai Lleol	%	Rhent Cymdeithasol	Diffyg rhwng PRS a rhent cymdeithasol	%
1 ystafell wely	£395.00	£346.67	£48.33	12%	£316.36	£78.64	20%
2 ystafell wely	£525.00	£448.76	£76.24	15%	£362.30	£162.70	31%
3 ystafell wely	£625.00	£535.51	£89.49	14%	£417.38	£207.62	33%
4 ystafell wely	£792.50	£650.00	£142.50	18%	£456.22	£336.28	42%

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.19 Mae'r ffigyrau uchod yn dangos nad yw'r prisiau rhentu cyfartalog yn fforddiadwy ar gyfer aelwydydd sy'n derbyn Lwfans Tai Lleol. Gan ddefnyddio'r data uchod, i aelwyd sydd angen eiddo un ystafell wely sy'n derbyn Lwfans Tai Lleol, byddai diffyg o £48.33 y mis yn eu gallu i dalu'r rhent. Mae hyn yn ddiffyg o £10 y mis yn fwy na Sir Ddinbych. I aelwyd sydd angen eiddo dwy ystafell wely, byddai'r diffyg yn £76.24 o'i gymharu â £56.24 yn Sir Ddinbych.
- 5.20 Mae'r rhain yn ddiffygion misol sylweddol a byddai'r rhan fwyaf o aelwydydd sy'n derbyn budd-daliadau neu ar incwm isel yn cael trafferth i ariannu diffyg o'r fath.

Tai Amlfeddiannaeth (HMO)

- 5.21 Mae aelwydydd sy'n cynnwys mwy nac un aelwyd yn cael eu galw'n dai amlfeddiannaeth. O'u rheoli a'u cynnal yn dda mae tai amlfeddiannaeth yn ddewis pwysig o ddaliadaeth ar gyfer aelwydydd ar incwm isel, yn enwedig personau sengl dan 35 oed sydd fel arfer ond yn gymwys am fudd-dal tai ar gyfradd llethly a rennir.'
- 5.22 Mae'r tabl canlynol yn cynnig amcangyfrif o'r nifer llawn o dai amlfeddiannaeth sydd i'w cael yng Nghonwy ac yn eu dangos fel cyfran yn erbyn amcangyfrif Llywodraeth Cymru o gyfanswm stoc anheddau yn yr ardal.

Tabl 5.7 Tai Amlfeddiannaeth

Tai Amlfeddiannaeth, mis Mawrth 2016 Ffynhonnell: casgliad data peryglon a thrwyddedau, Llywodraeth Cymru	Conwy		Cymru
	Nifer	Fel % o bob annedd	Fel % o bob annedd
Tai Amlfeddiannaeth trwyddedig.	370	0.6%	0.6%
Tai Amlfeddiannaeth y gwyddom amdanynt	1,101	1.9%	1.0%
Amcan gyfanswm Tai Amlfeddiannaeth	1,200	2.1%	1.3%

Ffynhonnell AMDLI 2017

Sector Rhentu Cymdeithasol

- 5.23 Mae gan Conwy un o'r stociau tai cymdeithasol lleiaf y pen o'i gymharu â'r boblogaeth yng Nghymru gyfan. Mae'r diffyg stoc cymdeithasol wedi golygu fod yn rhaid i nifer o aelwydydd sydd angen tai cymdeithasol ddibynnu ar y sector rhentu preifat am lety yng Nghonwy.
- 5.24 Mae cyfran uwch o eiddo rhent cymdeithasol mewn rhannau o Landudno, Bae Colwyn a Llanrwst, o'i gymharu â phocedi ar hyd y llain arfordirol a'r wardiau gwledig gogleddol lle mae tai cymdeithasol yn cyfrif am lai na 5% o gyfanswm y stoc tai.
- 5.25 Mae'r tabl isod yn cynnwys manylion stoc cymdeithasol Conwy yn ôl y math o dŷ.

Tabl 5.8 Tai Cymdeithasol

Stoc tai cymdeithasol, Mawrth 2017 Ffynhonnell: Data stoc a rhenti landlordiaid cymdeithasol, Llywodraeth Cymru	Conwy		Cymru	Newid ers y llynedd	
	Nifer	%	%	Nifer	%
Cyfanswm Stoc	6,727			90	1.4%
Pob un hunangynhwysol	6,133	91.2%	95.7%	63	1.0%
Anghenion Cyffredinol	4,370	65.0%	82.4%	59	1.4%
Tai Gwarchod	1,503	22.3%	10.7%	-2	-0.1%
Tai â chymorth eraill	79	1.2%	1.7%	6	8.2%
Gofal Ychwanegol	181	2.7%	0.9%	0	0.0%
Pob un nad ydynt yn hunangynhwysol	207	3.1%	1.8%	13	6.7%
Fflatiau un ystafell nad ydynt yn hunangynhwysol	27	0.4%	0.2%	0	0.0%
Hostelau a thai a rennir	180	2.7%	1.6%	13	7.8%
Canolradd ac eraill	387	5.8%	2.5%	14	3.8%

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.26 Roedd cynnydd net o 90 annedd tai cymdeithasol rhwng mis Mawrth 2016 a mis Mawrth 2017.

- 5.27 Mae'r tabl isod yn rhoi manylion Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig sy'n gweithredu yng Nghonwy. Rheolir ychydig mwy na hanner y stoc cymdeithasol gan Cartrefi Conwy Trosglwyddodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ei holl stoc dai i Cartrefi Conwy yn 2008

Tabl 5.9 Darparwyr Tai Cymdeithasol		
Darparwyr Stoc Tai Cymdeithasol, mis Mawrth 2017 Ffynhonnell: Data stoc a rhenti landlordiaid cymdeithasol, Llywodraeth Cymru	Bwrdeistref Sirol Conwy	
	Nifer	%
Cyfanswm Stoc	6,727	
Cartrefi Conwy	3,833	57.0%
Cymdeithas Tai Gogledd Cymru	1,529	22.7%
Cymdeithas Tai Clwyd Alyn	619	9.2%
Grŵp Cynefin	385	5.7%
Wales and West Housing	285	4.2%
Abbeyfield	54	0.8%
Hafan Cymru	12	0.2%
First Choice Housing Association	8	0.1%
Cymdeithas Tai Esgobaeth Bangor	2	0.0%

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.28 Rhoddir manylion nifer yr ystafelloedd gwely mewn stoc anghenion cyffredinol ar draws Conwy yn y tabl isod. Mae o leiaf tair ystafell wely mewn ychydig dros hanner y stoc ar 54%, mae hyn yn uwch na ffigwr Cymru gyfan o 48%. Mae llai na 16.1% o'r stoc yn llety un ystafell wely, sy'n cyfyngu ar y cyfleoedd i denantiaid chwilio am lety llai os yw'r capiau ar fudd-daliadau tai yn effeithio arnynt oherwydd tan-feddiannaeth yn eu llety presennol.

Tabl 5.10 Anghenion cyffredinol yn ôl maint gwely			
Stoc Tai Cymdeithasol ANGHENION CYFFREDINOL yn ôl nifer yr ystafelloedd gwely, Mawrth 2017 Ffynhonnell: data stoc a rhenti landlordiaid cymdeithasol, Llywodraeth Cymru	Bwrdeistref Sirol Conwy		Cymru
	Nifer	%	%
Pob eiddo anghenion cyffredinol	4,370		
Un ystafell wely	712	16.3%	17.6%
Dwy ystafell wely	1,308	29.9%	35.7%
Tair ystafell wely	2,200	50.3%	44.2%
Pedair ystafell wely	134	3.1%	2.3%
Pum ystafell wely neu fwy	16	0.4%	0.2%

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.29 Mae'r tabl canlynol yn rhoi manylion lefelau rhent ar gyfer tai cymdeithasol fesul maint eiddo.

DRAFT

Tabl 5.11 Lefelau rhent yn ôl nifer y gwllau

Lefelau rhent yn ôl nifer yr ystafelloedd gwely (anheddau anghenion cyffredinol), 2017/18 Ffynhonnell: casglu data stoc a rhenti landlordiaid cymdeithasol, Llywodraeth Cymru	BS Conwy			Cymru		
	2017/18	Newid ers 2016/17		2017/18	Newid ers 2016/17	
		£	%		£	%
Pob annedd anghenion cyffredinol	£89.77	£3.69	4.3%	£86.61	£3.24	3.9%
Un ystafell wely	£75.96	£3.56	4.9%	£74.80	£2.55	3.5%
Dwy ystafell wely	£85.59	£3.91	4.8%	£83.99	£3.14	3.9%
Tair ystafell wely	£95.61	£3.73	4.1%	£92.19	£3.66	4.1%
Pedair ystafell wely neu fwy	£104.38	£3.99	4.0%	£106.54	£3.99	3.9%
Pum ystafell wely neu fwy	£118.81	£4.05	3.5%	£127.67	£3.29	2.6%

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.30 Rhwng 2016/17 a 2017/18 cynyddodd cost wythnosol tai cymdeithasol o 4.3% yng Nghonwy, sy'n gynnydd ychydig yn is nac ar draws Cymru lle gwelwyd costau tai cymdeithasol yn codi o 3.9%. Ar y cyfan mae cost tai cymdeithasol yng Nghonwy yn gymharol â gweddill Cymru.

Cartrefi Gwag ac Ail Gartrefi

- 5.31 Mae anheddau gwag yn y stoc tai sector preifat yn fater o bwys yng Nghonwy. Mae nifer yr anheddau gwag tymor hir yn y sir yn parhau i fod yn gymharol gyson.
- 5.32 Mae'r tabl isod yn rhoi manylion lefel deiliadaeth yn stoc tai Conwy o gymharu â gweddill Cymru a Lloegr.

Tabl 5.12 Cartrefi Gwag

Lleoedd aelwyd fesul math o ddeiliadaeth Ffynhonnell: Cyfrifiad 2011, tabl KS401	Conwy		Cymru	Cymru a Lloegr
	Nifer	%	%	%
Cyfanswm lleoedd aelwydydd	56,200		1,385,500	24,429,600
Gyda phreswylwyr	51,200	91.1%	94.0%	95.6%
Gwag	5,000	8.9%	6.0%	4.4%

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.33 Yn ôl Cyfrifiad 2011, roedd gan Gonwy lefel uwch o eiddo gwag yn ei stoc nag yn y wlad yn gyffredinol. Bydd yr eiddo gwag hyn yn gymysgedd o eiddo gwag tymor hir a thymor byr, ac eiddo heb breswylwyr ar ddiwrnod y Cyfrifiad oherwydd eu bod yn ail gartrefi neu'n anheddau a ddefnyddiwyd fel llety gwyliau ar rent. Mae

arfordir Conwy a'i leoliad o fewn Parc Cenedlaethol Eryri yn golygu fod gan dwristiaeth ran i'w chwarae yn y farchnad dai yn y Sir. Mae Conwy ar hyn o bryd ymhlith yr 20 awdurdod lleol uchaf yng Nghymru a Lloegr gydag ail gartref yn cael eu defnyddio ar gyfer gwyliau. Mae hyn yn arwain at brisiau tai uwch a phroblemau o ran cyflenwad yn y prif gyrchfannau gwyliau wrth i'r farchnad fynd yn rhy ddrud i drigolion lleol oherwydd fod incymau aelwydydd yn is yng Nghonwy o'i gymharu â chyfartaledd Prydain.

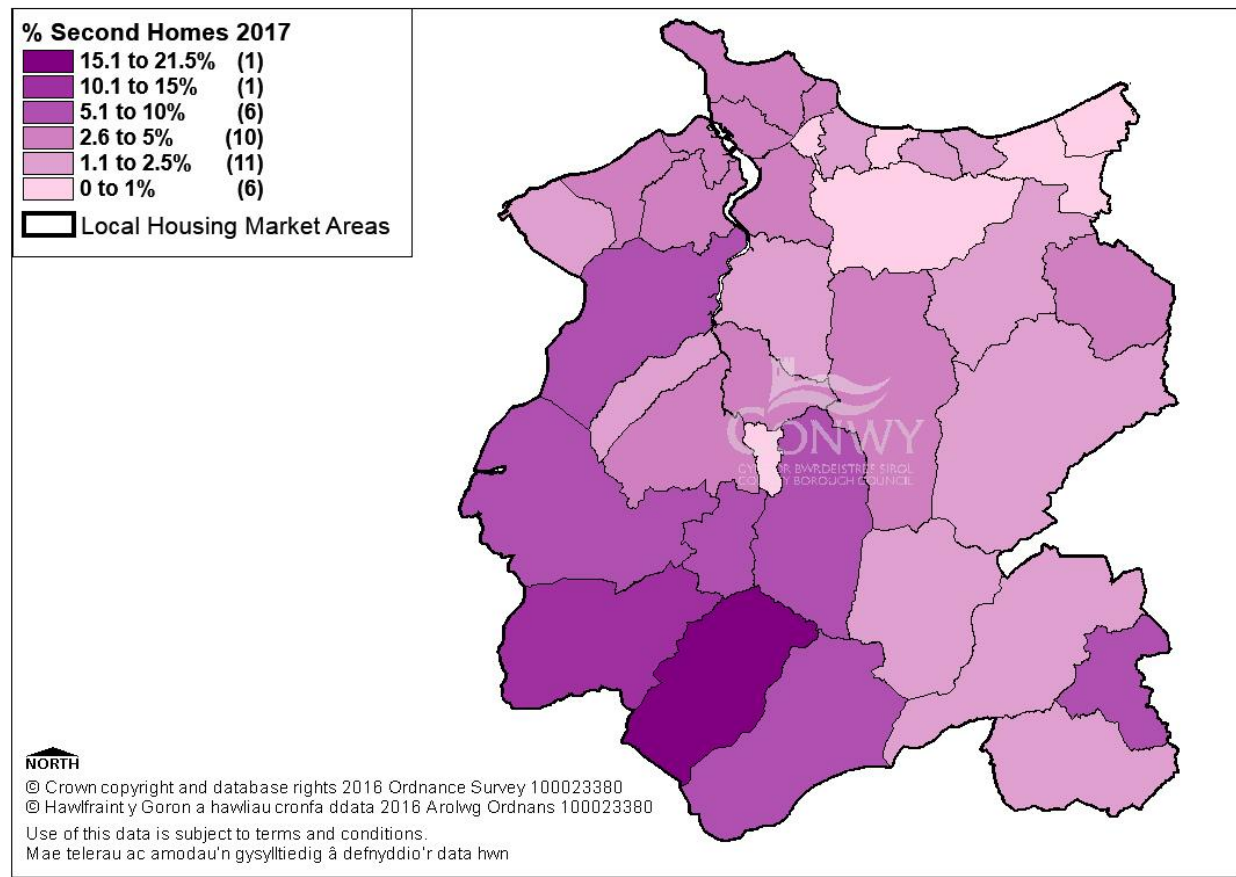
- 5.34 Mae'r Map a'r tabl isod a gymerwyd o'r AMDLI yn dangos canran yr ail gartrefi ar draws Conwy o'u cymharu â'r cyfanswm lleoedd aelwyd fel y cofnodwyd gan Gyfrifiad 2011. Ardal AMDLI Dyffryn Conwy sydd â'r canrannau uchaf o ail gartrefi yn ei stoc anheddau, gyda chrynodiadau arbennig o uchel yn ardaloedd cynghorau cymuned Bro Machno (21.5%), Capel Curig (12.1%) a Dolwyddelan (11.5%).

Tabl 5.13 Ail Gartrefi

Tabl 30 Ail Gartrefi yn ôl Ardal Cyngor Cymuned Ffynhonnell: Treth y Cyngor CBSC	Nifer	Lleodd Aelwydydd (Cyfrifiad 2011)	% yr ail gartrefi mewn ardal
Bro Machno	96	446	21.5%
Capel Curig	15	124	12.1%
Dolwyddelan	34	295	11.5%
Betws-y-coed	26	290	9.0%
Caerhun	55	687	8.0%
Bro Garmon	28	365	7.7%
Ysbyty Ifan	8	105	7.6%
Henryd	16	355	4.5%
Conwy	297	7352	4.0%
Llangernyw	19	474	4.0%
Llandudno	378	10489	3.6%
Llanddoged a Maenan	9	273	3.3%
Llangwm	7	228	3.1%
Trefriw	13	429	3.0%
Llandrillo-yn-Rhos	112	3912	2.9%
Penmaenmawr	63	2269	2.8%
Llansanffraid Glan Conwy	29	1077	2.7%
Llanfairtalhaiarn	13	484	2.7%
Llanfairfechan	43	1683	2.6%
Eglwysbach	11	434	2.5%
Llansannan	12	578	2.1%
Llanddulas a Rhyd-y-foel	16	855	1.9%
Cerrigydrudion	6	352	1.7%
Bae Colwyn	72	5116	1.4%
Betws-yn-Rhos	6	460	1.3%
Llysfaen	14	1101	1.3%
Tywyn a Bae Cinmel	36	3795	0.9%
Abergele	45	5334	0.8%
Hen Golwyn	30	3699	0.8%
Llanrwst	11	1592	0.7%

Ffynhonnell AMDLI 2017

Map 5.1 Ail Gartrefi

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.35 Mae'r tabl canlynol yn cynnig cyfrif o bob annedd sydd wedi bod yn wag am chwe mis neu fwy. Yn y blynyddoedd diwethaf bu tuedd gyffredinol ar i fyny yn nifer a chyfran yr eiddo gwag hirdymor o fewn stoc dai y Fwrdeistref Sirol, efallai yn sgil y dirywiad yn y farchnad dai ers dirwasgiad 2008. Ym mis Ebrill 2016 roedd 20 yn llai o eiddo gwag hirdymor na'r flwyddyn flaenorol.

Tabl 5.14 Cartrefi Gwag Hirdymor

Anheddau gwag – Eithriadau Treth y Cyngor Dosbarth C Ffynhonnell: Cofrestr Treth y Cyngor, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	Pob annedd	Yn wag am:			
		6 mis neu fwy	1 flwyddyn neu fwy	5 mlynedd neu fwy	10 mlynedd neu fwy
Ar 1 Ebrill 2017	57,053	1,685	1,273	306	111
Ar 1 Ebrill 2016	56,685	1,560	1,142	284	108
Ar 1 Ebrill 2015	56,612	1,580	1,134	296	106
Ar 1 Ebrill 2014	56,272	1,570	1,139	260	96
Ar 1 Ebrill 2013	55,984	1,491	1,113	253	81
Fel % o bob annedd					
Ar 1 Ebrill 2017	-	3.0%	2.2%	0.5%	0.2%
Ar 1 Ebrill 2016	-	2.8%	2.0%	0.5%	0.2%
Ar 1 Ebrill 2015	-	2.8%	2.0%	0.5%	0.2%
Ar 1 Ebrill 2014	-	2.8%	2.0%	0.5%	0.2%
Ar 1 Ebrill 2013	-	2.7%	2.0%	0.5%	0.1%

Sylwer: Nid yw'r diffiniad o anheddau gwag a ddefnyddir yn y tabl hwn yn cyfateb i'r hyn a ddefnyddir yn nhabl 29

Ffynhonnell AMDLI 2017

Cyflenwad Tai

5.36 Mae'r tabl isod yn rhoi manylion gweithgarwch codi tai ers 2001 ar draws Conwy.

Tabl 5.15 Adeiladu Tai

Gweithgarwch adeiladu tai Ffynhonnell: Cyd-astudiaeth argaeledd tir tai, tîm Polisi Cynllunio, CBSC ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	Wedi'u cwblhau	Wrthi'n cael eu hadeiladu	Heb eu cychwyn
2015/16	187	413	980
2014/15	192	291	518
2013/14	303	353	906
2012/13	191	435	1,164
no	226	194	1,730
2010/11	235	193	2,300
2009/10	222	249	2,531
2008/09	344	319	2,667
2007/08	427	331	2,671
2006/07	326	362	2,140
2005/06	392	305	1,909
2004/05	424	339	1,887
2003/04	503	342	1,930
2002/03	349	343	2,149
2001/02	356	308	2,171

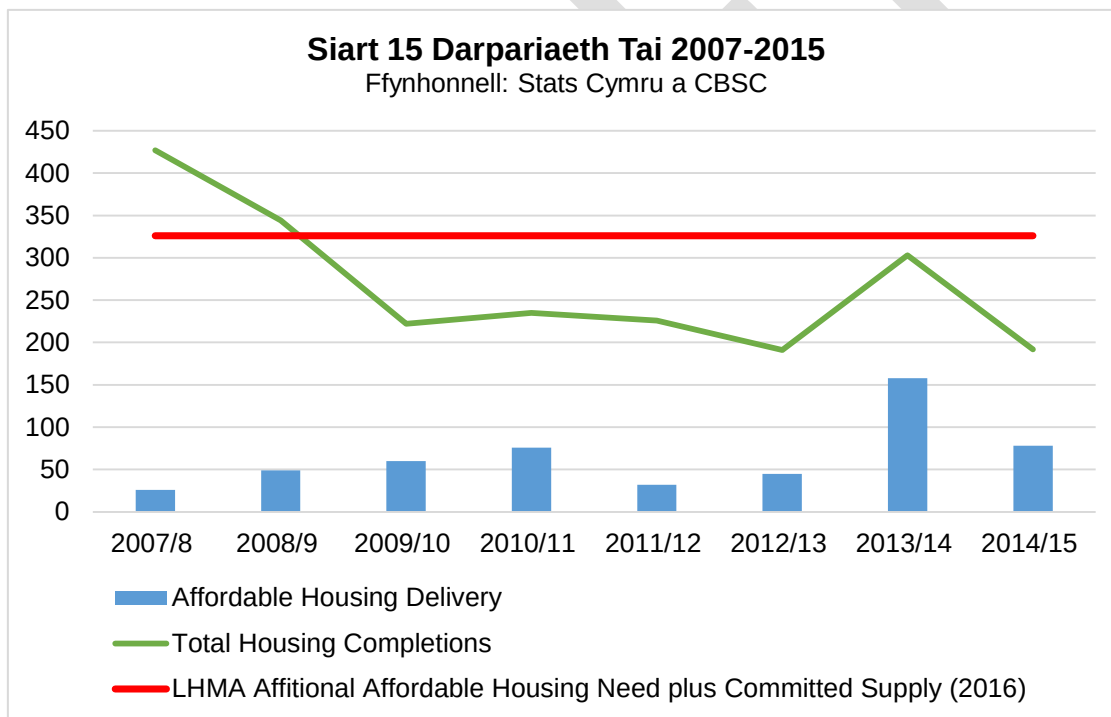
* Mae ffigyrau ar gyfer ardal yr Awdurdod Cynllunio Lleol, nad yw'n cynnwys y rhan o Barc Cenedlaethol Eryri sydd o fewn Bwrdeistref Sirol Conwy

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.37 Dros y deng mlynedd diwethaf, cyfradd gyfartalog yr anheddau newydd ac addasiadau newydd a gwblhawyd oedd tua 265 uned y flwyddyn. Ers y dirywiad economaidd yn 2007/08 bu tuedd ar i lawr yn gyffredinol o ran nifer yr anheddau newydd sy'n cael eu hadeiladu'n flynyddol o fewn y Fwrdeistref Sirol ac ar draws Cymru. Yn 2013/14 roedd cynnydd sylweddol mewn gweithgarwch codi tai, yn rhannol oherwydd fod nifer o ddatblygiadau mawr wedi eu cwblhau gan landlordiaid cymdeithasol cofrestredig, nifer ohonynt ar gyfer unedau gofal ychwanegol wedi eu cadw ar gyfer pobl 55 oed a hŷn. Serch hynny, roedd y ffigyrau ar gyfer blynyddoedd eraill ers 2008/09 yn arbennig o isel, ac nid ydynt wedi cyd-fynd â'r galw. Os bydd y lefel hwn o godi tai yn parhau yna bydd y galw yn parhau i fod yn llawer mwy na'r cyflenwad, ac ni fydd y Cyngor yn cyflawni'r gofynion tai fforddiadwy ychwanegol a amlinellir yn yr AMDLI.
- 5.38 Mae'r siart isod a gymerwyd o'r AMDLI yn rhoi manylion lefel y tai a gwblhawyd bob blwyddyn yn erbyn nifer y cartrefi fforddiadwy a ddarparwyd a'r angen blynyddol a nodwyd wrth gyfrifo'r AMDLI.

Siart 5.1

Darpariaeth Tai 2007-2015

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.39 Nid yw Conwy wedi darparu ffigwr cyfredol yr AMDLI nac yn uwch na hynny ers cyn chwalfa economaidd 2008 ac nid yw erioed wedi darparu'r nifer o unedau fforddiadwy sy'n ofynnol gan yr AMDLI. Ar gyfartaledd, mae Conwy wedi darparu 78 o gartrefi fforddiadwy yn flynyddol dros y 5 mlynedd diwethaf, gydag uchafbwynt yn 2013/14 oherwydd fod cymhorthdal ar gael gan Lywodraeth Cymru i godi tai cymdeithasol gofal ychwanegol i'r rhai dros 55 oed.

Asesiad o'r Farchnad Dai Leol 2017

- 5.40 Mae'r Asesiad o'r Farchnad Dai Leol yn cynnig dealltwriaeth gynhwysfawr o'u marchnad dai leol a sylfaen dystiolaeth gadarn y gellir gwneud penderfyniadau gwybodus am y ddarpariaeth tai yn y dyfodol o ran y farchnad a darpariaeth tai fforddiadwy, nifer yr ystafelloedd gwely sydd eu hangen a daliadaeth tai fforddiadwy.
- 5.41 Mae angen cynyddu'n cyflenwad o dai fforddiadwy yng Nghonwy gan fod ein dadansoddiad o'r farchnad yn dangos bod pris y farchnad dai allan o gyrraedd 51.2% o brynwyr tro cyntaf ac aelwydydd newydd eu ffurfio naill ai i rentu neu brynu fflat neu dŷ teras, gyda 27.5% o'r rhain yn gymwys am dai cymdeithasol a 23.7% angen perchnogaeth cartref cost isel (canolradd).
- 5.42 Conwy sydd â'r gyfradd isaf ond un o stoc tai cymdeithasol yng Nghymru gyfan gyda dim ond 12 o dai cymdeithasol fesul 100 o aelwydydd, o'i gymharu â chyfradd o 17 ar gyfer Cymru gyfan. Mae'r diffyg stoc cymdeithasol wedi golygu fod nifer o aelwydydd sy'n gymwys am dai cymdeithasol yn gorfod dibynnu ar y sector rhentu preifat am gartrefi.
- 5.43 Fodd bynnag, nid yw'r sector rhentu preifat bob amser yn fforddiadwy i deuluoedd ar incwm is. Mae dadansoddiad yn dangos bod rhenti preifat yn anfforddiadwy ar gyfer teuluoedd sydd ag incwm blynyddol y cartref yn y chwarter isaf (£13,494), ac mae eiddo mwy gyda thair neu bedair ystafell wely hefyd yn anfforddiadwy i aelwydydd sydd ag incwm canolrif blynyddol y cartref (£23,730) gan y byddai angen i'r aelwyd dalu mwy na 30% o incwm y cartref ar eu costau tai.
- 5.44 Ar y cyfan, nid yw'r cyflenwad o dai newydd, yn arbennig tai fforddiadwy, wedi cyd-fynd â'r galw yng Nghonwy. Mae'r AMDLI wedi nodi'r angen am 230 o unedau ychwanegol y flwyddyn dros gyfnod y cynllun (2017-2022)

Tabl 5.16 Angen o Ran Tai

Yr Angen am Dai Cymdeithasol yn Flynyddol	166
Yr Angen Blynyddol am Dai Canolradd	64
CYFANSWM YR ANGEN AM DAI CYMDEITHASOL A CHANOLRADD YN FLYNYDDOL (2013-2018)	230

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 5.45 Mae'r Asesiad o'r Farchnad Dai Leol hefyd wedi dangos angen cynyddol am fathau o dai llai o faint gydag un a dwy ystafell wely. Mae maint cyfartalog aelwydydd Conwy yn lleihau wrth i nifer yr aelwydydd un person gynyddu, ac i feintiau cyfartalog teuluoedd ostwng. Felly, cynigir bod datblygiadau preswyl newydd yn ystyried cymysgedd priodol o fathau o dai ar safleoedd newydd er mwyn darparu'n gynaliadwy ar gyfer anghenion tai cyfredol ac yn y dyfodol.

- 5.46 Mae'r tabl canlynol yn diffinio'r cymysgedd a argymhellir o fathau o dai'r farchnad agored ar safleoedd preswyl. Cynlluniau Tai sy'n cynnig cymysgedd uwch o unedau un neu ddwy ystafell wely na'r cymysgedd sy'n cael eu hargymell ac maent yn cael eu hannog gan fod tystiolaeth o'r angen am yr unedau llai o faint hyn yn ôl amcanestyniadau poblogaeth.

Tabl 5.17 Cymysgedd Tai				
Y Gymysgedd a Argymhellir ar gyfer Tai'r Farchnad Agored				
1 ystafell wely	2 ystafell wely	3 ystafell wely	4 ystafell wely	Cyfanswm
10%	20%	35%	35%	100%

Ffynhonnell AMDLI 2017

6. Lefelau Digartrefedd ar draws Conwy

Darlun Cenedlaethol ledled Cymru 2016/17

Penawdau

- Yn ystod 2016-17, aseswyd fod 9,210 o aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod (a.66). Ar gyfer 5,718 o aelwydydd (62%), llwyddwyd i atal digartrefedd am o leiaf 6 mis o'i gymharu â 65% yn 2015/16.
- Yn ystod 2016-17, aseswyd fod 10,884 o aelwydydd yn ddigartrefedd a bod ganddynt hawl i gael cymorth i ddod o hyd i lety. O'r rhain, cafodd 4,500 (41%) o aelwydydd eu hatal rhag bod yn ddigartref a chawsant gymorth i gael ddod o hyd i lety a oedd yn debygol o bara am 6 mis (a73).
- Yn ystod 2016-17, cafodd 2,076 aelwyd eu hasesu yn anfwriadol ddigartref oedd ag angen blaenoriaethol. O'r rhain, cafodd 1,674 (81%) aelwyd eu rhyddhau yn bositif ar ôl iddynt dderbyn llety addas ar eu cyfer.
- Ar 31/3/17, roedd 2,013 o aelwydydd mewn llety dros dro ar draws Cymru.
- Ar 31/3/17, roedd 189 o aelwydydd mewn llety Gwely a Brecwast ar draws Cymru.

Mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod

- Abertawe nododd y nifer uchaf o aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod, sef 1,143 a Merthyr Tudful oedd yr isaf ar 102. Serch hynny, gan ystyried nifer yr aelwydydd ym mhob ardal, roedd y gyfradd uchaf o aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod yn Nhorfaen, sef 109.8 fesul 10,000 o aelwydydd ac roedd yr isaf ym Mhowys, sef 29.3 fesul 10,000 o aelwydydd.
- Yng Nghymru gyfan, aseswyd fod 10,000 o aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod yn 2016/17 i'w gymharu â 53.7 yn 2015/16. Yng Nghonwy, aseswyd fod 70 o bob 10,000 o aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod, sy'n cyd-fynd â'r cyfartaledd cenedlaethol.

Aelwydydd y llwyddwyd eu hatal rhag bod yn ddigartref (a.66)

- O'r 9,210 o aelwydydd yr aseswyd oedd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod, llwyddwyd i atal digartrefedd am o leiaf 6 mis ar gyfer 62%. Yng Nghonwy, llwyddwyd i atal digartrefedd ar gyfer 56% o'r aelwydydd oedd mewn perygl o fod yn ddigartref, sy'n is na chyfartaledd cenedlaethol Cymru.
- Abertawe nododd y nifer uchaf o aelwydydd lle llwyddwyd i atal digartrefedd (831 o aelwydydd) a Merthyr Tudful oedd yr isaf (63 o aelwydydd). Serch hynny, gan ystyried nifer yr aelwydydd ym mhob ardal, roedd y gyfradd uchaf o atal yn llwyddiannus yn Abertawe, gyda chyfradd o 78.1 fesul 10,000 o aelwydydd ac roedd yr isaf ym Mhowys, sef 17.9 fesul 10,000 o aelwydydd.

- Yn ystod 2016/17, nifer yr aelwydydd ar draws Cymru lle llwyddwyd i atal digartrefedd am o leiaf 6 mis oedd 42.9 fesul 10,000 o aelwydydd, o'i gymharu â 34.7 yn ystod 2015/16. Mae'r gyfradd uwch yn ystod 2016/17 yn adlewyrchu'r nifer uwch o aelwydydd a aseswyd oedd mewn perygl o fod yn ddigartref. Yng Nghonwy, roedd y gyfradd ychydig yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol o 41 fesul 10,000 o aelwydydd.

Aelwydydd a aseswyd sy'n ddigartref sydd â hawl i gael cymorth i ddod o hyd i lety (a.73)

- Aseswyd fod 10,844 o aelwydydd yn ddigartref a bod hawdd ganddynt i gael cymorth i ddod o hyd i lety (a.73). Cafodd digartrefedd ei atal i 41% o'r aelwydydd hyn yn dilyn ymyrraeth gan yr Awdurdod Lleol a'u helpu i ddod o hyd i lety a oedd yn debyg o bara am 6 mis. Roedd hyn yn cymharu â 45% y flwyddyn cynt.
- Caerdydd oedd â'r nifer uchaf o aelwydydd a aseswyd a oedd yn ddigartref dan a73, sef 2,163 o aelwydydd. Serch hynny, gan ystyried nifer yr aelwydydd ym mhob ardal, Casnewydd oedd â'r gyfradd uchaf, sef 177 fesul 10,000 o aelwydydd.
- Ynys Môn oedd â'r nifer isaf, sef 11 o aelwydydd a hefyd y gyfradd isaf, sef 36.2 fesul 10,000 o aelwydydd.
- Ar gyfer Cymru gyfan, aseswyd fod 81.7 fesul 10,000 o aelwydydd yn ddigartref o'i gymharu â 51.9 yn 2016/17. Mae hyn yn adlewyrchu'r nifer uwch o ganlyniadau a gofnodwyd yn 2016/17.

Aelwydydd sydd â hawl derfynol dan a75

- Derbyniwyd fod 2,076 o aelwydydd yn gymwys, yn anfwriadol ddigartref ac ag angen blaenoriaethol a bod hawl ganddynt i ddod o hyd i lety (dan a 75).
- Cafodd 1,674 o'r aelwydydd hyn (81%) eu rhyddhau yn gadarnhaol drwy dderbyn cynnig am lety addas, mae hyn yn cymharu â 1,245 (80%) yn 2015/16.
- Ar gyfer y 402 aelwyd arall a aseswyd a oedd yn ddigartref, daethpwyd â diwedd i'r ddyletswydd derfynol.

Atal a Rhyddhau

- Yng Nghymru llwyddwyd i atal 1,138 o aelwydydd rhag bod yn ddigartref a gallu aros yn eu llety presennol, sy'n gyfystyr â 23% o'r holl achosion llwyddiannus o atal.
- Y camau atal mwyaf llwyddiannus oedd:
 - Datrys materion tai (ôl-ddyledion rhent a phroblemau budd-dal) - 28%
 - Trafod / ymyrraeth ar gyfer llety sector preifat - 22%
 - Taliadau a chyngor ariannol - 19%
 - Cefnogaeth arbenigol arall (gan gynnwys cam-drin domestig) - 19%
 - Canoli a Chymodi - 12%

- Yng Nghymru llwyddwyd i atal 4,380 o aelwydydd rhag bod yn ddigartref drwy roi cymorth i ddod o hyd i lety arall, sy'n gyfystyr â 77% o'r holl achosion llwyddiannus o atal.
- Y mathau o lety y daethpwyd o hyd iddynt i atal digartrefedd oedd:
 - Llety rhent preifat - 43%
 - Tai Cymdeithasol 42%
 - Llety gyda pherthnasau, ffrindiau neu ddychwelyd adref - 7%
 - Llety â chymorth - 6%
 - Arall - 2%
- Llwyddwyd i ryddhau 4,500 o aelwydydd o'u digartrefedd oherwydd cymorth yr Awdurdod Lleol wrth ddod o hyd i lety arall. Mae hyn yn 41% o'r cyfanswm o 10,882 o aelwydydd a aseswyd a oedd yn ddigartref yn ystod y flwyddyn.
- Y mathau o lety y daethpwyd o hyd iddynt i liniaru digartrefedd oedd:
 - Llety rhent preifat - 32%
 - Tai Cymdeithasol 33%
 - Llety â chymorth - 22%
 - Llety gyda pherthnasau, ffrindiau neu'n dychwelyd adref - 9%
 - Arall - 4%

Angen Blaenoriaeth

- O'r 2,076 o aelwydydd y derbyniwyd a oedd yn gymwys, yn anfwriadol ddigartref ac ag angen blaenoriaethol a bod hawl ganddynt i gymorth i ddod o hyd i lety, y prif resymau dros eu hangen blaenoriaethol oedd:
 - Plant dibynnol – 41.7%
 - Diamddiffyn – 31.1%, o'r rhain, roedd 17.9% yn sgil iechyd meddwl a 10.1% oherwydd anabledd corfforol.
 - Dianc rhag camdriniaeth ddomestig neu fygythiad o gamdriniaeth – 11.4%

Rhesymau dros Ddigartrefedd

- Y prif resymau dros fod mewn perygl o fod yn ddigartref dan a66 yn nhrefn y prif reswm oedd:
 - Colli lety clwm neu lety wedi'i rentu
 - Rhieni a pherthnasau ddim yn fodlon cynnig lety bellach
 - Perthynas yn dod i ben.
- Y prif resymau dros fod mewn perygl o fod yn ddigartref dan a73 yn nhrefn y prif reswm oedd:

- Rhieni a pherthnasau ddim yn fodlon cynnig llety bellach
- Perthynas yn chwalu
- Colli llety clwm neu lety wedi'i rentu
- Y prif resymau dros fod mewn perygl o fod yn ddigartref dan a75 yn nhrefn y prif reswm oedd:
 - Rhieni a pherthnasau ddim yn fodlon cynnig llety bellach
 - Colli llety clwm neu lety wedi'i rentu
 - Perthynas yn dod i ben.

Llety Dros Dro

- Ar ddiwedd mis Mawrth 2017 roedd 2,013 o aelwydydd wedi eu rhoi mewn llety dros dro ledled Cymru, o'i gymharu â 1,875 yn 2016.
- Cafodd y nifer uchaf o aelwydydd lety yng Nghaerdydd (582 o aelwydydd) a 39.1 fesul 10,000 o aelwydydd, ac roedd yr isaf ym Merthyr Tudful yn seiliedig ar ffigyrau gwirioneddol (12 aelwyd), ond ar Ynys Môn yn ôl poblogaeth gyda 3.9 fesul 1,000 o aelwydydd.
- O'r 2,013 o aelwydydd a roddwyd mewn llety dros dro:
 - roedd 39% mewn llety rhent preifat
 - roedd 27% mewn hostel neu loches
 - roedd 21% mewn stoc ALI/Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig
 - roedd 9% mewn Gwely a Brecwast
 - roedd 3% mewn mathau eraill o lety dros dro.
- Ddiwedd mis Mawrth 2017 roedd 189 o aelwydydd mewn llety Gwely a Brecwast, ac o'r rhain roedd 9 (5%) yn deuluoedd gyda phlant.
- O'r aelwydydd a roddwyd mewn llety dros dro, roedd 54% yn bobl sengl ac roedd 41% yn deuluoedd gyda phlant.
- Roedd 67% o aelwydydd wedi treulio llai na 6 mis mewn llety dros dro ddiwedd mis Mawrth 2017, ond roedd 11% wedi bod yno ers dros flwyddyn.
- Roedd dros ddau draean o'r 2,076 o aelwydydd a adawodd lety dros dro yn ystod y flwyddyn wedi derbyn cynnig drwy'r cynllun dyraniadau. Roedd 10% arall wedi derbyn cynnig gan y sector preifat ac roedd 7% wedi rhoi'r gorau i feddiannu yn wirfoddol.

Digartrefedd yng Nghonwy

Cymariaethau Data

- 6.1 Roedd y data a gasglwyd dan y ddeddfwriaeth flaenorol (Rhan VII o Deddf Tai 1996) yn seiliedig ar benderfyniad yr asesiad terfynol a wnaed gan awdurdodau lleol ar aelwydydd a oedd yn ymgeisio am gymorth gyda thai. O fis Ebrill 2015

ymlaen, mae gofyn i awdurdodau lleol gofnodi holl ganlyniadau'r asesiadau a wnaed ynghylch aelwydydd sy'n ymgeisio am gymorth gyda thai ac yn derbyn asesiad dan Adran 62 Deddf Tai (Cymru) 2014. Mae modd i aelwyd sengl gael hyd at dri chanlyniad unigol dan y broses hon yn dibynnu ar ganlyniadau pob dyletswydd o fewn y ddeddfwriaeth.

- 6.2 Nid oes modd cymharu'n uniongyrchol nifer yr 'aelwydydd digartref' a gasglwyd dan y ddeddfwriaeth bresennol a'r ddeddfwriaeth flaenorol. Dan y ddeddfwriaeth flaenorol, roedd y prif ddyletswydd ar yr awdurdod lleol i ddod o hyd i lety sefydlog ar gyfer aelwydydd a dderbyniwyd a oedd yn ddigartref (h.y. yn gymwys, yn anfwriadol ddigartref ac ag angen blaenoriaethol).
- 6.3 Dan y ddeddfwriaeth newydd, byddai aelwydydd a oedd â hawl i'r brif ddyletswydd digartrefedd i ddod o hyd i lety (dan Adran 75) yn cwrdd â'r un meini prawf â'r rhai hynny dan y ddeddfwriaeth flaenorol (dan Adran 193). Serch hynny, nid oes modd cymharu'r data oherwydd, dan y ddeddfwriaeth newydd, mewn rhai achosion, gallai digartrefedd ar gyfer aelwydydd a oedd yn cwrdd â'r un meini prawf fod wedi ei leddfu drwy ymyrraeth gynharach (Adran 73). Nid oes modd gosod ffigwr ar aelwydydd digartref (a oedd yn gymwys, yn anfwriadol ddigartref ac ag angen blaenoriaethol) a leddfyd yn llwyddiannus drwy ymyrraeth gynharach (Adran 73) gan na fyddai asesiad o ran a oeddent yn fwriadol ddigartref neu ag angen blaenoriaethol wedi ei gwneud ar y pwynt hwn yn y broses.
- 6.4 Nid oes bellach modd cymharu data ar aelwydydd digartref mewn llety dros dro yn uniongyrchol oherwydd newidiadau i'r achosion hynny sy'n gymwys am ddarpariaeth llety dros dro, gyda angen blaenoriaethol awtomatig yn cael ei ddileu ar gyfer carcharorion.
- 6.5 Yn fwy cyffredinol, mae'r ddeddfwriaeth newydd yn ymestyn y cyfyngiad amser ar gyfer bod mewn perygl o fod yn ddigartref i 56 diwrnod a fydd yn cael effaith ar y niferoedd cyffredinol a gofnodwyd ar y ffurflenni casgliad data statudol ar ddigartrefedd o fis Ebrill 2015 ymlaen.
- 6.6 O ganlyniad i hyn, ni fydd modd cymharu'r data ar gyfer 2015/16 ymlaen yn uniongyrchol gyda data blynyddoedd blaenorol.

Data Digartrefedd

- 6.7 Mae'n ofynnol i Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ddarparu ystadegau digartrefedd ar ffurf cyflwyniadau chwarterol i Lywodraeth Cymru, sy'n cofnodi nifer yr aelwydydd sydd wedi cysylltu â'r Cyngor fel rhai digartref neu rai sydd mewn perygl o fod yn ddigartref a pha ddyletswyddau y maen ganddynt hawl iddynt.
- 6.8 Er bod y data hwn yn cynnig golwg ddefnyddiol ar lefelau a natur digartrefedd, mae ond yn trafod yr aelwydydd hynny sy'n cysylltu â'r Cyngor. I ddeall lefelau ac achosion digartrefedd yn llawn, mae ystod o ddata arall a gesglir gan nifer o asiantaethau eraill hefyd yn cael ei ystyried ac mae hyn yn cynnwys:
- Datrysiadau Tai
 - Ystadegau Digartrefedd a gyflwynir i Lywodraeth Cymru

- Data'r Gofrestr Dai
- Data Cymdeithasau Tai
- Cyfrifiad Cysgu Allan
- Ffurflen gyfeirio Llwybr Cefnogi Pobl
- Data Cyngor ar Bopeth
- Data Shelter Cymru.

6.9 Mae agen ystyried y cyd-destun wrth ddarllen yr holl ddata yn y ddogfen hon. Gallai ffigurau isel arwain at gyfraddau uwch ac ystumio rhai o'r canlyniadau.

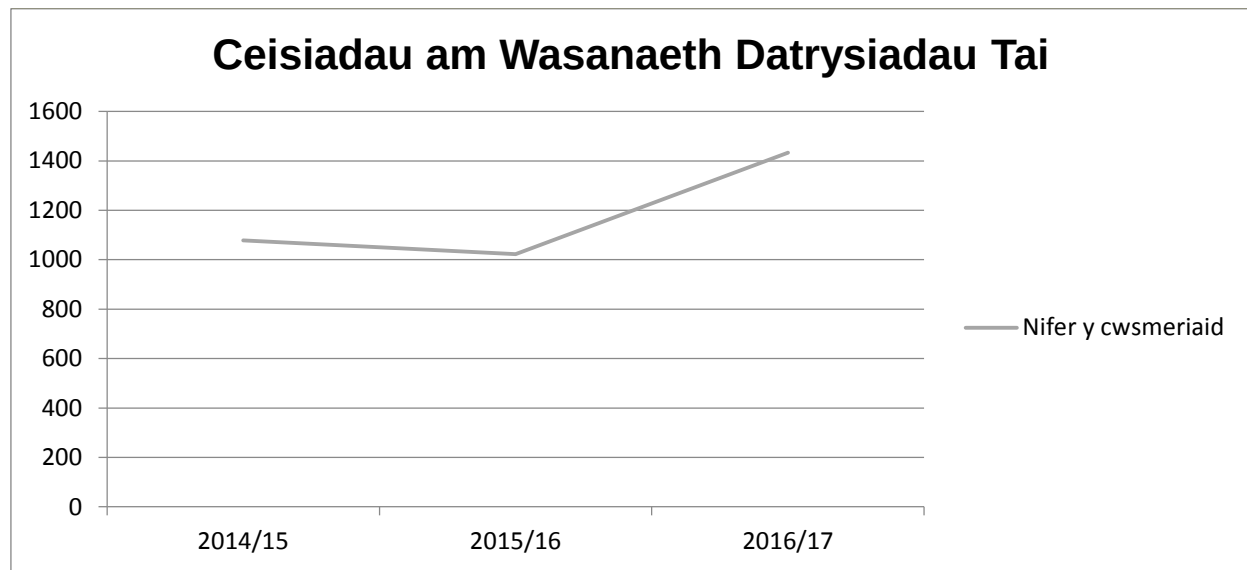
Datrysiadau Tai

- 6.10 Mae Datrysiadau Tai Conwy yn cynnig cyngor a chymorth ar dai, ynghyd â gweithio i atal a lleddfu digartrefedd, a rhoi cymorth i'r rhai hynny sy'n mynd yn ddigartref.
- 6.11 Mae Datrysiadau Tai Conwy yn cynnig system brysbennu dros y ffôn drwy Un Llwybr Mynediad At Dai (ULIMAD). Yn 2016/17 cwblhaodd y gwasanaeth 2,620 o benderfyniadau brysbennu, ac yn ystod chwe mis cyntaf 2017/18 cwblhawyd 1,133 o benderfyniadau brysbennu eraill. Mae'r cyngor brysbennu hwn yn trafod ystod eang o faterion tai, gan gynnwys materion sy'n ymwneud â'r Gofrestr Tai, mae'n cynnig awgrym defnyddiol o nifer yr aelwydydd sy'n cysylltu â'r Cyngor i gael rhyw fath o gyngor ar dai.
- 6.12 Ers i'r ddeddfwriaeth newydd gael ei chyflwyno mae'r galw ar Wasanaeth Datrysiadau Tai Conwy wedi bod yn cynyddu o un flwyddyn i'r llall. Erbyn diwedd mis Mawrth 2017, roedd 32.9% o gynnydd mewn ceisiadau am wasanaeth ers cyflwyno'r ddeddfwriaeth newydd.
- 6.13 Mae'r tabl isod yn dangos nifer y ceisiadau gwasanaeth am y tair blynedd diwethaf.

Tabl 6.1 Ceisiadau am wasanaeth Datrysiadau Tai		
Blwyddyn Ariannol	Nifer y ceisiadau am wasanaeth	% y cynnydd
2014 / 2015	1078	
2015 / 2016	1222	+13.4%
2016 / 2017	1433	+17.3%

Ffynhonnell: Data Datrysiadau Tai

Siart 6.1 Ceisiadau am wasanaeth Datrysiaidau Tai

Ffynhonnell: Cronfa Ddata Datrysiaidau Tai

Ystadegau Digartrefedd

Canlyniadau

6.14 Mae'r tabl canlynol yn rhoi crynodeb o'r canlyniadau a gofnodwyd dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014.

Tabl 6.2 Canlyniadau Deddf Tai (Cymru) 2014

Canlyniadau	2015/16 Cyfanswm	2015/16 y rhai sengl	2016/17 Cyfanswm	2016/17 y rhai sengl	2017-18 Cyfanswm Ch1 a Ch2	2017/18 y rhai sengl
Cyfanswm y ceisiadau am gymorth a arweiniodd at asesiad a62	-	-	1013	593	464	255
Yn anghymwys	2	2	1	1	4	4
Yn gymwys ond nid yn ddigartref nac mewn perygl o fod yn ddigartref ar hyn o bryd	138	81	102	55	24	12
Mewn perygl o fod yn ddigartref, cymorth atal a ddarperir (a66)	217	100	364	143	184	81
Digartrefedd, yn amodol ar ddyletswydd i helpu dod o hyd i lety (a73)	302	231	549	388	246	165
Cymwys, digartref ond nid ag angen blaenoriaethol	83	82	119	112	55	49
Cymwys, digartref ac ag angen blaenoriaethol ond nid yn fwriadol	10	6	7	4	2	0
Cymwys, digartref yn anfwriadol ac ag angen blaenoriaethol (a75)	17	9	69	30	27	11
Cyfanswm y canlyniadau	769	511	1211	733	542	322
Cyfanswm atal / lleddfu	284	157	495	252	209	115

Ffynhonnell Ffurflenni Llywodraeth Cymru

Asesiadau

- 6.15 Yn 2016/17 roedd cyfanswm o 1,013 o geisiadau am gymorth a arweiniodd at asesiadau A62, ac roedd 58% o'r rhain yn geisiadau ar gyfer pobl sengl. Yn ystod chwe mis cyntaf 2017/18 roedd 464 o asesiadau A62, ac roedd 55% o'r rhain gan bobl sengl. Mae hyn yn awgrymu fod cyfran uchel iawn o bobl sengl yn ddigartref neu mewn perygl o fod yn ddigartrefedd.
- 6.16 Dynes oedd y prif ymgeisydd mewn 523 o'r aelwydydd a aseswyd (52%) a dyn oedd y prif ymgeisydd mewn 490 (48%). O safbwynt ethnigrwydd, roedd 510 o unigolion yn wyn, roedd 6 o grŵp ethnig cymysg / lluosog ac roedd 1 wedi ei gofnodi fel 'arall'. Nid oedd ethnigrwydd wedi ei gofnodi mewn 496 (49%) o achosion. Mae angen cofnodi data yn well mewn perthynas ag ethnigrwydd.
- 6.17 Roedd mwyafrif yr achosion (75%) a aseswyd am gymorth dros 25 oed, ac roedd 24% rhwng 18-24 mlwydd oed. Yn ôl data poblogaeth, mae pobl 15-24 mlwydd oed yn cyfrif am oddeutu 0% o boblogaeth Conwy, a gan hynny, mae pobl ifanc wedi eu gor-gynrychioli mewn ystadegau digartrefedd o'i gymharu â data poblogaeth.
- 6.18 Yn 2016/17 dim ond un achos oedd yn anghymwys, yn ystod 6 mis cyntaf 2017/18, penderfynwyd nad oedd 4 achos yn gymwys, roedd pob un o'r rhain yn bobl sengl.

Dim yn Ddigartref

- 6.19 Yn 2016/17, barnwyd nad oedd 102 o aelwydydd yn ddigartref yn dilyn yr asesiad A62, ac o'r rhain roedd oddeutu hanner yn bobl sengl, roedd hyn yn ostyngiad bychan ar y flwyddyn flaenorol. Mae data chwe mis cyntaf 17/18 yn nodi fod gostyngiad pellach yn debygol. Mae hyn yn awgrymu fod trefniadau brysbennu effeithiol ar waith.

A66

- 6.20 Yn 2016/17 aseswyd fod cyfanswm o 364 aelwyd, gyda 39% o'r rhain yn bobl sengl, mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod ac roedd hawl ganddynt i ddyletswydd dan A66. Roedd hyn yn gynnydd o 40% ar y flwyddyn flaenorol. Yn ystod dwy chwarter gyntaf 2017/18, roedd gan 184 o aelwydydd hawl i ddyletswydd dan A66; mae hyn yn awgrymu fod y lefel yn debyg i 2016/17 yn seiliedig ar ddata'r chwe mis cyntaf.

A73

- 6.21 Yn 2016/17 aseswyd fod 549 o aelwydydd, gyda 70% ohonynt yn rai sengl, yn ddigartref a bod hawl ganddynt i ddyletswydd dan A73. Roedd hyn yn gynnydd o 45% ar y flwyddyn flaenorol.
- 6.22 Cysylltodd cyfran uwch na'r disgwyl o gwsmeriaid â'r gwasanaeth pan oeddent yn ddigartref ar y diwrnod, roedd hyn yn cyfrif am 33% o'r holl asesiadau. Nid oedd cyfle i atal digartrefedd yn yr achosion hyn. Mae angen codi ymwybyddiaeth ac

annog cwsmeriaid i ofyn am gymorth yn llawer cynharach er mwyn cynyddu cyfleoedd am ymyrraeth gynnar ac er mwyn cynyddu ataliaeth.

- 6.23 Mae'n nodedig fod canran uchel o bobl oedd â hawl i ddyletswydd dan A73 yn bob sengl. Er nad yw'r rhesymau dros hyn yn glir mae'n bosibl fod y gwasanaeth yn cael trafferth i atal pobl sengl rhag bod yn ddigartref oherwydd nad oes digon o ddewisiadau ar gael i bobl sengl, a gan hynny, efallai fod pobl ifanc yn symud ymlaen i A73. Mae hefyd posibilrwydd nad yw pobl ifanc yn cysylltu â'r gwasanaeth i gael cymorth nes eu bod yn wirioneddol ddigartref. Efallai bod rhywfaint o fudd i ddeall pam fod pobl sengl wedi eu gorgynrychioli'n sylweddol fel rhai y mae arnom ddyletswydd iddynt dan A73, er mwyn datblygu dull mwy penodol ac atal pobl sengl rhag bod yn ddigartref.

Heb fod ag angen blaenoriaethol

- 6.24 Yn 2016/17, barnwyd nad oedd gan 119 o aelwydydd angen blaenoriaethol, gyda 94% ohonynt yn sengl, byddai'r gyfran uchel hon o bobl sengl i'w disgwyl gan y byddai gan aelwydydd gyda phlant dibynnol neu ferch feichiog angen blaenoriaethol awtomatig.
- 6.25 Roedd nifer uwch o aelwydydd nad oeddynt ag angen blaenoriaethol o'i gymharu â 2015/16, mae hyn yn cyd-fynd â'r cynnydd yn nifer llawn y canlyniadau.

Digartref yn Fwriadol

- 6.26 Yn 2016/17 cafwyd fod cyfanswm o 7 aelwyd yn fwriadol ddigartref ac roedd 4 o'r aelwydydd hyn yn rhai sengl. Roedd hyn yn ostyngiad o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Hyd yma, dim ond 2 aelwyd sydd wedi eu cael yn fwriadol ddigartref yn 2017/18.
- 6.27 Mae Llywodraeth Cymru wedi addo i gael gwared ar y prawf bwriad i bob teulu. Rhagwelir y bydd hyn yn cael ei gyflwyno o fis Ebrill 2019. Byddai'n fuddiol i'r Cyngor ddechrau casglu gwybodaeth gadarn ar benderfyniadau bwriad, er mwyn deall yn fanylach beth fydd effaith hyn ar Gonwy.
- 6.28 Wrth baratoi am hyn, efallai y bydd y Cyngor yn dymuno gweithio gyda phartneriaid allweddol yn y Gwasanaethau Plant a Chymdeithasau Tai i ddatblygu cynnig peilot i roi llety i deuluoedd bwriadol ddigartref gyda chymorth a rheolaeth ddwys.

A75

- 6.29 Yn 2016/17, cafwyd fod 69 o aelwydydd, 43% ohonynt yn aelwydydd sengl, yn gymwys, yn anfwriadol ddigartref ac ag angen blaenoriaethol, a bod hawl ganddynt i gael dyletswydd A75. Mae hyn yn gynydd o tua 75% ers y flwyddyn flaenorol. Rhagwelir y bydd lefel debyg ar gyfer 2017/18. Hwn oedd y nifer uchaf ar draws Gogledd Cymru, ac roedd Sir Ddinbych yn yr ail safle gyda 54 aelwyd. Sir

y Fflint a Wrecsam oedd â'r nifer isaf o aelwydydd oedd â dyletswydd A75, gyda 15 a 6 yn y drefn honno.

- 6.30 Cyflawnwyd dyletswydd A75 yn bositif i gyfanswm o 52 achos yn 2016/17 o'i gymharu â 12 yn y flwyddyn flaenorol.

Colli Cysylltiad â Methiant i Gydymffurfio

- 6.31 Yn 2016/17, cafodd 89 o geisiadau eu tynnu yn ôl oherwydd colli cysylltiad (roedd 57 o'r ceisiadau hyn gan bobl sengl). Mae hyn yn cyfrif am bron i 7% o'r holl ganlyniadau. Mae angen deall y rheswm dros hyn ac a yw hyn wedi ei gysylltu â disgwyliad cwsmeriaid. Cafodd y ddyletswydd digartrefedd ei chyflawni mewn 55 achos arall oherwydd methiant i gydymffurfio (roedd 35 o'r ceisiadau hyn gan bobl sengl).

Atal a Lliniaru

- 6.32 Cofnodwyd cyfanswm o 495 o ganlyniadau atal a lliniarol yn 2016/17, a oedd yn gynnwys 43% ar y flwyddyn flaenorol. Roedd 51% o'r canlyniadau atal a lliniarol hyn ar gyfer aelwydydd sengl. Rydym yn trafod atal a lliniaru yn fanylach yn yr adran isod.

Atal a Lliniaru

- 6.33 Yn 2016/17, o'r 364 o aelwydydd yr oedd dyletswydd i'w hatal rhag bod yn ddigartref (A66), llwyddwyd i atal 211 aelwyd (58%) rhag bod yn ddigartref. Yn 2015/16, llwyddwyd i atal 70% o'r achosion. Er fod hyn yn ostyngiad o ran perfformiad o ran canran yr achosion y llwyddwyd eu hatal, mae'n bwysig nodi, mewn gwirionedd, fod 59 yn rhagor o aelwydydd wedi eu hatal rhag bod yn ddigartref yn 2016/17 o'i chymharu â'r flwyddyn flaenorol.
- 6.34 O'r rhai hynny na lwyddwyd eu hatal, y rhesymau dros hyn oedd, methwyd atal 72 o aelwydydd (20%) rhag bod yn ddigartref, methodd 25 aelwyd arall gydweithredu â'r Awdurdod Lleol, tynnodd 6 o aelwydydd eu cais yn ôl a chanslwyd ceisiadau 49 o aelwydydd eraill ar ôl colli cysylltiad. Cofnodwyd un aelwyd dan resymau eraill.
- 6.35 Mae'r tabl a ganlyn yn arddangos y mesurau atal llwyddiannus a ddefnyddiwyd i alluogi aelwyd i barhau yn eu llety. Ataliwyd cyfanswm o 54 o aelwydydd rhag colli eu llety yn 2016/17, o'i gymharu â 42 yn y flwyddyn flaenorol.

Tabl 6.3 Atal yn llwyddiannus		
Pecyn Atal	2015/16 Atal yn llwyddiannus	2016/17 Atal yn llwyddiannus
Canoli a chymodi	15	5
Taliadau ariannol	0	0
Cyngor ariannol ac ar ddyledion	0	0
Datrys problemau tai a budd-daliadau lles	3	3
Datrys ôl-ddyledion rhent neu daliadau gwasanaeth	2	13
Mesurau i atal cam-drin domestig	0	0
Cyd-drafod neu eiriolaeth gyfreithiol i sicrhau y gall rhywun aros yn eu llety yn y sector rhentu preifat	7	24
Ymyriadau ôl-ddyledion morgais neu achub morgais	0	0
Cynnig cyngor arall neu gymorth arbenigol pan fod problemau	10	9
Cyfanswm	42	54

Ffynhonnell FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.36 Y pecyn atal mwyaf llwyddiannus a ddefnyddir i alluogi aelwydydd i aros yn eu llety presennol oedd cyd-drafod neu eiriolaeth gyfreithiol i sicrhau y gall rhywun aros yn eu llety yn y sector rhentu preifat.
- 6.37 Dim ond 26% o bob canlyniad atal llwyddiannus a alluogodd aelwydydd i aros yn eu llety presennol. Mae angen sicrhau fod y tîm Datrysiadau Tai yn gallu atal digartrefedd yn fwy effeithiol drwy helpu pobl aros yn eu llety ac mae angen sicrhau fod ystod o becynnau ar waith i'r alluogi'r tîm i wneud hyn.
- 6.38 Yn 2016/17 ataliwyd digartrefedd i gyfanswm o 157 o aelwydydd dan A66 drwy gael eu cynorthwyo i ddod o hyd i lety amgen, a lliniarwyd digartrefedd 232 o aelwydydd pellach dan A73. Mae'r tabl canlynol yn rhoi manylion canlyniadau lliniaru llwyddiannus. Cefnogwyd cyfanswm o 389 o aelwydydd gan y tîm i ddod o hyd i lety amgen, roedd hyn yn gynnydd o 40% ar y flwyddyn flaenorol.

Tabl 6.4 Canlyniadau lliniaru llwyddiannus						
Pecyn Atal	2015/16 Atal yn Llwyddiannus (a66)	2015/16 Lliniaru Llwyddiannus (a73)	2015/16 Cyfanswm	2016/17 Atal yn Llwyddiannus (a66)	2016/17 Lliniaru Llwyddiannus (a73)	2016/17 Cyfanswm
Unrhyw fath o lety â chymorth nad yw'n hunangynhwysol	4	13	17	3	25	28
Llety â chymorth hunangynhwysol	13	13	26	9	31	40
Llety sector rhentu preifat gyda chynllun cymhelliad landlordiaid	11	17	28	43	56	99
Llety sector rhentu preifat heb gynllun cymhelliad landlordiaid	67	35	102	53	53	106
Llety wedi ei drefnu gyda pherthnasau, ffrindiau neu'n dychwelyd adref	3	9	12	7	25	32
Tai Cymdeithasol - Awdurdod Lleol	2	3	5	1	1	2
Tai Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig	15	29	44	34	37	71
Cynllun perchen-feddiannaeth cost isel, datrysiaid tai rhad ar y farchnad agored	0	1	1	1	0	1
Cymorth neu gefnogaeth arall	0	0	0	6	4	10
Cyfanswm	115	120	235	157	232	389

Ffynhonnell FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.39 Y pecyn mwyaf llwyddiannus wrth alluogi aelwydydd i ddod o hyd i lety amgen yw cynorthwyo aelwydydd i gael mynediad i'r sector rhentu preifat, sy'n cyfrif am gyfanswm o 205 o achosion, cyflawnwyd 106 o'r rhain heb gymhelliad landlordiaid a 99 gyda chymhelliad.
- 6.40 Helpwyd cyfanswm o 96 o'r aelwydydd hyn dan adran 66, cyn iddynt fod yn ddigartref, a 109 dan adran 73 wedi iddynt ddod yn ddigartref.
- 6.41 Yr ail ganlyniad mwyaf llwyddiannus oedd cynorthwyo aelwydydd i gael mynediad i dai cymdeithasol a oedd yn cyfrif am 73 o ganlyniadau, ac o'r rhain, cafodd 71 fynediad at lety Cymdeithas Tai.
- 6.42 Cynorthwywyd 68 o aelwydydd i gael mynediad i lety â chymorth, ac o'r rhain, cafodd 40 o aelwydydd fynediad i lety hunangynhwysol, ac roedd 32 aelwyd arall yn gallu aros gyda theulu neu ffrindiau.

- 6.43 Yn 2016/17, lliniarwyd digartrefedd yn llwyddiannus i 42% o'r rhai yr oedd dyletswydd iddynt, mae hyn yn cymharu â 40% y flwyddyn flaenorol. Mewn niferoedd gwirioneddol, llwyddwyd i liniaru digartrefedd 112 o aelwydydd ychwanegol o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol.
- 6.44 Mae'r tabl canlynol yn dangos cyfanswm y canlyniadau atal a lliniaru a gyflawnwyd.

DRAFT

Tabl 6.5 Crynodeb Atal a Lliniaru

Atal a Lliniaru	Cyfanswm 2015/16	Cyfanswm 2016/17
Ataliwyd digartrefedd – aelwydydd yn gallu aros yn eu cartref presennol (a66)	42	54
Ataliwyd digartrefedd – Cynorthwywyd yr aelwyd i ddod o hyd i lety arall (a66)	115	157
Ataliwyd digartrefedd – aelwydydd yn gallu aros yn eu cartrefi presennol (a66)	120	232
Cyfanswm	235	389

Ffynhonnell FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.45 Er gwaethaf y cynnydd yn nifer yr aelwydydd sy'n cysylltu â'r Cyngor yn gofyn am gymorth a phwysau cynyddol llwythi mawr o achosion, gwnaeth y ataliodd neu liniarodd y gwasanaeth digartrefedd ar gyfer 154 o aelwydydd ychwanegol yn 2016/17 o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Mae hyn yn awgrymu gwell perfformiad mewn perthynas â gwaith atal. Mae'n ymddangos fod y perfformiad positif hwn mewn perthynas ag ataliaeth yn parhau yn 2017/18 gyda chyfanswm o 191 (107 – ataliaeth, 84 – lliniaru) aelwydydd yr ataliwyd neu y lliniarwyd eu digartrefedd yn ystod chwe mis cyntaf y flwyddyn.
- 6.46 Yn 2016/17, methodd 55 o aelwydydd i gydweithredu, a daeth y ddyletswydd iddynt i ben. Tynnwyd ceisiadau yn ôl mewn cyfanswm o 89 o achosion yn sgil colli cysylltiad, mae hwn yn nifer sylweddol ac yn 7% o'r canlyniadau a gofnodwyd. O'r wybodaeth sydd ar gael, nid yw'n glir a wnaeth yr aelwydydd hyn ddatrys eu sefyllfa dai eu hunain. Roedd staff o'r farn fod rhai cwsmeriaid yn cysylltu â'r gwasanaeth Datrysiadau Tai gyda'r disgwyliad y byddent yn gallu cael mynediad i dai cymdeithasol, pan eglurwyd iddynt fod diffyg tai cymdeithasol ar gael ar draws Conwy, ni wnaethant fwrw ymlaen ymhellach â'u cais.
- 6.47 Mae'r tablau isod yn cynnig trosolwg o weithgarwch atal ar draws Gogledd Cymru yn 2016/17.

Tabl 6.6 Trosolwg o weithgarwch atal

	Llwyddwyd i atal digartrefedd (A.66)	Llwyddwyd i liniaru digartrefedd % (A.73)	Rhyddhawyd yn gadarnhaol % (A.75)
Ynys Môn	73%	63%	100%
Gwynedd	78%	66%	71%
Conwy	58%	42%	75%
Sir Ddinbych	54%	31%	76%
Sir y Fflint	63%	49%	80%
Wrecsam	64%	62%	60%
Cymru	62%	41%	81%

Ffynhonnell: Data Digartrefedd statudol a gasglwyd gan Awdurdodau Lleol

- 6.48 Mewn perthynas â gweithgarwch atal, Conwy oedd â'r ail ganran isaf o achosion lle llwyddwyd i atal digartrefedd ar draws Gogledd Cymru, ac roedd yn is na chyfartaledd Cymru, Sir Ddinbych oedd â'r ganran isaf. Conwy oedd â'r ganran isaf ond un o achosion lle cafodd digartrefedd ei liniaru, er ei fod ychydig yn uwch na'r cyfartaledd ar gyfer Cymru.
- 6.49 Mae'r data uchod yn dangos mai Gwynedd oedd â'r ganran uchaf o ganlyniadau atal llwyddiannus (adran 66) ac o ganlyniadau lliniaru digartrefedd llwyddiannus (Adran 73) yng Nghymru yn ystod 2015-16, sef 78% a 66% yn y drefn honno.
- 6.50 Serch hynny, mae'r tablau isod yn cynnig data cymharol mwy defnyddiol.

Tabl 6.7 Gweithgarwch atal – cymhariaeth fesul Sir

	Aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod (A.66)	Aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod – cyfradd fesul 10,000 o aelwydydd (A.66)	Nifer yr aelwydydd lle llwyddwyd i atal digartrefedd	% yr achosion lle llwyddwyd i atal digartrefedd	Cyfradd atal fesul 10,000 o aelwydydd
Ynys Môn	183	59	135	73	43
Gwynedd	210	39	162	78	30
Conwy	363	70	210	58	41
Sir Ddinbych	288	70	156	54	38
Sir y Fflint	387	60	243	63	37
Wrecsam	411	70	264	64	45
Cymru	9,210	69	5,718	62	43

Ffynhonnell: Data Digartrefedd statudol a gasglwyd gan Awdurdodau Lleol

- 6.51 Yn 2016/17 Conwy oedd â'r trydydd nifer uchaf o aelwydydd a oedd mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 56 diwrnod a'r gyfradd gydradd uchaf fesul 10,000 o aelwydydd gyda Wrecsam a Sir Ddinbych. Conwy oedd â'r trydydd nifer uchaf o achosion lle llwyddwyd i atal digartrefedd. Mewn perthynas â llwyddo i atal digartrefedd fesul 10,000 o aelwydydd, Conwy oedd â'r bedwaredd gyfradd uchaf ar draws Gogledd Cymru.

Tabl 6.8 Cyfraddau lliniaru – cymharu fesul Sir

	Aelwydydd a aseswyd i fod yn ddigartrefedd a bod ganddynt hawl i gael cymorth i ddod o hyd i lety (A.73)	Cyfradd aelwydydd sydd â hawl i A73 fesul 10,000 aelwyd	Nifer yr aelwydydd lle llwyddwyd i liniaru digartrefedd	% yr achosion lle llwyddwyd i liniaru digartrefedd	Cyfradd liniaru fesul 10,000 o aelwydydd
Ynys Môn	111	36	69	63	23
Gwynedd	207	39	135	66	25
Conwy	549	106	231	42	45
Sir Ddinbych	369	90	114	31	28
Sir y Fflint	306	47	150	49	23

Wrecsam	669	115	414	62	71
Cymru	10,884	82	4,500	41	34

Ffynhonnell: Data Digartrefedd statudol a gasglwyd gan Awdurdodau Lleol

- 6.52 Conwy oedd â'r ail nifer uchaf ar draws Gogledd Cymru o achosion lle'r oedd hawl i ddyletswydd A73, a chyfradd uwch fesul 10,000 o aelwydydd na chyfartaledd Cymru. O safbwynt yr union niferoedd, roedd Conwy wedi lliniaru digartrefedd ar gyfer 231 o aelwydydd, yr ail nifer uchaf ar draws Gogledd Cymru.

Rhesymau dros Ddigartrefedd

- 6.53 Mae'r tabl dros y dudalen yn dangos y prif reswm dros ddigartrefedd ar gyfer aelwydydd a aseswyd dan bob dyletswydd ar gyfer pob achos yn 2016/17.

Tabl 6.9 Rhesymau dros fod yn ddigartref

Prif reswm dros fod yn ddigartref	2015/16 Dyletswydd i atal (a66)	2016/17 Dyletswydd i atal (a66)	2015/16 Dyletswydd i helpu (a73)	2016/17 Dyletswydd i helpu (a73)	2015/16 Heb ganfod unrhyw angen blaenoriaethol neu'n Fwriadol	2016/17 Heb ganfod unrhyw angen blaenoriaethol neu'n Fwriadol	2015/16 Derbyn Digartrefedd (a75)	2016/17 Derbyn Digartrefedd (a75)
Rhieni ddim bellach yn barod neu ddim yn gallu rhoi llety	24	17	46	47	21	9	1	4
Perthnasau eraill neu ffrindiau ddim yn fodlon neu ddim yn gallu cynnig llety bellach	18	48	35	100	17	25	4	8
Tor perthynas mewn modd di- drais	12	19	21	63	1	15	0	2
Tor perthynas dreisgar yn cynnwys partner	12	25	34	89	4	0	3	21
Trais neu aflonyddu gyda chymhelliad hiliol	0	0	0	0	0	0	0	0
Trais neu aflonyddu yn sgil crefydd/ cred	0	0	0	0	0	0	0	0
Trais neu aflonyddu yn sgil ailbennu rhywedd	0	0	0	0	0	0	0	0
Trais neu aflonyddu yn sgil hunaniaeth/ tueddfryd rhywiol	0	0	0	1	0	1	0	0
Trais neu aflonyddu yn sgil anabledd	0	0	0	0	0	0	0	0
Trais neu aflonyddu am reswm arall	8	9	14	13	0	2	0	3
Ôl-ddyledion morgais	2	4	2	4	1	1	0	1
Ôl-ddyledion rhent ar annedd sector cymdeithasol	3	13	4	2	3	2	0	0

Parhad dros y dudalen/...

Tabl 6.9 Rhesymau dros ddigartrefedd (parhad)

Prif reswm dros fod yn ddigartref	2015/16 Dyletswydd i atal (a66)	2016/17 Dyletswydd i atal (a66)	2015/16 Dyletswydd i helpu (a73)	2016/17 Dyletswydd i helpu (a73)	2015/16 Heb ganfod unrhyw angen blaenoriaethol neu'n Fwriadol	2016/17 Heb ganfod unrhyw angen blaenoriaethol neu'n Fwriadol	2015/16 Derbyn Digartrefedd (a75)	2016/17 Derbyn Digartrefedd (a75)
Ôl-ddyledion rhent ar annedd sector preifat	14	21	4	16	1	5	0	2
Colli llety ar rent neu glwm	99	169	53	101	12	26	7	15
Eiddo presennol yn anfforddiadwy	3	6	0	5	0	0	0	1
Eiddo presennol yn anaddas	8	19	3	11	0	3	0	0
Gadael carchar	9	1	55	66	21	27	1	7
Gadael sefydliad neu ofal	2	8	7	15	4	1	1	0
Rheswm arall	3	5	24	16	8	9	0	5
CYFANSWM	217	364	302	549	93	126	17	69

Ffynhonnell FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.54 Gan fod modd asesu aelwydydd hyd at dair gwaith, nid oes modd rhoi cyfanswm o brif achosion digartrefedd dan bob dyletswydd, oherwydd y perygl o gyfrif dwywaith.
- 6.55 Serch hynny, y prif achos dros ddigartrefedd yng Nghonwy yn erbyn pob un o'r canlyniadau uchod yw colli llety wedi'i rentu neu lety clwm am y ddwy flynedd ddiwethaf. Yn 2016/17 roedd hyn yn gyfrifol am 46% o'r achosion lle roedd dyletswydd i atal (a66), 18% o achosion lle roedd dyletswydd i helpu dod o hyd i lety (a73), 21% o achosion lle na chafwyd fod angen blaenoriaethol neu eu bod yn fwriadol ddigartref a 22% o achosion digartrefedd a dderbyniwyd (a75).
- 6.56 Rhwng 2015/16 a 2016/17 roedd cynnydd o 41% yn y nifer o aelwydydd a oedd a hawl i ddyletswydd A66 yn sgil colli llety rhent preifat, a chynnydd o 48% yn nifer yr aelwydydd oedd â hawl i ddyletswydd A73.
- 6.57 Y prif achosion eraill dros ddigartrefedd yng Nghonwy yw perthnasau ddim bellach yn barod i roi llety (13% o A66, 18% o A73), perthynas dreisgar yn chwalu (cam-drin domestig) (7% o A66, 16% o A73), perthynas yn chwalu (5% o A66, 11% o A73), gadael carchar (18% o A73) a rhieni ddim bellach yn barod i roi llety (5% o A66, 9% o A73).
- 6.58 Roedd pobl yn gadael y carchar yn cyfrif am 18% o aelwydydd lle'r oedd dyletswydd i helpu dod o hyd i lety (a73). Mae hyn yn awgrymu nad yw'r llwybr i garcharorion yn gweithio yn effeithiol gan y dylai mwy o'r aelwydydd hyn gael cymorth cyn gadael carchar.
- 6.59 Mae angen i waith atal ganolbwyntio ar y prif achosion hyn o ddigartrefedd.

Colli Llety Rhent Preifat

- 6.60 Mae angen sicrhau bod dull wedi ei dargedu'n llawer mwy penodol tuag at atal pob rhag colli eu cartref yn y sector rhentu preifat. Mae angen i landlordiaid a thenantiaid allu cael mynediad i gymorth a chyngor ar unwaith pan fod anawsterau'n codi gyda'r denantiaeth. Bydd cyswllt/ canoli landlord a tenant ynghyd ag adnodd penodol i fynd i'r afael ag unrhyw anawsterau ar y dechrau yn cynnig arf atal pwysig.

Troi Teulu / Ffrindiau Allan

- 6.61 Mae hefyd angen sicrhau ymateb rhagweithiol wedi ei dargedu llawer mwy ar gyfer aelwydydd y mae teulu neu ffrindiau yn gofyn iddynt adael. Dylid cyflwyno canoli effeithiol ac amserol, yn ogystal ag ymweliadau cartref, a symudiadau wedi eu cynllunio i lety arall.

Tor perthynas mewn modd di-drais

- 6.62 Gallai mynediad i wasanaethau canoli a chwnsela perthynas gynorthwyo i atal digartrefedd a chaniatáu amser i alluogi symudiadau wedi eu cynllunio i lety arall.

Cam-drin domestig

- 6.63 Gallai mynediad amserol i amryw o ddewisiadau, gan gynnwys darpariaeth a chymorth mewn argyfwng, cefnogaeth yn ôl yr angen, symudiadau wedi eu cynllunio a chaledu targedau gynorthwyo i helpu atal a datrys digartrefedd.

Rhai sy'n gadael carchar

- 6.64 Bydd angen i waith ddigwydd yn genedlaethol ac yn lleol i sicrhau fod y Llwybr Carcharorion yn gweithio'n effeithiol ac yn rhoi cyfleoedd i ddod o hyd i ddewisiadau llety cyn iddynt gael eu rhyddhau.

Angen Blaenoriaeth

- 6.65 Mae'r tabl isod yn dangos y rheswm am angen blaenoriaethol yr aelwydydd cymwys, sy'n anfwriadol ddigartref ac ag angen blaenoriaethol am o leiaf ddwy flynedd.

Tabl 6.10 Angen blaenoriaethol yn ôl rheswm		
Angen blaenoriaethol - Rheswm	2015/16	2016/17
Plant dibynnol	7	22
Yn feichiog	0	3
Yn ddiamddiffyn oherwydd henaint	1	0
Yn ddiamddiffyn oherwydd anabledd corfforol	0	3
Yn ddiamddiffyn oherwydd iechyd meddwl / anableddau dysgu	1	6
Yn ddiamddiffyn am reswm arall	0	1
Yn gadael gofal neu mewn perygl o gam-fanteisio 18-21 oed)	1	3
Rhai 16/17 oed	3	2
Cam-drin domestig neu fygythiad o drais	3	24
Gadael y Lluoedd Arfog	0	0
Cyn-garcharor	1	5
Argyfwng	0	0
CYFANSWM	17	69

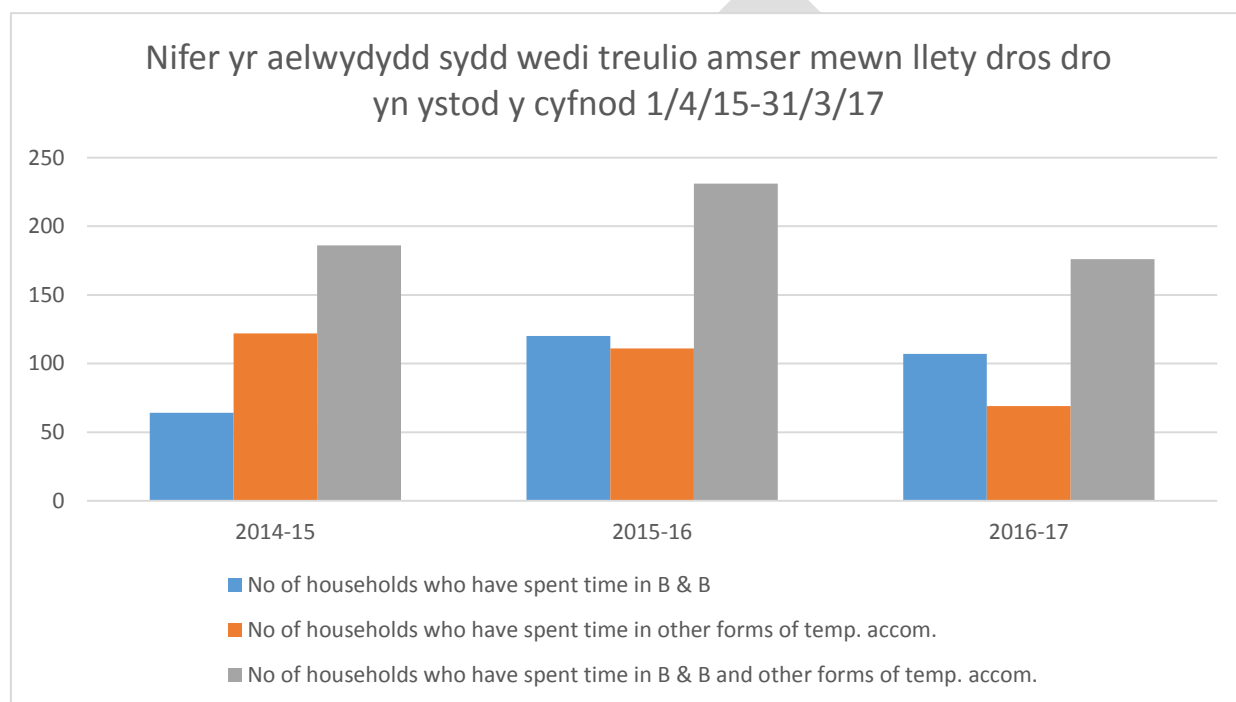
Ffynhonnell FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.66 Yn 2015/16 y prif reswm dros angen blaenoriaethol oedd plant dibynnol, yn 2016/17 y prif reswm oedd dianc rhag cam-drin domestig, a oedd yn cyfrif am 35% o'r holl achosion lle'r oedd hawl am ddyletswydd A75 neu fygythiad o drais, ac yna plant dibynnol (32% o'r rhai oedd a hawl i ddyletswydd A75).

Llety Dros Dro

- 6.67 Ar ddiwedd 31 Mawrth 2016 roedd 75 aelwyd mewn llety dros dro, erbyn 31 Mawrth 2017 roedd y ffigwr hwn wedi cynyddu i 113.
- 6.68 Ar ddiwedd 31 Mawrth 2016 roedd yna 12 aelwyd mewn llety Gwely a Brecwast, erbyn 31 Mawrth 2017 roedd y ffigwr hwn wedi cynyddu i 24.
- 6.69 Mae'r siart isod yn dangos nifer y lleoliadau sydd mewn llety argyfwng a llety dros dro yn ystod y cyfnod rhwng 1/4/15 - 31/3/17.

Siart 6.2 Aelwydydd sydd wedi treulio amser mewn Llety Dros Dro

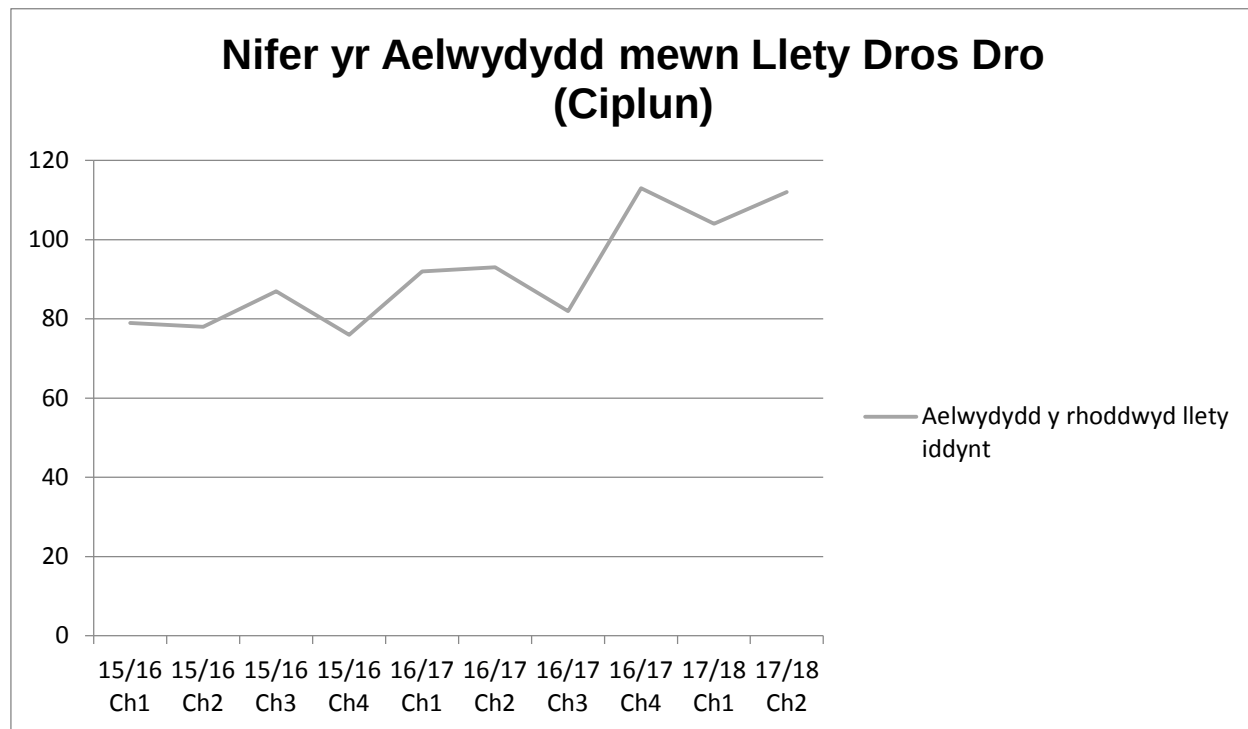

Ffynhonnell: Data Datrysiaidau Tai

- 6.70 Fel y gwelir o'r uchod, cynyddodd y nifer llawn o aelwydydd a dreuliodd amser mewn unrhyw fath o lety dros dro yn 2015/2016 ond bu gostyngiad yn 2016/2017.
- 6.71 Mae'r graff dros y dudalen yn dangos nifer yr aelwydydd sydd wedi cael eu rhoi mewn llety dros dro (gan gynnwys Gwely a Brecwast) ar ddiwedd bob chwarter. Mae'r ffigwr yn giplun mewn amser, ac nid yw felly'n cynrychioli cyfanswm yr aelwydydd sydd wedi eu rhoi mewn llety dros dro.

Siart 6.3

Ciplun o aelwydydd mewn Llety Dros Dro

Ffynhonnell: FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.72 Dros y ddwy flynedd a hanner diwethaf, mae cynnydd wedi bod yn nifer yr aelwydydd sydd mewn llety dros dro ar ddiwedd pob chwarter. Ar ddiwedd Chwarter 2 2017/18 roedd 112 aelwyd mewn llety dros dro, mae hyn yn gynydd o 29% ers Ch1 2015/16.
- 6.73 Mae'r cynnydd hwn yn y defnydd o lety dros dro yn unol â'r galw cynyddol ar y gwasanaeth o ran niferoedd gwirioneddol a rhai sydd â hawl i ddyletswydd A75.
- 6.74 Ddiwedd mis Medi 2017 roedd 112 o aelwydydd mewn llety dros dro, ac roedd 64 o'r rhain yn blant dibynnol. Cafodd cyfanswm o 26 aelwyd lety mewn eiddo Gwely a Brecwast, ac o'r rhain, roedd gan 11 (42%) blant dibynnol.

Tabl 6.11 Llety Dros Dro yn ôl math

Math o Lety Dros Dro	2015/16 C4	2016/17 C4
Yn uniongyrchol gyda landlord sector preifat	0	1
Llety sector preifat wedi eu prydlesu gan yr All	62	55
Llety sector preifat wedi eu prydlesu gan yr Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig	0	0
Stoc y Cyngor	0	0
Stoc Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig	0	0
Hostel	1	2
Lloches i Ferched	1	31
G&B	11	24
Arall	0	0
Digartref yn y cartref	1	0
Cyfanswm	76	113

Ffynhonnell: FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.75 Rhoddir mwyafrif yr aelwydydd mewn llety dros dro yn y sector rhentu preifat a brydlesir gan yr Awdurdod Lleol. Roedd cynnydd arwyddocaol iawn yn y defnydd o lety lloches yn 2016/17 ac mae hyn yn cyd-fynd â'r cynnydd yn nifer yr aelwydydd y ceir sydd ag angen blaenoriaethol oherwydd trais domestig.
- 6.76 Mae'r tabl isod yn cynnig ciplun yn dangos am ba mor hir roedd yr aelwydydd mewn llety dros dro wedi cael llety ar ddiwrnod olaf bob blwyddyn ariannol.

Tabl 6.12 Llety dros dro yn ôl hyd yr arhosiad

Hyd yr Arhosiad	2015/16	2016/17
O dan 6 mis	36	50
6-12 mis	18	35
Dros 1 flwyddyn	22	28
Cyfanswm	76	113

Ffynhonnell: FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

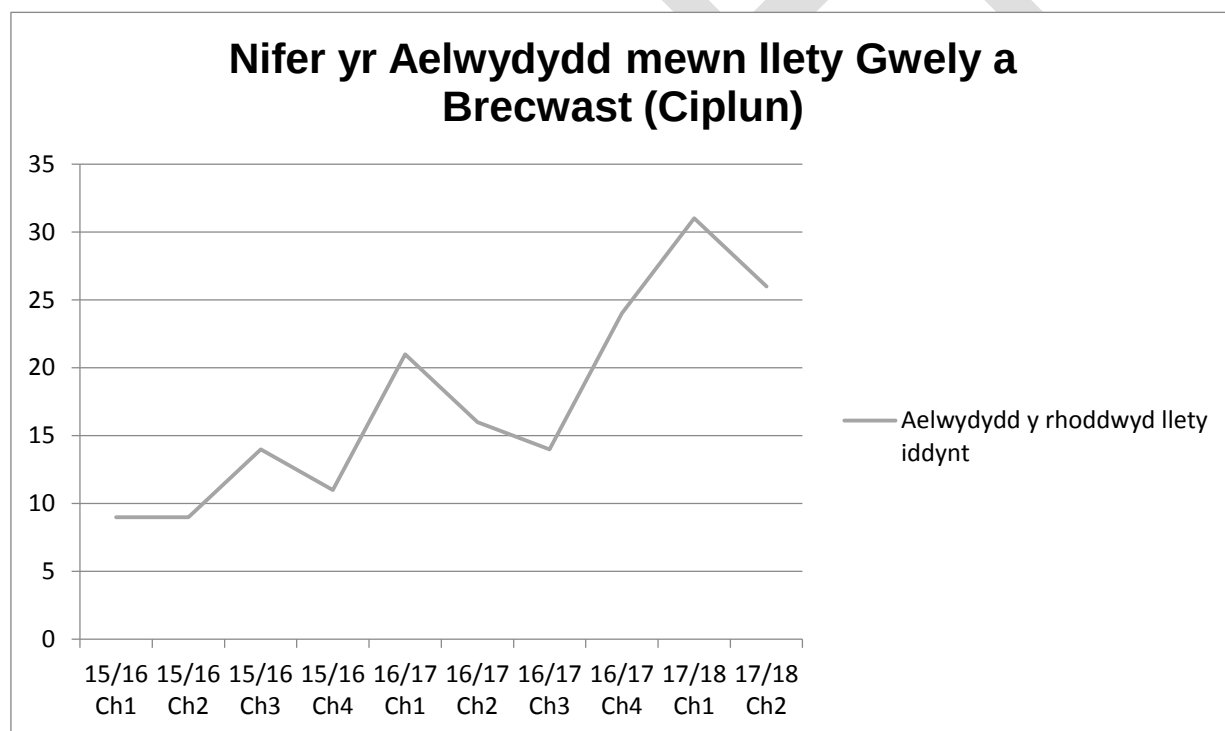
- 6.77 Mae'r ciplun yn nodi fod mwyafrif yr aelwydydd sydd mewn llety dros dro wedi byw yno ers llai na chwe mis (44% yn 2016/17). Fodd bynnag, mae cynnydd yn nifer yr aelwydydd sy'n byw mewn llety dros dro am 6-12 mis (cynnydd o 49%) ac am un flwyddyn (cynnydd o 21%). O'r aelwydydd mewn llety dros dro am fwy nac un blwyddyn yn 2016/17, roedd 15 o'r aelwydydd hyn yn cynnwys plant dibynnol.
- 6.78 Ar ddiwedd 2016/17 hyd cyfartalog yr arhosiad mewn llety dros dro oedd 292.48 diwrnod, mae hyn yn gynnydd bychan iawn ers y flwyddyn flaenorol. O ystyried y pwysau mawr ar y gwasanaeth a'r galw cynyddol ar lety dros dro, mae'r ffaith nad yw hyd cyfartalog yr arhosiad mewn llety dros dro wedi cynyddu yn gadarnhaol iawn.

- 6.79 Fel arfer mae aelwydydd yn cael eu symud ymlaen o lety dros dro i lety rhent cymdeithasol neu breifat, ac mae'r ddau yn dod yn fwyfwy anodd i'w diogelu.
- 6.80 Byddai methiant i symud yn amserol o lety dros dro yn cael effaith sylweddol ar y portffolio cyfyngedig sy'n arwain at flocio gwllau yn y ddarpariaeth. Byddai hyn yn ei dro yn cael effaith sylweddol ar y defnydd o lety argyfwng / G&B gydag aelwydydd yn aros yno am gyfnodau estynedig am gost sylweddol i'r Awdurdod.

Llety Argyfwng / Gwesty Gwely a Brecwast

- 6.81 Mae cynnydd wedi bod yn y defnydd o lety G&B dros y ddwy flynedd ddiwethaf, ar ddiwedd 2016/17, roedd 21% o'r holl aelwydydd oedd mewn llety dros dro mewn G&B.
- 6.82 Mae'r graff isod yn dangos nifer yr aelwydydd sydd wedi cael eu rhoi mewn llety G&B ar ddiwedd bob chwarter. Mae'r ffigwr yn giplun mewn amser, ac nid yw felly'n cynrychioli cyfanswm yr aelwydydd sydd wedi eu rhoi mewn llety G&B.

Siart 6.4 Aelwydydd mewn Gwely a Brecwast

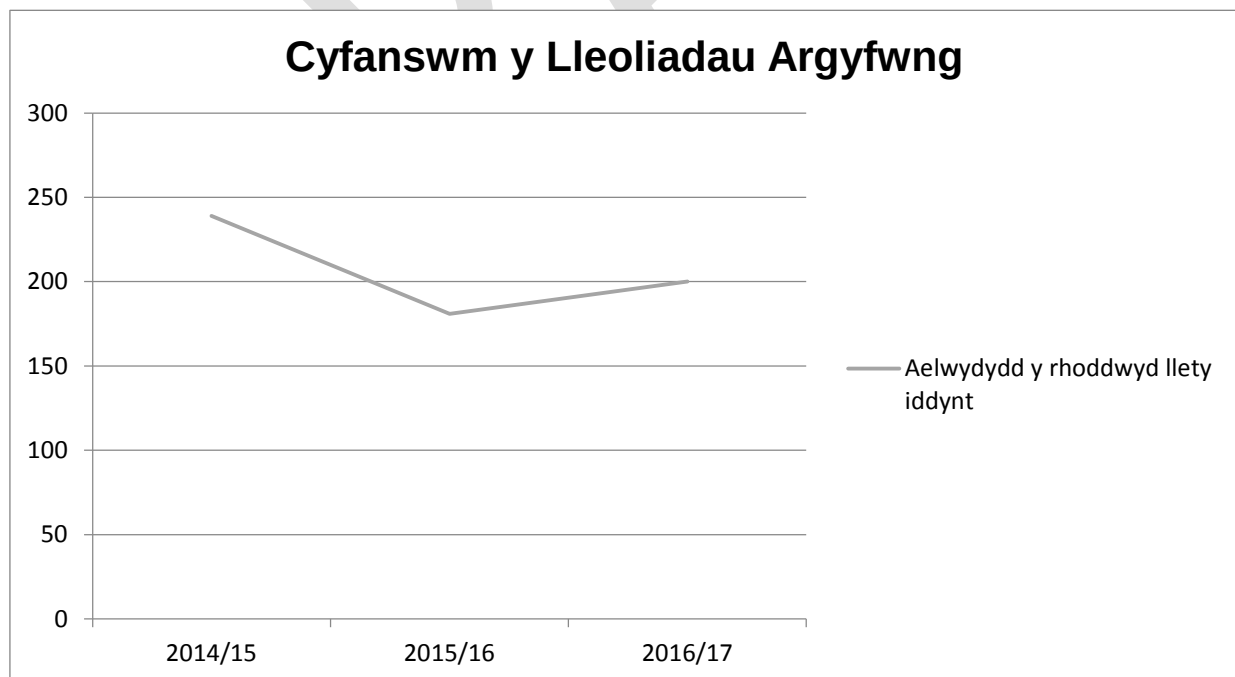

Ffynhonnell: FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.83 Bu cynnydd parhaus yn y defnydd o lety G&B dros y ddwy flynedd a hanner diwethaf, er bod gostyngiad bychan i'w weld yn ystod y chwarter olaf a gofnodwyd, serch hynny, mae hyn yn dal i fod yn gynnydd o 65% ers chwarter cyntaf 2016/17.

- 6.84 Yr amser cyfartalog a dreuliwyd mewn llety G&B yn 2016/2017 oedd 41.78 diwrnod, roedd hyn yn gynnydd ar berfformiad diwedd y flwyddyn flaenorol sef 38.55 diwrnod.
- 6.85 Effeithiwyd ar y cyfartaledd ar gyfer 2016/17 gan 3 o achosion a fu'n byw mewn G&B am dros 100 diwrnod. Cafodd pob un o'r 3 achos fynediad i dai â chymorth gan eu bod yn ddiamddiffyn ac angen llety a chymorth arbenigol. Ac eithrio'r 3 achos hynny, byddai perfformiad wedi bod yn nes i 38 diwrnod a fyddai wedi bod yn unol â diwedd y flwyddyn flaenorol.
- 6.86 Hyd yr arhosiad cyfartalog i deuluoedd mewn llety G&B ar ddiwedd blwyddyn 2016/2017 oedd 28.90 diwrnod, mae hyn yn gynnydd bychan ar y flwyddyn flaenorol a gofnodwyd yn 27.04.
- 6.87 Mae'r defnydd o lety G&B yn parhau i fod yn uchel yng Nghonwy; mae hyn yn rhannol oherwydd y diffyg llety dros dro mwy priodol, cynnydd parhaus yn nifer yr aelwydydd y mae gan y Cyngor ddyletswydd digartrefedd iddynt, a thrwygyrch bychan yr unedau sydd ar gael.
- 6.88 Er fod mwyafrif y lleoliadau (58%) ar gyfer pobl sengl yn 2016/17, mae nifer sylweddol o deuluoedd yn cael eu rhoi mewn G&B bob blwyddyn. Nid yw llety yn addas ar gyfer teuluoedd, yn aml mae cyfleusterau yn cael eu rhannu, a bydd defnydd y llety hwn yn effeithio ar les a gwaith ysgol plant.
- 6.89 Mae'r graff isod yn dangos cyfanswm y lleoliadau argyfwng a wnaed dros y tair blynedd diwethaf.

Siart 6.5 Nifer y lleoliadau argyfwng

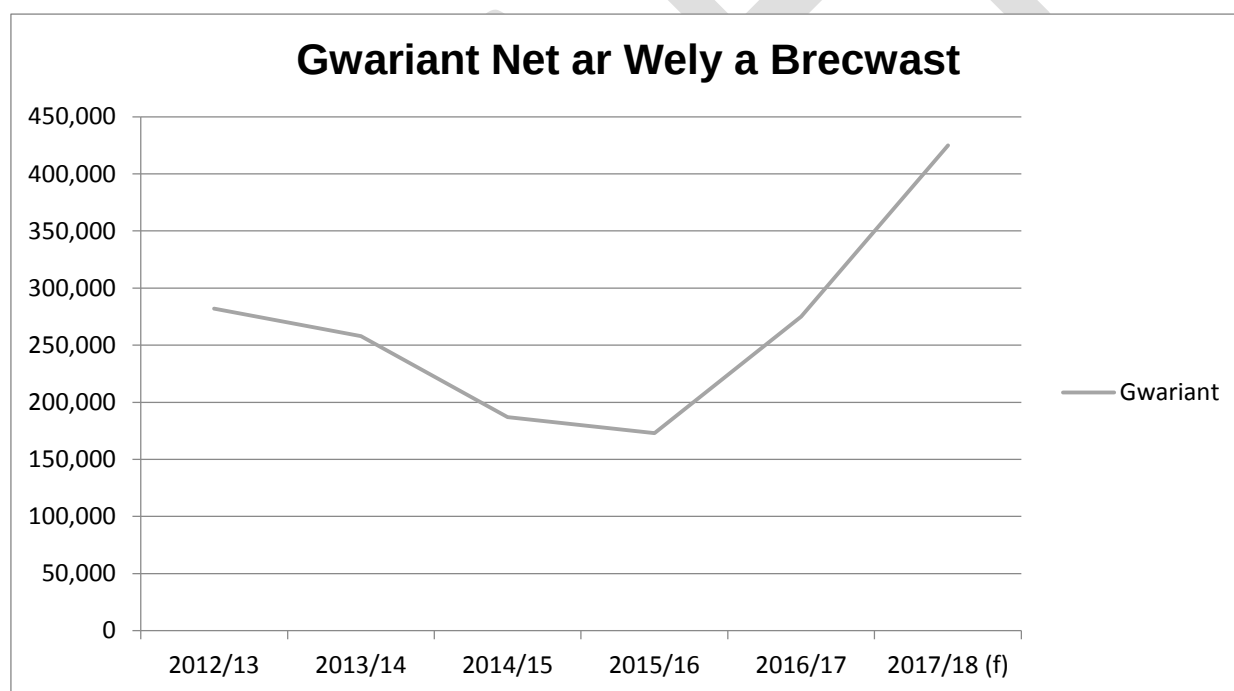
Ffynhonnell: Data Datrysiaidau Tai

- 6.90 Mae'r tabl canlynol yn dangos y gyllideb flynyddol a'r gwariant ar lety argyfwng ers mis Ebrill 2012.

Tabl 6.13 Gwariant blynyddol ar lety argyfwng		
Blwyddyn	Cyllideb	Gwariant
2012/13	£285,000	£282,000
2013/14	£285,000	£258,000
2014/15	£275,000	£187,000
2015/16	£225,000	£173,000
2016/17	£225,000	£275,000
2017/018	£225,00	£425,000 (Amcanol)

Ffynhonnell: Data Datrysiaidau Tai

Siart 6.6 Gwariant net ar Wely a Brecwast

Ffynhonnell: Data Datrysiaidau Tai

- 6.91 Mae canlyniad y galw cynyddol a phroffil newidiol aelwydydd sydd angen cymorth, mae hyn wedi rhoi pwysau ar y gyllideb ar gyfer llety argyfwng. Fel y gwelir o'r uchod, roedd gorwariant o £50,000 ar y gyllideb yn 2016/17, ac amcanir ar hyn o bryd y bydd gorwariant o oddeutu £200,000 ar y gyllideb 2017/18.
- 6.92 Mae'r gwasanaeth yn profi cynnydd yn nifer y teuluoedd sydd angen cymorth, ac mae hyn hefyd yn effeithio ar gyllideb llety mewn argyfwng. O'r 31 aelwyd oedd mewn llety argyfwng ar ddiwedd chwarter 1, roedd 10 yn deuluoedd gyda phlant.

Aelwydydd sy'n gadael llety dros dro

- 6.93 Mae'r tabl isod yn dangos nifer yr aelwydydd a adawodd lety dros dro yn 2015/16 a'r rheswm dros gyflawni'r ddyletswydd adran 75.

Tabl 6.14 Aelwydydd a adawodd lety dros dro		
Rheswm	2015/16	2016/17
Wedi peidio â bod yn gymwys	0	0
Cais wedi'i dynnu'n ôl.	0	2
Camgymeriad perthnasol i ffaith	0	1
Wedi mynd yn ddigartref yn fwriadol	3	4
Wedi derbyn cynnig o lety drwy'r cynllun dyrannu	7	36
Wedi derbyn cynnig sector preifat	5	17
Wedi rhoi'r gorau i feddiannu yn wirfoddol	0	1
Wedi gwrthod cynnig o lety drwy'r cynllun dyrannu	1	3
Wedi gwrthod cynnig o lety addas yn y sector rhentu preifat.	0	0
Wedi gwrthod cynnig o lety dros dro addas	0	0
Wedi gwrthod cydweithredu	1	5
CYFANSWM	17	69

Ffynhonnell: FFURFLENNI LLYWODRAETH CYMRU

- 6.94 Yn 2016/17, roedd y rhan fwyaf o aelwydydd (52%) yn byw mewn tai cymdeithasol, gyda'r gyfran fwyaf wedyn yn y sector rhentu preifat (25%). O ystyried y lefel isel o eiddo cymdeithasol sy'n dod yn wag bob blwyddyn, mae angen gwneud y defnydd eithaf o'r sector rhentu preifat ar gyfer cyflawni'r ddyletswydd A75. Byddai hyn yn cael effaith gadarnhaol ar nifer hollgynhwysfawr yr aelwydydd sydd mewn llety dros dro, hyd eu harhosiad a dibyniaeth ar lety gwely a brecwast.

Adolygiadau o Ddigartrefedd

- 6.95 Sefydlwyd y rôl Swyddog Adolygu Rhanbarthol yn 2015 gan Benaethiaid Tai Gogledd Cymru fel ymateb rhagweithiol a chadarnhaol i Ddeddf Tai (Cymru) 2014.
- 6.96 Cynyddodd y ddeddfwriaeth digartrefedd yn y Ddeddf nifer y 'pwyntiau gwneud penderfyniadau' lle gall ymgeisydd wneud cais am adolygiad cyfreithiol o'r penderfyniad a wnaed am eu cais digartrefedd gan eu hawdurdod tai lleol. Cytunodd Penaethiaid Tai Gogledd Cymru felly y byddai'n beth doeth sefydlu ymdriniaeth strwythuredig er mwyn gallu rheoli heriau yn erbyn penderfyniadau yn effeithiol ac, yn bwysicach, sicrhau bod y ddeddfwriaeth digartrefedd yn cael ei dehongli a'i gweithredu'n gyson ar draws awdurdodau lleol Gogledd Cymru.
- 6.97 Yn ychwanegol at ei rôl sylfaenol o reoli adolygiadau cyfreithiol, mae'r Swyddog Adolygu Rhanbarthol yn rhoi cefnogaeth ychwanegol i awdurdodau lleol Gogledd Cymru, yn cynnwys y canlynol:

- cynnal adolygiadau o ffeiliau achos digartrefedd, gan sicrhau fod y ddeddfwriaeth yn cael ei defnyddio'n gywir, bod safonau ansawdd yn cael eu diwallu ac y darperir yr arweiniad priodol lle mae angen datblygiad proffesiynol.
- darparu hyfforddiant i awdurdodau lleol ar y ddeddfwriaeth digartrefedd.
- lliniaru'r posibilrwydd o heriau cyfreithiol drwy roi arweiniad ar achosion sensitif cyn penderfyniad.
- adnabod a dosbarthu enghreifftiau o fodelau arfer gorau, crynodeb o gyfraith achos perthnasol ayyb ar draws awdurdodau lleol Gogledd Cymru.

6.98 Yn 2016/17 cafodd Conwy 11 cais am adolygiad o benderfyniadau digartrefedd, cafodd 6 o'r rhain eu cadarnhau, 4 eu gwrthdroi a 2 eu dileu. O'r 3 penderfyniad adolygu a gafwyd yn hanner cyntaf 2017/18 cafodd y tri eu cadarnhau.

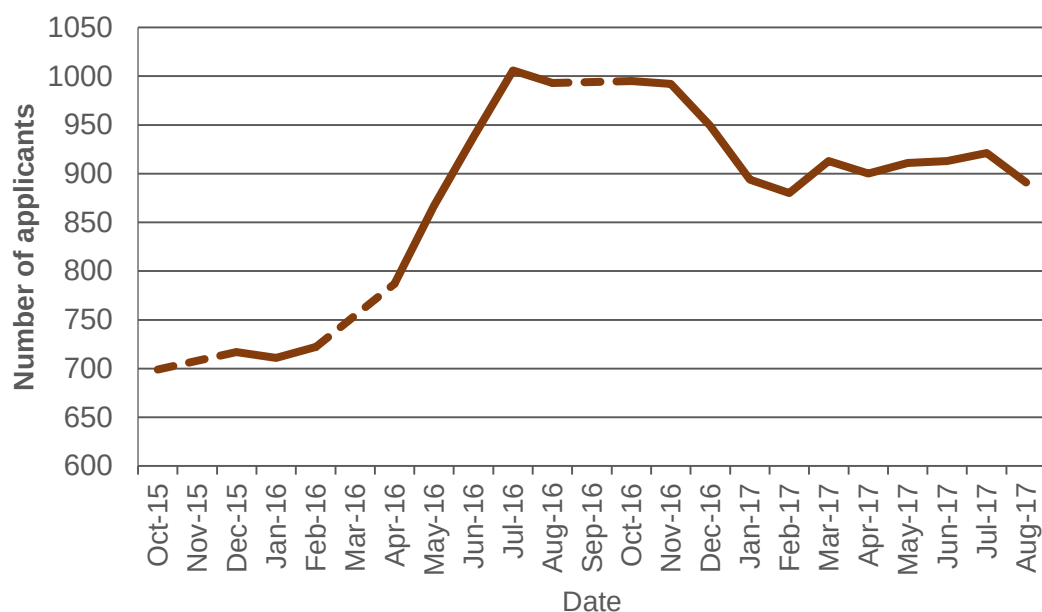
Tabl 6.15 Adolygiadau o benderfyniadau am ddigartrefedd

Dyddiad	Rheswm dros yr Adolygiad	Penderfyniad yr Adolygiad
Ebrill 16	Digartrefedd Bwriadol:	Gwrthdroi
Gorffennaf 16	Cynnig anaddas	Cadarnhau –addas
Awst 16	Cynnig anaddas	Gwrthdroi –g anaddas
Awst 16	Cynnig anaddas	Cadarnhau –ig addas
Medi 16	Dim blaenoriaeth/camau rhesymol	Cadarnhau DB/Dileu CRh
Medi 16	Digartrefedd Bwriadol:	Cadarnhau
Medi 16	Digartrefedd Bwriadol:	Dileu
Hydref 16	UFTC A73	Dileu ac ailasesu
Hydref 16	Dim blaenoriaeth	Gwrthdroi
Tachwedd 16	Cynnig anaddas	Cefnogwyd –addas
Rhagfyr 16	Cynnig anaddas	Gwrthdroi – anaddas
Mai 17	Addasrwydd A68	Cefnogwyd –addas
Mehefin 17	Diwedd A68 – digartrefedd bwriadol	Cadarnhau
Awst 17	Addasrwydd A75 interim	Cefnogwyd –g addas

6.99 Y brif sail dros geisiadau am adolygiadau oedd cynigion anaddas; o'r 5 a gafwyd, cafodd 2 eu gwrthdroi.

Y Gofrestr Tai

6.100 Mae'r graff canlynol yn dangos nifer yr aelwydydd sydd ar y Gofrestr Tai ers Hydref 2015.

Siart 6.7 Aelwydydd ar y Gofrestr Tai

Ffynhonnell: ASESAD O'R FARCHNAD DAI LEOL -COFRESTR TAI - SARTH

6.101 Mae'r tabl isod yn dangos faint o aelwydydd sydd wedi ymuno â'r Gofrestr yn hytrach na chi plun o bwy oedd wedi eu cofrestru ar unrhyw un adeg dros y pum mlynedd diwethaf, wedi'i ddadansoddi yn ôl yr angen am ystafelloedd gwely - mae hyn yn cynnwys angen cyffredinol a lloches.

6.102 Mae hyn yn dangos er bod nifer yr ymgeiswyr cofrestredig wedi aros yn weddol gyson, mae nifer y ceisiadau a gofrestrwyd ar gyfer llety wedi cynyddu'n sylweddol.

Tabl 6.16 Cofrestr Tai 2012-2017

	1 Ystafell Wely	2 Ystafell Wely	3 Ystafell Wely	4 Ystafell Wely	5 Ystafell Wely	6 Ystafell Wely	7 Ystafell Wely	8 Ystafell Wely	Cyfansw m
2012/13	580	330	109	20	6	0	0	0	936
2013/14	631	404	158	29	3	0	0	0	1225
2014/15	611	335	143	36	4	1	1	1	1132
2015/16	660	327	145	44	12	2	1	0	1191
2016/17	711	376	195	69	10	4	0	0	1365

Ffynhonnell: Cofrestr Tai SARTH

6.103 Yn Ebrill 2015 lansiwyd y gofrestr SARTH newydd. Mae SARTH (Un Llwybr Mynediad at Dai) yn brosiect partneriaeth rhwng yr holl landlordiaid cymdeithasol mawr yng ngogledd ddwyrain Cymru sy'n gwasanaethu ardaloedd Conwy, Sir Ddinbych a Sir y Fflint.

- 6.104 Tynnodd ynghyd wahanol restrau aros pob Landlord Cymdeithasol Cofrestredig sy'n gweithredu yng Nghonwy. Rhoddodd hyn sylfaen fwy cadarn o dystiolaeth ar gyfer mesur yr angen am dai. Dylid nodi y cafodd y meini prawf cymhwyso ar gyfer y Gofrestr Tai newydd eu tynhau, gan rwystro cymhariaeth uniongyrchol gyda'r blynyddoedd blaenorol. I ddechrau fe wnaeth y gofrestr wastatau ar ychydig o dan 1,000 ond ers dechrau 2017 mae'r galw wedi aros ar gyfartaledd o tua 900 o ymgeiswyr.
- 6.105 Mae'r tabl isod yn dadansoddi'r galw am fathau o eiddo ar gyfer aelwydydd ar y Gofrestr Tai ar ddiwedd 2016/17. Nodwch fod rhai aelwydydd ar y rhestr ar gyfer mwy nag un math o eiddo.

Tabl 6.17 Y Gofrestr Tai – galw yn ôl math o eiddo		
Dadansoddiad o'r Gofrestr Tai Cymdeithasol (Awst 2017) Ffynhonnell: Cartrefi Conwy	Nifer	%
Cyfanswm yr ymgeiswyr	891	
Angen Blaenoriaeth		
B1 – angen brys	118	13.2%
B2 – mewn angen, ond nid brys	642	72.1%
B3 - angen brys ond dim cysylltiad lleol	3	0.3%
B4 – mewn angen, ddim yn frys a dim cysylltiad lleol	128	14.4%
Nifer yr ystafelloedd gwely sydd eu hangen		
1	375	42.1%
2	263	29.5%
3	146	16.4%
4	78	8.8%
5 neu fwy	29	3.3%
1 ystafell wely – o dan 35 oed	86	9.7%
1 ystafell wely –55 oed +	153	17.2%

Ffynhonnell Asesiad o'r Farchnad Dai Leol

- 6.106 Yn 2017, roedd 42.1% o'r holl ymgeiswyr angen llety un ystafell wely gan fod llety o'r fath yn addas ar gyfer pobl ar eu pen eu hunain a chyplau, fodd bynnag dim ond 1.1% o'r stoc sy'n llety un ystafell wely.
- 6.107 Roedd ar 12.1% o'r holl ymgeiswyr angen 4 ystafell wely neu fwy. Dim ond 3.5% o'r stoc tai sydd â 4+ ystafell wely ac mae llawer o gymunedau lle nad oes unrhyw eiddo 4 ystafell wely. Bydd teuluoedd gyda 3 plentyn neu fwy, yn arbennig teuluoedd un rhiant yn teimlo effaith y mesurau diwygio lles yn weddol lym. Yn sgil hyn mae teuluoedd yn troi at y sector tai cymdeithasol gan eu bod yn ei chael yn anodd cynnal taliadau rhent am eiddo rhentu preifat. Ar gyfartaledd dim ond 4 uned 4 ystafell wely neu fwy sy'n dod ar gael bob blwyddyn.
- 6.108 Mae'r tabl canlynol yn rhoi manylion nifer yr aelwydydd sydd ar y Gofrestr Tai a oedd mewn categori ffafriaeth resymol dros y tair blynedd ddiwethaf.

Tabl 6.18 Aelwydydd ar y Gofrestr Tai Mewn Categori ffafriaeth

Ffafriaeth Resymol	2015/16	2016/17	2017/18
Gorlenwi	157	176	120
Caledi Ariannol	52	55	19
Lles/Meddygol	206	243	170
Digartrefedd	297	394	208

Ffynhonnell - Datrysiaidau Tai Conwy

6.109 Roedd y gyfran fwyaf o gleientiaid yn y categori ffafriaeth resymol oherwydd digartrefedd, sef 33% o bob ymgeisydd ar y Gofrestr Tai.

Darparwyr Tai Cymdeithasol

6.110 Mae'r tabl isod yn dangos cyfanswm y Stoc Tai Cymdeithasol ar draws pob Landlord Cymdeithasol Cofrestredig yng Nghonwy.

Tabl 6.19 Stoc Tai Cymdeithasol

		Anghen ion Cyffredi nol	% Anghen ion Cyffredi nol	Tai Gwarchod	% o lety gwarchod	Cyfansw m	% o'r Cyfans wm
Pob math o eiddo	Cyfanswm	4,370		1,503		5873	
	1 ystafell wely	712	16.3%	1,109	73.8%	1,821	31.0%
	2 ystafell wely	1,308	29.9%	394	26.2%	1,702	29.0%
	3 ystafell wely	2,200	50.3%			2,200	37.5%
	4 ystafell wely neu fwy	150	3.4%			150	2.6%
Tai/Byngal os	Cyfanswm	2,994		483		3477	
	1 ystafell wely	57		289		346	
	2 ystafell wely	650		194		844	
	3 ystafell wely	2,138				2,138	
	4 ystafell wely neu fwy	149				149	
Fflatiau	Cyfanswm	1,368		945		2313	
	1 ystafell wely	647		745		1,392	
	2 ystafell wely	658		200		858	
	3 ystafell wely	62				62	
	4 ystafell wely neu fwy	1				1	
Fflat un ystafell	Cyfanswm	8				8	

- 6.111 Mae eiddo tair ystafell wely anghenion cyffredinol yn cyfrif am 37% o'r ddarpariaeth tai cymdeithasol a 50% o'r ddarpariaeth anghenion cyffredinol. Wrth gymharu'r ddarpariaeth tai cymdeithasol a'r angen am eiddo o wahanol feintiau mae gwahaniaeth amlwg rhwng darpariaeth a galw.
- 6.112 Trosglwyddodd Cyngor Conwy ei stoc tai i Cartrefi Conwy yn 2008. Cartrefi Conwy felly yw'r darparwr tai cymdeithasol mwyaf yng Nghonwy. Mae'n berchen ar gyfanswm o 3,855 o eiddo cymdeithasol yng Nghonwy
- 6.113 Mae'r tabl isod yn rhoi manylion yr eiddo a osodwyd i aelwydydd ar y Gofrestr Tai dros y tair blynedd ddiwethaf, wedi'i ddadansoddi yn ôl math o eiddo.

Gosodiadau Anghenion Cyffredinol

Tabl 6.20 Eiddo a Osodwyd i Aelwydydd Anghenion Cyffredinol ar y Gofrestr Tai					
	Cyfanswm y	Nifer eiddo 1 ystafell wely	Nifer eiddo 2 ystafell wely	Nifer eiddo 3 ystafell wely	Nifer eiddo 4+ ystafell wely
2015/16	239	77	91	73	7
2016/17	305	91	136	75	5
2017/18 hyd yma (hyd 30/1/18)	210	61	84	62	5

Ffynhonnell: Datrysiadau Tai Conwy

Gosodiadau Gwarchod

Tabl 6.21 Gosodiadau i rai ar y Gofrestr Tai Gwarchod					
	Cyfanswm y	Nifer eiddo 1 ystafell wely	Nifer eiddo 2 ystafell wely	Nifer eiddo 3 ystafell wely	Nifer eiddo 4 ystafell wely
2015/16	153	113	40	2	
2016/17	129	93	31	5	
2017/18 hyd yma (hyd 30/1/18)	100	71	28	1	

Ffynhonnell: Datrysiadau Tai Conwy

- 6.114 Mae nifer yr eiddo a osodwyd yn 2016/17 ychydig dros 7% o'r ddarpariaeth tai cymdeithasol
- 6.115 Mae trosiant eiddo o bob math yn isel iawn o gymharu ag angen, ac mae hyn yn arbennig o wir am lety un a dwy ystafell wely.
- 6.116 Mae'r 91 eiddo un ystafell wely a osodwyd yn 2016/17 yn gwrthgyferbynnu'n llwyr â'r 375 aelwyd ar y Gofrestr Tai sydd angen llety un ystafell wely. Mae hyn hefyd yn wir am

y galw am lety dwy ystafell wely, gyda chyfanswm o 263 aelwyd angen llety o'r fath o gymharu â 136 wedi'u gosod yn 2016/17.

Dyrannu Tai Cymdeithasol

- 6.117 Mae SARTH (Un Llwybr Mynediad at Dai) yn brosiect partneriaeth rhwng yr holl landlordiaid cymdeithasol mawr yng ngogledd ddwyrain Cymru sy'n gwasanaethu ardaloedd Conwy, Sir Ddinbych a Sir y Fflint.
- 6.118 Nod cyffredinol SARTH yw darparu llwybr mynediad cyffredin at amrywiaeth o opsiynau tai fforddiadwy sydd yn dryloyw, yn gyfreithlon, yn effeithlon ac yn hygyrch i bob rhan o'r gymuned.
- 6.119 Mae proses ymgeisio a chofrestr tai wedi'u rhannu ar gyfer tai cymdeithasol yn golygu mai dim ond un llwybr y mae angen i gwsmeriaid ei ddilyn wrth ymgeisio am dai cymdeithasol yn yr ardal y maent yn dymuno byw ynddi. Bydd eu cais yn cael ei roi ar un gofrestr gyffredin fel y gellir ei flaenoriaethu gan bob landlord sydd ag eiddo yn yr ardal y mae'r ymgeisydd yn dymuno byw ynddi.
- 6.120 Amcanion y prosiect yw:
- Gwneud gwasanaethau'n fwy hygyrch
 - Diwallu'r angen am dai gydag amrediad ehangach o atebion
 - Defnyddio stoc yn fwy effeithiol
 - Annog cymunedau cytbwys a chynaliadwy
 - Gwell gwerth am arian;
 - Gwella gwasanaeth cwsmer
 - Ystyried anghenion a hoffterau unigol ymgeiswyr
- 6.121 Mae SARTH wedi bod ar waith yng Nghonwy ers 2015. Cafodd y Polisi Dyrannu ei adolygu'n ddiweddar a bydd y newidiadau y cytunwyd arnynt yn cael eu rhoi ar waith yn 2018.
- 6.122 Tra bo llawer o fanteision clir i weithredu Cofrestr Tai pwynt mynediad sengl, mae'r amrywiadau yn y marchnadoedd tai ar draws Conwy, Sir Ddinbych a Sir y Fflint yn golygu bod blaenoriaethau pob awdurdod lleol yn amrywio.
- 6.123 Yng ngoleuni'r pwysau aruthrol sy'n wynebu Cyngor Bwrdeistref Conwy bydd angen adolygu'r bartneriaeth SARTH yn gyson er mwyn sicrhau y gellir defnyddio tai cymdeithasol i fynd i'r afael â'r materion a'r blaenoriaethau lleol a ddynodwyd yng Nghonwy. Os nad hyn yw'r achos bellach yna efallai y bydd y Cyngor yn dymuno ystyried a oes angen polisi dyrannu ar wahân ar gyfer ardal pob Cyngor yn y bartneriaeth SARTH er mwyn sicrhau gwell ffocws ar leddfu angen a phwysau lleol.

Troi allan o Dai Cymdeithasol

- 6.124 Mae'r tabl canlynol yn rhoi manylion nifer yr achosion o droi allan o stoc tai Cartrefi Conwy dros y pedair blynedd ddiwethaf. Roedd y rhan fwyaf o'r achosion hyn (76%) o

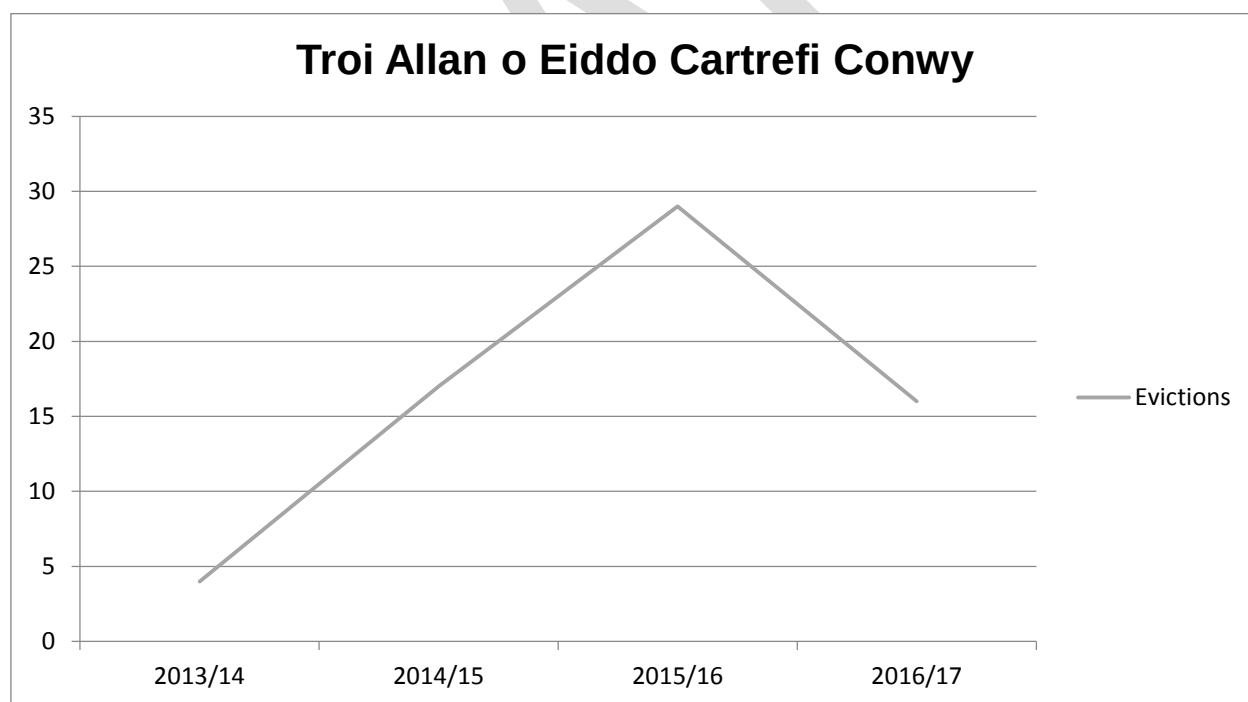
droi allan o ganlyniad i ôl-ddyledion rhent. Mae lefel yr achosion o droi allan o dai cymdeithasol wedi cynyddu'n arwyddocaol ers 2013/14; mae hyn yn cyd-fynd a chyflwyniad diwygiadau lles, gan gynnwys y dreth ystafelloedd gwely. Cyrhaeddodd lefel y troi allan uchafbwynt o 29 yn 2015/6, a gostyngodd y flwyddyn wedyn i 16, fodd bynnag roedd hyn yn dal i fod yn gynnydd o 300% o'r ffigwr llinell sylfaen yn 2013/14.

Tabl 6.22 Troi allan o Dai Cymdeithasol

Blwyddyn Ariannol	Nifer o achosion o droi allan	Rheswm		
		Nifer o ganlyniad i ôl-ddyledion rhent	Nifer o ganlyniad i ymddygiad gwrthgymdeithasol	Nifer oherwydd rhesymau eraill
2013/14	4	4	0	
2014/15	17	16	1	
2015/16	29	27	2	
2016/17	16	14	2	

Ffynhonnell: Cartrefi Conwy

Siart 6.8 Troi allan o dai Cartrefi Conwy

Ffynhonnell: Cartrefi Conwy

6.125 Mae Cartrefi Conwy'n darparu'r gwasanaethau canlynol ar gyfer eu tenantiaid gyda'r nod o atal digartrefedd:

- Cyngor am gynhwysiant ariannol a budd-dal lles;

- Gwasanaeth cefnogi tenantiaeth a byw'n annibynnol er mwyn helpu pobl i gadw eu tenantiaeth;
 - Cyswllt â Datrysiadau Tai Conwy er mwyn cael gwybod am unrhyw achos meddiannu sydd ar ddod;
 - Rheoli tenantiaethau sector preifat – gwasanaeth a gynigir i landlordiaid i'w helpu nhw pan fydd tenantiaethau'n dechrau methu.
- 6.126 Mae Cartrefi Conwy'n gweithio'n agos â phartneriaid megis Cyngor ar Bopeth a Lloches er mwyn gofalu fod tenantiaid yn cael mynediad at y cyngor a'r gefnogaeth orau bosibl. Mae angen ffurfioli trefniadau gweithio gyda Datrysiadau Tai a Chefnogi Pobl, a datblygu protocol cyn troi allan.
- 6.127 Mae'r tabl isod yn dangos nifer yr achosion o droi allan o lety Cymdeithas Tai (Clwyd Alyn) dros y pum mlynedd ddiwethaf. Unwaith eto mae troi allan wedi cynyddu ers 2014/15

Tabl 6.23 Troi allan o lety Cymdeithasau Tai			
Blwyddyn Ariannol	Clwyd Alyn		
	Nifer o achosion o droi allan	Ôl-ddyledion	Ymddygiad Gwrthgymdeithasol
2012/13	1	1	0
2013/14	1	1	0
2014/15	3	1	2
2015/16	5	3	2
2016/17	3	1	2

Ffynhonnell Data Cymdeithasau Tai

- 6.128 Mae'r data'n dangos cynnydd mewn troi allan o dai cymdeithasol o 2014/15 ymlaen, gan gyrraedd y brig yn 2015/16. Rodd mwyafrif yr achosion o droi allan o ganlyniad i ôl-ddyledion rhent. Nid yw'n glir o'r data sydd ar gael faint o'r rhain oedd o ganlyniad uniongyrchol i'r dreth ystafelloedd gwely a faint oedd am fforddiadwyedd. Fodd bynnag, mae'n hanfodol fod tenantiaid tai cymdeithasol yn cael mynediad at gyngor am ddyledion ac arian, a bod llwybrau atgyfeirio gyda Chyngor ar Bopeth yn cael eu defnyddio'n llawn. Mae datblygu a gweithredu protocolau cyn troi allan hefyd yn hanfodol. Rhagwelir y bydd troi allan o dai cymdeithasol yn cynyddu eto pan fydd Credyd Cynhwysol wedi ei roi ar waith yn llawn.
- 6.129 Mae'r materion allweddol a ddynodwyd gan bartneriaid Cymdeithasau Tai sy'n debygol o arwain at y perygl o ddigartrefedd i'w tenantiaid yn cynnwys.
- Cyflwyniad Credyd Cynhwysol Profiad y Cymdeithasau Tai o weithio mewn ardaloedd eraill yw bod trigolion yn disgwyl am 9 wythnos ar gyfartaledd cyn iddynt dderbyn unrhyw incwm. Mae gorfod aros am arian fel hyn yn creu llawer o sgil effeithiau gan gynnwys defnydd cynyddol o fanciau bwyd a benthyca arian anghyfreithlon.

- Pobl yn rheoli tenantiaethau am y tro cyntaf – symud o amgylcheddau Tai â Chymorth
- Anghenion cymhleth unigolion a theuluoedd (iechyd meddwl, celcio a chamdddefnyddio sylweddau).
- Problemau ariannol yn deillio o ddiwygiadau lles.
- Oherwydd bod Conwy yn sir wledig mae llai o gyfleoedd cyflogaeth sy'n golygu fod yn rhaid i bobl deithio'n bellach i ffwrdd i gael gwaith, mae hyn yn golygu fod meddu ar, a rhedeg car yn hanfodol, sy'n rhoi rhagor o bwysau ariannol ar denantiaid.
- Mae mwy o bobl hefyd yn byw'n hirach a chanddynt nifer o gyflyrau meddygol hirdymor. Gallai hyn olygu na all pobl weithio a/neu bobl yn cael anhawster o ran cynnal eu tenantiaeth. Mae hyn yn cynnwys celcwyr a phobl â dementia heb ddiagnosis.
- Teimlo dan bwysau i dderbyn eiddo sydd ddim yn addas ar eu cyfer ac eisiau gadael fwy neu lai yn syth ar ôl symud i mewn.
- Deall beth mae cynnal tenantiaeth yn ei olygu a bod â'r sgiliau i wneud hynny'n llwyddiannus; mae cyllidebu wedi dod yn fwyfwy heriol i'n trigolion yn sgil newidiadau yn y system fudd-dal a'r symudiad tuag at daliadau misol. Mae angen buddsoddi amser mewn cynorthwyo trigolion gyda'u sgiliau cyllidebu er mwyn sicrhau y gallant gymryd cyfrifoldeb dros eu tenantiaethau.
- Anghenion cymorth - niferoedd cynyddol o drigolion a chanddynt anghenion cefnogi sydd naill ai wedi eu hadnabod a chymorth yn cael ei ddarparu neu heb ei adnabod na'i gydnabod gan y preswlydd; mae ffordd o fyw llawer o breswylwyr yn gwbl anhrefnus a gall fod yn anodd ymgysylltu â nhw neu ddod o hyd i'r gwasanaethau cywir i'w cynorthwyo.
- Cyfleoedd cyflogaeth – cyfeiriad penodol at gontractau dim oriau/gwaith asiantaeth, lle nad yw'r preswylwyr yn cael incwm sefydlog.

6.130 Mae'n hanfodol fod tenantiaid tai cymdeithasol yn cael mynediad at gyngor am ddyledion ac arian, a bod llwybrau atgyfeirio gyda Chyngor ar Bopeth yn cael eu defnyddio'n llawn. Mae datblygu a gweithredu protocolau cyn troi allan hefyd yn hanfodol.

Gorlenwi a Than-feddiannu

6.131 Mae data a gymerwyd o gofrestr tai cymdeithasol SARTH yn dangos nifer yr aelwydydd sydd angen symud oherwydd tan-feddiannu. Mae hyn wedi'i ddangos yn y tabl isod ac wedi'i ddadansoddi yn ôl Ardaloedd Asesu Marchnadoedd Tai Lleol.

Tabl 6.24 Tan-feddiannu

Tenantiaid Tai Cymdeithasol sydd angen symud i eiddo llai yn seiliedig ar nifer yr ystafelloedd gwely sydd eu hangen arnynt. Ffynhonnell: Cofrestr SARTH	1 ystafell wely	2 ystafell wely	3 ystafell wely	Cyfanswm
AMTLI03 Menai	1	0	0	1
AMTLI10 Dyffryn Conwy	0	2	0	2
AMTLI11 Llandudno	10	2	1	13
AMTLI12 Bae Colwyn	5	5	0	10
Cyfanswm	16	9	1	26

Ffynhonnell AMDLI 2017

- 6.132 O'r 26 aelwyd yma, mae 61% angen llety un ystafell wely, ac fel yr amlygwyd yn gynharach yn yr Adolygiad hwn, mae unedau tai cymdeithasol un ystafell wely'n hynod o brin.
- 6.133 Mae'r ffigyrau hyn yn cynrychioli dim ond aelwydydd sy'n tan-feddiannu tai cymdeithasol sydd eisiau symud ac sydd wedi ymuno â'r Gofrestr Tai. Nid yw'n rhoi'r darlun cyflawn o lefelau tan-feddiannu ar draws yr holl dai cymdeithasol yng Nghonwy. Effeithiodd y dreth un ystafell wely ar 19.8% o denantiaid tai cymdeithasol ar draws Conwy. Dim ond ar aelwydydd o oed gweithio y mae'r dreth un ystafell wely'n effeithio, felly mae hyn yn dangos fod tan-feddiannu mewn tai cymdeithasol yn arwyddocaol ac er nad yw'r union rif yn hysbys, ei fod dros 20% o'r holl dai cymdeithasol.
- 6.134 Gellir derbyn tenantiaid tai cymdeithasol y mae'r dreth ystafelloedd gwely wedi effeithio arnynt neu sy'n cael problemau ymdopi o ganlyniad i dan-feddiannu i Fand 1 o'r Gofrestr Tai Gyffredin.
- 6.135 Mae rhai Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig yn cynnig cymhelliannau i denantiaid symud i eiddo llai, ond mae'r rhain yn gyffredinol yn canolbwyntio ar y rhai hynny y mae'r Dreth Ystafelloedd Gwely yn effeithio arnynt er mwyn helpu i liniaru caledi ariannol hirdymor a cholled rhent i'r Landlord.
- 6.136 Mae tenantiaid tai cymdeithasol sy'n mynd at Datrysiaidau Tai oherwydd eu bod yn eisiau symud i eiddo llai yn cael eu hannog i gofrestru gyda Homeswapper.
- 6.137 Mae'r tabl isod yn dangos nifer yr aelwydydd ar y Gofrestr Tai sydd ar hyn o bryd yn byw mewn eiddo gorlawn. Mae'r 196 cyfrif am 22% o bob ymgeisydd ar y Gofrestr Tai ac mae mwyafrif yr aelwydydd hyn eisiau llety 2 (30%) a 3 (27%) ystafell wely.

Tabl 6.25 Gorlenwi

Pob ymgeisydd sy'n byw mewn eiddo gorlawn ar hyn o bryd yn ôl nifer yr ystafelloedd gwely angenrheidiol Ffynhonnell: Cofrestr SARTH	1 y w	2 y w	3 y w	4 y w	5 y w	6 y w	7 y w	Cyfanswm
AMTLI03 Menai	1	2		1				4
AMTLI10 Dyffryn Conwy	1	4	5	2		1		13
AMTLI11 Llandudno	20	34	26	10	5		2	97

AMTLI12 Bae Colwyn	7	18	21	26	7	1		80
AMTLI13 Y Rhyf			1					1
AMTLI15 Llanelwy		1						1
Cyfanswm	29	59	53	39	12	2	2	196

Ffynhonnell AMDLI 2017

6.138 Mae'r tabl isod yn rhoi ciplun o sefyllfa deiliadaeth pobl mewn eiddo gorlawn oedd ar restr aros y Gofrestr Tai ym mis Ionawr 2018.

Tabl 6.26 Deiliadaeth ymgeiswyr ar y gofrestr tai sydd mewn eiddo gorlawn	
Sefyllfa Bresennol	Cyfanswm
Mewn Llety Dros Dro	1
Yn byw â theulu / ffrindiau	63
Perchennog Breswlydd	4
Tenant mewn eiddo sy'n berchen i'w teulu	4
Tenant mewn tŷ wedi'i rannu	1
Tenant Landlord Cofrestredig Cymdeithasol arall	8
Tenant Landlord Preifat	65
Tenant i Bartner Landlord Cymdeithasol Cofrestredig	79
Cyfanswm	225

6.139 Mae cyfanswm o 255 o ymgeiswyr yn byw mewn eiddo gorlawn gyda'r rhan fwyaf mewn tai cymdeithasol a'r gweddill yn mewn eiddo rhentu preifat neu gyda theulu a ffrindiau.

6.140 Mae gorlenwi mewn tai cymdeithasol a rhentu preifat a'r PRS ar hyn o bryd yn cael sylw gan amlaf drwy atgyfeiriad i'r Tîm Homefinder er mwyn mynd ar y Gofrestr Tai. Mae ymgeiswyr gyda chysylltiadau lleol â Chonwy sy'n byw mewn amodau gorlawn yn cael statws Band 2.

6.141 Os bydd ar deulu sydd mewn ty cymdeithasol angen eiddo mwy, mae'n annhebygol iawn y bydd landlord yn gwneud yr eiddo'n fwy oni bai bod posibilrwydd o wneud y gwaith ar sail addasiadau ar gyfer aelod anabl o'r teulu. Mewn rhai ardaloedd penodol o'r sir mae galw mawr am lety mwy a dim digon o dai o'r fath ar gael (mae gan Landudno 42 o aelwydydd sydd angen llety 4 ystafell wely ond ar gyfartaledd dim ond un uned 4 ystafell wely sy'n dod ar gael bob blwyddyn). Mae angen archwilio atebion mwy arloesol i fynd i'r afael â gorlenwi gan gynnwys creu estyniadau mewn atigau.

Gwybodaeth Desgiau Llysoedd Conwy

6.142 Mae'r tabl nesaf yn dangos camau meddiannu eiddo Llysoedd Conwy dros y 4 blynedd ddiwethaf.

Tabl 6.27 Achosion Meddiannu'r Llys Sirol

Blwyddyn	Math		Nifer o achosion
2012	Landlord Cyflymedig		15
	Morgais	Hawliadau	4
		Gorchmynion meddiant llwyr	4
		Adfeddiannu	4
		Gorchmynion gohiriedig	4
		Gwarantau	4
	Landlord Preifat		17
2013	Landlord Cymdeithasol		20
			72
	Landlord Cyflymedig		14
	Morgais	Hawliadau	4
		Gorchmynion meddiant llwyr	4
		Adfeddiannu	4
		Gorchmynion gohiriedig	4
		Gwarant	4
	Landlord Preifat		16
2014	Landlord Cymdeithasol		20
			70
	Landlord Cyflymedig		15
	Morgais	Hawliadau	4
		Gorchmynion meddiant llwyr	4
		Adfeddiannu	4
		Gorchmynion gohiriedig	4
		Gwarant	4
	Landlord Preifat		18
2015	Landlord Cymdeithasol		29
			72
	Landlord Cyflymedig		16
	Morgais	Hawliadau	4
		Gorchmynion meddiant llwyr	4
		Adfeddiannu	4
		Gorchmynion gohiriedig	3
		Gwarant	4
	Landlord Preifat		18
2016	Landlord Cymdeithasol		20
			73
	Landlord Cyflymedig		16
2016	Morgais	Hawliadau	4
			18

		Gorchmynion meddiant llwyr	4	
		Adfeddiannu	4	
		Gorchmynion gohiriedig	2	
		Gwarant	4	
	Landlord Preifat			15
	Landlord			20
	Cymdeithasol			69

- 6.143 Bob blwyddyn bydd tua 30 o achosion rhentu preifat yn mynd gerbron y Llys ac nid yw'n ymddangos bod unrhyw gynnydd arwyddocaol wedi bod dros y pedair blynedd.
- 6.144 Nid yw nifer yr achosion o feddiannu tai cymdeithasol yn adlewyrchu'r cynnydd mewn adfeddiannu a nodwyd yn gynharach yn yr adolygiad.
- 6.145 Ar gyfartaledd clywir 20 o achosion meddiannu perthnasol i forgeisi bob blwyddyn, gyda 12 yn arwain at orchymyn meddiant llwyr, adfeddiannu neu warant. Mae'r niferoedd wedi aros yr un fath dros y 4 blynedd ddiwethaf.

Gwybodaeth Cefnogi Pobl

- 6.146 Defnyddir amrywiaeth o ddata i adnabod anghenion, asesu'r ddarpariaeth bresennol a siapio datblygiad gwasanaethau Cefnogi Pobl y dyfodol ar draws Conwy. Caiff ffurflenni mapio angen eu llenwi ar gyfer pawb a ddynodir fel bod ag anghenion cefnogi perthnasol i dai, gyda'r data'n cael ei gofnodi ar gyfer pob atgyfeiriad a dderbynnir.
- 6.147 Mae'r data mapio anghenion yn helpu i adnabod unrhyw dueddiadau o ran demograffeg ac anghenion penodol y rhai hynny sydd angen cymorth perthnasol i dai, a allant o bosibl olygu bod angen ailfodelu gwasanaethau.
- 6.148 Mae galw mawr o hyd am wasanaethau Cefnogi Pobl yng Nghonwy ar yr adeg heriol hon o gyny ariannol a datblygiadau polisi gyda thoriadau llym i wasanaethau cyhoeddus yn effeithio'n ddifawr ar gymunedau ac unigolion, yn arbennig y rhai mwyaf diamddiffyn.
- 6.149 Noddir gwasanaethau Cefnogi Pobl i gefnogi dros 2,037 o ddefnyddwyr gwasanaeth ar unrhyw un adeg (ar wahân i Larymau).

Cefnogi Pobl – Mapio Anghenion

- 6.150 Yn ystod 2016/17 roedd cyfanswm o 1,308 o atgyfeiriadau i wasanaethau a Cefnogi Pobl ac roedd 57% o'r rhain yn ferched.
- 6.151 Roedd y rhan fwyaf o gleientiaid sy'n derbyn gwasanaethau a ariennir gan Gefnogi Pobl rhwng 25 a 40 oed (41%) a rhwng 16 a 24 oed (28%), ac roedd 25% o gleientiaid rhwng 41 a 60 oed.
- 6.152 Roedd 82% o'r ffurflenni a lenwyd ar gyfer pobl sengl ac roedd 64% ohonynt heb blant yn ddibynyddion, 6% yn feichiog ac roedd gan 4% oedolion yn ddibynol arnynt.
- 6.153 O'r 451 aelwyd gyda phlant, 1 plentyn oedd gan y mwyafrif (197) a'r nifer mwyaf wedyn gyda 2 o blant (128).

- 6.154 O'r rhai hynny a lenwodd ffurflen mapio anghenion roedd gan 18% - 229 o'r ffurflenni - anghenion llety yn ogystal â chefnogaeth ac roedd gan y mwyafrif (54%) anghenion llety yn unig.
- 6.155 O'r 1,308 ffurflen, roedd 148 o gleientiaid wedi llenwi ffurflen o'r blaen, gyda 44% o'r rhain wedi eu cwblhau 6-12 mis yn ôl. Roedd 29% arall wedi llenwi ffurflen lai na 6 mis yn ôl. Mae hyn yn debygol o ddynodi angen heb ei ddiwallu.
- 6.156 Roedd yr angen cefnogi mwyaf a ddynodwyd drwy fapio anghenion yn ymwneud ag iechyd meddwl, yna cam-drin domestig ac yna pobl ifanc ddiamddiffyn.
- 6.157 O safbwynt yr angen mwyaf am gefnogaeth, yr un sy'n codi amlaf yw'r angen am gefnogaeth generig, yna iechyd meddwl a cham-drin domestig.
- 6.158 Mae'r deilliannau targed y gobeithir eu gwireddu i'w gweld isod.

Tabl 6.28 Deilliannau Cefnogi Pobl

Canlyniadau Targed	Nifer
Teimlo'n Ddiogel	453
Eu diogelwch eu hunain/eraill	288
Llety	928
Perthnasoedd	151
Cynhwysiad Cymunedol	115
Rheoli Arian	275
Addysg/Dysgu	121
Cyflogaeth/ Gwirfoddoli	147
Iechyd Corfforol	192
Iechyd Meddwl	330
Ffordd Iach ac Egniol o Fyw	200

Ffynhonnell: Adroddiad Mapio Anghenion Cefnogi Pobl Conwy 16/17

- 6.159 O'r rhai hynny y cwblhawyd ffurflen mapio anghenion ar eu cyfer, roedd 506 yn ddigartref a 553 arall mewn perygl o fod yn ddigartref o fewn 2 fis. Roedd 88 o bobl mewn perygl o fod yn ddigartref yn y tymor hirach. Roedd 88% o'r holl ffurflenni mapio angen felly ar gyfer pobl oedd naill ai'n ddigartref neu mewn perygl o fod yn ddigartref.
- 6.160 O'r rhain roedd 188 o bobl heb unman i aros dros nos ar y diwrnod y llenwyd y ffurflen.
- 6.161 Mae'r tabl isod yn rhoi manylion y problemau llety yr oedd pobl yn eu cael, gyda'r rhain yn bennaf yn ymwneud â theulu/perthynas yn chwalu, gyda throi allan yr ail brif reswm. Mae'r rhain yn adlewyrchu'r prif resymau dros ddigartrefedd.

Tabl 6.29 Cefnogi Pobl – problemau llety

Problem Llety	Nifer
Rhybudd Troi Allan	357
Cyflwr / addasrwydd yr eiddo	132

Ôl-ddyledion rhent/morgais	91
Teulu/perthynas wedi chwalu	482
Anghydfod rhwng cymdogion/aflonyddu	58

Ffynhonnell: Adroddiad Mapio Anghenion Cefnogi Pobl Conwy 16/17

6.162 Yn y tabl isod gwelir manylion yr eiddo yr oedd yr unigolion yn byw ynddo ar y pryd.

Tabl 6.30 Cefnogi pobl – llety presennol	
Llety Presennol	Nifer
Tai Cyngor	31
Cymdeithas Tai	133
Rhentu'n Breifat	390
Perchennog Tŷ	27
Carafán neu Gartref Symudol	11
Arall	84

Ffynhonnell: Adroddiad Mapio Angen Cefnogi Pobl Conwy 16/17

6.163 Roedd y mwyafrif helaeth o aelwydydd yn byw mewn eiddo rhentu preifat gyda'r nifer mwyaf wedyn yn byw mewn llety cymdeithas tai.

6.164 Mae'r tabl isod yn rhoi rhagor o wybodaeth am gleientiaid nad oes ganddynt gartref sefydlog ar hyn o bryd.

Tabl 6.31 Cleientiaid Cefnogi Pobl heb gartref sefydlog	
Heb Gartref Sefydlog	Nifer
Aelodau o'r Lluoedd Arfog	2
Cysgu Allan	113
Lloches nos/Hostel	19
Gwesty neu Lety Gwely a Brecwast	29
Teulu neu ffrindiau yn y tymor byr	250
Ysbyty	15
Carchar	13
Arall	17

Ffynhonnell: Adroddiad Mapio Anghenion Cefnogi Pobl Conwy 16/17

6.165 Mae'r gyfran uchaf o'r cleientiaid hyn yn byw mewn amgylchiadau ansicr gyda theulu a ffrindiau (37%) gyda'r nifer sylweddol o gleientiaid wedi dweud eu bod wedi cysgu allan yn 2016/17 (113).

6.166 Mewn perthynas â'r math o lety fyddai orau gan, neu a ffefrir gan yr unigolion, byddai'r mwyafrif yn dymuno cael tenantiaethau gyda'r Cyngor neu Gymdeithas Tai, fel y nodir yn y tabl isod. Mae'r wybodaeth yn awgrymu fod gan gwsmeriaid ddisgwyliadau

afrealistig o safbwynt eu tai ac nad ydynt o bosibl yn ymwybodol o brinder tai cymdeithasol.

Tabl 6.32 Cefnogi pobl – math o lety a ffefrir

Math o lety a ffefrir	Nifer
Tai Cyngor	575
Cymdeithas Tai	662
Rhentu preifat	227
Perchennog	5
Carafán neu Gartref Symudol	2
Arall	7

Ffynhonnell: Adroddiad Mapio Anghenion Cefnogi Pobl Conwy 16/17

6.167 Mewn perthynas â llety â chymorth, roedd y rhan fwyaf o bobl eisiau tŷ hunangynhwysol gyda chefnogaeth, a'r mwyaf wedyn eisiau cefnogaeth yn ôl yr angen.

Tabl 6.33 Cefnogi pobl – math o lety a chymorth a ffefrir

Math o lety a ffefrir	Nifer
Tŷ â Chymorth hunangynhwysol	136
Tŷ â Chymorth wedi'i rannu	51
Tŷ gwarchod	6
Llety â chymorth	10
Lloches neu dŷ diogel	2
Hostel tymor byr	18
Cyfleuster adsefydlu preswyl	2
Cartref nyrsio neu ofal preswyl	1
Cefnogaeth yn ôl yr angen	74
Arall	7

Ffynhonnell: Adroddiad Mapio Anghenion Cefnogi Pobl Conwy 16/17

Cefnogi Pobl – Data Atgyfeirio

- 6.168 Mae Cefnogi Pobl Conwy yn arddel ymdriniaeth Llwybr Sengl ar gyfer mynediad at Dai â Chymorth a Chymorth yn ôl yr Angen yng Nghonwy, gyda'r holl atgyfeiriadau ar gyfer tai â chymorth a chymorth yn ôl yr angen yn mynd drwy un pwynt mynediad ac yn cael eu rheoli a'u cydlynu'n ganolog gan staff a gyflogir gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy.
- 6.169 Mae'r Llwybr Sengl yn clustnodi atgyfeiriadau yn seiliedig ar angen ac argaeledd Tai â Chymorth neu Gymorth yn ôl yr Angen gyda'r nod o sicrhau mynediad teg a rhwydd at gefnogaeth sy'n seiliedig ar angen.
- 6.170 Yn 2016/17 roedd cyfanswm o 834 atgyfeiriad i'r tîm Llwybrau Cymorth o gymharu â 661 yn flwyddyn cynt. Arweiniodd hyn at 757 atgyfeiriad at ddarparwyr Cefnogi Pobl yn

16/17 o gymharu â 590 yn 15/16. Mae hyn yn awgrymu y bu cynnydd mewn galw am wasanaethau Cefnogi Pobl dros y flwyddyn ddiwethaf.

- 6.171 O'r 757 atgyfeiriad a wnaed, derbyniwyd 355 (47%) i brosiectau CP neu restrau aros, gyda'r nifer mwyaf yn cael mynediad i lety â chymorth.

Tabl 6.34 Cefnogi Pobl – atgyfeiriadau a dderbyniwyd		
Atgyfeiriad wedi'i dderbyn gan y darparwr	Nifer 16/17	Nifer 15/16
Cefnogaeth yn ôl yr angen	120	99
Rhestr aros am gymorth yn ôl yr angen	2	0
Llety â Chymorth	163	114
Rhestr aros am Lety â Chymorth	69	62
Wedi'u derbyn gan ddarparwr Cefnogi Pobl heb fod yn un Llwybrau Cymorth.	1	0
Cyfanswm	355	275

Ffynhonnell: Data Llwybr Cymorth Conwy 16/17.

- 6.172 Roedd y cynnydd mwyaf mewn atgyfeiriadau rhwng 15/16 a 16/17 ar gyfer llety â chymorth, sy'n cynrychioli cynnydd o 43%.
- 6.173 Gwnaed y rhan fwyaf o atgyfeiriadau (162) i brosiect cyswllt tenantiaid Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, wedyn Cynllun Gwasgaredig Tai Gogledd Cymru (103), yna Touchstones 12 (94) a CAHA Isallt (94).
- 6.174 Mae lefelau llefydd gwag ar gyfer gwasanaethau Cefnogi Pobl i'w gweld yn y tabl isod. Roedd cyfanswm o 343 o lefydd gwag o gymharu â 757 atgyfeiriad.

Tabl 6.35 Cyfraddau llefydd gwag Cefnogi Pobl	
Gwasanaeth	Nifer
Llefydd gwag Cymorth yn ôl y Galw	148
Llety â chymorth gwag	195
Cyfanswm	343

Ffynhonnell: Data Llwybr Cymorth Conwy 16/17.

- 6.175 Roedd cyfanswm o 497 deilliant atgyfeirio ar gyfer pobl nad oeddent yn rhan o brosiectau. Roedd cyfanswm o 13 o ganlyniad i'r darparwr yn gwrthod yr atgyfeiriad, gyda 9 o'r rhain oherwydd bod y darparwr yn ystyried fod anghenion cefnogi neu risgiau'r cleient yn rhy uchel.

Data Arall

- 6.176 Nid yw troi allan o brosiectau llety â chymorth yn cael ei gofnodi'n ganolog, felly nid oes dealltwriaeth glir o'r lefel o droi allan o ddarpariaeth Tai â Chymorth a'r rhesymau dros hynny.

- 6.177 Fodd bynnag mae'r Tîm Datrysiadau Tai yn teimlo bod gormod o achosion o droi allan o brosiectau a noddir drwy Cefnogi Pobl gyda diffyg deilliannau cadarnhaol amlwg ar gyfer cwsmeriaid.
- 6.178 Mae angen gwybodaeth fwy manwl ynglŷn â lefel y troi allan o Dai â Chymorth a'r rheswm dros y troi allan, ochr yn ochr â'r rhesymau dros atgyfeiriadau aflwyddiannus. Byddai'r wybodaeth hon o gymorth i ddeall a yw'r ddarpariaeth gyfredol yn diwallu'r angen presennol, gan gynnwys y cwsmeriaid hynny sydd ag anghenion mwy cymhleth, ochr yn ochr â galluogi comisiynwyr i herio darparwyr lle daw i'r amlwg fod hynny'n angenrheidiol.
- 6.179 Yn y tymor hirach efallai y bydd gwerth arwyddocaol mewn gweithio gyda darparwyr i archwilio'r posibilrwydd o gyflwyno polisïau dim troi allan a dim gwahardd.

Crynodeb o'r Bennod ac Argymhellion

Lefelau Digartrefedd ar draws Conwy – Bylchau a Phroblemau a Ddynodwyd

- Mae galw cynyddol am wasanaethau Datrysiadau Tai, gyda chynnydd arwyddocaol yn nifer yr aelwydydd y mae'r ddyletswydd digartrefedd yn ddyledus iddynt o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014.
- Mae nifer cynyddol o aelwydydd yng Nghonwy yn cael eu bygwth â digartrefedd neu eisoes yn ddigartref. Mae'r dystiolaeth yn yr adolygiad hwn yn awgrymu y bydd y cynnydd hwn yn parhau.
- Y prif resymau dros ddigartrefedd yng Nghonwy yw: colled eiddo rhent neu eiddo clwm; rhieni, perthnasau neu gyfeillion ddim yn barod i roi cartref i bobl mwyach; perthnasau'n chwalu, cam-drin domestig neu ddod allan o'r carchar.
- Mae angen datblygu amrywiaeth o declynnau a fydd yn atal holl brif achosion digartrefedd os am roi stop arno'n llwyddiannus.
- Mae angen sicrhau y gall y tîm Datrysiadau Tai atal digartrefedd yn fwy effeithiol drwy helpu pobl i aros yn eu llety presennol, gydag amrywiaeth o declynnau wedi'u sefydlu er mwyn galluogi swyddogion i wneud hyn y llwyddiannus. Mae hyn yn hollbwysig yng ngoleuni'r nifer cyfyngedig o opsiynau llety cynaliadwy eraill.
- Tra gostyngodd canran y bobl y llwyddwyd i atal neu leddfu eu digartrefedd yn ystod 2016/17 o gymharu â'r flwyddyn flaenorol, o ran gwir niferoedd, llwyddwyd i atal neu leddfu digartrefedd 154 o aelwydydd ychwanegol.
- Colled Eiddo Rhentu Preifat - mae angen sicrhau dull llawer mwy targedig o atal pobl rhag colli eu cartrefi yn y sector rhentu preifat. Dylai landlordiaid a thenantiaid allu cael mynediad at gymorth a chynghor ar unwaith pan fo anawsterau'n codi gyda'r denantiaeth. Bydd cyswllt/ cyfryngu landlord a thenant ynghyd ag adnodd penodol i fynd i'r afael ag unrhyw anawsterau o'r cychwyn cyntaf yn declyn atal pwysig. Efallai hefyd y bydd gan yr Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol ran i'w chwarae ar gyfer landlordiaid bach sy'n dechrau meddwl ddwywaith am barhau i fod yn landlordiaid.
- Troi Allan gan Deulu/Cyfeillion - mae hefyd angen sicrhau ymateb llawer mwy targedig a rhagweithiol ar gyfer aelwydydd y mae teulu neu ffrindiau yn gofyn iddynt adael. Dylid cyflwyno cyfryngu effeithiol ac amserol, yn ogystal ag ymweliadau cartref, a symudiadau wedi eu cynllunio i lety arall. Dylid gwneud mwy o ddefnydd o'r ddarpariaeth gyfryngu bresennol.
- Perthynas ddi-drais yn Chwalu - gallai mynediad i wasanaethau cyfryngu a chwnsela gynorthwyo i atal digartrefedd a chaniatáu amser i alluogi symudiadau wedi eu cynllunio i lety arall.
- Cam-drin Domestig – mae angen codi ymwybyddiaeth o'r amrywiaeth o wasanaethau sydd ar gael ar gyfer pobl sy'n profi camdriniaeth ddomestig, gan gynnwys darpariaeth a chefnogaeth mewn argyfwng, cymorth yn ôl yr angen, symudiadau wedi'u cynllunio a mesurau gwella diogelwch.

- Pobl sy'n dod o'r carchar - bydd angen i waith ddigwydd yn genedlaethol ac yn lleol i sicrhau fod y Llwybr Carcharorion yn gweithio'n effeithiol ac yn rhoi cyfleoedd i ddod o hyd i atebion llety cyn iddynt gael eu rhyddhau.
- Mae angen cofnodi gwybodaeth am ethnigrwydd yn well.
- Mae nifer uchel o aelwydydd mewn llety dros dro, a defnydd uchel yn cael ei wneud o lety Gwely a Brecwast. Bydd angen gwneud gwaith i leihau'r niferoedd hyn a sicrhau symudiad effeithiol drwy'r system.
- Mae angen dod o hyd i fwy o letyau dros dro addas fel na fydd angen defnyddio llety gwely a brecwast mwyach. Mae angen gwneud rhagor o waith er mwyn deall yn well beth yw'r gofynion o ran llety dros dro a sut orau i ddiwallu'r gofynion hyn. Efallai mai rhan o'r ateb fydd defnydd mwy effeithiol o'r sector rhentu preifat i gyflawni'r ddyletswydd digartrefedd.
- Mae cyfran uchel iawn o bobl sengl yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd. Bydd angen datblygu ateb dewisiadau tai ac ataliaeth penodol er mwyn bodloni anghenion pobl sengl, gan gynnwys y rhai hynny na fyddent yn dod o fewn y categori angen blaenoriaethol.
- Mae angen deall pam fod cyfran mor uchel o bobl sengl y mae'r ddyletswydd A73 yn ddyledus iddynt, a thargedu ymdriniaethau atal fel sy'n briodol.
- Mae pobl ifanc wedi eu gorgynrychioli yn yr ystadegau digartrefedd a data cefnogi pobl, o'i gymharu â data cyfrifiad, sy'n nodi diffyg dewisiadau tai fforddiadwy ac addas i bobl ifanc. Mae hefyd yn nodi bod mwy o risg y bydd pobl ifanc yn mynd yn ddigartref.
- Mae angen ymdriniaeth holistig sy'n taclo achosion sylfaenol digartrefedd gan gynnwys dyledion, rheolaeth arian, gwytnwch a diweithdra. Dylai'r ymdriniaeth hon dechrau ar y cam asesu a pharhau drwodd i ddarpariaeth Cynlluniau Tai Personol.
- Mae llawer o asiantaethau'n cyfrannu at daclo digartrefedd ac er mwyn sicrhau ymyraethau cynnar a phroses atgyfeirio effeithiol bydd yn angenrheidiol gweithio'n agos â'r asiantaethau hyn a darparu hyfforddiant ar faterion tai fel sy'n briodol.
- Mae nifer fawr iawn o achosion cymhleth, gan gynnwys pobl sengl yn ogystal â theuluoedd sydd ag anghenion niferus a heriol. Mae'r Gwasanaeth Datrysiadau Tai wedi cael trafferthion dod o hyd i atebion cynaliadwy ar gyfer yr aelwydydd hyn. Mae angen gwell dealltwriaeth feintiol ac ansoddol o'r problemau hyn, yn ogystal â dealltwriaeth o ran a yw'r ddarpariaeth gyfredol yn bodloni anghenion y cwsmeriaid hyn.
- Mae angen cynyddu ymwybyddiaeth o'r Gwasanaeth Datrysiadau Tai a gwasanaethau eraill sydd ar gael ar draws Conwy er mwyn sicrhau fod partneriaid a chwsmeriaid yn ymwybodol o beth sydd ar gael a sut i'w gael. Mae hyn yn arbennig o bwysig os am sicrhau ymyrraeth gynnar ac ataliaeth.

- Bu cynnydd sylweddol yn nifer yr achosion o droi allan o dai cymdeithasol ers 2014/15. Mae'n hollbwysig bod tenantiaid tai cymdeithasol yn gallu cael mynediad at gyngor am ddyledion ac arian ochr yn ochr â datblygiad protocol cyn troi allan.
- Mae angen dealltwriaeth well o lefel y tan-feddiannu mewn tai cymdeithasol, gyda'r nod o sefydlu dull targedig o ddefnyddio'r stoc hwn yn well drwy fentrau cymhelliant deniadol.
- Mae angen cofnodi lefelau troi allan o Brosiectau Tai â Chymorth a'r rhesymau dros hynny er mwyn sicrhau gwell dealltwriaeth ac er mwyn sicrhau bod y ddarpariaeth yn diwallu anghenion cwsmeriaid. Yn y tymor hirach dylid archwilio cyflwyniad polisïau dim troi allan a gwahardd.
- Mae'n ymddangos bod galw cynyddol am wasanaethau Cefnogi Pobl noddedig a byddai asesiad o anghenion ffurfiol yn rhoi dealltwriaeth gynhwysfawr o'r angen a'r galw am gefnogaeth perthnasol i dai ar draws y Sir a fyddai wedyn yn hysbysu strategaeth gomisiynu gadarn.
- Mae angen parhau i adolygu'r polisi SARTH er mwyn sicrhau ei fod yn diwallu anghenion cwsmeriaid Datrysiadau Tai.
- Mae galw uchel am dai cymdeithasol nad yw'n cael ei ddiwallu drwy'r cyflenwad presennol, sydd yn arbennig o wir yn achos llety anghenion cyffredinol un a dwy ystafell wely.

7. Cysgu Allan

- 7.1 Diffinnir cysgu allan fel: “Pobl yn cysgu neu ar fin mynd i orwedd (yn eistedd ar/i mewn yn neu'n sefyll wrth ymyl eu dillad gwely) neu wedi gorwedd i lawr yn yr awyr agored (megis ar y stryd, mewn pabell, mewn drws, parciau, llochesi bysiau neu wersyllfannau). Pobl mewn adeiladau neu fannau eraill na chawsant eu cynllunio i bobl fyw ynddynt (grisiau, ysguboriau, siediau, meysydd parcio, ceir, hen gychod, gorsafoedd neu lochesau dros dro).

Gwasanaethu

Allgymorth a Mynediad Uniongyrchol

- 7.2 Nid oes gwasanaeth allgymorth wedi'i gomisiynu ar gyfer pobl sy'n cysgu allan na darpariaeth mynediad uniongyrchol yng Nghonwy.

Gwasanaethau Dydd

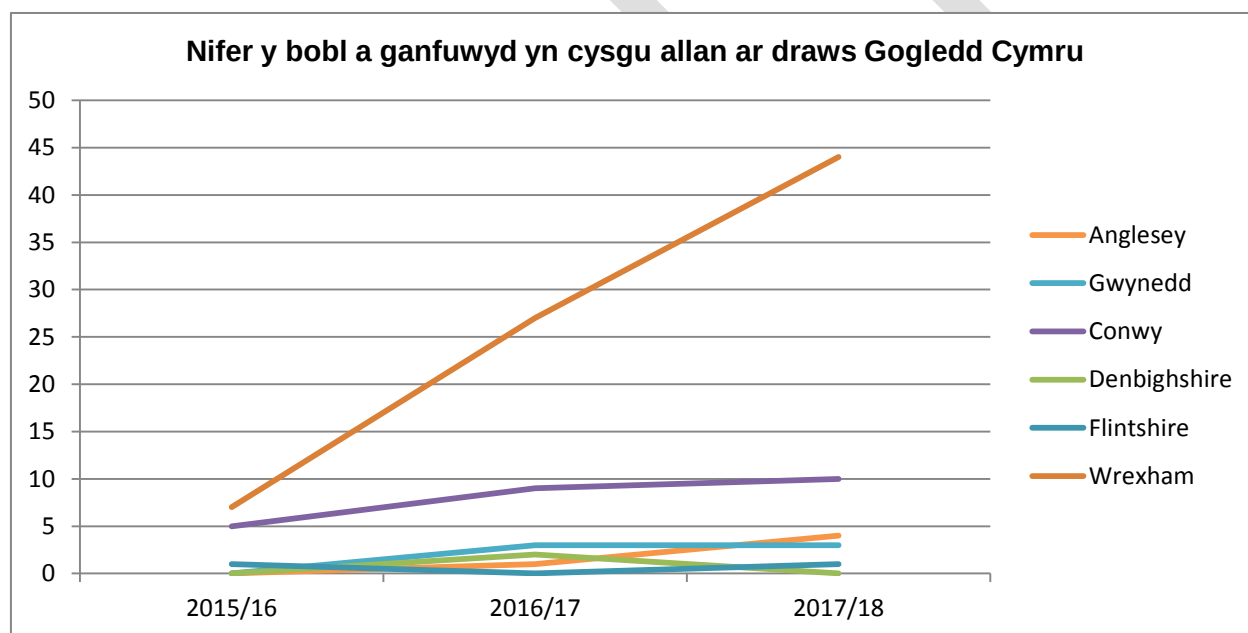
- 7.3 Nid oes unrhyw wasanaethau dydd wedi'u comisiynu yng Nghonwy, mae'r gwasanaethau sydd ar gael yn cael eu darparu gan elusennau a gwirfoddolwyr.
- 7.4 Sefydliad trydydd sector yw Arc Communities sy'n canolbwyntio ar roi cefnogaeth i gamddefnyddwyr sylweddau a phobl ddigartref. Mae staff a gwirfoddolwyr Arc yn rhedeg canolfannau dydd yn y Rhyl a Bae Colwyn yn ogystal a darparu gwasanaethau galw heibio ym Mae Colwyn.
- 7.5 Prif nod Arc Communities yw dod a gwirfoddolwyr o bob math o gefndiroedd at ei gilydd i gefnogi a chynorthwyo unigolion dadleoedig sy'n byw bywydau di-drefn drwy ddatblygu gwasanaethau, ysgogi camau gweithredu a chreu llwybrau cynaliadwy.
- 7.6 Sefydliad gwirfoddol yw Hope Restored sy'n darparu amrywiaeth eang o help a chynghor ar gyfer pobl ddigartref a phobl mewn angen yn ardal Llandudno.
- 7.7 Mae Hope Restored yn darparu gwasanaeth galw heibio yn ogystal â:
- Parseli bwyd;
 - Help i gael llety
 - Help a chynghor gyda'r system lles cymdeithasol. o gynghor cyffredinol i help i lenwi unrhyw waith papur a ffurflenni ar gyfer budd-dal personol a budd-dal tai;
 - Pethau ymolchi
 - Pebyll a sachau cysgu a gafwyd yn rhoddion
 - Dillad a gafwyd yn rhoddion;
 - Mae te, coffi a diod ffrwythau ar gael a chynigir paneidiau o gawl cynnes yn ystod y misoedd oerach.
 - Byrbrydau a phrydau poeth.

Lefelau Cysgu Allan

Data'r Cyfrif Swydddogol

- 7.8 Mae disgwyl i bob awdurdod gyflwyno ffigwr swydddogol o'r niferoedd o bobl syn cael eu darganfod yn cysgu ar y stryd bob blwyddyn i Lywodraeth Cymru.
- 7.9 Ar draws Gogledd Cymru mae cyfanswm o 23 gwely brys (7 yn Sir Ddinbych ac 16 yn Wrecsam)
- 7.10 Digwyddodd y cyfrif diwethaf ar 9 Tachwedd 2017 a chanfuwyd cyfanswm o 10 o bobl yn cysgu allan ar draws sir Conwy fel a ganlyn: Llandudno (4), Bae Colwyn (3), Conwy (1), Cyffordd Llandudno (1), Llanrwst (1).
- 7.11 Mae'r graff isod yn dangos nifer y bobl a ganfuwyd yn cysgu ar y stryd ar draws Gogledd Cymru yn ystod y cyfrif swydddogol.

Siart 7.1 Cysgu Allan yn ôl Sir

Ffynhonnell: Canlyniadau cyfrifiadau'r Awdurdodau Lleol

Tabl 47 Cysgu Allan yn ôl Sir			
ALI	Cyfanswm yn Cysgu Allan 2015	Cyfanswm yn Cysgu Allan 2016	Cyfanswm yn Cysgu Allan 2017
Ynys Môn	0	1	4
Gwynedd	0	3	3
Conwy	5	9	10
Sir Ddinbych.	0	2	0
Sir y Fflint	1	0	1
Wrecsam	2	27	44
Cyfanswm	8	42	62

Ffynhonnell: Canlyniadau cyfrifiadau'r Awdurdodau Lleol

- 7.12 Yng Ngogledd Cymru canfuwyd y nifer mwyaf o bobl yn cysgu allan yn Wrecsam. Ar noson y cyfrifiad canfuwyd 44 o bobl yn cysgu allan, ac ar yr adeg honno roedd pob un o'r 16 gwely o fewn darpariaeth uniongyrchol y Sir yn llawn. Bu cynnydd aruthrol mewn cysgu allan yn Wrecsam ers 2015/16. Mae cysgu allan yn cynyddu yn y rhan fwyaf o ardaloedd ar draws Gogledd Cymru.
- 7.13 Mae data Conwy o'r cyfrif swyddogol yn nodi fod cysgu allan yn cynyddu bob blwyddyn, ond mae gwybodaeth leol yn awgrymu bod gwir lefelau cysgu allan yn uwch nag y mae'r cyfrif yn ei ddangos.
- 7.14 Cynhaliwyd y cyfrifiad swyddogol olaf ym mis Tachwedd 2016, ac mae canlyniadau hyn ar draws Gogledd Cymru wedi'u dangos yn y tabl isod.

Tabl 7.2 Cysgu Allan fel yr oedd fis Tachwedd 2016				
AWDURDOD LLEOL	Cyfanswm Cysgwyr Allan yn ôl y cyfrifiad	Nifer o welyau brys	Nifer o welyau brys oedd ar gael ar y noson	Nifer amcangyfrifedig o gysgwyr allan
Ynys Môn	1	0	0	1
Gwynedd	3	0	0	25
Conwy	9	0	0	14
Sir Ddinbych	2	7	3	5
Sir y Fflint	0	1	1	3
Wrecsam	27	16	0	61

Ffynhonnell: Ystadegau Cymru

Data o Ffynonellau Eraill

- 7.15 Mae StreetLink yn declyn adrodd cenedlaethol i aelodau'r cyhoedd roi gwybod am bobl sy'n cysgu allan er mwyn eu cysylltu â gwasanaethau lleol a chael cymorth a chefnogaeth. Gall aelodau'r cyhoedd naill ai roi gwybod ar-lein neu ffonio.
- 7.16 Ers mis Ionawr 2017 cafwyd 11 o adroddiadau gan wahanol bobl am unigolion yn cysgu allan yng Nghonwy, er y gallai rhai o'r galwadau fod am yr un achos. Yn y Fforwm Digartrefedd, doedd y mwyafrif ddim yn gwybod am StreetLink, ac mae felly'n debygol na fydd y rhan fwyaf o'r cyhoedd yn ymwybodol o'r teclyn adrodd hwn. Fel y cyfryw ychydig o dystiolaeth y mae hyn yn ei ddarparu am bobl yn cysgu allan yng Nghonwy.
- 7.17 Mae dau brosiect mynediad uniongyrchol (y cyfeirir atynt yn aml fel Llochesi Nos) ar waith yng Ngogledd Cymru, ac mae'r ddau yn cael eu rheoli gan Clwyd Alyn. Mae'r tabl isod yn dangos nifer y cleientiaid o Gonwy sydd wedi cael mynediad i ddarpariaeth uniongyrchol yng Ngogledd Cymru dros y tair blynedd diwethaf.

Tabl 7.3 Mynediad Uniongyrchol

Blwyddyn	Tŷ Golau (Lloches Nos y Rhyl)	Tŷ Nos (Lloches Nos Wrecsam)
2015/16	6	2
2016/17	9	0
2017/18 (data 6 mis yn unig)	4	0

- 7.18 Mae nifer y cleientiaid o Gonwy sy'n cael mynediad at y ddarpariaeth yn Wrecsam yn isel, fodd bynnag mae nifer mwy yn cael mynediad at y ddarpariaeth yn y Rhyl. Mae'r ffigyrau hyn yn berthnasol dim ond i'r cleientiaid hynny a gafodd le. Mae'r ddau brosiect yn defnyddio meini prawf blaenoriaethu ar gyfer y rhai hynny sydd â chysylltiad lleol â'r Fwrdeistref. Mae'n debygol fod nifer y cleientiaid sy'n ceisio'r ddarpariaeth gan Gonwy yn uwch, fodd bynnag nid yw Clwyd Alyn yn casglu'r wybodaeth hon.
- 7.19 Cynorthwyodd Arc Communities 18 o bobl (16 dyn, 2 ddynes) yn 2016/17 yn eu canolfan alw heibio ym Mae Colwyn. O'r rhain roedd 11 yn cysgu allan, 4 yn byw mewn hostel, 1 mewn lloches nos ac roedd 2 yn aros gyda ffrindiau. Yn 6 mis cyntaf 2017/18, defnyddiwyd y gwasanaeth galw heibio gan 6 o bobl, 4 ohonynt yn cysgu allan, 1 yn byw mewn hostel ac un gyda ffrindiau. O'r rhain roedd un yn fenywaidd. Mae'r tabl isod yn rhoi oedran y bobl oedd yn cysgu allan y bu modd eu cynorthwyo.

Tabl 7.4 Cysgu allan yn ôl grŵp oedran

Oed	2016/17	2017/18 (data 6 mis)
16-24 oed	1	1
25-35 oed	6	2
36-45 oed	4	3
46-60 oed	6	0
60+	0	0

Ffynhonnell: ARC Communities

- 7.20 Nid oedd Hope Restored yn gallu rhoi unrhyw ystadegau blynyddol ar gyfer y broses adolygu ond cafwyd gwybod ganddynt fod 7 o bobl yn defnyddio'r gwasanaeth galw heibio ar 8 Rhagfyr 2017 (5 dyn a 2 ddynes), i gyd rhwng 30-49 oed.
- 7.21 Cafwyd gwybod gan Shelter bod 9 o bobl wedi eu canfod yn cysgu allan ar hyn o bryd a bod 7 arall mewn perygl o orfod cysgu allan yn 2016/17.

Mapio Anghenion Cefnogi Pobl

- 7.22 Mae'r data mapio anghenion Cefnogi Pobl o 2016/17 yn nodi bod o leiaf 113 o bobl wedi cysgu allan yn ystod y flwyddyn.

Ffynonellau Eraill o Wybodaeth

- 7.23 Fel rhan o'r broses Adolygu Digartrefedd cynhaliwyd digwyddiad ymgynghori gyda'r asiantaethau partner allweddol a budd-ddeiliaid. Yn ystod y digwyddiad hwn cynhaliwyd gweithdai'n ymwneud a'r themâu allweddol sy'n dod i'r amlwg, ac un o'r rhain oedd cysgu allan.
- 7.24 Yn ystod y gweithdy roedd teimlad cryf nad oes gwir ddealltwriaeth na dealltwriaeth gywir o lefelau cysgu allan yn y Sir. Roedd hyn yn rhannol o ganlyniad i fethodoleg y cyfrifiad swyddogol, diffyg gwasanaethau allgymorth i ddarparu sylfaen cywir o wybodaeth a natur eang a gwledig y Sir sy'n golygu fod llawer o'r bobl sy'n cysgu allan yn anweledig. Mae yna hefyd farn ymysg rhai pobl broffesiynol fod pobl yn aml yn cael eu camgymryd am bobl sy'n cysgu ar y stryd oherwydd eu bod wedi cael mynediad i wasanaethau galw heibio neu wedi cardota neu yfed ayyb ar y stryd ond mewn gwirionedd fod gan y bobl yma lety ar gael iddynt. Nid oedd yr un aelod o'r gweithdai'n ymwybodol o'r llinell gymorth StreetLink genedlaethol.
- 7.25 Nododd y grŵp hefyd bod amrywiadau tymhorol sylweddol yn lefelau cysgu allan, gyda'r niferoedd yn codi i'r lefel uchaf yn ystod misoedd yr haf. Roedd hyn yn rhannol oherwydd cynnydd mewn cyfleoedd i gardota cysylltiedig â thwristiaeth, a hefyd o ganlyniad i bobl yn cysgu allan ar y Gogarth yn ystod misoedd yr haf.
- 7.26 Roedd barn gref yn ystod y gweithdai bod angen darpariaeth allgymorth cadarn yng Nghonwy, wedi'i gysylltu â darpariaeth mynediad uniongyrchol gan gynnwys datblygiad cynnig Dim Ail Noson Allan (DANA).
- 7.27 Gellir gweld rhagor o fanylion am y digwyddiad ymgynghori ym mhennod 11.
- 7.28 Crybwyllwyd yr angen am ddarpariaeth allgymorth a mynediad uniongyrchol hefyd yn y grŵp ffocws a gynhaliwyd gyda staff Datrysiadau Tai. Mae holl gasgliadau'r gweithdai i'w gweld ym mhennod 11.

Crynodeb

- 7.29 Er nad oes dim ond sylfaen gyfyngedig o dystiolaeth ar gyfer deall lefelau cysgu allan ar draws Conwy, mae'r wybodaeth sydd ar gael yn dangos fod nifer cynyddol o bobl yn cysgu allan ar draws y Sir.
- 7.30 Teimlir fod y nifer o 10 o bobl yn cysgu allan a nodwyd ym mis Tachwedd 2017 drwy'r cyfrifiad swyddogol yn dan-gynrychiolaeth o'r gwir niferoedd sy'n cysgu allan yng Nghonwy.
- 7.31 Mae angen mwy a gwell dealltwriaeth o lefelau cysgu allan ledled Conwy, ynghyd â darpariaeth allgymorth effeithiol a chadarn er mwyn ymgysylltu â phobl sy'n cyrraedd y stryd am y tro cyntaf, ynghyd ag ymagwedd dargedig, amlasiantaeth tuag at weithio gyda phobl sy'n cysgu ar y stryd yn gyson. Mae hefyd angen polisi ailgysylltu effeithiol.
- 7.32 Mae gwasanaeth allgymorth effeithiol yn ddibynnol ar y gallu i gynnig llety brys neu fynediad uniongyrchol er mwyn sicrhau y gellir cynnig llety cyn gynted ag y bydd cleient yn dewis ymgysylltu â gwasanaethau er mwyn dod oddi ar y stryd. Mae hi hefyd yn bwysig creu swydd Swyddog Dim Ail Noson er mwyn sicrhau fod pawb sy'n cysgu allan ar y noson gyntaf yn cael cynnig llety fel nad ydynt yn gorfod treulio ail noson ar y stryd.

- 7.33 Nod y prosiect Dim Ail Noson Allan yw sicrhau nad yw'r rhai hynny sydd yn y sefyllfa lle mae'n rhaid iddyn nhw gysgu allan am y tro cyntaf yn gorfod cysgu allan ar y stryd am ail noson.
- 7.34 Yr hiraf y bydd rhywun yn aros allan, y mwyaf o berygl sydd y byddant yn methu dod oddi yno ac yn agored iawn i droseddu a phroblemau cyffuriau ac alcohol, salwch, problemau iechyd meddwl a marw cyn eu hamser. Mae'r prosiect yn anelu at sicrhau ymateb cyflym i bobl sy'n cysgu allan o'r newydd, a'u bod yn cael cynnig sy'n golygu nad oes raid iddyn nhw gysgu allan am ail noson.
- 7.35 Mae'r fath ymdriniaeth yn gofyn bod y canlynol yn eu lle:
- Gallu adnabod pobl sy'n cysgu allan o'r newydd a'u helpu i ddod oddi ar y stryd ar unwaith.
 - Y cyhoedd yn gallu rhoi gwybod i'r gwasanaethau os ydynt yn gweld rhywun yn cysgu allan er mwyn iddynt gael help.
 - Pobl sy'n cysgu allan yn gallu mynd i le diogel lle gellir asesu eu hanghenion a chael help iddynt.
 - Pobl sy'n cysgu allan yn gallu cael llety brys a'r gwasanaethau eraill sydd eu hangen arnynt.
 - Modd ailgysylltu pobl sy'n cysgu allan o'r tu allan i'r ardal gyda'u cymuned lle byddant yn agos at eu teulu a'u ffrindiau ac yn gallu cael llety a chymorth.
- 7.36 Yn y tymor hirach gellir ystyried atal pobl rhag gorfod cysgu allan drwy ddatblygu prosiect Dim Noson Gyntaf Allan a dysgu o rai o'r mentrau atal arloesol sy'n gweithredu yn Lloegr.

Crynodeb o'r Bennod ac Argymhellion

Cysgu Allan - bylchau a phroblemau a ddynodwyd

- Mae nifer cynyddol o bobl yn cysgu allan ar draws Conwy fel y mae'r cyfrifiadau cysgu allan swyddogol a gwybodaeth o Fapio Anghenion Cefnogi Pobl yn ei ddangos Ategir hyn gan ymatebion budd-ddeiliaid.
- Mae angen dealltwriaeth fwy cywir o lefelau cysgu allan ar draws Conwy, gan gynnwys mapio tueddiadau tymhorol er mwyn darparu sylfaen dystiolaeth fwy cywir ar gyfer datblygu gwasanaethau targedig.
- Er mwyn ymgysylltu'n effeithiol a phobl sy'n cysgu allan, ac er mwyn cael gwell sylfaen o dystiolaeth ynglŷn â graddau cysgu allan, mae angen gwasanaeth estyn allan effeithiol a chadarn. Dylai gwasanaeth estyn allan effeithiol helpu i leihau cysgu allan drwy ddarparu ymateb cyflym ar gyfer pobl sy'n cysgu allan am y tro cyntaf ac ymdriniaeth amlasiantaeth dargedig i weithio gyda phobl sydd wedi bod yn cysgu allan ers cryn amser. Mae angen cysylltu hyn â pholisi ailgysylltu effeithiol.
- Mae angen darpariaeth mynediad uniongyrchol er mwyn sicrhau fod llety ar gael i'r rhai hynny sy'n cysgu allan neu mewn perygl o orfod cysgu allan. Mae amrywiaeth o ymdriniaethau arloesol tuag at ddarpariaeth mynediad uniongyrchol a darpariaeth brys yn genedlaethol, gan gynnwys bysiau lloches nos a phodiau cysgu.
- Ochr yn ochr â darpariaeth mynediad uniongyrchol mae angen datblygu cynnig Dim Ail Noson Allan llawn, a allai gynnwys darpariaeth Seddi Diogel er mwyn sicrhau nad oes raid i unrhyw un dreulio ail noson yn cysgu allan ar y stryd.
- Yn y tymor hirach dylid ystyried datblygu prosiect Dim Noson Allan Gyntaf gan ddysgu o rai o'r cynlluniau peilot yn Lloegr.
- Mae angen sicrhau bod Gwasanaethau Dydd a gwasanaethau galw heibio yn darparu cyfle go iawn i bobl sy'n cysgu ar y stryd ymgysylltu â gwasanaethau. Mae'n hollbwysig nad yw gwasanaethau canolfannau dydd yn cynnal ffordd o fyw lle mae pobl yn cysgu allan ond yn hytrach eu bod yn cynnig cyfleoedd i newid ffordd o fyw, gyda'r gofyniad fod yn rhaid i gleientiaid, er mwyn cael bwyd a chawod ac yn y blaen, chwarae eu rhan mewn ceisio cael gwasanaethau llety a chefnogaeth.
- Mae angen gwella mynediad i wasanaethau iechyd ar gyfer y grŵp cleientiaid hwn er mwyn rhoi sylw i anghenion uniongyrchol a thymor hirach.
- Mae angen hysbysebu/hyrwyddo rhif StreetLink Cymru er mwyn sicrhau bod y ddwy asiantaeth a'r cyhoedd yn gwybod sut i roi gwybod am bobl sy'n cysgu allan er mwyn sicrhau y gellir cynnig cymorth targedig.
- Mae'n bwysig parhau i harneisio ewyllys da gwirfoddolwyr a'r gymuned Ffydd, a gallai darpariaeth gwasanaethau o fewn y Strategaeth Ddigartrefedd ddarparu'r cyfrwng ar gyfer gwneud hyn.

8. Gwasanaethau sydd ar gael ar gyfer Atal Digartrefedd

Tîm Datrysiadau Tai

Trosolwg

- 8.1 Mae'r Tîm Datrysiadau Tai yn cael ei ddarparu gan y Cyngor ac mae wedi'i leoli ym Mae Colwyn. Darperir y gwasanaeth o swyddfa Datrysiadau Tai ddynodedig, lle gall cwsmeriaid gael cymorth gyda'u holl anghenion tai o dan un to.
- 8.2 Mae Datrysiadau Tai Conwy yn bartneriaeth newydd rhwng Cartrefi Conwy a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ac yn cynnig siop un stop ar gyfer cwsmeriaid sydd ag anghenion tai ac mae'n cynnwys yr elfennau canlynol:
- Homefinder – cynnig cyngor am opsiynau tai a helpu cwsmeriaid i gael tai cynaliadwy (gan gynnwys rheoli'r Gofrestr Tai).
 - Rheoli Gosodiadau ac Eiddo – gweithio gyda landlordiaid a thenantiaid yn y sector rhentu preifat yng Nghonwy.
 - Cefnogi a grymuso tenantiaid i'w helpu nhw i fyw yn gyfforddus yn eu cartref eu hunain.
 - Atal Digartrefedd – darparu amrywiaeth eang o gymorth ar gyfer pobl sydd mewn perygl o golli eu cartref.
- 8.3 Mae'r gwasanaeth Datrysiadau Tai yn cyflawni dyletswyddau statudol y Cyngor mewn perthynas â digartrefedd a dyraniadau.
- 8.4 Mae'r gwasanaeth ar hyn o bryd yn cynnwys yr aelodau tîm canlynol:

Tabl 8.1 Aelodau'r Tîm Datrysiadau Tai	
Rheolwr Datrysiadau Tai	X1
Atal Digartrefedd	
Arweinydd y Tîm Atal Digartrefedd	X1
Uwch Weithiwr Achos	X1
Swyddog Datrysiadau Tai ar Ddyletswydd	x4.5
Swyddog Datrysiadau Tai	X1
Swyddog Llety Argyfwng	X1
Cymhorthydd Datrysiadau Tai	X2
Gweithiwr Achos CAB arbenigol	x0.6
Homefinder	
Rheolwr Homefinder	X1
Cynorthwydd Homefinder	X1
Cynghorydd Cwsmeriaid Arweiniol	x0.6
Cynghorydd Cwsmeriaid	x2.6
Rheolaeth Gosodiadau ac Eiddo	
Rheolwr Gosod ac Eiddo	X1
Swyddog Llety	X2
Swyddog Tai Sector Preifat,	X1
Trafodwr Sector Preifat	x0.6
Cymhorthydd Datrysiadau Tai	X1
Cyswllt Tenantiaid	
Arweinydd Tîm Cyswllt Tenantiaid	X1
Swyddog Cyswllt Tenantiaid	X3

8.5 Gweledigaeth gwasanaeth Datrysiadau Tai Conwy yw 'Eich helpu chi i ddod o hyd i'r ateb'.

8.6 Gwerthoedd y tîm yw:

- Byddwn yn cymryd cyfrifoldeb
- Byddwn yn broffesiynol gyda phawb yr rydym yn delio â nhw
- Byddwn yn ddibynadwy ac yn gefnogol
- Byddwn yn gweithredu gyda gonestrwydd
- Byddwn yn fentrus

8.7 Mae gan y gwasanaeth addewid cwsmeriaid clir, er nad yw hyn yn weladwy yn y swyddfa. Nid oes unrhyw safonau gwasanaeth wedi'u mabwysiadu.

8.8 Mae'r gwasanaeth Datrysiadau Tai yn cynnal asesiadau tai manwl o dan A62 Deddf Tai (Cymru) 2014 ac yn datblygu cynllun tai wedi'i bersonoli. Ffocws y tîm yw atal digartrefedd. Nod y gwasanaeth yw lleihau'r perygl o ddigartrefedd a helpu pobl i gynllunio ar gyfer symud yn hytrach na mynd yn ddigartref.

8.9 Mae'r Opsiynau Tai a gynigir gan y tîm yn cynnwys:

- Cyngor cyffredinol am dai

- Cyngor am atal digartrefedd
 - Cyngor ar y gyfraith a diogelwch tenantiaeth
 - Cynllun Bond
 - Cronfa Atal Digartrefedd
 - Cefnogaeth i gynnal tenantiaeth
 - Atgyfeiriadau i lety â chefnogaeth
 - Atgyfeiriadau am gefnogaeth yn ôl yr angen
 - Cyngor am sur i gael mynediad i lety parhaol
 - Atgyfeiriadau ac arwyddbostio i wasanaethau eraill
- 8.10 Ar hyn o bryd mae'r tîm yn gweithredu ar sail 'galw heibio' Mae gan y gwasanaeth dderbynfa tai ddynodedig, gyda threfniadau brysbennu effeithiol wedi'u darparu gan Swyddog Datrysiadau Tai dynodedig. Trefnir llety brys ar y pwynt brysbennu ar gyfer unrhyw un digartref ar y diwrnod. Caiff achosion wedyn eu clustnodi i swyddogion Datrysiadau Tai am asesiadau tai llawn ac er mwyn datblygu cynlluniau tai personol. Gwneir y rhan fwyaf o'r gwaith hwn dros y ffôn.
- 8.11 Mae'r tîm yn darparu gwasanaethau cwsmer o safon uchel ac mae ganddo systemau a gweithdrefnau effeithiol yn eu lle, gyda siwrnai cwsmer glir a rolau a chyfrifoldebau wedi'u diffinio'n glir o fewn y tîm.
- 8.12 Yn 2017 cafodd Datrysiadau Tai Conwy ei roi ar y rhestr fer ar gyfer Gwobrau Arloesedd Cyllid Cyhoeddus CIPFA. Cafodd y gwasanaeth gymeradwyaeth am ei ymagwedd tuag at waith partneriaeth.
- 8.13 Mae Atebion Tai Conwy yn darparu amgylchedd croesawus ar gyfer cleientiaid, gyda derbynfa ddynodedig ac ystafelloedd cyfweld preifat. Fodd bynnag mae gan y brif ystafell gyfweld a ddefnyddir ar gyfer achosion brysbennu baen gwydr rhwng yr aelod o staff a chwsmeriaid. Mae hyn y creu rhwystr o ran gallu meithrin cydberthynas dda gyda'r cwsmer. Soniodd rhai aelodau o staff eu bod yn ei chael yn anodd rhoi gwasanaeth cwsmer da gyda'r gwydr yn ei le. O safbwynt cwsmeriaid gall y gwydr ei gwneud yn anodd iawn rhoi gwybodaeth bersonol a datblygu cydberthynas dda, seiliedig ar ymddiriedaeth gyda'r Ymgynghorydd Datrysiadau Tai.
- 8.14 Er mwyn darparu gwasanaeth sy'n seiliedig ar arfer gorau efallai yr hoffai adran Datrysiadau Tai Conwy ystyried mabwysiadu Amgylchedd Seicolegol Hysbys (PIE) ym mhob elfen o ddarpariaeth gwasanaeth, o'r amgylchedd corfforol i ymarfer myfyriol.

Gwaith partneriaeth

- 8.15 Mae llawer o enghreifftiau cadarnhaol o fentrau cydweithio effeithiol rhwng y Tîm Datrysiadau Tai a phartneriaid allweddol eraill. Mae hyn yn cynnwys cynghorydd Cyngor ar Bopeth wedi'i leoli gyda'r swyddog, a system brosesu gyflym ar gyfer cwsmeriaid Atebion Tai er mwyn iddynt gael cyngor am arian a dyled mewn modd amserol.
- 8.16 Mae staff Shelter hefyd wedi eu lleoli yn y swyddfa un diwrnod yr wythnos, sy'n rhoi cyfleoedd ar gyfer gweithio ar y cyd a'r gallu i'r cwsmer gael mynediad at amrywiaeth o

gyngor o dan un to. Bydd aelod o staff y Tîm Iechyd Meddwl o ofal cymdeithasol oedolion hefyd yn treulio un diwrnod yr wythnos yn y swyddfa, gyda'r nod o wella cydweithio rhwng y timau a darparu gwell deilliannau ar gyfer cwsmeriaid. Yn ychwanegol at hyn mae aelod o'r tîm wedi ei leoli gyda'r Tîm Camu i Lawr yn yr ysbyty lleol er mwyn gwella trefniadau rhyddhau o'r ysbyty ar gyfer y rhai hynny sy'n cael anawsterau gyda thai.

- 8.17 Mae'r Cyngor wrthi ar hyn o bryd yn datblygu protocol gydag RSL ynglŷn ag atgyfeiriadau a chydweithio os bydd tenantiaid dan fygythiad o ddigartrefedd.
- 8.18 Ar hyn o bryd mae'r gwasanaeth yn adolygu'r cyd-brotocol 16/17 gyda'r Gwasanaethau Plant.
- 8.19 Fodd bynnag, mae angen o hyd i wella gwaith partneriaeth gydag amrywiaeth eang o asiantaethau a'u hannog nhw i fod yn rhan o waith y gwasanaeth Atebion Tai, gan gynnwys y rhaglen atal. Yn aml iawn nid yw asiantaethau partner yn deall y pwysau a'r cyfyngiadau yn y sector tai.
- 8.20 Mae angen ymdriniaeth fwy effeithiol a chydlynol gyda chydweithwyr o ofal cymdeithasol oedolion, yn ogystal â'r angen i wella a meithrin gwell cydweithio a ffocws ar ataliaeth ac ymyrraeth gynnar.

Materion Llwyth Achos/Galw

- 8.21 Tra bo'r gwasanaeth yn gweithredu'n dda ac yn anelu at ddarparu gwasanaeth o safon uchel ar gyfer cwsmeriaid, mae'r ddeddfwriaeth digartrefedd newydd, a ddaeth i rym yn 2015, yn cael effaith arwyddocaol ar lwythi achos. Mae'r ddeddfwriaeth newydd wedi arwain at yr angen i'r Cyngor gyflawni ei ddyletswyddau statudol gyda grŵp llawer mwy o gwsmeriaid (fel y mae'r galw yn ei ddangos).
- 8.22 O dan y ddeddfwriaeth newydd, gall achosion fod ar agor am gyfnod llawer hirach oherwydd bod y ddyletswydd i atal digartrefedd yn dechrau o fewn 56 diwrnod o'r adeg pan fydd unigolyn yn mynd yn ddigartref, ac wedi hynny, os na ellir atal digartrefedd, bydd y ddyletswydd i ddod o hyd i eiddo arall yn bodoli am 56 diwrnod arall. Mae baich achosion yn fwy ar swyddogion oherwydd y newid hwn.
- 8.23 Yn ychwanegol, mae effaith y ddeddfwriaeth newydd yn gofyn am waith ychwanegol a llythyrau hysbysu ar gyfer pob achos. Cynhaliodd Datrysiadau Tai Conwy astudiaeth fanwl er mwyn gallu meintoli'r gwaith ychwanegol hwn. Yn ôl yr astudiaeth achos, ar gyfer achos o angen cyffredinol, nad yw'n flaenoriaeth o dan y ddeddfwriaeth newydd, byddai angen i swyddogion dreulio 9 awr, 15 munud ar bob achos cyffredin o gymharu â 3 awr o dan y ddeddfwriaeth flaenorol.
- 8.24 Cyn y ddeddfwriaeth newydd roedd y gwasanaeth yn gweld 572 o achosion heb fod yn flaenoriaeth bob blwyddyn ar gyfartaledd ac effaith hyn ar amser oedd 571.5 awr y diwrnod. O dan y ddeddfwriaeth newydd cynyddodd hyn i 5,286.4 awr y flwyddyn. Mae hyn yn dangos yn glir effaith y ddeddfwriaeth newydd ar amser staff ac adnoddau, heb gymryd y galw ychwanegol i ystyriaeth.
- 8.25 Cyfanswm llwyth achos Swyddogion Datrysiadau Tai pan ddaeth y ddeddfwriaeth newydd i rym oedd tua 290; ar 3/10/17 roedd hyn yn 420, sydd gyfwerth a chynnydd o 45%.

- 8.26 O ganlyniad i hyn mae Swyddog Datrysiadau Tai yn gyfrifol am lwyth achosion o tua 80 achos ar unrhyw un adeg. Mae'r baich achosion hwn yn anhydrin ac yn effeithio ar ansawdd y gwasanaeth y gellir ei ddarparu i gwsmeriaid.
- 8.27 Gyda baich achosion mor uchel mae perygl y bydd cyfleoedd ar gyfer gwaith ataliol effeithiol yn cael eu methu oherwydd na fydd gan y staff y gallu i ymateb yn brydlon pan fo perygl fod digartrefedd ar fin digwydd.
- 8.28 Nid yn unig y mae hyn yn cael effaith aruthrol ar gwsmeriaid, mae iddo hefyd gost ariannol i'r Cyngor, gyda chyfleoedd i atal digartrefedd yn cael eu colli gan arwain at gynydd yn nifer y lleoliadau mewn llety dros dro, gan gynnwys llety Gwely a Brecwast brys, a'r costau uchel cysylltiedig â'r math anaddas hwn o lety. Yn ychwanegol bydd y fath faich achosion trwm a phwysau gweithio gyda chwsmeriaid sy'n wynebu cyfyng gyngor, yn aml gydag anghenion cymhleth a lluosog, yn effeithio ar les staff. Mae asesiadau risg straen wedi eu cynnal ar gyfer yr holl Swyddogion Datrysiadau Tai.
- 8.29 Tra efallai bod peth rhinwedd mewn adolygu systemau a phrosesau er mwyn adnabod unrhyw adnoddau gwastraff, mae angen adolygu'r strwythur staffio a chyllidebau i weld a oes potensial i fuddsoddi rhagor o adnoddau yn y Gwasanaeth Datrysiadau Tai er mwyn sicrhau fod llwythi achos yn haws i'w rheoli ac i gynyddu'r siawns o ataliaeth lwyddiannus, a fyddai yn y pen draw yn arwain at lai o ddefnydd o, a gwariant ar lety dros dro a brys.
- 8.30 Mae'r pwysau ar Swyddogion Datrysiadau Tai, a'u gallu i atal digartrefedd, yn cynyddu oherwydd yr amrywiaeth cyfyngedig o opsiynau tai fforddiadwy y mae'n bosibl iddynt eu cael ar gyfer eu cleientiaid.

Disgwyliadau'r Cwsmer

- 8.31 Drwy gydol yr Adolygiad mae disgwyliadau cwsmer afrealistig wedi codi fel problem arwyddocaol. Mae'r pwysau tai ar draws Conwy yn golygu ei bod yn anodd iawn i aelwydydd ar incwm isel ddod o hyd i dai addas a fforddiadwy yn y Sir. Mae tai cymdeithasol yn brin iawn gyda galw uchel dros ben am y nifer cymharol fechan o dai gwag sy'n codi. Mae materion fforddiadwyedd yn rhwystro llawer o aelwydydd rhag bod yn berchen ar eu cartrefi eu hunain ac mae cynnydd mewn galw a'r ffaith fod lefelau rhentu yn y sector rhentu preifat yn cynyddu yn cyfyngu ar ddewis a fforddiadwyedd yn y sector hwn. I lawer o bobl ifanc, mae'n debyg mai tai wedi'u rhannu fydd y cam fforddiadwy cyntaf tuag at annibyniaeth yn hytrach nag allwedd i'w drws ffrynt eu hunain.
- 8.32 Mae llawer o bobl yn dod at y Tîm Tai gyda ddau na all y tîm eu diwallu, sef mynediad cyflym at dai cymdeithasol. Yn y digwyddiad ymgynghori gyda budd-ddeiliad yn y Fforwm Digartrefedd daeth disgwyliadau cwsmer afrealistig i'r amlwg fel thema allweddol, gyda nifer o gwsmeriaid yn teimlo fod mynediad i dai cymdeithasol yn hawl; yn ogystal daeth i'r amlwg y gall rhai asiantaethau partner o bosibl helpu i fwydo disgwyliadau afrealistig y cwsmer mewn sgysiau gyda'r cleient yn ogystal ag mewn gohebiaeth gyda'r Tîm Datrysiadau Tai.
- 8.33 Mae gan y Tîm Datrysiadau Tai nifer uchel iawn o gysylltiadau coll, a oedd yn cyfrif am 9% o'r holl ddeiliannau yn 2016/17. Er nad yw'r rheswm dros hyn yn glir, ac ni fu'n bosibl darganfod y rheswm fel rhan o'r Adolygiad hwn, mae posibilrwydd cryf fod cwsmeriaid

yn dod at y gwasanaeth Datrysiadau Tai oherwydd yr hoffent gael mynediad i dai cymdeithasol. Drwy'r asesiad a'r broses cynllunio tai personol, daw cwsmeriaid i ddeall fod hyn yn ganlyniad annhebygol ac ni fyddant bellach yn cadw cyswllt gyda'r Tîm Datrysiadau Tai.

- 8.34 Mae angen sicrhau fod disgwyliadau'r cwsmer y realistig, ac fel y cyfryw mae angen sicrhau eu bod yn cael gwybodaeth gywir am eu rhagolygon o ran gallu cael mynediad llwyddiannus at wahanol fathau o dai. Nid yw gwybodaeth am y cyflenwad cyfyngedig o dai cymdeithasol ar gael yn rhwydd ar wefan Datrysiadau Tai Conwy ar hyn o bryd. Gall gwybodaeth gywir am y mathau o lefydd sy'n dod yn wag bob blwyddyn, yn ôl math a lleoliad, helpu partneriaid a chwsmeriaid i ddeall y gall opsiynau tai eraill fod yn ddewis mwy realistig.
- 8.35 Mae Systemau Gosod Seiliedig ar Ddewis (Choice Based Lettings - CBL) yn ffordd ddefnyddiol dros ben o ddarparu'r wybodaeth hon ar gyfer cwsmeriaid. Gan fod CBL yn rhoi'r cyfrifoldeb ar y cwsmer i ymgeisio am eiddo sydd ar gael maent yn dod yn ymwybodol yn gyflym iawn o ba mor debygol ydynt o gael tŷ cymdeithasol a gallant wedyn addasu eu disgwyliadau a'u hymddygiadau yn unol â hynny h.y. ymgeisio am eiddo y tu allan i'w hoff ardal gychwynnol.
- 8.36 Efallai hefyd y bydd angen ystyried cynyddu nifer yr achosion digartrefedd a ryddheir i'r sector rhentu preifat. Yn 2016/17 datryswyd 17 achos yn y dull hwn. Mae hyn yn rhannol o ganlyniad i'r heriau o ran gallu cael llety rhentu preifat (gweler Pennod 9 am ragor o fanylion) a hefyd barn ymysg staff yn y Tîm Datrysiadau Tai y bydd pobl, unwaith y byddant wedi eu lleoli mewn llety dros dro, yn dal arni am dŷ cymdeithasol, ac o'r herwydd nid oes gwir ffocws ar waith achos parhaus ar gyfer y cwsmeriaid hyn. Mae'r safbwynt hon yn atgyfnerthu'r farn ymysg cwsmeriaid fod digartrefedd yn llwybr tuag at dŷ cymdeithasol.
- 8.37 Er mwyn newid y disgwyliad hwn, efallai y bydd angen mabwysiadu'n ffurfiol bolisi i roi dyletswyddau perthnasol i ddigartrefedd ar y sector rhentu preifat, gan nodi o dan ba amgylchiadau y bydd hyn yn digwydd. Os gellir gwella mynediad i lety rhentu preifat gellir lleoli aelwydydd a dderbynnir fel digartref mewn tai preifat a chymdeithasol. Ochr yn ochr â hyn mae angen gwaith achos parhaus gydag aelwydydd mewn llety dros dro er mwyn parhau i drafod yn rheolaidd yr holl opsiynau tai sydd ar gael iddynt.

Ymgysylltu â chwsmeriaid

- 8.38 Yn dilyn gweithrediad y Ddeddf Tai newydd mae awydd i greu diwylliant gwasanaeth sy'n canolbwyntio mwy ar yr unigolyn, fel bod pobl yn cymryd mwy o ran mewn adnabod a rhai camau gweithredu ar waith mewn ymateb i'w problem tai.
- 8.39 Er mwyn gwneud hyn yn effeithiol, lleihau achosion o ddiffyg cydweithrediad, a galluogi a grymuso cleientiaid yn fwy effeithiol i ymgysylltu â darpariaeth eu Cynlluniau Tai Personol, efallai y bydd y gwasanaeth Datrysiadau Tai yn dymuno ystyried gweithredu ymagwedd Cryfder/Asedau wrth weithio gyda chleientiaid.
- 8.40 Bydd dull seiliedig ar gryfderau yn caniatáu ffocws mwy cyfannol sy'n cynnwys pwyslais ar gryfderau ac adnoddau person yn y broses o newid, gan ystyried yr ymdriniaeth asesu

bresennol fel yn seiliedig ar ddiffygion – sy'n canolbwyntio ar yr hyn aeth o'i le a methiannau'r unigolyn.

- 8.41 Mae cynigwyr dulliau yn seiliedig ar asedau yn cyfeirio at ymchwil sy'n awgrymu fod pobl yn fwy tebygol i gymryd cyfrifoldeb am eu bywydau eu hunain a gwneud y newid sy'n bwysig iddynt, os oes mynediad ganddynt i gyfleoedd sy'n manteisio ar eu cryfderau. Yn yr un modd, mae unigolion sy'n teimlo fod eu cryfderau a'u galluoedd yn cael eu cydnabod gan eraill yn gallu datblygu'r sgiliau sydd angen i ddod drwy profiadau caled bywyd, gan greu rhagor o wydnwch i gynnal newid cadarnhaol dros y tymor hir.

Bylchau

- 8.42 Mae amrywiaeth effeithiol o declynnau atal yn eu lle i gefnogi'r tîm i atal digartrefedd gan gynnwys cynlluniau 'bond', cronfa atal digartrefedd, mynediad at gyngor am arian a dyledion a chynllun achub morgais. Fodd bynnag mae nifer o fylchau gan gynnwys gwasanaeth cyfryngu arbenigol ar gyfer pobl ifanc, cynllun gwella diogelwch ac mae hefyd angen gwella cysylltiadau â gwasanaethau cyflogaeth a hyfforddiant yn y tymor hirach. Fodd bynnag er bod llawer o gwsmeriaid yn cydnabod mai cyflogaeth a hyfforddiant yw'r allwedd i ffyniant hirdymor, mae llawer yn dweud 'nad ydynt yn y lle iawn yn bersonol' wrth ddefnyddio gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar gyflogaeth neu gyfleoedd hyfforddiant, neu nad oes ganddynt ddigon o hunan-gymhellant i fynd i'r afael â'r problemau hyn ac mae'n rhaid i'r tîm ganolbwyntio i raddau helaeth ar ddatrys eu digartrefedd yn y byrdymor. Yn ogystal, mae'r pwysau ar staff o ganlyniad i lwythi achosion anhylaw yn golygu nad oes ganddynt y gallu i ganolbwyntio ar y maes hwn gyda chleientiaid

Adolygiadau Gwasanaeth

Adroddiad Shelter

- 8.43 Yn dilyn gweithrediad y ddeddfwriaeth newydd yn hwyr yn 2016, cynhaliodd Shelter ymchwil i brofiad y cwsmer er mwyn deall effaith y ddeddfwriaeth newydd o safbwynt deilliannau a bodlonrwydd cwsmeriaid. Roedd yr ymchwil yn canolbwyntio ar chwe ardal Awdurdod Lleol gan gynnwys Conwy.
- 8.44 Siaradodd yr ymchwilwyr â sampl o bum defnyddiwr gwasanaeth yng Nghonwy. Roedd y defnyddwyr gwasanaeth yn fodlon yn gyffredinol â'r amgylchedd y cawsant eu gweld ynddo ac yn gadarnhaol am y ffordd y siaradwyd a nhw.
- 8.45 Mae'r adroddiad yn awgrymu unwaith yr ymdrinnir â'r bygythiadau uniongyrchol i'r tenantiaethau Sector Rhentu Preifat hyn, nad yw'r awdurdod lleol wedi bod yn rhagweithiol o ran cynnig rhagor o gymorth gyda mynediad i'r SRhP a delio â'r rhwystrau ariannol posibl. Gallai gwell cyngor a gwybodaeth ynglŷn â'r SRhP a'r cymorth ariannol sydd ar gael leihau'r rhwystrau a'i gwneud yn haws i bobl ddatrys eu digartrefedd.
- 8.46 Dynodwyd hefyd yr angen i sicrhau fod digon o gefnogaeth ar gael ar gyfer yr unigolyn er mwyn sicrhau y gellir cymryd y camau a nodwyd yn y Cynllun Tai Personol, neu fel arall fe allent ei chael yn anodd gwneud cynnydd.

- 8.47 Yn gyffredinol roedd Conwy'n cymharu'n dda iawn yn erbyn awdurdodau lleol eraill ar draws Cymru; roedd 60% yn teimlo bod eu hawdurdod lleol yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf iddyn nhw am eu sefyllfa a chynnydd eu cais.
- 8.48 Dywedodd cyfanswm o 60% o'r defnyddwyr gwasanaeth a gyfwelwyd eu bod naill ai yn fodlon yn gyffredinol neu'n gwbl fodlon a'r gwasanaeth a gawsant gan yr awdurdod lleol. Mae hyn yn uwch na'r cyfartaledd ar draws Cymru (42.9%) Dywedodd y 40% arall nad oeddent yn fodlon nac yn anfodlon. (Er dylech nodi mai 5 cleient oedd yn rhan o'r sampl),
- 8.49 Yn dilyn yr ymchwil hwn ar draws pob un o'r chwe ardal Awdurdod Lleol, gwnaeth Shelter yr argymhellion canlynol eu hadroddiad terfynol.
- Dylai comisiynwyr gwasanaethau Cefnogi Pobl awdurdodau lleol roi blaenoriaeth i gomisiynu gwasanaethau sydd wedi'u halinio ac atal a lleddfu digartrefedd. Dylai hyn gynnwys ehangu argaeledd cefnogaeth fyrdymor, hyblyg gyda thenantiaeth. Mae angen datblygu'r gwasanaethau cefnogi hyn gydag ymgysylltiad llawn Datrysiadau Tai â'u rhoi i bobl sydd mewn perygl o fod yn ddigartref yn ogystal â'r rhai hynny sydd eisoes yn ddigartref.
 - Dylai timau Datrysiadau Tai awdurdodau lleol barhau i ddatblygu'r amrywiaeth o gamau rhesymol y maent yn eu cynnig gan osgoi mynediad generig i'r SRhP ar gyfer pobl ddiamddiffyn. Mae angen cynnig ymyriadau megis arian, cyngor a gwasanaethau cyfryngu yn fwy aml.
 - Dylai timau Datrysiadau Tai awdurdod lleol barhau i ddatblygu ymdriniaeth 'rheoli achosion' tuag at atal digartrefedd: cyfathrebu â darparwyr eraill a defnyddiwr y gwasanaeth er mwyn sicrhau y caiff yr holl gamau rhesymol eu cydlynu a'u monitro'n ganolog, gan gynnwys y rhai hynny a ddarperir gan asiantaethau eraill.
 - Dylai Llywodraeth Cymru ddod o hyd i ffyrdd o roi adnoddau ychwanegol i Datrysiadau Tai pan ddaw'r cyllid pontio i ben yn 2018/19.
 - Dylai Llywodraeth Cymru archwilio dulliau eraill o sicrhau gwelliannau parhaus yn unol â'r Ddeddf a'r Cod Arweiniad: gallai hyn gynnwys er enghraifft sefydlu corff rheoleiddio digartrefedd; sefydlu gwell rhannu gwybodaeth am ganlyniadau adolygiadau cyfreithiol; neu ymgorffori rhannau allweddol o'r Cod Arweiniad mewn is-ddeddfwriaeth.
 - Dylai Llywodraeth Cymru roi arweiniad manylach ar sut i ddefnyddio Cynlluniau Tai Personol fel teclyn ar gyfer cydweithio gyda defnyddwyr gwasanaeth.
 - Dylai Llywodraeth Cymru gydlynu datblygiad pecyn hyfforddi achrededig ar gyfer staff Datrysiadau Tai. Gallai hyn o bosibl adeiladu ar y Pecyn Cymorth Opsiynau Tai sy'n cael ei ddatblygu ar hyn o bryd gan Lywodraeth yr Alban. Fel amcan hirdymor dylai Llywodraeth Cymru ystyried creu isafswm gofyniad hyfforddi ar gyfer staff Datrysiadau Tai.
 - Yn y cyfamser dylai awdurdodau lleol flaenoriaethu hyfforddiant staff, yn arbennig ar y Cod Arweiniad a'r ymdriniaeth unigolyn-ganolog.
 - Dylai awdurdodau lleol adolygu lefelau cyflogau staff Datrysiadau Tai er mwyn sicrhau eu bod yn adlewyrchu'n gywir gyfrifoldebau newydd y rôl.

- Dylai timau Datrysiadau Tai sy'n defnyddio rhestrau PRS sicrhau fod y rhestrau'n cael eu diweddaru'n rheolaidd.
- Dylai Datrysiadau Tai barhau i weithredu'r Safon Sail Gyfartal – asesu gwasanaethau a chreu cynllun gweithredu i gofnodi ac arwain cynnydd

Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru - Sut y mae Llywodraeth Cymru yn Rheoli Galw - Digartrefedd

- 8.50 Asesodd archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru o wasanaethau digartrefedd ar draws Cymru i ba raddau y mae awdurdodau lleol a'u partneriaid yn mynd i'r afael â'r galw drwy ddatblygiad dulliau atal priodol ac effeithiol.
- 8.51 Roedd methodoleg yr adolygiad yn cynnwys gwaith archwilio maes mewn pum awdurdod lleol; arolwg wedi'i gomisiynu o ddinasyddion ynglŷn â gwasanaethau'r awdurdod lleol; dadansoddiad manwl o ddata a gwariant ar wasanaethau digartrefedd; adolygiadau o wefannau a dogfennau; a chyfweiliadau gyda sefydliadau cenedlaethol. Yn seiliedig ar gasgliadau'r archwiliad hwn, casgliad yr adroddiad yw bod awdurdodau lleol yn ymateb i'r problemau a achosir gan ddigartrefedd gyda gwahanol raddau o lwyddiant, ond cyfyngedig yw'r ffocws ar atal achosion sylfaenol digartrefedd. Mae SAC yn gwneud yr argymhellion canlynol:

Argymhelliad 1

Mae gweithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 yn gofyn bod awdurdodau lleol yn datblygu gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar atal digartrefedd a lleihau galw. Mae'r rhain yn wahanol iawn i wasanaethau digartrefedd traddodiadol a arweinir gan waith achos, ac mae gwaith atal yn gofyn am sgiliau newydd a rhyngweithio cynnar gyda defnyddwyr a defnyddwyr posibl. Canfuom fod cynnydd awdurdodau lleol o ran adolygu a chryfhau gwasanaethau yn amrywiol.

Rydym yn argymhell fod awdurdodau lleol yn:

sicrhau fod gan staff y sgiliau angenrheidiol i ymdopi â'r galwadau newydd i gyfryngu, datrys problemau, trafod a dylanwadu yn eu gwaith gyda phobl ddigartref.

adolygu ac ad-drefnu eu gwasanaethau er mwyn ymgysylltu'n fwy effeithiol â phobl ddigartref a phobl sydd mewn perygl o fod yn ddigartref er mwyn rhwystro digartrefedd.

Argymhelliad 2

Darparodd Llywodraeth Cymru gyllid er mwyn cefnogi awdurdodau lleol i weithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 ac mae'r arian hwn wedi bod yn hollbwysig o ran galluogi datblygiad gwasanaethau ataliol newydd. Mae'r arian ar gael tan 2019-20 ond mae'n rhaid i awdurdodau lleol sicrhau eu bod yn defnyddio'r adnoddau hyn i ddiwygio eu gwasanaethau eu hunain er mwyn cyflawni eu dyletswyddau yn y dyfodol.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn adolygu eu cyllid ar gyfer gwasanaethau digartrefedd er mwyn sicrhau y gallant barhau i ddarparu'r ystod ehangaf bosibl o

wasanaethau ataliol. Dylai adolygiadau ystyried y defnydd o arian Cefnogi Pobl yn ogystal ag arian Cronfa Gyffredinol y Cyngor i gynnal darpariaeth dyletswyddau digartrefedd yr awdurdod.

Argymhelliad 3

Gall sut y trefnir ac y rheolir gwasanaethau ar y pwynt cyswllt cyntaf gael dylanwad arwyddocaol ar ba mor effeithiol yw awdurdodau lleol o ran rheoli a lleihau galw. Bydd gwasanaethau hawdd cael atynt yn golygu y bydd mwy o bobl yn manteisio arnynt gan wella'n sylweddol y rhagolygon o safbwynt ataliaeth digartrefedd llwyddiannus. Yn ein barn mae rhai systemau pwynt mynediad awdurdodau lleol wedi'u dylunio'n wael sy'n golygu fod llai o siawns y gall awdurdod ymyrryd yn gynnar er mwyn rhwystro digartrefedd.

Rydym yn argymhell fod awdurdodau lleol yn:

dylunio gwasanaethau yn y fath fodd fel y gellir sicrhau cyswllt cynnar gyda defnyddwyr gwasanaethau.

defnyddio'r ymdriniaeth 'brysbennu' i adnabod a hidlo unigolion sy'n chwilio am help er mwyn pennu'r ymateb mwyaf priodol i fynd i'r afael â'u hanghenion; a

profi effeithiolrwydd gwasanaethau pwynt mynediad cyntaf er mwyn sicrhau eu bod yn addas i'r diben.

Argymhelliad 4

Mae sefydlu safonau gwasanaeth clir sy'n nodi'r hyn y mae'r awdurdod yn ei ddarparu ac yn gyfrifol amdano yn hollbwysig er mwyn sicrhau fod pobl yn gwybod yr hyn y mae ganddynt hawl i'w dderbyn a'r hyn y mae angen iddynt ei ddatrys drostynt eu hunain. Canfuom nad yw awdurdodau lleol bob amser yn darparu gwybodaeth glir, gryno o safon dda i helpu i arwain pobl i ddod o hyd i'r cyngor cywir yn gyflym ac yn effeithiol.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn cyhoeddi safonau gwasanaeth sy'n nodi'n glir beth yw eu cyfrifoldebau a sut y byddant yn darparu gwasanaethau er mwyn sicrhau fod pobl yn gwybod beth y mae ganddynt hawl iddo a'r hyn y mae'n rhaid iddyn nhw ei wneud drostynt eu hunain. Dylai safonau gwasanaeth:

fod wedi eu hysgrifennu mewn iaith hawdd ei deall;

fod yn gwbl glir ynghylch yr hyn y gall ac na all ymgeiswyr ei ddisgwyl, a phryd y gallant ddisgwyl datrysiad;

nodi'n glir beth yw rôl yr ymgeisydd yn y broses a sut y gallant helpu'r broses i symud ymlaen yn ddidrafferth ac yn gyflym.

cael eu cynhyrchu ar y cyd ag arbenigwyr yn y maes a chynnwys pobl sy'n defnyddio'r gwasanaethau

integreiddio'n effeithiol a'r broses asesiad sengl;

cynnig gwasanaethau amgen ymarferol i wasanaethau'r awdurdod; a

nodi'r prosesau apelio a chwyno Dylai'r rhain fod yn seiliedig ar degwch a chydaddoldeb i bawb.

Argymhelliad 5

Mae angen i awdurdodau lleol ddylunio gwasanaethau er mwyn ymgysylltu'n effeithiol ac yn effeithlon a defnyddwyr gwasanaethau, ond mae'r safonau presennol yn rhy amrywiol i sicrhau fod defnyddwyr gwasanaethau'n cael mynediad i'r cyngor sydd ei angen arnynt. Er mwyn gwella perfformiad rydym yn argymhell fod awdurdodau lleol yn gwneud gwell defnydd o'u gwefannau er mwyn helpu i reoli galw drwy:

brofi defnyddioldeb ac effeithiolrwydd y wybodaeth sydd ar y wefan ar hyn o bryd gan ddefnyddio ein dull llinellau ymholi

cynyddu a gwella amrywiaeth, ansawdd ac ehangder gwybodaeth ar y we; gwneud gwell defnydd o gymwysiadau ar-lein, a:

cysylltu'n fwy effeithio â gwybodaeth gan ddarparu'r cyngor arbenigol megis Cyngor ar Bopeth.

Argymhelliad 6

Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn rhoi dyletswydd newydd ar wasanaethau cymdeithasol a chymdeithasau tai i gydweithio â gwasanaethau digartrefedd awdurdodau lleol er mwyn atal digartrefedd. Canfuom nad yw'r trefniadau hyn yn gweithio'n effeithiol ac nad yw ymatebion gwasanaethau i atal digartrefedd a chynorthwyo pobl ddigartref bob amser yn cael eu darparu, ac nad ydynt ychwaith yn gyson effeithiol.

Rydym yn argymhell fod awdurdodau lleol yn pennu ac yn cytuno ar yr hyn y maent yn ei ddisgwyl gan bartneriaid gan ddynodi sut y byddant yn gweithio gyda'i gilydd i leddfu digartrefedd. Dylid adolygu'r cytundeb yn rheolaidd ac adolygu perfformiad pob partner er mwyn adnabod meysydd lle mae angen gwella.

Argymhelliad 7

Nid yw systemau monitro ac ymdriniaethau gwerthuso awdurdodau lleol i sicrhau cydymffurfiaid â'u cyfrifoldebau o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus yn gweithio gystal ag y dylent.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn mynd i'r afael â gwendidau mewn monitro cydraddoldeb ac yn gofalu fod eu gwasanaethau digartrefedd yn cofnodi'n gywir ac yn gwerthuso'n briodol ddata i ddangos cydraddoldeb mynediad ar gyfer yr holl ddefnyddwyr gwasanaeth y mae ar yr awdurdod lleol ddyletswydd iddynt.

Argymhelliad 8

Gall rheoli galw fod yn her i awdurdodau lleol. Mae rhai gwersi clir i'w dysgu o ran gweithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 a'r dyletswyddau atal digartrefedd y gellir eu cymhwyso i reoli galw mewn gwasanaethau eraill.

Rydym yn argymhell fod awdurdodau lleol yn defnyddio'r rhestr wirio yn Atodiad 10 i'r adroddiad hwn er mwyn cynnal hunan asesiad o wasanaethau a helpu i adnabod opsiynau ar gyfer gwella sut y maent yn rheoli galw.

- 8.52 Yn dilyn yr adroddiad Archwilio hwn mae Conwy wedi cynhyrchu adroddiad yn rhoi manylion am sut y mae argymhellion Adroddiad Archwilio Cymru yn berthnasol i Gonwy. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn dynodi pa gamau sydd yn angenrheidiol yn lleol mewn ymateb i argymhellion SAC, gweler atodiad 1.

Canolfan Cyngor ar Bopeth Conwy

- 8.53 Mae Cyngor ar Bopeth (CAB) Conwy yn rhoi gwybodaeth am amrywiaeth o faterion gan gynnwys dyled, budd-daliadau, cyflogaeth, tai a mewnfudo. Gellir cael cyngor wyneb yn wyneb, dros y ffôn a thrwy e-bost, Skype ac ar-lein.
- 8.54 Mae CAB yn rhoi cyngor arbenigol ar fudd-daliadau lles a dyled ac wedi'u hachredu i'r Safon Ansawdd Cyngor er mwyn rhoi cyngor ar lefel gwaith achos am faterion tai.
- 8.55 Mae'r gwasanaeth yn darparu gwasanaethau cyngor ataliol, sy'n helpu i gefnogi cleientiaid er mwyn atal digartrefedd. Rhoddir cyngor i gleientiaid sydd ag ôl-ddyledion rhent/morgais a gall y gwasanaeth naill ai gynyddu incwm/wneud cais am grantiau i leihau ôl-ddyledion neu gynorthwyo'r cleient i ail-flaenoriaethu ac ailstrwythuro rhent a morgeisi. Gall Cyngor ar Bopeth Conwy ddarparu gwasanaeth cyngor llwyddiannus drwy daclo problemau drwy ddarparu ateb cyfan yn hytrach na dim ond canolbwyntio ar y broblem y mae'r cleient yn cysylltu yn ei gylch yn y lle cyntaf, ac mae hyn yn galluogi'r gwasanaeth i ddarparu canlyniadau cynaliadwy.
- 8.56 Mae gweithiwr Cyngor Ar Bopeth wedi'i leoli yn Natrysiadau Tai Conwy a gellir cyfeirio Cwsmeriaid Atebion Tai Cymru yn gyflym am gyngor am arian a dyledion.
- 8.57 Rhwng Ebrill a Rhagfyr 2017, derbyniodd y gweithiwr cyngor 82 atgyfeiriad, 23 ohonynt yn ymwneud â dyled - 146 dyled unigol gwerth cyfanswm o £233,373.
- 8.58 Derbyniodd y gweithiwr cyngor 48 ymholiad am fudd-daliadau ac o ganlyniad i'r cyngor a roddwyd, cafodd 16 o gleientiaid enillion incwm gwerth £70,171.

Shelter Cymru

Gwasanaethau Cyngori

- 8.59 Yn darparu cyngor tai arbenigol a chyfrinachol, eiriolaeth a chynrychiolaeth gyfreithiol i bobl sydd â phroblemau'n ymwneud â thai. Mae Shelter yn rhoi cyngor o swyddfa Datrysiadau Tai ym Mae Colwyn.
- 8.60 Mae prif edeifion gwaith Shelter wedi'u manylu isod:
- **Cynrychiolaeth yn y Llys** - cynrychioli tenantiaid yr awdurdod lleol neu denantiaid landlordiaid cymdeithasol cofrestredig eraill yn y llys mewn perthynas ag ôl ddyledion rhent neu problemau eraill; cynrychioli cleientiaid gyda morgeisi sydd o bosibl mewn ôl ddyledion neu'n wynebu camau meddiannu gan eu benthyciwr. Trafodaethau gyda'r ochr arall (landlord neu fenthyciwr) er mwyn sicrhau y llunnir cytundebau fforddiadwy.
 - **Camau Meddiannu'r Awdurdod Lleol** - cynrychioli tenantiaid sy'n wynebu camau meddiannu llywodraeth leol i'w troi allan o denantiaeth ddiogel neu

adolygiad tenantiaeth cychwynnol, gallai hyn fod yn y llys neu drwy drafod yn uniongyrchol â'r adran tai. **Camau meddiannu morgais** - cynrychioli cleientiaid sy'n wynebu camau meddiannu gan eu benthyciwr mewn perthynas â morgais neu fenthyciad diogel ar yr eiddo. Gall hyn gynnwys cynrychiolaeth yn y llys neu drafod yn uniongyrchol â'r benthyciwr a chytuno ar drefniadau ad-dalu fforddiadwy a realistig.

- **Cyngor ar Ddigartrefedd** - cynghori cleientiaid ynghylch eu hawliau â'u cyfrifoldebau o fewn y ddeddfwriaeth digartrefedd, gan sicrhau os bydd angen y bydd cais digartrefedd yn cael ei wneud i'r awdurdod lleol; i herio unrhyw faterion perthnasol i 'warchod porth' ar ran yr awdurdod lleol'.
- **Adolygiadau o Benderfyniadau Digartrefedd / Apeliadau** - i wneud ceisiadau adran 202 o benderfyniadau digartrefedd (cysylltiedig â digartrefedd, angen blaenoriaeth, bwriad, cysylltiad lleol ayyb); er mwyn cychwyn adolygiad barnwrol er mwyn sicrhau y gwneir cais digartrefedd neu y darperir llety interim neu lety wrth ddisgwyl am adolygiad.
- **Addasrwydd Llety** - gwneud cais am adolygiadau o addasrwydd y llety a gynigir fel rhan o ddyletswydd yr awdurdodau lleol i ymgeiswyr digartref.
- **Materion clustnodi ac olyniaeth** - i gynghori cleientiaid am bolisiâu a gweithdrefnau clustnodi, gan gynnwys sut y dyrennir pwyntiau; i herio'r awdurdod lleol am ei benderfyniadau clustnodi os oes angen; i gynghori cleientiaid am y materion perthnasol i olyniaid tenantiaeth.
- **Materion yn ymwneud â'r sector rhentu preifat** - cynghori cleientiaid am unrhyw broblemau landlord/tenant y gallant fod yn eu profi; cynghori cleientiaid pan nad yw'r landlord wedi dilyn y gweithdrefnau cywir wrth derfynu tenantiaeth; sicrhau y cyflwynir yr hysbysiadau cywir; delio â throi allan anghyfreithlon a / neu aflonyddu ar ran landlordiaid.
- **Cyngor am Flaendal Tenantiaeth** - cyngor i gleientiaid ar y cynllun diogelu blaendal statudol a chymorth gyda herio landlord pan nad yw hwn wedi'i ddiogelu a chyflwyno hawliad os bydd angen.
- **Budd-dal Tai** - cynghori cleientiaid am Fudd-dal Tai a chymhwysedd, y cyfrifiadau a ddefnyddir wrth benderfynu am gymhwysedd gan gynnwys lefelau incwm a chyfalaf ayyb. Cynghori ynghylch goblygiadau'r 'dreth ystafelloedd gwely' a diwygiadau Budd-dal Tai ehangach a sut y mae hynny'n effeithio ar unigolion a sut y dylent weithredu. Gwneud cais am fudd-dal tai wedi'i ôl-ddyddio ac adolygiadau o benderfyniadau am fudd-dal tai lle bo hynny'n briodol; sicrhau yr ymdrinnir â hawliadau budd-dal tai yn ddi-oed a chysylltu ag adran Budd-dal Tai'r awdurdod lleol ynglŷn â hyn.
- **Eiddo dadfeiliedig** - cynghori a chynrychioli cleientiaid sydd mewn eiddo rhent (cymdeithasol a rhentu preifat) sy'n wynebu problemau dadfeilio difrifol; cymryd y camau cyfreithiol priodol, a fyddai mewn rhai achosion yn gofyn am dystysgrif cymorth cyfreithiol wedi'i noddi'n llawn pe bai'r cleient yn gymwys.

- **Ymddygiad gwrthgymdeithasol** - cynghori a chynrychioli cleientiaid a allent fod yn ddioddefwyr neu'n gyflawnwyr ymddygiad gwrthgymdeithasol mewn eiddo rhentu cymdeithasol.

- 8.61 Mae Shelter ar hyn o bryd yn cyflogi un Gweithiwr Achos Cyfraith Tai arbenigol CALI i weithio yng Nghonwy, i lawr o 1.3 CALI yn Ebrill 2017. Mae Shelter hefyd yn darparu dwy gymhorthfa cyngor tai yr wythnos, un yn Natrysiadau Tai Conwy ac un yn CAB Llandudno. Mae'r rhain yn rhai apwyntiad yn unig gyda 6 apwyntiad ar gael yr wythnos. Mae cleientiaid sy'n byw ymhellach tuag at y Rhyl (e.e. Abergele, Pensarn, Tywyn ayyb) yn aml yn cael eu gweld mewn apwyntiadau yn swyddfa'r Rhyl.
- 8.62 Lle na all pobl fynd i gymhorthfa mae Shelter yn rhoi cyngor dros y ffôn ac yn cynnal ymweliadau â'r cartref dan amgylchiadau eithriadol.
- 8.63 Mae Shelter yn darparu desg llys yng Nghanolfannau Cyfiawnder Prestatyn a Chaernarfon lle caiff achosion meddiannu eu rhestru ar hyn o bryd. Gall Shelter gynghori a darparu eiriolaeth ar gyfer unrhyw un sydd wedi'u rhestru ni waeth beth yw eu daliadaeth a gallant roi cymorth gydag achosion morgais yn ogystal â rhenti.

Data

- 8.64 Cynorthwyodd Shelter Cymru 331 o gleientiaid yng Nghonwy yn 2016/17, roedd hyn yn ostyngiad bach o gymharu â'r flwyddyn flaenorol pan gafodd 350 gleientiaid gyngor
- 8.65 Mae cyfansoddiad aelwydydd y cleientiaid hyn wedi'i ddangos yn y tabl isod. Roedd 37% o'r cleientiaid yn sengl.

.Tabl 8.2 Cleientiaid Shelter Cymru	
Cyfansoddiad yr Aelwydydd	Nifer
Aelwyd o Oedolion yn unig	20
Cwpl	27
Cwpl a phlant	44
Aelwyd estynedig	3
Amherthnasol	2
Anhysbys	5
Arall	2
Dyn sengl	74
Dyn sy'n rhiant sengl;	5
Dynes sy'n rhiant sengl;	84
Dynes sengl	49
Aelwyd hollt	3
SCTC	13

Ffynhonnell: Shelter Cymru

- 8.66 Mae'r tabl canlynol yn dangos Statws Tai cleientiaid a geisiodd gymorth yn 2016/17.

.Tabl 8.3 Statws Tai Cleientiaid Shelter Cymru

Statws tai	Nifer
Ar fin mynd yn ddigartref	55
Risg tymor canolig	85
Ddim yn ddigartref	77
Heb do dros eu pen/ar y stryd yn ddigartref am hyd at wythnos.	4
Heb do dros eu pen/ar y stryd yn ddigartref: 1 wythnos - 3 mis	3
Heb do dros eu pen/ar y stryd yn ddigartref: 3-6mis	1
Heb do dros eu pen/ar y stryd yn ddigartref: 6 mis a mwy	1
Heb do dros eu pen: o bosibl yn cysgu allan	7
SCTC	16
Statudol Ddigartref	82

Ffynhonnell: Shelter Cymru

- 8.67 Roedd 17% o'r aelwydydd hyn ar fin bod yn ddigartref ac roedd 26% arall yn wynebu perygl o fod yn ddigartref yn y tymor canolig. Roedd 25% yn statudol ddigartref. Cafwyd gwybod gan Shelter bod 9 o bobl wedi eu hadnabod fel bod yn cysgu allan ar hyn o bryd a bod 7 arall mewn perygl o orfod cysgu allan.

Crynodeb o'r Bennod ac Argymhellion

Gwasanaethau sydd ar gael ar gyfer atal digartrefedd – bylchau a phroblemau a ddaeth i'r amlwg

- Mae angen adolygu beichiau achos, strwythurau ac adnoddau er mwyn sicrhau fod baich achosion yn parhau ar lefel y gellir ei reoli, ac y gwneir y mwyaf o gyfleoedd ar gyfer ataliaeth digartrefedd effeithiol. O fewn hyn efallai bod angen buddsoddi mwy o adnoddau mewn gwaith atal rheng flaen a gwaith rhyddhad.
- Mae angen sicrhau bod disgwyliadau cwsmer mewn perthynas â thai yn realistig, drwy sicrhau fod gwybodaeth am opsiynau tai ar gael ac yn hygyrch.
- Mae angen gweithio gyda phartneriaid a budd-ddeiliaid i sicrhau eu bod yn rheoli disgwyliadau cwsmeriaid yn well, a sicrhau y rhoddir neges gyson i bob cleient.
- Er mwyn rheoli disgwyliadau cwsmeriaid yn effeithiol mae angen ystyried mabwysiadu ymdriniaethau gwahanol gan gynnwys Gosodiadau Seiliedig ar Ddewis, dewin opsiynau tai ar-lein a rhyddhad dyletswyddau i'r sector rhentu preifat.
- Efallai yr hoffai'r gwasanaeth ystyried mabwysiadu ymagwedd Amgylchedd Seiliedig ar Wybodaeth Seicolegol (PIE) ym mhob agwedd ar ddarpariaeth gwasanaeth.
- Efallai yr hoffai'r gwasanaeth ystyried gweithredu ymagwedd seiliedig ar gryfderau wrth weithio gyda chwsmeriaid.
- Mae angen gwaith partneriaeth mwy effeithiol gyda chydweithwyr o ofal cymdeithasol oedolion, gyda phwyslais ar ymdriniaeth gydlynol tuag at ymyrraeth gynnar ac atal digartrefedd.
- Mae Datrysiadau Tai yn gweithio'n effeithiol mewn partneriaeth ag amrywiaeth eang o asiantaethau partner allweddol, gyda llawer o enghreifftiau o arferion cydweithio cadarnhaol a rhannu protocolau. Mae angen parhau i ddatblygu a gweithredu amrywiaeth o brotocolau gyda nifer o bartneriaethau mewnol ac allanol.
- Mae llawer o asiantaethau'n gweithio i daclo digartrefedd, ac er mwyn sicrhau ymyrraeth gynnar effeithiol mae angen gweithio'n agos â'r asiantaethau hyn, rhannu gwybodaeth effeithiol a darparu hyfforddiant ar y cyd, gyda'r posibilrwydd o beilotu cynlluniau personol amlasiantaeth.
- Mae angen codi ymwybyddiaeth o'r Gwasanaeth Datrysiadau Tai a gwasanaethau eraill sy'n ymwneud â digartrefedd yng Nghonwy, er mwyn sicrhau fod partneriaid a chwsmeriaid yn ymwybodol o'r cyngor a'r gefnogaeth sydd ar gael iddynt a sut i gael atynt.
- Mae angen gwaith achos parhaus ar gyfer aelwydydd mewn llety dros dro, er mwyn sicrhau y gellir eu symud oddi yno yn effeithiol ac amserol.
- Bydd angen gweithredu argymhellion Adroddiad Shelter ac adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar lefel leol.

9. Y Llety a'r Gefnogaeth sydd ar gael i bobl sy'n ddigartref neu wedi eu bygwth a digartrefedd.

Llety dros dro

- 9.1 Cartref Conwy sy'n gyfrifol am reoli llety dros dro.
- 9.2 Mae cyfanswm o 85 uned llety dros dro, sy'n cael eu prydlesu gan y sector rhentu preifat, Mae'r tabl isod yn dangos maint yr unedau hyn.

Tabl 9.1 Unedau Llety Dros dro.	
Maint yr Eiddo	Nifer yr Unedau
Un ystafell wely	22
Dwy Ystafell Wely	33
Tair Ystafell Wely	19
Pedair Ystafell Wely	4
Pum Ystafell Wely	4
Chwe Ystafell Wely	1
Saith Ystafell Wely	1
Wyth Ystafell Wely	1
Cyfanswm	85

Llety Brys

- 9.3 Darperir llety brys yn bennaf mewn llety gwyliau, gwely a brecwast a gwestai. Er bod y tîm yn ceisio dod o hyd i lety brys o fewn sir Conwy, weithiau mae'n rhaid rhoi aelwydydd mewn llety y tu allan i'r Fwrdeistref os nad oes modd dod o hyd i lety lleol.
- 9.4 Mae'r Cyngor yn cydnabod bod sawl risg ynghlwm â'r mathau o lety a ddefnyddir ar hyn o bryd, gan gynnwys y ffaith nad yw'r Cyngor yn gallu rheoli ac nad ydynt yn gwybod pwy arall sy'n aros/yn byw mewn eiddo penodol, rhywbeth a allai o bosibl beri risg i gwsmeriaid bregus.
- 9.5 Mae Lloches Dros Nos (Nightstop) wedi bod ar waith yng Nghonwy dros y 12 mis diwethaf ac mae'n darparu lloches brys i bobl ifanc yng nghartrefi pobl sydd wedi gwirfoddoli i wneud hynny c.

Llety â chymorth

Llwybr Sengl

- 9.6 Mae Cefnogi Pobl Conwy wedi bod yn gweithredu ymagwedd Llwybr Sengl ar gyfer cael Tai a Chymorth a Chefnogaeth yn ôl yr Angen. Mae'r tîm Llwybr Sengl wedi'i leoli yn yr uned Cefnogi Pobl ac mae'n clustnodi atgyfeiriadau'n seiliedig ar angen ac argaeledd llety â chymorth neu gefnogaeth yn ôl yr angen priodol. Er mwyn gwneud gwasanaethau'n

fwy cydlynol ar gyfer y cwsmer efallai y byddai rhywfaint o werth mewn adleoli'r tîm Llwybr Sengl gyda thîm Datrysiadau Tai Conwy.

9.7 Cafodd y Llwybr Sengl Cefnogi Pobl 834 o atgyfeiriadau yn 2016/17.

Llety â Chymorth a Chefnogaeth yn ôl yr Angen

9.8 Mae Cefnogi Pobl ar hyn o bryd yn ariannu 2,037 o unedau cefnogi, 1,175 ohonynt yn rhai Cymorth yn ôl yr Angen ac 862 yn dai a chymorth.

9.9 Mae'r tabl isod yn rhoi manylion prosiectau Llety â Chymorth a Chefnogaeth yn ôl yr Angen ar draws Conwy a ariennir drwy Cefnogi Pobl.

Tabl 9.2 Cefnogi Pobl – unedau ar gyfer Dioddefwyr Camdriniaeth Ddomestig

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
Gwasanaeth Cam-drin Ddomestig Aberconwy	5 (Lloches)	Yn darparu lloches i ferched a'u plant sy'n profi camdriniaeth gorfforol, feddyliol, emosiynol, ariannol neu rywiol.
Gwasanaeth Cam-drin Ddomestig Aberconwy	4 (Cefnogaeth yn ôl yr angen)	Cefnogaeth yn ôl yr angen ar gael ar gyfer merched, dynion a phlant yn y gymuned leol.
Hafan Cymru	5	Darparu tai â chefnogaeth dros dro i ferched a'u plant sy'n profi camdriniaeth gorfforol, feddyliol, emosiynol, ariannol neu rywiol.
Cymorth i Ferched Cymru (Bae Colwyn)	5 (Lloches)	Yn darparu lloches i ferched a'u plant sy'n profi camdriniaeth gorfforol, feddyliol, emosiynol, ariannol neu rywiol.

Tabl 9.3 Cefnogi Pobl – unedau ar gyfer pobl ddigartref/sydd dan fygythiad o fod yn ddigartref

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy – Tîm Atal Digartrefedd	Cefnogaeth yn ôl yr angen	Cleient sy'n ddigartref neu sydd dan fygythiad o fod yn ddigartref ac sydd angen cymorth.
Sanctuary Trust	7	Yn darparu llety â chymorth cysylltiedig â thai i helpu dynion diamddiffyn fynd i'r afael â'r materion sy'n achosi iddynt fod yn ddigartref.
Tai Gogledd Cymru – Noddfa	18	Cefnogaeth gysylltiedig â thai mewn Hostel a Llety Symud Ymlaen ar gyfer pobl sengl a phobl mewn teuluoedd sy'n 16 oed a hŷn sydd yn ddigartref neu dan fygythiad o fod yn ddigartref ac angen cymorth.

Tabl 9.4 Cefnogi Pobl – Unedau ar gyfer pobl ag Anableddau Dysgu

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy – Tîm Anableddau Integredig (Anableddau Dysgu ac Anableddau Corfforol/nam ar y synhwyrâu)		Mae Conwy yn cynnal tîm anableddau integredig. Mae'r gefnogaeth hon yn hanfodol er mwyn i bobl gynnal ac atgyfnerthu'r sgiliau byw'n annibynnol y maent wedi eu hennill er mwyn byw fel dinasyddion cyfartal yn y gymuned a rhwystro argyfwng digartrefedd.

Tabl 9.5 Cefnogi Pobl – Iechyd Meddwl

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
Tai Gogledd Cymru – Darpariaeth Iechyd Meddwl	16	Yn rhoi cefnogaeth i gleientiaid sy'n dod dros broblem iechyd meddwl neu sydd â phroblem iechyd meddwl barhaus.
Cymru a'r Gorllewin (Castell Care) - Kickstart	10	Prosiect tai â chymorth ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth 18+ gyda phroblem iechyd Meddwl. Mae'n darparu cefnogaeth ddwys mewn tŷ pedair ystafell wely wedi'i rannu a 6 uned hunangynhaliol er mwyn symud pobl ymlaen at fyw yn annibynnol.
Seashells	4	Mae Seashells yn rhoi cefnogaeth i 4 o ddynion 25 oed (bydd dynion rhwng 21 a 29 oed hefyd yn cael eu hystyried) mewn eiddo 4 ystafell wely wedi'i rannu. Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer pobl â phroblemau iechyd meddwl parhaus neu heb ddiagnosis.

Tabl 9.6 Cefnogi Pobl – Problemau Troseddu

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
NACRO - Prosiect Tai Llandudno	8 (4 llety â chymorth a 4 cefnogaeth yn ôl yr angen)	Y prif grŵp cleientiaid yw troseddwy'r neu'r rhai sydd mewn perygl o droseddu; caiff defnyddwyr gwasanaeth diamddiffyn eu cefnogi mewn llety yn ogystal â llety pellach priodol unwaith y byddant yn barod i symud ymlaen.

Tabl 9.7 Cefnogi Pobl – Anableddau Corfforol/Nam ar y Synhwyr

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy – Tîm Anableddau Integredig (Anableddau Dysgu ac Anableddau Corfforol/nam ar y synhwyr)	Prosiectau Byw â Chymorth Cefnogaeth yn ôl yr angen	Darperir cefnogaeth yn ôl yr angen i bobl ag anabledd corfforol diamddiffyn yn eu cartrefi eu hunain gan ystod o ddarparwyr. Mae'r gefnogaeth hon yn canolbwyntio ar ddatblygu a chynnal y sgiliau y mae arnynt eu hangen i fyw mor annibynnol â phosib yn y gymuned, yn helpu unigolion i edrych ar ôl eu tenantiaeth / tai ac yn lleihau'r tebygolrwydd o orfod mynd i ofal preswyl.

Tabl 9.8 Cefnogi Pobl – Camddefnyddio Sylweddau

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
CAIS - Cefnogaeth yn ôl yr angen	11	Pecyn holistig o gefnogaeth yn ôl yr angen, gan gynnwys cymorth perthnasol i dai. Nod y prosiect yw cynnig cefnogaeth i unigolion sy'n byw yn Sir Conwy sy'n cyflwyno eu hunain yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd a chanddynt hanes o gamddefnyddio sylweddau.
Y Wallich – Doorstop	7 (6 llely â chymorth ac 1 cefnogaeth yn ôl yr angen)	Yn darparu cymorth tai dros dro i bobl sydd â phroblemau camddefnyddio sylweddau, sy'n barod i ddatrys eu dibyniaeth ac sydd angen cefnogaeth i gynnal eu tenantiaeth a byw'n annibynnol.
Touchstones 12	22	Prosiect cymorth tai seiliedig ar ymataliad. Ystafelloedd gwely sengl gyda chyfleusterau en-suite a chyfleusterau i'r anabl.

Tabl 9.9 Cefnogi Pobl – Unedau Pobl Ddiamddiffyn

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
Hafan Cymru – Llety a Chymorth	11 (3 llely â chymorth ac 8 cefnogaeth yn ôl yr angen)	Llety â chymorth a chefnogaeth yn ôl yr angen i ferched ifanc 16 oed a hŷn.
Tai Clwyd Alyn -Isallt	25	12 uned llely â chymorth a 13 uned cefnogaeth yn ôl yr angen (symud ymlaen), mae Isallt yn anelu at ddarparu cefnogaeth i bobl sengl rhwng 16 a 25 mlwydd oed, sy'n ddigartref, yn ddiamddiffyn, angen cefnogaeth a phobl ifanc sy'n gadael gofal.

Tabl 9.10 Cefnogi Pobl – Unedau Pobl Ddiamddiffyn

Prosiect Cefnogi a Darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
Abbeyfield Bae Colwyn	27	Rhaid i ymgeiswyr fod yn 55 oed a throsodd. Yn darparu amgylchedd diogel ar gyfer byw'n annibynnol ond ar yr un pryd yn darparu dau bryd o fwyd cartref
Abbeyfield Llanrwst	9	Rhaid i ymgeiswyr fod yn 55 oed a throsodd. Yn darparu amgylchedd diogel ar gyfer byw'n annibynnol ond ar yr un pryd yn darparu dau bryd o fwyd cartref
Abbeyfield Cymru Tŷ Llandudno	28	Rhaid i ymgeiswyr fod yn 55 oed a throsodd. Yn darparu amgylchedd diogel ar gyfer byw'n annibynnol ond ar yr un pryd yn darparu dau bryd o fwyd cartref
Cartrefi Conwy		Llety yn cael ei ddyrannu dim ond i bobl o oedran pensiwn neu sydd â salwch a fyddai'n manteisio o gael y Gwasanaeth Byw'n Annibynnol.
Cymdeithas Tai Clwyd Alyn		1 ystafell hunangynhwysol i 1-2 o bobl dros 55 oed/Teleofal gyda warden, cymorth lefel isel o fewn tai gwarchod.
CBSC - Tîm Pobl Hŷn	Ail-alluogi - yn cael ei arwain gan alw	Mae'r gwasanaeth hwn ar gyfer pobl a fyddai'n cael budd o wasanaeth ail-alluogi byrdymor er mwyn adennill eu hannibyniaeth h.y. oedolion sy'n gadael yr ysbyty, oedolion sydd angen ymyraethau brys er mwyn eu rhwystro rhag gorfod mynd i'r ysbyty a defnyddwyr presennol y gwasanaeth drwy becyn sefydledig o ofal.
Tai Gogledd Cymru - Taverners Court	31	Tai gwarchod ar gyfer tenantiaid 55 oed a throsodd, sy'n darparu llety hunangynhaliol gyda gwasanaeth warden a galw warden.

Tabl 9.11 Cefnogi Pobl – Unedau Generig

Prosiect Cefnogi a darparwr Gwasanaeth	Uchafswm cleientiaid	Disgrifiad o'r Gwasanaeth
Cartrefi Conwy – Cefnogi Tenantiaeth	35	Darparu gwasanaeth cefnogaeth yn ôl yr angen i denantiaid diameddiffyn sydd ag ystod eang o anghenion.
CBSC - Prosiect Landlordiaid Cymeradwy	31	CBSC – Cynllun Landlordiaid Cymeradwy – Unedau o lety â chymorth sy'n cynnwys llety a rennir, fflatiau a thai ble mae'r landlord / staff yn darparu cymorth. Ar gyfer pobl 16 oed +
CBSC - Prosiect Cymorth i Deuluoedd	Cefnogaeth yn ôl yr angen	Cefnogaeth yn ôl yr angen i rieni "Plant mewn Angen" neu "Blant sydd Angen eu Hamddiffyn". Cefnogaeth ataliol i helpu i gadw teuluoedd gyda'i gilydd a lleihau'r tebygolrwydd y bydd plant yn gorfod mynd i ofal.

CBSC – Cyswllt Tenant	70	Yn darparu gwasanaeth cefnogaeth yn ôl yr angen ar gyfer pobl ddiamddiffyn sydd ag ystod eang o anghenion. Daw atgyfeiriadau ar gyfer y gwasanaeth hwn o brosiect Datrysiadau Tai CBSC.
Tai Gogledd Cymru - Cynllun Gwasgaredig	40	Darparu cefnogaeth ar draws eiddo Tai Gogledd Cymru yng Nghonwy ar gyfer defnyddwyr gwasanaethau tai â chymorth a thenantiaid anghenion cyffredinol.
NACRO - Gwasanaeth Ailsefydlu Conwy	25	Cefnogaeth yn ôl yr Angen ar gyfer 25 defnyddiwr gwasanaeth sydd yn ddiamddiffyn ac mewn anawsterau gyda llety er mwyn eu cynorthwyo i gael llety priodol.

Symud ymlaen

- 9.10 Mae symud ymlaen o lety a chymorth yn anodd. Mae hyn yn rhannol oherwydd diffyg llety ar gyfer pobl sengl sy'n disgyn o fewn cyfraddau lwfansau'r CTLL ar gyfer pobl o dan 35 oed, diffyg fflatiau un ystafell wely yn y sector cymdeithasol, diffyg tai a rennir, landlordiaid ddim yn derbyn bondiau blaendal, a dim gwarantwr.
- 9.11 Yn ystod y digwyddiad ymgynghori gyda staff Datrysiadau Tai roedd peth pryder nad yw'r trefniadau presennol ar gyfer symud ymlaen o lety a chymorth yn gweithio'n effeithiol. Mynegwyd peth pryder nad yw cleientiaid sy'n gadael llety a chymorth yn barod ar gyfer hynny ac nad oedd trefniadau ymarferol wedi eu gwneud h.y. dim dodrefn ayyb. Mewn rhai achosion mae hyn yn arwain at fethiannau gyda thenantiaethau. Mae angen gwell cyfnod pontio ac adolygiad o'r ymdriniaeth bresennol.
- 9.12 Er mwyn deall graddfa'r broblem a'r anawsterau cysylltiedig â symud ymlaen, efallai y byddai gwerth mewn defnyddio Protocol Cynlluniau Symud Ymlaen Homeless Link.

Tai Cymdeithasol

- 9.13 Yn 2008 trosglwyddodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ei stoc tai i gymdeithas tai newydd, Cartrefi Conwy. Er nad oes gan yr awdurdod bellach unrhyw stoc tai, mae arno ddyletswydd statudol o hyd dros ddyraniad tai cymdeithasol.
- 9.14 Yng Nghonwy mae tai cymdeithasol yn cyfrif am 12% o'r holl stoc tai, sef y gyfradd isaf ond un yng Nghymru. O'r stoc hwn, mae 23% yn gartrefi lloches.
- 9.15 Mae cyfanswm o 15% o'r stoc tai cymdeithasol yn dai un ystafell wely, o gymharu â 30% o ymgeiswyr ar y Gofrestr Tai sydd angen llety un gwely.
- 9.16 Mae 891 aelwyd sydd ag anghenion tai wedi eu cofrestru ar gyfer tai cymdeithasol. Mae 1 o bob 10 wedi bod yn aros am 3 blynedd
- 9.17 Yn 2016/17 gosodwyd 410 o dai cymdeithaso, gydag amser aros o 542 diwrnod ar gyfartaledd. Ar hyn o bryd mae 1 o bob 3 eiddo ar osod yn mynd i gleientiaid Datrysiadau Tai.
- 9.18 Mae'r galw am dai cymdeithasol yn amlwg yn fwy na'r cyflenwad, ac i'r rhan fwyaf o aelwydydd sy'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd maen annhebygol y bydd

tai cymdeithasol yn ateb realistig nac uniongyrchol. Fodd bynnag mae angen parhau i adolygu'r polisi Dyrannu er mwyn sicrhau ei fod yn darparu ar gyfer yr aelwydydd hynny sydd â'r mwyaf o angen, ac ar gyfer y rhai hynny nad ydynt yn gallu fforddio llety yn y sector rhentu preifat. Er bod tai cymdeithasol yn adnodd cyfyngedig dros ben yng Nghonwy, mae angen gofalu ei fod yn cael ei ddefnyddio'n briodol er mwyn diwallu blaenoriaethau'r awdurdod lleol a'i drigolion sydd fwyaf o angen llety.

Tai Fforddiadwy

- 9.19 Yn 2016/17 datblygwyd 89 o gartrefi fforddiadwy. Yn ôl yr asesiad o'r Farchnad Dai Leol mae angen 248 o dai fforddiadwy ychwanegol bob blwyddyn (389 yn cynnwys y cyflenwad sydd eisoes wedi'i glustnodi).
- 9.20 Ar hyn o bryd mae 526 o geisiadau ar y gofrestr tai fforddiadwy ac mae'r galw'n cynyddu.
- 9.21 Tra bo perchnogaeth tŷ y tu hwnt i afael y rhan fwyaf o aelwydydd sy'n dod at y tîm Datrysiadau Tai, mae angen parhau i ddatblygu tai fforddiadwy. Drwy wneud hynny byddai aelwydydd sy'n gobeithio bod yn berchen ar eu cartref eu hunain ac sydd ar hyn o bryd yn y sector rhentu preifat yn gallu manteisio ar brosiectau tai fforddiadwy a byddai hyn yn ei dro yn lleihau peth o'r galw ar y sector rhentu preifat.

Sector Rhentu Preifat

- 9.22 Mae'r Sector Rhentu Preifat (SRhP) yn darparu cyfran arwyddocaol a chynyddol o gyfanswm y stoc eiddo rhent yng Nghymru. Yn genedlaethol mae'r SRhP yn cynrychioli 14% o'r holl farchnad dai a 48% o'r farchnad rhentu ac yng Nghonwy mae'n cyfrif am 18% o'r holl stoc tai. A chymryd y cyfyngiadau ar faint a buddsoddiad yn y stoc rhentu cymdeithasol, mae'n elfen hollbwysig o ddarpariaeth tai ar gyfer pobl a allent fel arall fod yn ddigartref.
- 9.23 Mae gan y rhan fwyaf o landlordiaid yng Nghonwy un neu ddau eiddo. Ychydig iawn o landlordiaid portffolio sydd. Nid yw'r sector rhentu preifat yng Nghonwy yn un arbennig o fforddiadwy, cyfraneddau isel iawn sydd o fewn lefelau'r Lwfans Tai Lleol (10.9% ar gyfartaledd rhwng 2014 a 2016) er ei bod yn debygol fod mwy ar lefelau rhent fymryn uwch na lefelau Lwfans Tai Lleol, gan fod landlordiaid yn codi rhwng 10-2-% yn fwy na lefelau LTLI gan wybod y bydd aelwydydd yn dod o hyd i'r rhent ychwanegol. Y swm ychwanegol y mae'n rhaid i denantiaid sy'n derbyn Lwfans Tai Lleol ei dalu ar gyfartaledd yw £30.70 yr wythnos.
- 9.24 Mae perchnogaeth tai yn gostwng yn genedlaethol oherwydd na all y rhai hynny a fyddai'n hoffi prynu eu tŷ cyntaf yn gallu gwneud hynny oherwydd bod angen blaendal mor fawr. Mae hyn yn cael dylanwad ar y farchnad rhentu preifat, gyda'r rhai hynny a fyddai'n hoffi prynu eu cartref cyntaf pe bai modd yn gorfod defnyddio llety rhentu preifat gan roi pwysau ychwanegol ar y farchnad rhentu preifat lle mae'r galw'n fwy na'r cyflenwad.
- 9.25 O ganlyniad i hyn mae rhenti preifat yn codi, gan arwain at fwllch rhwng gwir lefelau rhent a Lwfans Tai Lleol. Mae cynnydd mewn galw yn y sector rhentu preifat yn golygu fod landlordiaid preifat yn cael mwy o ddewis o ran tenantiaid posibl, ac yn dewis

aelwydydd sy'n cynnwys pobl broffesiynol mewn gwaith dros y rhai hynny sy'n ddibynnol ar fudd-daliadau lles. Yng Nghonwy mae llawer o aelwydydd ar incwm isel ac mae'r rhai hynny sy'n derbyn Lwfans Tai Lleol yn ei chael yn anodd dros ben dod o hyd i lety fforddiadwy yn y sector rhentu preifat neu landlord sy'n fodlon derbyn budd-dal tai. I rai, mae'r angen am flaendal ymlaen llaw, ffioedd asiant a gofynion benthycwyr i osgoi'r rhai sy'n ddibynnol ar fudd-dal yn gwneud y sector yn anhygyrch. Mae'n debygol y bydd y broblem hon yn gwaethgu gyda chyflwyniad credyd cynhwysol.

- 9.26 Er y bydd hyn yn effeithio ar bob math o aelwydydd, bydd yr effaith fwyaf ar bobl sengl o dan 35 ac ar deuluoedd mawr o ganlyniad i gapio budd-dal, a diffyg llety fforddiadwy addas.
- 9.27 Yn dylanwadu ymhellach ar yr heriau hyn mae Rhentu Doeth Cymru a Deddf Rhentu Tai (Cymru) 2016, sy'n rhoi cyfrifoldeb cynyddol ar landlordiaid. Yng Nghonwy, mae sawl landlordiaid rhentu preifat lleol yn dewis gwerthu eu heiddo, sydd nid yn unig yn dylanwadu ar lefelau digartrefedd ond hefyd yn lleihau argaeledd llety rhentu preifat ar gyfer cwsmeriaid Datrysiadau Tai.
- 9.28 Mae'r Cyngor wedi sefydlu 'Cynnig Landlord' sy'n cynnwys cymhelliad ariannol a chefnogaeth barhaus er mwyn annog landlordiaid sector preifat i roi llety i gwsmeriaid Datrysiadau Tai.
- 9.29 Mae'r Cyngor, mewn partneriaeth a Chartrefi Conwy, wedi datblygu Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol. Mae'r gwasanaeth yn ddiweddar wedi'i ail-frandio ac wedi symud i leoliad newydd er mwyn cystadlu'n fwy effeithiol ag asiantaethau gosod tai'r stryd fawr.
- 9.30 Mae'r Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol a elwir yn HAWS yn darparu amrediad o wasanaethau ar gyfer landlordiaid ar draws Gogledd Cymru. Mae'n cynnwys pecyn cychwyn tenantiaeth hollgynhwysfawr, ynghyd â gwasanaeth rheoli eiddo. Mae'n anelu at ddarparu gwasanaeth wedi'i deilwra'n arbennig i ddiwallu anghenion landlordiaid unigol. Mae'r cynnig hefyd yn cynnwys tîm cynnal a chadw llwyr gymwys ac wedi'i yswirio sy'n gallu gwneud gwaith trwsio mewn eiddo.
- 9.31 Mae'r tabl isod yn dangos nifer yr eiddo a osodwyd drwy'r Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol dros y tair blynedd ddiwethaf. Mae hyn yn nifer llawer is nag a ragwelwyd pan sefydlwyd yr Asiantaeth.

Tabl 9.12 Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol	
Trefniant.	Nifer
Wedi'i reoli'n llawn:	29
Gosod yn unig:	5

9.32 Daeth y tenantiaid sy'n byw yn eiddo hyn o hyd iddynt drwy'r llwybrau canlynol:

Tabl 9.13 Tarddiad Tenantiaid Asiantaethau Gosod Tai Cymdeithasol	
Llwybr at yr Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol	Rhif
SARTH	3
Ymgeisydd Digartref	10
Llety Dros dro	5
Rightmove	4
Gwely a Brecwast	1
Trosglwyddiad CLG:	2
Rightmove	4
Argymhelliad Landlord	5
Byw gyda theulu	2
Argymhelliad Tenant	1
Tenant presennol yr eiddo	4
Tai â Chymorth	1

Cynlluniau Bond

- 9.33 Cyflwynodd Cronfa Atal Digartrefedd Datrysiaidau Tai Conwy 89 bond yn 2017/17 drwy ei gynllun bond rhentu.
- 9.34 Mae NACRO hefyd yn rhedeg cynllun bond rhent ar gyfer cleientiaid a ariennir drwy Lywodraeth Cymru. Yn 2016/17 derbyniodd y cynllun 64 atgyfeiriad a chyflwynodd 34 bond, o'r rhain roedd 19 ar gyfer pobl sengl, 5 ar gyfer cyplau a 4 ar gyfer teuluoedd. Mae'r wybodaeth isod yn nodi lleoliad y llety a gafwyd.

Tabl 9.14 Lleoliad y llety a gafwyd drwy Gynllun Bond	
Ardal	Nifer
Bae Colwyn	5
Abergele	2
Llandrillo-yn-Rhos	1
Pensarn	9
Mochdre	1
Prestatyn	3
Y Rhyl	7
Corwen	1
Dinbych	1

- 9.35 Tra bo'r data uchod yn dangos llwyddiant o ran cael mynediad i'r farchnad rhentu preifat ar gyfer cleientiaid sy'n ddigartref neu wedi eu bygwth â digartrefedd, mae angen gwneud rhagor o waith er mwyn cynyddu'r mynediad hwn.

- 9.36 Ochr yn ochr â chynyddu mynediad, mae angen rhoi pwyslais ar gynladwyedd. Colled eiddo rhentu preifat yw achos mwyaf digartrefedd yng Nghonwy, mae hi felly'n hollbwysig fod unrhyw gynnig sy'n galluogi cleientiaid i gael eiddo yn y sector rhentu preifat yn cael ei gyplysu â chefnogaeth ar gyfer landlordiaid a thenantiaid, gyda'r gallu i ymyrryd yn gynnwys pe bai unrhyw broblemau'n codi yn ystod y denantiaeth.
- 9.37 Mae hyn, ochr yn ochr â goblygiadau Rhentu Doeth Cymru a Deddf Rhentu Tai (Cymru) yn golygu fod angen datblygu cynnig landlord cynhwysfawr, sy'n galluogi cleientiaid nid yn unig i gael mynediad i lety yn y sector rhentu preifat ond hefyd i gynnal y llety hwn yn llwyddiannus.
- 9.38 Mae angen adolygu'r model Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol cyfredol er mwyn gweld sut y gall gystadlu am yr eiddo rhentu preifat sydd ar gael, a dylid hefyd archwilio cynlluniau cymhelliant ynghyd ag opsiynau ar gyfer rheolaeth lawn a rhent gwarantedig.

Wylfa Newydd:

- 9.39 Mae adeiladu gorsaf ynni niwclear newydd ar Ynys Môn yn debygol o effeithio'n sylweddol ar y sector rhentu preifat yng Nghonwy. Mae Wylfa Newydd yn brosiect arwyddocaol yn genedlaethol a fydd yn cynhyrchu mwy o alw am dai ar gyfer 11,700 gweithiwr adeiladu pan fydd y gwaith ar ei anterth ynghanol y 2020au. Bydd gofyniad sylweddol am dai ychwanegol dros gyfnod adeiladu sy'n debygol o ddylanwadu ar y mwyaf diamddiffyn ac achosi dadleoliad posibl yn y sector rhentu preifat. Fel siroedd drws nesaf i'w gilydd mae'n debygol y bydd marchnadoedd tai Gwynedd a Chonwy'n cael eu heffeithio.
- 9.40 Rhagwelir fod hyn yn fwyaf tebygol o ddylanwadu ar eiddo 2 a 3 ystafell wely y gallai gweithwyr eu rhannu, fodd bynnag, bydd yn cael effaith ar y farchnad gyfan, o llety un ystafell wely gyfan, i ystafelloedd i'w gosod i fyny at lety ar gyfer teuluoedd e.e. rheolwyr prosiect hirdymor ac uwch staff a fydd o bosibl yn adleoli eu teuluoedd. Bydd galw am eiddo o bob maint.

Llety a rennir

- 9.41 Llety a rennir fwyfwy yw'r unig opsiwn tai fforddiadwy ar gyfer pobl ifanc sengl, ond nid oes diwylliant o rannu yn y sir ac mae'r Cyngor wedi annog peidio â chreu Tai Amlfeddiannaeth.
- 9.42 Mae diffyg tai wedi'u rhannu yn cyfyngu'n arwyddocaol ar yr opsiynau tai fforddiadwy sydd ar gael ar gyfer pobl sengl, yn arbennig y rhai hynny sydd o dan 35 oed ac yn derbyn lwfans tai lleol.
- 9.43 Mae angen ystyried opsiynau i gynyddu darpariaeth llety wedi'i rannu, gan gynnwys datblygiad tai wedi'u rhannu gyda chymorth yn ôl yr angen ar gyfer pobl o dan 35 oed.
- 9.44 Ochr yn ochr â hyn mae hefyd angen annog aelwydydd gydag ystafell sbâr i rentu ystafell. Byddai cynllun llety lojin gyda chefnogaeth y Cyngor yn darparu opsiynau tai fforddiadwy ychwanegol ar gyfer pobl sengl, gan sicrhau defnydd gwell o lawer o'r tai sydd wedi'u tanfeddiannu yn y Sir.

Gwasanaethau Eraill

- 9.45 Mae amrywiaeth o wasanaethau eraill ar draws y sir sy'n darparu cyngor, cefnogaeth a chymorth ymarferol ar gyfer aelwydydd sydd mewn trafferthion gyda llety neu'n cael problemau ymdopi'n ariannol.

Age Connects Canol Gogledd Cymru

- 9.46 Mae Age Connects Canol Gogledd Cymru yn cynnig cefnogaeth ac eiriolaeth i bobl hŷn.

Canolfan Cyngor Ariannol Antioch

- 9.47 Mae Antioch yn cynnig cyngor cyfrinachol a chymorth am ddim i bobl sy'n cael trafferth gyda materion ariannol a dyledion.

ARC Communities Cyf

- 9.48 Mae Arc Communities yn cynnig nifer o wasanaethau i unigolion diamddiffyn fel clybiau gwaith, gwasanaethau estyn allan a chynghor a chymorth i'r rheini sy'n ddigartref neu sydd â phroblemau cyffuriau ac alcohol.

ARCH Initiatives:

- 9.49 Mae ARCH Initiatives yn elusen gofrestredig sy'n darparu ystod o wasanaethau fel cyngor a chwnsela i bobl sydd wedi eu heffeithio gan gamddefnyddio sylweddau.

Llinell Gyngor Hawliau Lles

- 9.50 Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy yn cynnig Llinell Gyngor Budd-daliadau Lles ar gyfer pobl ifanc a theuluoedd yng Nghonwy. Mae'r llinell yn cynnig cyngor cyfrinachol rhad ac am ddim am fudd-daliadau lles.

CAIS

- 9.51 Mae CAIS yn helpu pobl sy'n cael problemau gyda dibyniaeth, iechyd meddwl, datblygiad personol a chyflogaeth - yn ogystal â chynnig cymorth a gwybodaeth i'w teuluoedd a'u ffrindiau. Mae eu gwasanaethau yn cynnwys triniaeth preswyl ac adsefydlu, cwnsela, mentora cyfoedion, cefnogi pobl yn eu cartrefi, gan gynorthwyo pobl i ddychwelyd i'r gwaith neu addysg, gwaith grŵp ac ymyriadau ysgogol eraill.

Banc Bwyd Conwy

- 9.52 Mae Banc Bwyd Conwy'n cael ei redeg gan Arc Communities ac yn darparu parseli bwyd ar gyfer pobl mewn angen yng Nghonwy. Gwneir atgyfeiriadau am barseli bwyd gan sefydliadau proffesiynol sy'n gweithio gyda theuluoedd neu unigolion mewn angen.

Canolfan Adnoddau Iechyd Meddwl Nant y Glyn

- 9.53 Mae Nant y Glyn yn darparu gwasanaethau i oedolion sydd â salwch meddwl yn ardal Bae Colwyn.

Canolfan Adnoddau Iechyd Meddwl Roslin

- 9.54 Mae Roslin yn darparu gwasanaethau ar gyfer oedolion o bob oed sydd â salwch meddwl swyddogaethol yn Llandudno a hefyd yng Nghonwy Wledig. Mae hyn yn cynnwys graddedigion ac atgyfeiriadau newydd dros 65 oed.

Canolfan Ddysgu'r Bae

- 9.55 Mae Canolfan Ddysgu'r Bae yn cynnig amrywiaeth o gyrsiau i gefnogi'r rhai hynny sy'n dymuno dod o hyd i waith, gwella eu sgiliau darllen, ysgrifennu neu rif sylfaenol, neu fynd yn ôl i addysg. Mae hefyd yn rhedeg cyrsiau cyfrifiadur, Cymhorthydd Dosbarth a chysiau eraill ar gyfer pobl sydd â diddordeb mewn gweithio ym maes addysg, yn ogystal â laith Arwyddion Prydain a chysiau Astudiaethau Byddardod.

Canolfan Merched Gogledd Cymru

- 9.56 Mae Canolfan Merched Gogledd Cymru'n cynnig lle diogel ar gyfer darpariaeth gwybodaeth, cefnogaeth, eiriolaeth, hyfforddiant ac atgyfeiriadau ar faterion sy'n ymwneud â gwaith, iechyd a lles. Maen nhw hefyd yn darparu cefnogaeth argyfwng cyfrinachol ar faterion fel digartrefedd.

Hafal - Cefnogaeth yn y Gymuned i Oedolion a Phroblemau Iechyd Meddwl.

- 9.57 Mae Hafal Conwy yn helpu pobl sydd â salwch meddwl difrifol a'u teuluoedd i weithio tuag at adferiad.

Coleg Llandrillo

- 9.58 Mae'r Coleg yn cynnig ystod o gyrsiau llawn a rhan amser a dysgu yn y gweithle

Cydweithfa Crest

- 9.59 Mae Crest yn casglu ac yn ailgylchu hen ddodrefn a nwyddau gwyn er mwyn eu hailddefnyddio. Gall Crest helpu teuluoedd i gadw tŷ drwy ddarparu dodrefn a nwyddau

trydanol am bris rhesymol. Yn ogystal â hyn, maen nhw'n cynnig cyrsiau hyfforddi a chyfleoedd gwirfoddoli.

Cymorth i Ferched Colwyn

- 9.60 Mae Cymorth i Ferched yn cynnig cefnogaeth emosiynol ac ymarferol i ferched a'u plant sy'n ddioddefwyr cam-drin domestig.

Canolfan Bond Conwy a Sir Ddinbych

- 9.61 Mae Nacro yn darparu cynllun gwarantu blaendal i bobl 16+ oed sy'n derbyn budd-daliadau neu ar incwm isel, sy'n ddigartref, dan fygythiad o fod yn ddigartref neu ag anghenion tai. Bydd y cynllun yn gwarantu blaendal cyfwerth â 4 wythnos o rent, er mwyn galluogi pobl i gael llety yn y sector rhentu preifat.

Gwasanaeth Cam-drin Domestig Aberconwy

- 9.62 Mae Gwasanaeth Cam-drin Domestig Aberconwy yn cynnig cefnogaeth i ferched, dynion a phlant sy'n dianc rhag camdriniaeth ddomestig.

Hafan Cymru

- 9.63 Mae Hafan Cymru yn cynnig gwasanaethau tai a chefnogaeth i ferched, dynion a'u plant, yn arbennig y rheiny sy'n dianc rhag gam-drin domestig.

Homestart

- 9.64 Mae Homestart yn darparu rhwydwaith o gwirfoddol sy'n rhieni sydd wedi eu hyfforddi i gefnogi rhieni eraill sy'n cael trafferth ymdopi.

NACRO

- 9.65 Mae Nacro Cymru yn darparu cefnogaeth tai i bobl gyda phroblemau camddefnyddio sylweddau.

Cynllun Dyn.

- 9.66 Mae Prosiect Dyn yn rhoi cefnogaeth i ddynion sy'n dioddef cam-drin domestig.

Sanctuary Trust

- 9.67 Nod y Sanctuary Trust yw darparu rhaglenni a gwasanaethau fel ateb i ddigartrefedd a materion cysylltiedig.

Touchstones12

- 9.68 Mae Touchstones12 yn cynnig tai â chymorth a chefnogaeth seiliedig ar ymataliad ar gyfer pobl sydd â dibyniaeth ar gyffuriau neu alcohol.

Undeb Credyd Gogledd Cymru

- 9.69 Mae Undeb Credyd Gogledd Cymru yn darparu gwasanaethau ariannol cost isel, o safon uchel a moesegol ar gyfer ei aelodau.

Canolfan Waith

- 9.70 Mae'r ganolfan waith yn helpu'r rhai hynny sy'n ddi-waith a/neu yn hawlio budd-dal. Maent yn darparu adnoddau i alluogi pobl sy'n chwilio am waith i ddod o hyd i waith, yn darparu gwybodaeth am gyfleoedd hyfforddi ac yn gweinyddu hawliadau am Gymorth Incwm, Budd-dal Analluogrwydd a Lwfans Ceisio Gwaith.

Crynodeb o'r Bennod ac Argymhellion

Y Llety a'r Gefnogaeth sydd ar gael i bobl sy'n ddigartref neu wedi eu bygwth â digartrefedd.

- Bydd angen i'r Cyngor adolygu'r ffioedd llety dros dro o dan Gredyd Cynhwysol er mwyn sicrhau fod y llety'n parhau i fod yn fforddiadwy, ac nad yw aelwydydd yn mynd i ôl-ddyledion gyda'u rhent am resymau fforddiadwyedd.
- Lle bydd aelwydydd wedi eu lleoli mewn llety dros dro bydd angen eu symud i'r sector preifat gan sicrhau fod cefnogaeth ddigonol ar gael iddynt. Dylid mabwysiadu cynnig sector preifat gyda gweithdrefnau i gyd fynd â hynny.
- Mae angen adolygu'r trefniadau symud ymlaen o lety â chymorth er mwyn sicrhau fod cleientiaid yn barod i symud ymlaen a bod camau yn eu lle er mwyn osgoi methiannau gyda thenantiaethau.
- Er mwyn deall graddfa'r broblem a'r anawsterau cysylltiedig â symud ymlaen, efallai y byddai gwerth mewn defnyddio Protocol Cynlluniau Symud Ymlaen Homeless Link.
- Mae hyn, ochr yn ochr â goblygiadau Rhentu Doeth Cymru a Deddf Rhentu Tai (Cymru) yn golygu fod angen datblygu cynnig landlord cynhwysfawr, sy'n galluogi cleientiaid nid yn unig i gael mynediad i lety yn y sector rhentu preifat ond hefyd i gynnal y llety hwn yn llwyddiannus.
- Mae angen adolygu'r model Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol er mwyn sicrhau ei fod yn denu landlordiaid ac yn galluogi'r Cyngor i ryddhau ei ddyletswydd digartrefedd i'r sector rhentu preifat.
- Mae angen datblygu mwy o opsiynau a darpariaethau ar gyfer pobl sengl, yn benodol ar gyfer pobl o dan 35 oed, gan gynnwys tai lojin, rhannu tai a llety un ystafell /tai amlfeddiannaeth o safon uchel.
- Mae amrywiaeth o sefydliadau, gan gynnwys sefydliadau gwirfoddol, sy'n darparu gwasanaethau ar gyfer pobl sy'n ddigartref ac mewn angen. Mae angen gweithio gyda'r sefydliadau hyn er mwyn sicrhau cynnig cyson ar gyfer pobl ddigartref sy'n cefnogi ac yn cynnal annibyniaeth ac yn rheoli disgwyliadau'r cwsmer yn well.
- Wrth ddarparu siwrnai symlach ar gyfer y cwsmer efallai y byddai gwerth mewn adleoli'r Tim Llwybrau gyda Thîm Atebion Tai Conwy.

10. Anghenion Grwpiau Dynodedig

- 10.1 Mae'r bennod hon yn ystyried anghenion grwpiau dynodedig o gleientiaid, ochr yn ochr â themâu penodol.

Anghenion Iechyd

- 10.2 Cwblhawyd asesiad o anghenion iechyd pobl ddigartref ar draws Gogledd Cymru er mwyn datblygu llinell sylfaen ar gyfer anghenion gofal iechyd lleol ac i asesu mynediad at ddarpariaeth iechyd ar gyfer poblogaeth ddigartref Gogledd Cymru.
- 10.3 Roedd yr asesiad yn seiliedig ar gyfuniad o gyfweiliadau gyda defnyddwyr gwasanaeth a holiaduron ar draws ardaloedd y chwe Awdurdod Lleol.
- 10.4 Roedd yr asesiad yn canolbwyntio ar amrywiaeth o broblemau iechyd a chanfuwyd y canlynol:
- Roedd 95% (48 ymatebydd) wedi cofrestru â Meddyg Teulu (94% yn barhaol, 2% dros dro) o gymharu â dim ond 26% (11) wedi'u cofrestru â deintydd.
 - Roedd 19 ymatebydd wedi bod mewn adran Damweiniau ac Achosion brys dros y 6 mis diwethaf, 18 wedi bod mewn ambiwlans ac 15 wedi bod yn yr ysbyty. Digwyddiadau'n ymwneud â defnyddio alcohol oedd y rheswm pennaf dros hyn yn gyffredinol.
 - Roedd dau ymatebydd a ddefnyddiodd y gwasanaethau hyn (2 ambiwlans a Damweiniau ac Achosion Brys; 1 derbyniad i'r ysbyty) wedi gwneud hynny oherwydd ymgais i gyflawni hunanladdiad.
 - O'r 16 ymatebydd a aeth i'r ysbyty, dywedodd 3 eu bod wedi cael eu rhyddhau heb i staff yr ysbyty wneud yn siŵr fod ganddyn nhw rywle i fynd ar ôl cael eu rhyddhau.
 - Roedd 73.5% (35) wedi cael gwybodaeth gan eu prosiect tai/digartrefedd am wasanaethau iechyd lleol, ac roedd y rhan fwyaf o'r rhain (33) wedi gweld hyn yn ddefnyddiol.

Iechyd Corfforol

- Roedd cyfran sylweddol o'r ymatebwyr (89.4% o 42) yn ysmegu sigarêts; a dywedodd 45.2% (22) nad oeddent yn eisiau stopio. Dywedodd 42.0% (18) nad oeddent wedi cael cynnig cyngor i'w helpu nhw i stopio (roedd hyn yn cynnwys y rhai hynny nad oeddent eisiau stopio).
- Dywedodd 46.8% (22) nad oeddent nhw, ar gyfartaledd, yn bwyta dau bryd y dydd.
- Dywedodd 57.44% (27) eu bod yn gwneud ymarfer corff o leiaf ddwywaith yr wythnos (mae'n werth nodi fod awgrym yn aml mai cerdded oedd hyn). Dywedodd 12 o'r rhai hynny nad oeddent yn gwneud ymarfer corff yn rheolaidd y byddent yn hoffi gwneud hynny.

- Dywedodd 25.5% (12) fod y gefnogaeth/triniaeth a gawsant ar gyfer eu hiechyd corfforol yn diwallu eu hanghenion; dywedodd yr un nifer y byddent yn hoffi cael mwy o help a dywedodd yr un faint eto nad oeddent yn cael unrhyw gefnogaeth, ond y byddai cefnogaeth yn eu helpu nhw.

Iechyd Meddwl

- Dywedodd 91.5% (43 ymatebydd) fod ganddynt o leiaf un anhwylder iechyd meddwl Teimlo dan straen (87.2% - 41), pryder (85.1% - 40,) iselder, ac anhawster cysgu (76.6% - 36 ar gyfer y ddau) oedd y problemau mwyaf, a chlywed lleisiau (23.4% - 11) a hunan niweidio (19.1% - 9) oedd y problemau a adroddwyd leiaf.
- Dywedodd 55.3% (26) fod ganddynt angen iechyd meddwl neu gyflwr sydd wedi'i ddiagnosis gan feddyg neu weithiwr iechyd proffesiynol arall (roedd un ymatebydd yn ansicr). Yn ddiddorol, o ystyried y lefelau uchel o bryder a nodwyd, dim ond tri o bobl ddywedodd eu bod wedi cael diagnosis o bryder (er y dylid nodi fod hyn yn dod o dan 'arall').
- Roedd gwahaniaeth nodedig rhwng iechyd meddwl ac iechyd corfforol o ran y teimlad fod anghenion yn cael eu diwallu, gyda dim ond 6 yn teimlo fod y gofal/cefnogaeth y maent yn eu cael ar gyfer eu hanghenion iechyd meddwl yn ddigonol. Roedd 30.2% (13) hefyd yn teimlo y byddent yn manteisio o gael cymorth ond nad oeddent ar y pryd yn derbyn unrhyw help.

Cyffuriau ac Alcohol

- Dywedodd 54.5% eu bod yn cymryd cyffuriau neu'n gwella o broblem gyffuriau.
- Dywedodd 15 eu bod yn defnyddio mwy nag un cyffur; o'r 3 a ddywedodd eu bod yn defnyddio Sylweddau Seicotif Newydd, dyma'r unig gyffur yr oeddent yn ei ddefnyddio.
- Roedd 6 ymatebydd yn defnyddio methadon, er na ddywedodd unrhyw un eu bod yn defnyddio methadon heb ei ragnodi. Roedd chwech yn chwistrellu, ond dim ond un oedd o dro i dro yn rhannu cyfarpar chwistrellu. Roedd pawb oedd yn chwistrellu yn gwybod am y cynllun cyfnewid nodwyddau. Dywedodd yr ymatebydd a oedd weithiau'n rhannu cyfarpar nad oedd arnynt angen unrhyw gyngor am chwistrellu mwy diogel.
- Yn yr atebion i'r cwestiynau am amllder defnyddio alcohol, roedd y canrannau uchaf yn y categorïau 'byth' a 'bob dydd'.
- Roedd bron hanner – 13 o'r 27 a oedd yn defnyddio alcohol - yn yfed bob dydd. Roedd y rhai hynny oedd yn defnyddio alcohol yn fwy tebygol o ddefnyddio cyffuriau hefyd, a dywedodd 22.7% (10) nad oeddent byth yn defnyddio cyffuriau nac alcohol.

- Dangosodd y dadansoddiad o unedau o alcohol a ddefnyddiwyd fod 53.8% (14 o'r 26 a ymatebodd) yn yfed 10 uned neu fwy o alcohol ar ddiwrnod arferol o yfed.
- At ei gilydd, dywedodd 40.9% o ymatebwyr fod ganddynt broblem alcohol, fodd bynnag ni ellir pennu'r diffiniad o 'broblem' yn yr arolwg hwn. O'r ymatebwyr hynny (18) a ddywedodd fod ganddynt broblem alcohol, roedd 8 yn teimlo eu bod yn cael cefnogaeth ddigonol; roedd 6 yn cael cefnogaeth ond yn teimlo y byddent yn hoffi cael mwy o help, a doedd 4 ddim yn cael unrhyw gefnogaeth ond yn teimlo y byddai cael cymorth yn eu helpu nhw.

Brechu a Sgrinio

- O'r 4 a brofodd yn bositif am Hepatitis C, dim ond un oedd wedi manteisio ar y driniaeth a gynigiwyd iddynt. Mewn un achos fodd bynnag, dywedodd yr ymatebydd nad oedd ganddynt unman i fynd wrth gymryd y feddyginiaeth gan eu bod yn ddigartref ar y stryd.
- Roedd pawb a brofwyd am TB wedi cael prawf croen (roedd 3 ymatebydd yn ansicr).

Iechyd Rhyw

- Nid oedd 72.7% (32 ymatebydd) wedi cael gwiriad iechyd rhyw yn ystod y 12 mis diwethaf, gyda 2 arall ddim yn siŵr.

Argymhellion

- Mae angen i wasanaethau iechyd ymateb o ran adnabod a rheoli afiechydon heintus, iechyd meddwl ac afiechydon cysylltiedig â heneiddio. Yn seiliedig ar y dystiolaeth sydd ar gael, argymhellir y dylid cynnal adolygiad o feini prawf cymhwysedd ar gyfer, a mynediad at raglenni sgrinio ac imiwneiddio, gan gynnwys gofal llygaid.
- Mae gwell dulliau casglu data yn angenrheidiol, yn enwedig o fewn lleoliadau gofal eilaidd er mwyn gwella gwybodaeth leol a galluogi gwasanaethau i fod yn fwy ymatebol i anghenion iechyd pobl ddigartref.
- Gan fod gwybodaeth a data ynglŷn â'r boblogaeth ddigartref yng Ngogledd Cymru yn brin yn gyffredinol, byddai o fantais pe bai cronfa ddata briodol yn cael ei datblygu i'w defnyddio gan amrywiaeth eang o asiantaethau er mwyn casglu data am y boblogaeth hon a'u hanghenion iechyd a gofal cymdeithasol yn effeithiol.
- Mae angen i sefydliadau iechyd a gofal cymdeithasol gynnal/gwella darpariaeth gwasanaethau ataliol ac ymyrraeth gynnar. Dylid hefyd, ble bynnag bosibl, targedu'r boblogaeth hon er mwyn galluogi cynnal y sgrinio a'r imiwneiddio iechyd cyhoeddus priodol a pherthnasol mewn amgylcheddau digartrefedd, megis hostelau a chanolfannau dydd. Mae angen cefnogaeth hefyd i alluogi

cleientiaid i ymdopi â gweithgareddau byw o ddydd i ddydd e.e. mynd i apwyntiadau.

- Dylai'r holl staff sy'n gweithio yn y sector hwn gael yr hyfforddiant priodol i ddarparu modelau rhagweithiol effeithiol o arfer da yn y meysydd canlynol:
- Ymyriadau byr ac atgyfeirio ymlaen ar gyfer materion perthnasol i iechyd a gofal cymdeithasol, gan gynnwys cyngor am ffordd o fyw.
- Afiechydon heintus a chyflyrau sy'n digwydd yn aml ymysg y boblogaeth hon neu lle mae risg uchel o heintiad megis tiwberciwlosis a hepatitis.
- Diagnosis deuol; gwell ymwybyddiaeth o gyflyrau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau a sgrinio aml-elfen ac asesiadau ac ymyriadau a allent helpu i roi sylw i hyn.
- Mae angen sicrhau y defnyddir polisïau a gweithdrefnau derbyn i/rhyddhau o'r ysbyty priodol ac effeithiol ar gyfer pobl ddigartref yn seiliedig ar yr un a ddatblygwyd gan y Grŵp Ymgynghorol Pobl Ddigartref sydd wedi cynhyrchu Protocol Rhyddhau Pobl Ddigartref o'r Ysbyty 3 haen (Bradley 2014) i ddarparu arweiniad ar gyfer pob ward cleifion mewnol yng Nghymru.
- Dylid ystyried teclyn sgrinio a gwirio iechyd 'MOT' a fyddai'n adnabod cyflyrau gwaelodol cronig (ac o bosibl heb eu trin) ac yn adolygu cymhwysedd ar gyfer mynediad at raglenni sgrinio ac imiwneiddio. Gellid addasu'r teclynnau sgrinio ac asesu a ddefnyddir ar hyn o bryd ar gyfer sgrinio carcharorion wrth eu derbyn ar gyfer y grŵp hwn. Byddai'n fanteisiol pe bai'r teclyn hwn yn cael ei ddylunio ar gyfer eu defnyddio gan amrywiaeth eang o bobl broffesiynol sydd mewn cysylltiad â phobl ddigartref.
- Mae anawsterau o ran cael at wasanaethau oherwydd agwedd rhai darparwyr yn cefnogi'r casgliadau blaenorol a'r dystiolaeth berthnasol a gafwyd yn y llenyddiaeth a adolygwyd. Gan nad yw'r gwasanaethau iechyd presennol o reidrwydd yn cael eu defnyddio fel mater o drefn gan rai unigolion digartref, yn rhannol oherwydd natur a threfn y gwasanaethau a hefyd oherwydd y camwahaniaethu y maent yn ei wynebu (Llywodraeth Cymru, 2003), bydd angen rhoi sylw i hyn.

Iechyd Meddwl

10.5 Mae unigolion â phroblemau iechyd meddwl yn arbennig o ddiamddiffyn ac yn agored i ddigartrefedd a gall dod o hyd i ddatrysiadau tai diogel a fforddiadwy fod yn hollbwysig o ran eu cefnogi i wella. Gall opsiynau llety o safon leihau'r galw hollgynhwysfawr am wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.

10.6 Mae'r tabl isod yn dangos nifer yr achosion digartrefedd a dderbyniwyd dros y ddwy flynedd ddiwethaf oedd yn ddiamddiffyn o ganlyniad i'w hiechyd meddwl.

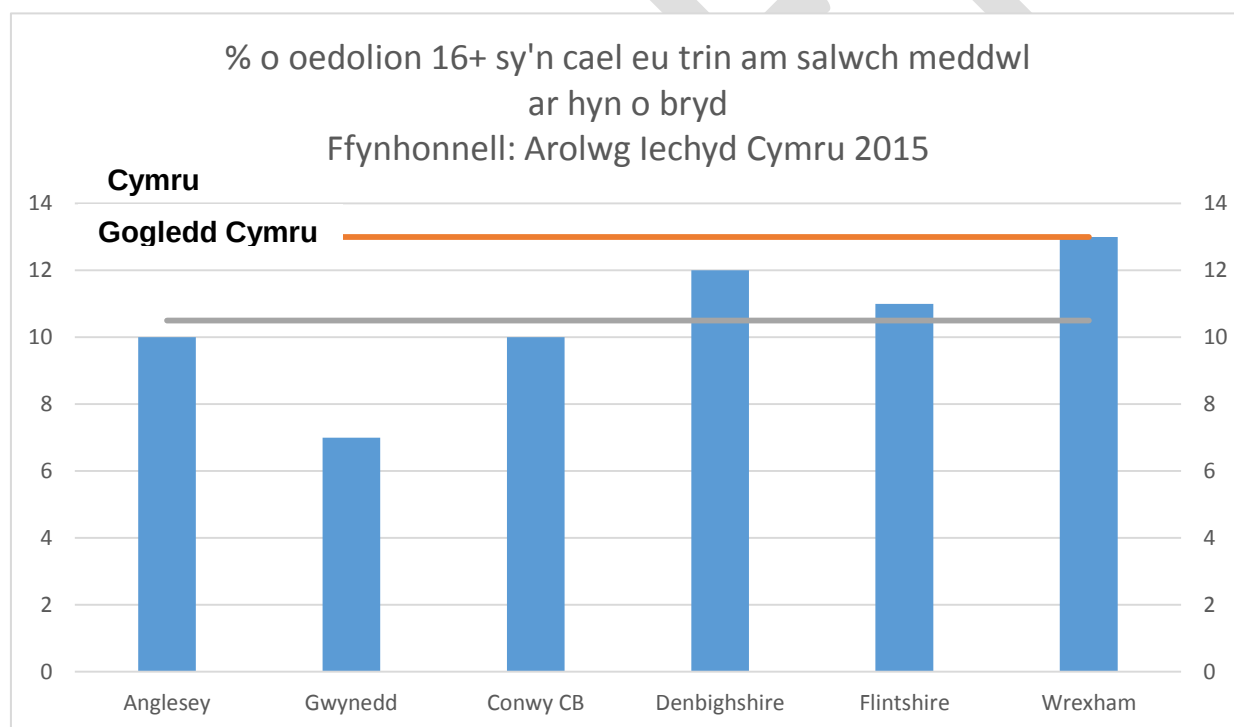
Bwrdd 10.1 Ymgeiswyr digartref gydag anawsterau iechyd meddwl		
Blwyddyn Ariannol	Nifer a dderbyniwyd a oedd yn ddiamddiffyn oherwydd eu Hiechyd Meddwl.	Canran yr holl achosion a dderbyniwyd
2015/16	1	5.9%

2016/17	6	8.6%
----------------	----------	-------------

Ffynhonnell: GWYBODAETH LLYWODRAETH CYMRU

- 10.7 Mae nifer yr unigolion sy'n ddiameddiffyn oherwydd iechyd meddwl fel canran o'r holl dderbyniadau wedi amrywio rhwng 6 - 9% dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Fodd bynnag, mewn telerau go iawn mae'r niferoedd yn eithaf bach, ond dim ond cleientiaid yr oedd dyletswydd A75 yn ddyledus iddynt y mae hyn yn ei gynrychioli. Mae gwir nifer y cleientiaid sy'n dod at y gwasanaeth Datrysiadau Tai yn llawer uwch na hyn.
- 10.8 Nododd yr Archwiliad o Anghenion Iechyd Pobl Ddigartref lefel uchel o broblemau iechyd meddwl ymysg y digartref (91%) ac nid oedd y rhan fwyaf o'r rhain yn teimlo fod eu hanghenion iechyd meddwl yn cael eu diwallu gan y gwasanaethau.
- 10.9 Mae'r siart isod yn rhoi manylion canran yr oedolion (16+) sydd ar hyn o bryd yn cael triniaeth am salwch meddwl ar draws Gogledd Cymru yn ôl Arolwg Iechyd Llywodraeth Cymru 2015.

Siart 10.1 Canran oedolion sy'n cael eu trin am broblemau iechyd meddwl

Ffynhonnell LHMA 2017

- 10.10 Mae'r tabl isod yn nodi nifer y bobl 16+ sy'n byw gyda chyflwr iechyd meddwl yng Nghonwy a sut y rhagwelir y bydd hyn yn cynyddu dros yr ugain mlynedd nesaf

Tabl 10.2 Nifer yr oedolion sy'n byw gyda chyflwr iechyd meddwl

Nifer y bobl 16+ gyda salwch meddwl Ffynhonnell: Daffodil Cymru	2015	2020	2025	2030	2035
Pobl 16 oed a throsodd y rhagfynegir iddynt ddioddef anhwylder iechyd meddwl cyffredin.	15,723	15,721	15,794	15,881	15,909
Pobl 16 oed a throsodd y rhagfynegir iddynt ddioddef o anhwylder personoliaeth ffiniol.	441	441	443	445	445
Pobl 16 oed a throsodd y rhagfynegir iddynt ddioddef anhwylder personoliaeth gwrthgymdeithasol.	330	333	336	340	342
Pobl 16 oed a throsodd y rhagfynegir iddynt ddioddef anhwylder seicotig.	391	391	393	395	395
Pobl 16 oed a throsodd y rhagfynegir iddynt ddioddef o ddau anhwylder seicotig neu fwy.	6,984	6,993	7,035	7,081	7,100

Ffynhonnell LHMA 2017

- 10.11 Mae'r data hwn yn dangos y bydd cynnydd bychan yn nifer yr oedolion sy'n byw yng Nghonwy a chanddynt un broblem iechyd meddwl neu fwy. Gellir trin y rhan fwyaf o'r achosion hyn yng nghartref yr unigolyn, fodd bynnag bydd nifer fechan o achosion angen gwasanaethau cefnogi mewn llety pwrpasol. Mae strategaeth gomisiynu'r gwasanaethau cymdeithasol yn amlygu'r ffaith fod nifer yr atgyfeiriadau i'w tîm iechyd meddwl wedi dyblu dros y deuddeg mis diwethaf a nodwyd yr angen am gefnogaeth wedi'i leol mewn llety arbenigol yn sir Conwy, yn arbennig ar gyfer y rhain hynny sy'n gadael yr ysbyty.
- 10.12 Mae'r Gwasanaeth Pobl Ddiamddiffyn yn wasanaeth newydd ac arloesol, sy'n gweithio gyda'r oedolion hynny sydd ag amrediad eang o anghenion ond nad ydynt yn diwallu'r amrywiol drothwyon ar gyfer gwahanol wasanaethau Gofal Cymdeithasol ac Iechyd. Mae modd i bobl ifanc gael mynediad i'r gwasanaeth hwn, sydd eisoes yn chwarae rôl allweddol mewn gwaith ataliol sylfaenol, eilaidd a thrydyddol. Fel rhan o'r Gwasanaeth bydd Panel Llety yn cyfarfod i drafod yr opsiynau ar gyfer cleientiaid.

Iechyd Corfforol

- 10.13 Mae'n gyffredinol hysbys fod digartrefedd, yn enwedig cysgu allan, yn arwain at ganlyniadau arwyddocaol ac andwyol i iechyd unigolyn. Cydnabyddir yn eang fod cydberthynas gref rhwng digartrefedd a chyflyrau iechyd corfforol a meddyliol difrifol, ochr yn ochr â disgwyliad oes sylweddol is.
- 10.14 Er gwaethaf y morbidrwydd cynyddol hwn, mae pobl ddigartref yn methu'n gyson â chael mynediad at y gofal iechyd sydd ei angen arnynt. O ganlyniad i hyn nid yw problemau iechyd yn cael eu trin a bydd iechyd unigolion yn dirywio. Pan fydd pobl ddigartref yn cael mynediad at wasanaethau iechyd, maent yn debygol o wneud hynny mewn modd heb ei gynllunio (e.e. drwy'r adran ddamweiniau ac achosion brys) a byddant mewn

cyflwr o waeledd cronig. Bydd hyn yn arwain at arosiadau hirach yn yr ysbyty a sawl ail-dderbyniad ac mae i hyn oblygiadau cost clir i GIG.

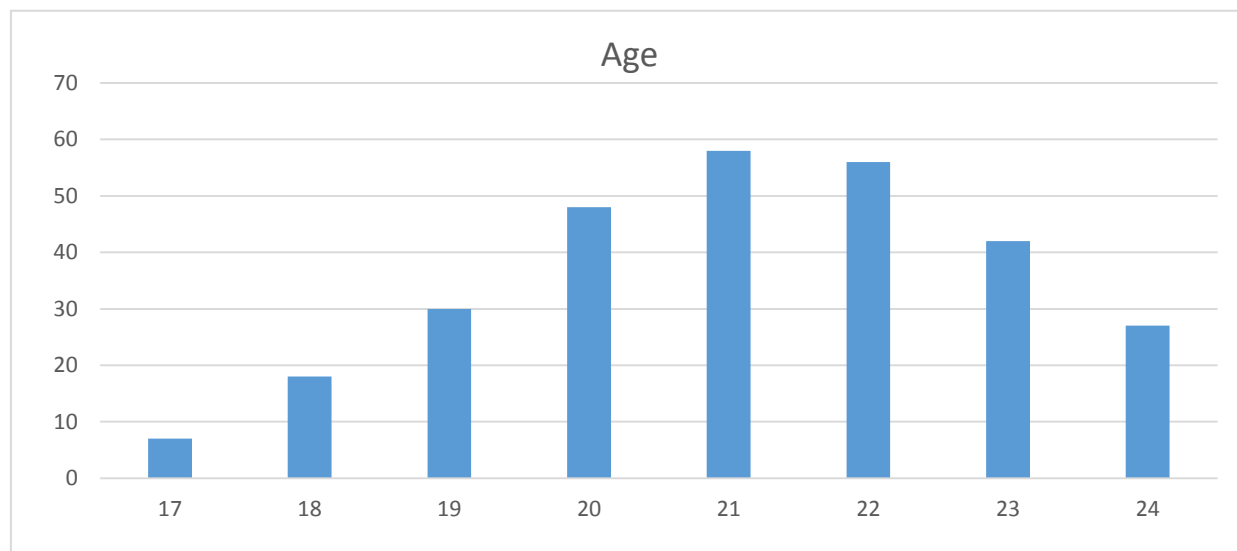
- 10.15 Dangosodd yr archwiliad o anghenion iechyd nad oedd 25% o ymatebwyr a chanddynt broblemau iechyd corfforol yn cael triniaeth ar gyfer y problemau hynny.
- 10.16 Mae angen sicrhau fod anghenion meddygol pobl ddigartref sengl yng Nghonwy yn cael eu diwallu. Dylent gael yr un dewis o ran mynediad i wasanaethau gofal iechyd ag sydd ar gael i'r boblogaeth yn gyffredinol, ond cydnabyddir nad yw pobl ddigartref yn ei chael yn hawdd cael mynediad i ddarpariaeth gwasanaeth prif-ffrwd.

Digartrefedd Gwledig

- 10.17 Nid yw natur a lefel digartrefedd mewn ardaloedd gwledig yng Nghonwy yn gwbl hysbys. Mae digartrefedd gwledig yn aml wedi'i guddio oherwydd y stigma a all fod yn gysylltiedig â digartrefedd a'i achosion sylfaenol.
- 10.18 Mae pobl yn debygol o fyw mewn mannau sydd ymhellach oddi wrth y gwasanaethau a chael mwy o anawsterau o ran cael mynediad iddynt., Mae'r opsiynau tai sydd ar gael i bobl mewn ardaloedd gwledig yn debygol o fod yn llai, gyda mynediad cyfyngedig i lety cymdeithasol ac wedi'i rentu'n breifat yn y gymuned. Mae cymarebau fforddiadwyedd perthnasol i brynu tai yn arbennig o broblemus gan fod gwahaniaeth mawr rhwng prisiau tai lefelau incwm.
- 10.19 Wrth symud ymlaen mae angen gwneud gwaith i ddeall yn well lefelau digartrefedd mewn ardaloedd gwledig ar draws Conwy well. Y mae hefyd angen codi ymwybyddiaeth mewn ardaloedd gwledig o risgiau digartrefedd a sut y gellir helpu i atal hynny. Wrth ddatblygu'r gwasanaeth Datrysiadau Tai, mae'n hollbwysig y gall ddiwallu anghenion cymunedau gwledig a phellennig.
- 10.20 Mae angen i Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy weithio mewn partneriaeth, a ble mae hynny'n briodol groesi ffiniau er mwyn mesur maint a natur digartrefedd a rhannu profiadau ac adnoddau i ddarparu gwasanaethau ac opsiynau tai sy'n hygyrch i bobl mewn ardaloedd gwledig.
- 10.21 Mae'r pwysau mewn cymunedau gwledig yn ymwneud yn bennaf a'r gallu i brynu tai i neu rentu eiddo preifat fforddiadwy. Nid oes galw mawr am dai cymdeithasol ac mae'n aml yn anodd gosod eiddo mewn ardaloedd gwledig, yn enwedig Byngalos Gwarchod. Yn aml iawn rhaid hysbysebu'r rhain ar Rightmove, ac yn aml iawn mae tensiwn yn cael ei achosi pan fydd pobl heb unrhyw gysylltiad â'r ardal yn symud i mewn i'r tai hyn.

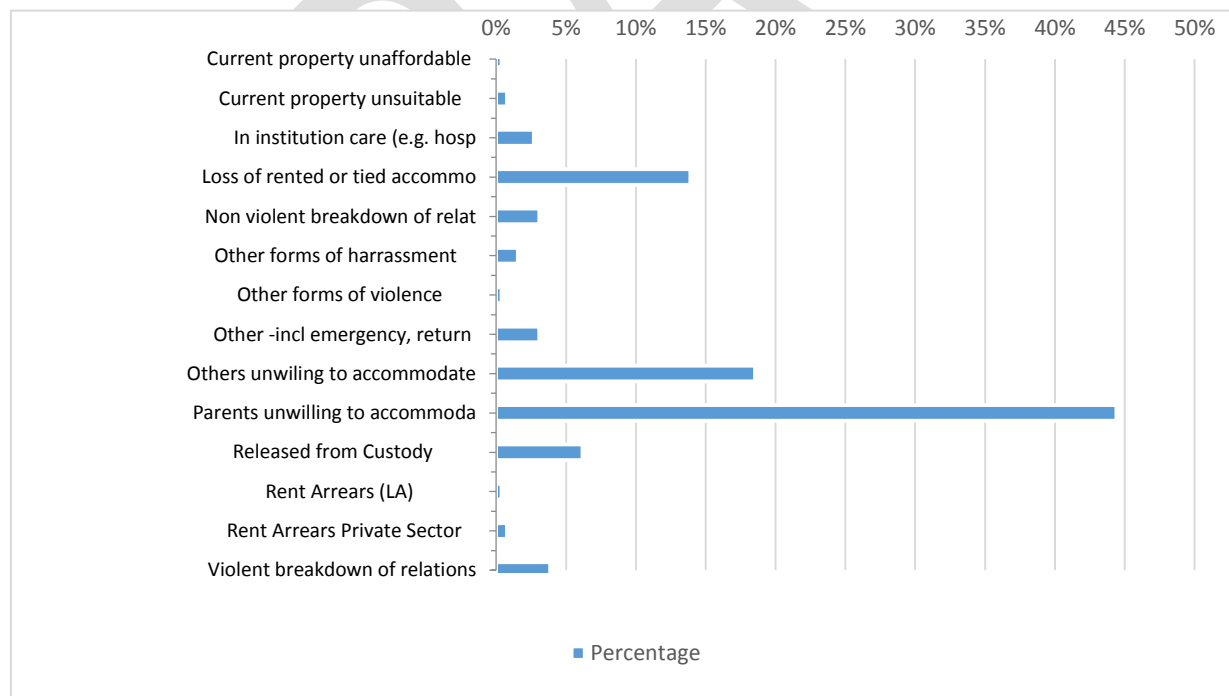
Pobl Ifanc

- 10.22 Mae pobl ifanc wedi'u gorgynrychioli yn yr ystadegau digartrefedd o gymharu â data am y boblogaeth.
- 10.23 Rhwng Ebrill 2014 a Medi 2016, cyflwynodd 286 o bobl ifanc (rhwng 16-24 oed) eu hunain fel bod yn ddigartref, gydag 8% yn 17 ac 18 oed a 40% yn 21 a 22 oed.

Siart 10.2 Nifer y bobl ifanc a gyflwynodd eu hunain fel bod yn ddigartref

Ffynhonnell: Dadansoddiad o Anghenion Llety Cadarnhaol a Llwybr Braenaru pobl ifanc.

10.24 Mae'r graff isod yn dangos mai'r prif resymau dros ddigartrefedd oedd amharodrwydd rhieni neu aelodau eraill o'r teulu i barhau i roi llety i'r unigolyn ifanc (63%) neu golled llety rhent (14%)

Siart 10.3 Rhesymau dros ddigartrefedd pobl ifanc

Ffynhonnell: Dadansoddiad o Anghenion Llety Cadarnhaol a Llwybr Braenaru pobl ifanc.

10.25 Mae data Mapio Anghenion Cefnogi Pobl ar gyfer 2015/16 yn dangos fod 28% o'r bobl a gyflwynodd eu hunain ar gyfer gwasanaethau Cefnogi Pobl rhwng 16-24 oed. Cyfran y

- cyllid a glustnodwyd ar gyfer gwasanaethau penodol ar gyfer y grŵp hwn yw 3.57%, er y bydd rhywfaint o'r grŵp oedran hwn yn cael gwasanaeth gan wasanaethau Cefnogi Pobl eraill.
- 10.26 Gwnaed darn o waith yn 2015 i ddynodi faint o bobl ifanc 13-15 sydd mewn perygl o fod yn ddigartref yn ddiweddarach, y seiliedig ar y ffactorau risg presennol yn eu bywydau; amlygodd y gwaith 158 o unigolion. Mae hyn yn rhoi sail i Gonwy gynllunio'n fwy rhagweithiol a chanolbwyntio ar ymagwedd ataliol dargedig.
- 10.27 Mae amrywiaeth o wasanaethau arbenigol ar gyfer pobl ifanc yn y Sir, gan gynnwys:
- 10.28 Y gweithiwr Allgymorth Digartrefedd Pobl Ifanc A180 a gyflogir gan Grŵp Cynefin, sy'n darparu amrywiaeth o raglenni addysg a chefnogaeth mewn ysgolion a darpariaeth ieuenctid arall, gan gynnwys y gêm addysgol 'Byw'n Annibynnol' a ddatblygwyd ar gyfer ei defnyddio yng Nghonwy a Sir Ddinbych. Cafwyd adborth cadarnhaol dros ben am hyn gan bobl ifanc am mae parch mawr tuag at y gwaith hwn ymysg pobl broffesiynol eraill.
- 10.29 Mae cynllun Isallt Clwyd Alyn yn Llandudno yn darparu llety â chymorth a rhai opsiynau 'symud ymlaen' ar draws y Sir ar gyfer pobl ifanc. Mae'r model hwn yn un a all o bosibl rwystro pobl ifanc rhag methu symud o lety â chymorth drud, methu gweithio oherwydd y tapr budd-dal tai a gall leihau'r risg o 'siltio' yn y llety.
- 10.30 Mae Lloches Dros Nos wedi bod yn gweithredu yng Nghonwy dros y 12 mis diwethaf ac mae'n darparu gwely am y noson i bobl ifanc sydd angen hynny. Mae'n rhwyd ddiogelwch ar gyfer pobl ifanc sy'n cael eu gorfodi i adael eu cartrefi drwy eu lleoli dros nos mewn cartref cynnes a chlyd a ddarperir gan wirfoddolwr wedi'u fetio a'u cymeradwyo.
- 10.31 Mae Y Bont yn darparu gwasanaeth cyfryngu sy'n rhoi cyfle i blant, pobl ifanc a'u teuluoedd ddod at ei gilydd i roi sylw i unrhyw broblemau sy'n peryglu lle'r unigolyn ifanc yn eu cartref neu'n peryglu eu tenantiaeth. Bydd y prosiect yn cynnig gwrandao ar y ddwy ochr, yn helpu gyda chyfathrebu ac yn llunio cytundeb er mwyn ceisio gwella pethau. Gall y prosiect hefyd helpu pobl ifanc sydd wedi gadael eu cartrefi i ailgysylltu a'u teulu.
- 10.32 Yng Nghonwy mae'r opsiynau tai sydd ar gael i bobl ifanc ar incwm isel yn arbennig o gyfyngedig oherwydd y lefelau cymharol isel o dai cymdeithasol, yn enwedig tai cymdeithasol un llawr, a'r ffaith nad yw mynediad i'r sector rhentu preifat yn ddigon datblygedig ar gyfer y grŵp hwn. Mae argaeledd opsiynau tai'n lleihau ymhellach o ganlyniad i'r nifer cyfyngedig o lety sydd ar gael lle mae'r lwfans rhannu ystafell ar gyfer pobl dan 35 yn berthnasol.
- 10.33 Yn genedlaethol, mae cyfran gynyddol o bobl ifanc yn gadael gofal neu'n ddigartref ar ôl gadael cartref eu rhieni a chanddynt anghenion cymhleth - er enghraifft, cyfuniad o broblemau lechyd Meddwl, problemau ymddygiadol, camddefnyddio sylweddau ac ymddygiad troseddol. Nid yw eu hanghenion yn ffitio i mewn i unrhyw un maes gwasanaeth penodol a gall ymatebion asiantaethau sector cyhoeddus fod yn dameidiog, yn adweithiol, yn aneffeithiol yn aml iawn ac yn ddud dros ben
- 10.34 Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu darn o waith sy'n anelu at wella opsiynau tai â chymorth ar gyfer pobl ifanc rhwng 16 - 25 a allent fod mewn perygl o ddigartrefedd. Fel rhan o'r gwaith hwn, dewiswyd chwe awdurdod lleol, yn cynnwys Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy i roi mewnbwn ychwanegol ar opsiynau tai pobl ifanc ac atal digartrefedd.

Adolygodd Anna Whalen y gwasanaeth a gynigir ar gyfer pobl ifanc yng Nghonwy a gwnaeth nifer o argymhellion ar gyfer gwelliannau i'r gwasanaeth.

10.35 Yn seiliedig ar ddau 'giplun' cenedlaethol ym mis Tachwedd 2015 a mis Ionawr 2016, roedd Conwy yn un o'r defnyddwyr mwyaf o lety Gwely a Brecwast ar gyfer pobl ifanc yng Nghymru.

10.36 Mae argymhellion adroddiad Anna Whalen yn nodi'r angen yn ymdriniaeth gorfforaethol lefel uchel er mwyn atal digartrefedd ymysg pobl ifanc gan ganolbwyntio ar ysgogi newid mewn 3 maes. Y meysydd hyn yw:

- Lleihau ac yna dileu'r defnydd o lety Gwely a Brecwast Bydd hyn yn gofyn am ail-ddylunio'r llety â chymorth presennol a/neu gomisiynu o'r newydd.
- Ffocws ar gyd-gomisiynu er mwyn cefnogi pobl ifanc fregus wrth iddynt drawsnewid i fod yn oedolion, gan gynnwys pobl ifanc sy'n gadael gofal a'r rhai hynny sydd mewn perygl o fod yn ddigartref, rhai ohonynt nid yn unig yn ifanc a heb unrhyw gefnogaeth gan deulu, ond hefyd â chyfuniad o:
 - broblemau iechyd meddwl
 - anawsterau ymddygiadol
 - anabledd dysgu
 - camddefnyddio sylweddau
 - ymddygiad troseddol
 - risg uchel o ddiweithdra hirdymor
- Sicrhau cyflenwad o lety wedi'i rannu ar gyfer pobl ifanc, yn arbennig mewn tai cymdeithasol ond hefyd mewn llety rhentu preifat.

10.37 Mewn ymateb i'r argymhellion hyn mae Datrysiadau Tai a Chefnogi Pobl, mewn partneriaeth â Gwasanaethau Plant a darparwyr wedi datblygu Llwybr Llety Cadarnhaol a Chefnogaeth ar gyfer Pobl Ifanc.

10.38 Nod y llwybr yw gweithio'n fwy effeithiol ar draws y Cyngor a, gyda phartneriaid, darparu ymagwedd integredig sy'n canolbwyntio ar:

- Gwneud yn siŵr fod pobl ifanc, eu teuluoedd a'r rhai hynny sy'n gweithio gyda nhw yn cael gwybodaeth ac arweiniad i'w helpu i ddeall opsiynau tai a chynllunio pryd a sut y bydd pobl ifanc y gadael y cartref teuluol neu'n gadael gofal.
- Mynd ati'n rhagweithiol i atal argyfyngau tai a chefnogi pobl ifanc i fyw gyda'u teuluoedd os yw'n ddiogel iddynt wneud hynny, gan gynnwys mynd yn ôl adref ar ôl bod mewn gofal.
- Sicrhau fod prosesau, gan gynnwys asesu a dyrannu tai, yn glir i bobl ifanc a'u helpu nhw i gael at y gwasanaeth mwyaf priodol i ddiwallu eu hanghenion.
- Bod ag amrywiaeth addas o lety gwerth am arian ac opsiynau cefnogi er mwyn diwallu amrywiol anghenion pobl ifanc Conwy.

- Helpu pobl ifanc i gael mynediad i, a chynnal llety sefydlog, y byddant fel arfer yn gorfod ei rannu.
- 10.39 O dan y fframwaith bydd comisiynwyr cyhoeddus a darparwyr gwasanaethau yn cydweithio i gynllunio a darparu gwasanaethau ar gyfer pobl ifanc a fydd yn cael eu cynnal gan dai diogel, safonol a fforddiadwy, yn hyrwyddo deilliannau cadarnhaol, hyfforddiant, addysg ac iechyd.
- 10.40 Bydd y llwybr yn canolbwyntio ar ddeilliannau llwyddiannus ar gyfer pobl ifanc – llawer ohonynt ag anghenion niferus a chymhleth mewn sawl maes o'u bywyd.
- 10.41 Deilliannau'r prosiect fydd:
- Lleihau'r effaith ar wasanaethau statudol, a fydd yn cael ei fesur yn arbennig drwy lai o ddefnydd o lety dros-dro anaddas ar gyfer pobl ifanc.
 - Gwell ymateb cydlynol gan wasanaethau statudol ac anstatudol.
 - Bydd pobl ifanc a gefnogir yn gallu cael mynediad at, ac ymgysylltu'n well â'r gwasanaethau sydd eu hangen arnynt.
 - Bydd pobl ifanc a gefnogir yn gallu cael mynediad i lety addas
 - Bydd pobl ifanc a gefnogir yn datblygu ac yn cynyddu eu hyder a'u sgiliau byw'n annibynnol.
 - Bydd pobl ifanc yn cael eu cefnogi i wireddu'r elfennau hynny o fframwaith deilliannau gorfodol Cefnogi Pobl Llywodraeth Cymru sy'n berthnasol i'w hanghenion, eu hamgylchiadau a'u dewisiadau.

Rhieni yn eu Harddegau

- 10.42 Mae tystiolaeth wedi dangos fod beichiogrwydd yn yr arddegau yn gysylltiedig â deilliannau iechyd gwael i'r fam a'r plentyn. Mae mwy o risg na fydd mamau yn eu harddegau yn cwblhau eu haddysg, y byddant yn dioddef o iselder ôl-eni a phroblemau iechyd meddwl eraill, ac yn byw mewn tldi. Mae'r perygl o ddigartrefedd hefyd yn cynyddu, gyda rhieni yn eu harddegau yn aml yn gorfod gadael eu cartref oherwydd bod eu perthynas â'u teulu'n chwalu, neu oherwydd materion ymarferol yn ymwneud â gorlenwi.
- 10.43 Mae bod yn fam ifanc iawn hefyd yn cyfrannu at y perygl o gael babi o bwysau isel, ac mae'r cyfraddau'n uwch ymysg mamau yn eu harddegau. Mae plant mamau yn eu harddegau mewn perygl o ddioddef iechyd gwael, o fyw mewn cartrefi gwael, yn isel eu cyrhaeddiad addysgol ac yn llai economaidd weithgar pan oedolion.
- 10.44 Cyfradd beichiogi o dan 18 yng Nghonwy yn 2015 oedd 24.7 fesul 1,000 o ferched 15-17 oed, sydd yn debyg i gyfartaledd Cymru - 24.3. Y gyfradd feichiogi ymysg merched o dan 16 oed yng Nghonwy oedd 5.1 fesul 1,000 o ferched 13-15 oed o gymharu â chyfartaledd Cymru o 4.2.

Rhai sy'n Gadael Gofal

- 10.45 Mae'r tabl isod yn dangos nifer y bobl a dderbyniwyd fel bod yn ddigartref dros y ddwy flynedd ariannol ddiwethaf sydd yn ddiamddiffyn o ganlyniad i fod wedi gadael gofal neu oherwydd eu bod mewn perygl o gael eu cam-fanteisio arnynt yn rhywiol.

Tabl 10.3 Pobl a adawodd ofal a dderbyniwyd fel digartref		
Blwyddyn Ariannol	Nifer o dderbyniadau a oedd yn ddiamddiffyn oherwydd eu bod wedi gadael gofal	Canran yr holl achosion a dderbyniwyd
2015/16	1	5.9%
2016/17	3	4.3%

Ffynhonnell: GWYBODAETH LLYWODRAETH CYMRU

- 10.46 Mae nifer yr unigolion sy'n ddiamddiffyn oherwydd eu bod wedi gadael gofal yn fychan, ond mae hyn yn cynrychioli dim ond cleientiaid yr oedd dyletswydd a75 yn ddyledus iddynt. Mae gwir nifer y cleientiaid sy'n dod at y gwasanaeth Atebion Tai ac sydd wedi gadael gofal yn llawer uwch na hyn.
- 10.47 Ddechrau Mai 2017 roedd 33 o blant categori 33 (plant 16/17 'cymwys' sy'n dal i dderbyn gofal) yng ngofal Conwy. Ar 4.5.17 casglwyd gwybodaeth gan ymarferwyr gwaith cymdeithasol am y cynlluniau i symud y bobl ifanc yma ymlaen. Pwrpas casglu'r data hwn oedd darogan anghenion cyflenwi'r dyfodol a sicrhau fod digon o lety a chefnogaeth addas ar gael er mwyn galluogi'r pontio i annibyniaeth.
- 10.48 Priodolodd y gweithwyr lefel o angen i bob un o'r 33 unigolyn ifanc Categori 1. Ystyriwyd fod gan 6 anghenion lefel uchel, 8 anghenion canolig ac 19 anghenion isel.
- 10.49 Mae'r Cyngor wedi datblygu tî wedi'i rannu ar gyfer pobl ifanc sy'n gadael gofal, a gallant symud ymlaen i'w fflatiau eu hunain pan maen nhw'n barod. Mae'r cynllun 'Kick Start' ar gyfer 4 oedolyn diamddiffyn ac mae'n gysylltiedig â'r Gwasanaeth Pobl Ddiamddiffyn.
- 10.50 Mae'r Gwasanaeth Datrysiadau Tai hefyd yn darparu sesiynau wythnosol i roi cyngor am dai gyda'r tim gadael gofal.

Camdriniaeth Ddomestig

- 10.51 Mae ystadegau camdriniaeth ddomestig (ar gyfer y boblogaeth yn gyffredinol) yn anodd eu casglu oherwydd tan-riportio digwyddiadau, sydd yn arwain at danamcangyfrif cyffredinolrwydd y trosedd yn ystadegau'r heddlu.
- 10.52 Fodd bynnag, dangosodd dadansoddiad o 10 astudiaeth o gyffredinolrwydd trais domestig gan Gyngor Ewrop gasgliadau cyson: Mae 1 dynes o bob 4 yn profi trais domestig yn ystod ei hoes, ac mae rhwng 6-10% o ferched yn dioddef trais domestig mewn unrhyw un flwyddyn.
- 10.53 Cefnogir y cyffredinolrwydd hyn yn astudiaeth ddiweddar Smith et al a ganfu bod 7% o ferched a 5% o ddynion yn y DU wedi gwneud adroddiad o Drais Domestig yn 2010/2011.

- 10.54 Ar gyfer 2015/16 mae data Heddlu Gogledd Cymru yn dangos bod 1,700 o droseddau domestig â thrais wedi'u cofnodi. Yng Nghonwy cofnodwyd tua 270 o droseddau domestig gyda thrais, roedd ychydig o dan 50% o'r achosion yn ymwneud mewn rhyw ffordd â phobl o dan 16. Roedd tua 30% yn ymwneud â phlant o dan 5.
- 10.55 Cofnodwyd 220 o droseddau rhywiol dros yr un cyfnod. Mae merched yn fwy tebygol o brofi trais domestig neu o fod yn ddioddefwyr troseddau rhywiol na dynion. Roedd tua 80% o ddioddefwyr y ddau drosedd yn ferched.
- 10.56 Mae taclo Camdriniaeth Ddomestig yn flaenoriaeth ar gyfer Conwy diogelach, mae'r bartneriaeth yn anelu at lai o ddioddefwyr camdriniaeth ddomestig ailadroddus a mwy o ddioddefwyr yn rhoi gwybod i'r heddlu am eu camdriniaeth am y tro cyntaf.
- 10.57 Mae gwaith ymchwil rhanbarthol yn digwydd er mwyn deall y materion cysylltiedig ag alcohol a'i effeithiau, iechyd meddwl a throseddau cudd.
- 10.58 Mae camdriniaeth ddomestig yn un o brif achosion digartrefedd yng Nghonwy. Gall yr opsiynau tai sydd ar gael i bobl sy'n profi camdriniaeth ddomestig fod yn gyfyngedig, yn aml yn cynnwys cynigion am loches neu lety brys a hynny y tu allan i'r ardal. I lawer o bobl sy'n profi camdriniaeth ddomestig gall y cynnig o symud i loches, i ffwrdd oddi wrth eu teulu a'u rhwydweithiau cefnogi, fod yn rhwystr rhag gadael partner sy'n eu cam-drin.
- 10.59 Mae angen sicrhau ymdriniaeth gydlynol fwy effeithiol rhwng comisiynwyr gwasanaethau camdriniaeth ddomestig a'r rhai hynny sydd â chyfrifoldeb strategol, er mwyn sicrhau'r deilliannau gorau ar gyfer dioddefwyr camdriniaeth ddomestig, gan gynnwys diogelu eiddo a chymryd camau yn erbyn drwgweithredwyr.
- 10.60 Mae nifer fawr o aelwydydd yn byw mewn lloches fel math o lety dros dro - 27% o'r holl aelwydydd a oedd mewn llety dros dro ddiwedd 2016/17 yng Nghonwy

Pobl hŷn

- 10.61 Cyngor Conwy sydd â'r gyfran uchaf o bobl hŷn yng Nghymru a hynny'n rhannol oherwydd bod llawer o bobl yn dewis symud i Gonwy ar ôl ymddeol, gan adael eu rhwydwaith o gefnogaeth teulu a ffrindiau ar ôl.
- 10.62 Mae mwyafrif helaeth yr aelwydydd hyn hefyd yn berchen ar, ac yn byw yn eu tai eu hunain a byddant yn ceisio byw yn eu cartrefi eu hunain cyn hired a phosib, fodd bynnag wrth i bobl heneiddio fe allent fod yn ynysig a bod mewn perygl o gwmpo a/neu ddioddef oerfel. Mae'r niferoedd sy'n byw gyda dementia yn eu henaint hefyd yn cynyddu.
- 10.63 Mae Strategaeth Tai drafft Conwy 2018-23 yn cydnabod y gallai gwneud penderfyniadau am symud i dŷ llai yn gynt helpu pobl i aros yn annibynnol yn hirach gan ryddhau tai addas ar gyfer teuluoedd i'r farchnad, ond mae hyn yn ddibynnol ar ddatblygiad digon o opsiynau llety llai, gydag a heb gymorth.
- 10.64 Mae'r prif broblemau tai a brofir gan bobl hŷn yn tueddu i ymwneud â gwaith trwsio neu wneud addasiadau, neu'r angen i symud i lety sy'n fwy addas ar gyfer eu hanghenion wrth iddynt heneiddio. Un o achosion pennaf digartrefedd ymysg pobl hŷn fel arfer yw oherwydd bod eu teulu'n eu troi allan.

- 10.65 Dros y ddwy flynedd ddiwethaf dim ond un aelwyd sydd wedi ei dderbyn fel bod yn ddigartref o ganlyniad i fod yn ddiamddiffyn oherwydd henaint.
- 10.66 n gyffredinol nid yw pobl hŷn yn cael eu hadnabod drwy'r ystadegau sydd ar gael fel bod yn ddigartref neu mewn perygl o fod yn ddigartref. Fodd bynnag mae'n bwysig cydnabod y gallai problemau ddigartrefedd neu broblemau tai pobl hŷn fod ynghudd. Mae tebygolrwydd cryf eu bod yn cael llety drwy'r Gofrestr Tai ac nad ydynt felly'n cael eu cofnodi o fewn yr ystadegau digartrefedd.

Pobl ag anableddau

- 10.67 Mae'r wybodaeth sydd ar gael yn awgrymu mai'r rheswm mwyaf cyffredin dros ddigartrefedd ymysg pobl ag anableddau corfforol yw nad yw eu llety bellach yn addas ar gyfer eu hanghenion.
- 10.68 Yn 2016/17, roedd dyletswydd adran 75 yn ddyledus i 3 aelwyd a oedd yn ddiamddiffyn o ganlyniad i iechyd corfforol neu anabledd. Dim ond cleientiaid yr oedd y ddyletswydd A75 yn ddyledus iddynt y mae hyn yn ei gynrychioli. Mae gwir nifer y cleientiaid sy'n dod at y gwasanaeth Datrysiadau Tai gydag anabledd corfforol yn llawer uwch na hyn.
- 10.69 Bydd angen i'r Tîm Datrysiadau Tai sicrhau fod ganddo fynediad i lety dros dro a llety symud ymlaen sy'n diwallu anghenion pobl ag amrywiaeth o anableddau.

Anableddau Dysgu

- 10.70 Mae'r angen am lety ar gyfer unigolion ag anableddau dysgu yn cynyddu. Mae pobl ag anableddau'n byw yn hirach ac mae disgwyliadau teuluoedd yn newid. Mae gan yr unigolion eu hunain a'u teuluoedd fwy o ymwybyddiaeth o hawliau pobl ag anableddau i gael gwasanaethau tai a chymorth fel oedolion annibynnol.
- 10.71 Mae yna 45 o gynlluniau Byw â Chymorth yng Nghonwy ar hyn o bryd sydd yn rhoi cartref i 101 o oedolion ag anableddau dysgu. Mae'r tai yma wedi'u lleoli ar draws Conwy mewn amryw o ardaloedd preswyl. Yn nodweddiadol, mae pob tŷ yn gartref i 3 person ar gyfartaledd, ac mae gan bob un ei ystafell wely ei hun, yn rhannu ardaloedd cymunedol ac mae pob un yn denant.

Pobl Sengl

- 10.72 Mae'r dystiolaeth drwy'r adolygiad cyfan yn amlygu'r ffaith bod digartrefedd yn broblem arwyddocaol i bobl sengl yn yr ardal, yn enwedig pobl iau. Mae prisiau tai a lefelau rhenti preifat uchel yn gwaethygu'r broblem hon, felly hefyd nifer cyfyngedig y tai cymdeithasol ar gyfer pobl sengl sydd ar gael.
- 10.73 Roedd pobl sengl yn cyfrif am 58% o'r holl geisiadau a arweiniodd at asesiad A62 yn 2016/17. Roedd pobl sengl yn cyfrif am 39% o'r rhai yr oedd dyletswydd a66 yn ddyledus iddynt, 70% o'r rhai yr oedd dyletswydd A73 yn ddyledus iddynt a 43% o'r rhai yr oedd dyletswydd A75 yn ddyledus iddynt.

- 10.74 Mae hyn yn cyfrif am gyfran arwyddocaol o gwsmeriaid Datrysiadau Tai ac yn peri heriau penodol wrth geisio dod o hyd i lety dros dro a pharhaol ar gyfer y grŵp cleient hwn, yn arbennig y rhai hynny sydd o dan 35 oed.

Troseddwyr

- 10.75 Amcangyfrifir bod 30% o droseddwyr yn colli eu llety yn ystod eu cyfnod yn y carchar. Y mae'n amlwg felly fod angen gwneud mwy i sicrhau y darperir cyngor tai priodol ac amserol ar gyfer carcharorion er mwyn atal digartrefedd. Cydnabyddir hefyd y gall llety sefydlog leihau'r perygl o aildroseddu o hyd at 20%; felly mae i atal digartrefedd fanteision llawer ehangach i'r gymuned.
- 10.76 Mae'r tabl canlynol yn dangos nifer yr aelwydydd yr oedd dyletswydd A75 yn ddyledus iddynt dros y ddwy flynedd ariannol ddiwethaf a oedd yn ddiamddiffyn oherwydd eu bod yn gyn-garcharor.

Tabl 10.4 Troseddwy'r a dderbyniwyd fel bod yn ddigartref		
Blwyddyn Ariannol	Nifer o dderbyniadau lle'r oedd unigolyn yn fregus oherwydd eu bod yn gyn-garcharor	Canran o'r holl achosion a dderbyniwyd
2015/16	1	5.8%
2016/17	5	7.2%

Ffynhonnell: GWYBODAETH LLYWODRAETH CYMRU

- 10.77 Er bod y niferoedd yn isel, maent wedi cynyddu dros y flwyddyn ddiwethaf ac mae'n bosibl bod hyn yn ymwneud â phroblemau gyda'r Llwybr Carcharorion. Mae'r ffigyrau yn cynrychioli dim ond y cleientiaid hynny yr oedd dyletswydd A73 yn ddyledus iddynt a oedd yn fregus o ganlyniad i adael y carchar. Mae nifer y troseddwy'r sy'n gofyn am gyngor gan y gwasanaeth yn llawer uwch na hyn. Gadael y carchar oedd y rheswm a ddatganwyd dros ddigartrefedd un aelwyd yr oedd dyletswydd A66 yn ddyledus iddynt, 66 aelwyd yr oedd dyletswydd A73 yn ddyledus iddynt, 27 o aelwydydd a oedd naill ai ddim ag angen blaenoriaeth neu a oedd yn fwriadol ddigartref, a 7 aelwyd yr oedd dyletswydd A75 yn ddyledus iddynt.
- 10.78 Yn 2015/16 cyflwynwyd Llwybr Carcharorion cenedlaethol gyda'r nod o roi cymorth i garcharorion sy'n wynebu digartrefedd 56 diwrnod cyn eu rhyddhau. Mae'r Llwybr hefyd yn egluro rôl a chyfrifoldebau'r holl asiantaethau a sefydliadau sy'n rhan o'r broses, gan arwain at ymdriniaeth fwy gydlynol a chefnogaeth well ar gyfer pobl sy'n dod o'r carchar.
- 10.79 Fodd bynnag bu sawl problem ar lefel leol o safbwynt gweithrediad llwyddiannus y broses, gyda llawer o garcharorion wedi'u rhyddhau heb lety wedi'u drefnu ar eu cyfer, neu'r Tîm Datrysiadau Tai yn cael fawr ddim rhybudd cyn i garcharor gael ei ryddhau.
- 10.80 Agorodd carchar mawr newydd, CEM Berwyn yn Wrecsam fis Chwefror 2017. Disgwylir y bydd y carcharorion cyntaf yn cael eu rhyddhau oddi yno yn ystod 2018. Gallai hyn effeithio ar nifer y carcharorion sy'n cael eu rhyddhau i'r ardal leol.
- 10.81 Mae Conwy yn cyfrannu at ariannu Swyddog Adsefydlu Rhanbarthol sydd wedi'i leoli gyda thîm Datrysiadau Tai Wrecsam ond sydd hefyd yn gwasanaethu ardaloedd Conwy, Sir Ddinbych a Sir y Fflint.
- 10.82 Bwriad y swydd yw cynnal asesiadau A62 ar ran pob Awdurdod Lleol, penderfynu pa ddyletswydd sy'n ddyledus a datblygu cynllun tai personol gyda'r carcharor. Bydd y cynllun hwn wedyn yn cael ei drosglwyddo i'r Awdurdod Lleol priodol er mwyn iddyn nhw barhau i weithio gyda'r carcharor a rhoi gwybod os ydynt yn credu fod dyletswydd A69 i ddod o hyd i lety wedi'i sbarduno. Dylai hyn oll fod yn digwydd tua 66 diwrnod cyn rhyddhau er mwyn rhoi cyfle i'r Awdurdod Lleol leddfu digartrefedd a chyfle i'r carcharor weithio ar eu cynllun tai personol.

Camddefnyddio Sylweddau

- 10.83 Yn ôl ymchwil gan Crisis mae dwy ran o dair o bobl ddigartref yn dweud mai eu defnydd o gyffuriau ac alcohol yw'r rheswm pam yr aethant yn ddigartref a bod pobl sy'n

defnyddio cyffuriau saith gwaith yn fwy tebygol o fod yn ddigartref na'r boblogaeth yn gyffredinol.

- 10.84 Mae lefelau uchel o straen a salwch meddwl yn gysylltiedig â bod yn ddigartref ac nid yw'n anghyffredin i'r rhai hynny sy'n dioddef trawma digartrefedd ddefnyddio cyffuriau neu alcohol fel modd o ymdopi. Dangosodd yr ymchwiliad fod 27% o'r bobl ddigartref yn yr arolwg yn dweud fod ganddynt, neu eu bod yn dod dros broblem alcohol a dywedodd 39% o'r bobl ddigartref a arolygwyd eu bod yn cymryd cyffuriau neu'n dod dros broblem gyffuriau.
- 10.85 Mae salwch meddwl difrifol yn aml yn mynd law yn llaw â phroblemau camddefnyddio sylweddau ac mae gan 12% o'r boblogaeth ddigartref problemau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau.
- 10.86 Dangosodd yr Archwiliad o Iechyd Pobl Ddigartref fod 54% o'r ymatebwyr yn defnyddio cyffuriau a dywedodd 40% fod ganddynt broblem alcohol.

Anghenion Cymhleth

- 10.87 Mae'r Tim Datrysiadau Tai yn gweld nifer cynyddol o achosion cymhleth, gan gynnwys pobl sengl a theuluoedd.
- 10.88 Mae'r gwasanaeth Datrysiadau Tai wedi cael trafferth dod o hyd i atebion cynaliadwy ar gyfer yr aelwydydd hyn.
- 10.89 Mae'r Tîm Datrysiadau Tai wedi dynodi anawsterau o ran gallu cael pobl ag anghenion cymhleth a lluosog i mewn i lety â chymorth. Ar hyn o bryd nid oes unrhyw ddata i gefnogi hyn. Bydd angen gwneud gwaith gyda'r Tîm Cefnogi Pobl er mwyn ceisio darganfod yn union lle mae pobl yn cael trafferth cael mynediad i lety â chymorth oherwydd bod eu hanghenion yn rhy uchel, ynghyd â cheisio darganfod y rhesymau dros droi allan o lety â chymorth.

Cyn Aelodau o'r Lluoedd Arfog

- 10.90 Hyd yma ni chafwyd unrhyw dderbyniadau digartref gan aelwydydd sy'n fregus o ganlyniad i adael y lluoedd arfog.
- 10.91 Mae'r Llwybr Tai Cenedlaethol ar gyfer cyn aelodau'r Lluoedd Arfog yn rhoi cyngor i gyn aelodau ac aelodau presennol y lluoedd arfog ar sut i gael tŷ yng Nghymru, gan gynnwys sut i gael mynediad i'r gwasanaeth cefnogi ac atal digartrefedd a ddarperir gan awdurdodau lleol.
- 10.92 Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy wedi ymrwymo i Gyfamod Cymunedol gyda'r Gymuned Lluoedd Arfog yng Nghonwy.
- 10.93 Nod y cyfamod yw annog cymunedau lleol i gefnogi'r gymuned Lluoedd Arfog yn eu hardal, hyrwyddo dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth ymhlith y cyhoedd o faterion sy'n effeithio ar y gymuned lluoedd arfog a chydabod a chofio'r aberthau a wnaed.
- 10.94 Fel rhan o hyn mae'r Cyngor yn addo sicrhau fod cyn-aelodau'r lluoedd arfog sy'n dychwelyd i Gonwy yn cael mynediad i lety priodol drwy SARTH.

- 10.95 O fewn y gwasanaeth Datrysiadau Tai mae Swyddog Datrysiadau Tai sy'n arbenigo mewn gweithio gyda chyn-aelodau'r lluoedd arfog. Mae deiliad y swydd yn gweithio gyda grwpiau gwirfoddol i ganolbwyntio ar gyn-aelodau'r lluoedd arfog sy'n byw yng Nghonwy ac ar y Cyfamod Cymunedol.

Y Gymuned Hoyw, Lesbiaidd, Deurywiol a Thrawsrywiol

- 10.96 Hyd yma ni wnaed unrhyw ymchwil i edrych ar i fynediad i lety a chefnogaeth ar gyfer aelwydydd hoyw, lesbiaid a deurywiol.

Ceiswyr Lloches a Ffoaduriaid

- 10.97 Yn ôl y Comisiwn Ewropeaidd mae'r gwrthdaro presennol yn Syria wedi sbarduno'r argyfwng dyngarol mwyaf ers yr Ail Ryfel Byd. Mae'r Prif Weinidog wedi cyhoeddi y bydd y DU yn adleoli ac yn adsefydlu 20,000 o Syriaid, gan adsefydlu 4,000 o bobl y flwyddyn/400 y mis o wersylloedd ffoaduriaid ar ffin Syria.
- 10.98 Mae gan Lywodraeth Cymru rôl gydlyn genedlaethol a, gyda CLILC sefydlwyd tasglu cenedlaethol i reoli rhaglen ymwasgaru ac integreiddio. Mae pob Cyngor yng Nghymru wedi cael gwahoddiad i gymryd rhan wirfoddol yn y Rhaglen Adsefydlu Syriaid.
- 10.99 Bydd teuluoedd sy'n cael eu hadsefydlu yn y DU yn cael statws diogelu dyngarol am bum mlynedd. Nid yw'r teuluoedd sy'n cael eu hadsefydlu yn ymfudwyr economaidd nac yn geiswyr lloches a bydd ganddynt hawliau a chyfrifoldebau llawn dinesydd y DU dros y pum mlynedd cyfan
- 10.100 Bydd y Rhaglen Adsefydlu Syriaid yn rhedeg ochr yn ochr â Rhaglen Ddyngarol Derbyn Syriaid yr UNCHR a bydd yn seiliedig ar angen/breguster. Yn benodol, bydd y cynllun yn blaenoriaethu:
- Merched a phlant sydd mewn perygl
 - Pobl sydd ag angen dybryd am ofal meddygol
 - Goroeswyr artaith a thrais
- 10.101 Caniateir i'r rhai sy'n gymwys ar gyfer y cynllun ddod a'u teulu uniongyrchol gyda nhw - yn gyfyngedig i un gwr/gwraig/partner (y mae'n rhaid iddynt fod dros 18 oed), a'u plant (o dan 18 oed). Yn gyffredinol bydd teuluoedd yn cynnwys rhwng 4-6 o bobl.
- 10.102 Mae Conwy yn rhan o'r rhaglen ac wedi addo cefnogi hyd at 5 teulu'r flwyddyn. Hyd yn hyn dim ond ar gyfer dau deulu y llwyddwyd i ddod o hyd i lety, sydd yn dangos eto ddiffyg cyfleoedd am dai fforddiadwy yn y Sir.

Perchnogion Tai

- 10.103 Mae Cynllun Cymorth Morgais ar waith yng Nghonwy i helpu perchen-feddianwyr cymwys sydd mewn anawsterau gyda'u taliadau morgais ac mewn perygl o golli eu cartref.

10.104 Rheolir y Cynllun Cymorth Morgais gan Gymdeithas Tai Grŵp Cynefin, ac ni fydd cymorth yn cael ei roi oni bai fod yr ymgeisydd yn dod o fewn y categori angen blaenoriaethol, fel y'i diffinnir yn Neddf Tai 1996 (fel y'i diwygiwyd gan Orchymyn Angen Blaenoriaethol (Cymru) 2001. Y Cyngor fydd yn gwneud y penderfyniad am angen blaenoriaethol. Mae'r Cynllun yn darparu nifer o opsiynau:

10.105 Prynant cyfan gwbl yr eiddo

Cynllun Cymorth Prynu (ar gael pan ariennir y Cynllun gan Lywodraeth Cymru yn unig)

Cydberchnogaeth (ar gael pan ariennir y cynllun gan Grŵp Cynefin yn unig e.e. dim arian gan Lywodraeth Cymru)

10.106 Ni fu unrhyw achosion pan wnaed hyn yn llwyddiannus dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf.

10.107 Mae'r tabl isod yn dangos nifer yr achosion lle yr oedd ar y cyngor ddyletswydd tai i aelwydydd a oedd dan fygythiad o ddigartrefedd oherwydd ôl-ddyledion morgais.

Tabl 10.5 Aelwydydd yn cyflwyno fel digartref oherwydd ôl-ddyledion morgais		
DYLETSWYDD	2015/16	2016/17
A66	2	4
A73	2	4
IH neu NPN	1	1
A75	0	1

Ffynhonnell: Ystadegau Llywodraeth Cymru

10.108 Mae'r niferoedd yn gymharol isel, er y cydnabyddir na fydd llawer iawn o berchnogion tai yn dod at yr Awdurdod Lleol am gymorth gydag ôl-ddyledion morgais, yn aml oherwydd nad ydynt yn ymwybodol o'r gwasanaethau a'r gefnogaeth sydd ar gael.

10.109 Mae'r tabl canlynol yn dangos nifer yr achosion morgais a fu gerbron Llys Sirol Conwy dros y pum mlynedd diwethaf. Clywir 20 achos y flwyddyn ar gyfartaledd.

Tabl 10.6 Achosion Morgais Llys Sirol Conwy			
Math o Adfeddiannu 2012			Nifer achosion
Morgais	Hawliadau	4	20
	Gorchmynion llwyr	4	
	Adfeddiannu	4	
	Gorchmynion gohiriedig	4	
	Gwarantau	4	
Math o Adfeddiannu 2013			Nifer achosion
Morgais	Hawliadau	4	20
	Gorchmynion llwyr	4	
	Adfeddiannu	4	
	Gorchmynion gohiriedig	4	
	Gwarantau	4	
Math o Adfeddiannu 2014			Nifer achosion
Morgais	Hawliadau	4	20
	Gorchmynion llwyr	4	
	Adfeddiannu	4	
	Gorchmynion gohiriedig	4	
	Gwarantau	4	
Math o Adfeddiannu 2015			Nifer achosion
Morgais	Hawliadau	4	19
	Gorchmynion llwyr	4	
	Adfeddiannu	4	
	Gorchmynion gohiriedig	3	
	Gwarantau	4	
Math o Adfeddiannu 2016			Nifer achosion
Morgais	Hawliadau	4	18
	Gorchmynion llwyr	4	
	Adfeddiannu	4	
	Gorchmynion gohiriedig	2	
	Gwarantau	4	

Ffynhonnell: Y Weinyddiaeth Gyfiawnder

Du a Lleiafrifoedd Ethnig (BME)

10.110 Mae'r data yn nodi lefel isel iawn o ddigartrefedd ymysg grwpiau Du a Lleiafrifoedd Ethnig (BME), ond mae cofnodion ethnigrwydd ar gyfer achosion Datrysiaid Tai yn wael iawn, a bydd ethnigrwydd ond wedi'i gofnodi ar gyfer hanner yr achosion y deliodd y gwasanaeth â nhw yn 2016/17.

10.111 Os yw ethnigrwydd wedi'i gofnodi, mae'r mwyafrif o'r cwsmeriaid yn Wyn Prydeinig. Nid yw'n glir os yw hyn oherwydd nad yw grwpiau ethnigrwydd eraill yn profi anawsterau tai, os nad ydynt yn gwybod pa asiantaethau i gysylltu â nhw, os oes amharodrwydd i gysylltu ag asiantaethau statudol, neu os ydynt yn fwy tebygol o droi at gymunedau lleol am gefnogaeth a chymorth. Mae'n amlwg bod angen gwneud gwaith pellach i nodi anghenion tai a digwyddiadau o ddigartrefedd yn y grŵp cleientiaid hwn.

Sipsiwn a Theithwyr

10.112 Yn ôl Cyfrifiad 2011, mae 65 person yng Nghonwy yn nodi eu bod yn Sipsiwn neu Deithiwr. Roedd 33 o aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr, 32 ohonynt yn byw mewn eiddo brics a mortar. Mae'n debygol bod y niferoedd hyn yn dangynrychiolaeth o'r niferoedd yn yr awdurdod lleol ar y pryd. Mae ymchwil mewn ardaloedd eraill yn awgrymu ei bod yn debygol bod rhai Sipsiwn neu Deithwyr yn amharod i ddatgan eu hunain.

10.113 Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn orfodol i bob Cyngor gynnal asesiad o anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr a gweithredu ar y canfyddiadau.

10.114 Nododd yr asesiad o anghenion llety sipsiwn a theithwyr bod angen safle tramwy. Mae Polisi Cynllunio wrthi'n ceisio canfod safleoedd addas.

10.115 Mae'r Cyngor hefyd wedi gallu sicrhau cyllid i ddatblygu safle sefydlog ar gyfer 4 aelwyd. Mae'r safle sefydlog rŵan wedi'i gwblhau ac ers Ionawr 2017 mae 4 aelwyd wedi byw yma ac mae wedi'i reoli gan Datrysiaid Tai Conwy. Y Cyngor yw perchennog y safle a Cartrefi Conwy yw asiant y safle.

10.116 Mae Cymdeithas Preswylwyr yn bodoli, ac ar ddiwedd y 2 flynedd gyntaf efallai y bydd cwmpas ar gyfer hunan reolaeth gan y Gymdeithas Preswylwyr.

10.117 Mae Polisi Gosod ar gyfer y safle a gellir gweld y rhestr aros drwy'r Tîm Cofrestr Tai Cyffredin.

10.118 Mae gan y Cyngor gronfa ddata fechan i gofnodi adroddiadau o wersylloedd diawdurdod; er nad yw'n bosibl cymharu'r data yn uniongyrchol flwyddyn ar ôl blwyddyn, rhoddwyd gwybod am 32 o wersylloedd diawdurdod yn 15/16, 27 yn 2016/17 a 23 hyd yma yn chwe mis cyntaf 2017/18.

10.119 Mae fersiwn drafft y Strategaeth Tai yn nodi'r angen am safle tramwy Sipsiwn a Theithwyr i reoli gwersylloedd diawdurdod.

Crynodeb o'r Bennod ac Argymhellion

Anghenion Grwpiau Cleient a Nodwyd – Bylchau a Materion a Nodwyd

- Mae angen gwneud gwaith i ddeall yn well y lefelau digartrefedd mewn ardaloedd gwledig ledled Conwy, ochr yn ochr â'r angen i wella ymwybyddiaeth mewn cymunedau gwledig o'r risgiau digartrefedd a sut y gellir eu helpu i'w atal.
- Mae lefelau uchel o ddigartrefedd ymysg ieuenctid, a diffyg dewisiadau tai addas ar gyfer y grŵp cleientiaid hwn. Mae agwedd amlasiantaeth at atal digartrefedd yn hanfodol, ac os bydd pobl ifanc yn dod yn ddigartref, mae darpariaeth arbenigol a chefnogaeth yn hanfodol. Mae'r Llwybr Cefnogi a Llety Cadarnhaol Pobl Ifanc sy'n datblygu yn darparu'r man cychwyn ar gyfer hyn.
- Mae angen sicrhau bod anghenion meddygol pobl sengl ddigartref yng Nghonwy yn cael eu diwallu. Dylent gael yr un dewisiadau mewn perthynas â chael mynediad i wasanaeth gofal iechyd â'r boblogaeth gyffredinol, gan gydnabod efallai na fydd pobl ddigartref yn ei chael yn hawdd cael mynediad i ddarpariaeth gwasanaeth prif ffrwd.
- Mae tystiolaeth drwy'r adolygiad yn nodi bod digartrefedd yn broblem sylweddol ar gyfer pobl sengl yn y rhanbarth, yn enwedig pobl ifanc, sy'n cael ei waethgu gan ddifffyg dewisiadau llety addas a fforddiadwy.
- Mae problemau symud ymlaen sylweddol i bobl ifanc mewn llety dros dro a llety â chefnogaeth, sy'n rhannol oherwydd bod gan yr unigolion anghenion cymhleth a lluosog, ac yn rhannol oherwydd y diffyg llety addas a fforddiadwy i bobl sengl yn y Sir.
- Mae angen sicrhau bod y Llwybr Carcharorion yn gweithio'n llawer mwy effeithiol gan arwain at agwedd wedi'i chydlynw a gwell cefnogaeth ar gyfer pobl sy'n gadael y ddalfa.
- Mae nifer uchel o achosion iechyd meddwl ymysg pobl ddigartref yng Ngogledd Cymru, gyda'r mwyafrif o unigolion yn teimlo nad yw'r anghenion hyn yn cael eu diwallu.
- Mae angen gweithredu'r argymhellion o'r Archwiliad Anghenion Iechyd Digartrefedd.
- Mae nifer fawr iawn o achosion cymhleth, gan gynnwys pobl sengl a theuluoedd sydd ag anghenion niferus a heriol. Mae'r gwasanaeth Datrysiaid Tai wedi cael trafferth dod o hyd i ddatrysiaid cynaliadwy ar gyfer yr aelwydydd hyn. Mae angen cael gwell dealltwriaeth meintiol ac ansoddol o'r problemau hyn, yn ogystal â dealltwriaeth ynglŷn ag a yw darpariaeth gyfredol yn bodloni anghenion y cwsmeriaid hyn.

11. Ymgynghori

- 11.1 Mae ymgynghori wedi bod yn ganolog i ddatblygiad yr Adolygiad Digartrefedd hwn a bydd yn parhau i fod yn elfen bwysig wrth ddatblygu'r Strategaeth Digartrefedd.
- 11.2 Mae ymgynghori wedi ei gyflawni drwy amrywiaeth o ddulliau gwahanol gyda chwsmeriaid, asiantaethau partner a staff y Cyngor.

Beth mae staff y Cyngor yn ei feddwl?

- 11.3 Estynnwyd gwahoddiad i staff rheng flaen i ymuno â grŵp ffocws, gyda'r nod o arolygu barn staff am y ddarpariaeth gwasanaeth presennol, a hefyd defnyddio eu profiadau i lunio gwasanaethau i'r dyfodol yng Nghonwy. Roedd y sesiynau yn drafodaeth di strwythur, sy'n rhoi cyfle i staff gyfeirio'r sesiwn yn unol â'u prif bryderon a'u barn. Gellir gweld fersiwn lawn o'r canlyniadau yn Atodiad 2.
- 11.4 Mae rhai o ganfyddiadau allweddol y sesiwn wedi'u nodi isod.
- 11.5 Roedd cryfderau allweddol y gwasanaeth Datrysiadau Tai yn cynnwys:
- Cydleoli gyda'r gwasanaeth Homefinder, a chysylltiadau cryf rhwng y gwasanaethau a lleoliad canolog i gwsmeriaid.
 - Gwaith partneriaeth effeithiol iawn, gan gynnwys cyd-leoli gyda rhai partneriaid allweddol, gan gynnwys y Gwasanaethau Plant, Shelter, yr ysbyty a CAB.
 - Tîm cryf sy'n gweithio yn dda gyda'i gilydd ac yn ymateb yn dda i newid.
 - Polisiâu a gweithdrefnau da wedi'u sefydlu ac yn hawdd cael atynt.
 - Gweithio hyblyg, sy'n rhoi cyfle i staff weithio mewn gwahanol swyddfeydd ac o gartref, sy'n helpu staff i reoli eu llwyth achosion, ac yn arwain at well canlyniadau i gwsmeriaid.
 - Pwyslais cryf ar atal ac ymyrryd yn fuan, gwasanaeth rhagweithiol iawn a chyflawni canlyniadau da lle bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gwsmeriaid.
 - Ffocws cryf ar ddarparu gwasanaeth da i gwsmeriaid - symud i agwedd siop un stop.
- 11.6 Nodwyd meysydd ar gyfer gwelliant fel:
- Gwell mynediad i'r sector rhentu preifat – eiddo mwy fforddiadwy.
 - Yr angen i reoli disgwyliadau'r cleient yn well o ran y dewisiadau tai rhent cymdeithasol a phreifat.
 - Gwella cyfathrebu gydag adrannau a gwasanaethau eraill, yn aml Datrysiadau Tai yw'r olaf i gael gwybod bod cwsmer ar fin dod yn ddigartref.
 - Gwella ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth gyda phartneriaid i annog atgyfeiriadau mwy amserol a gwella ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth gyda chwsmeriaid. Nid yw rhai pobl yn gwybod lle i fynd, ac yn aml yn dod at y gwasanaeth pan mae'n rhy hwyr i atal digartrefedd.

- Gwell mynediad at wasanaethau iechyd meddwl
- Mae angen mynediad mwy priodol i lety mewn argyfwng gan fod cleientiaid gydag anghenion cymorth uchel neu gymhleth iawn yn cael eu rhoi mewn llety gwely a brecwast gydag ychydig iawn o gefnogaeth. Yn aml iawn yn y sefyllfaoedd hyn, nid oes cefnogaeth gan yr adran gofal cymdeithasol i oedolion.

11.7 Nodwyd rhwystrau posibl i gwsmeriaid sy'n defnyddio'r gwasanaeth fel:

- System ffonau, ni all gleientiaid ddefnyddio'r gwasanaeth yn hawdd dros y ffôn gan ei fod yn annibynadwy ac yn aml yn rhoi tŷn brys.
- Mae llwyth achosion trwm yn effeithio ar ansawdd y gwasanaeth a ddarperir i gwsmeriaid.
- Disgwyliadau cwsmer afrealistig.

11.8 Roedd staff yn teimlo bod y materion a ganlyn wedi amharu ar eu gallu i atal digartrefedd yn llwyddiannus.

- Anawsterau wrth gael mynediad i'r sector rhentu preifat – yn aml mae stigma yn gysylltiedig â bod yn ddigartref, ac nid yw llawer o landlordiaid eisiau derbyn cwsmeriaid sydd wedi bod yn ddigartref neu sy'n cael credyd cynhwysol/LHA. Mae galw mor uchel am lety rhent preifat y gall landlordiaid fforddio i fod yn ddewisol. Mae gan lawer o forgeisi prynu i osod gymalau sy'n atal landlordiaid rhag gosod i gleientiaid sydd wedi bod yn ddigartref. Mae cyfyngiadau yswiriant hefyd yn ei wneud yn anodd i landlordiaid preifat dderbyn cleientiaid digartref. Mae Rhentu Doeth Cymru hefyd yn cael effaith ar argaeledd llety rhent preifat.
- Mae Diwygiadau Lles wedi arwain at gynnydd mewn digartrefedd
- Materion fforddiadwyedd – gall fod yn amhosibl i gael mynediad at lety fforddiadwy
- Llwyth achosion trwm (85 o achosion ar gyfartaledd) – mae hyn yn effeithio ar y gwasanaeth a gynigir i gleientiaid, a'r gallu i gynnal gwaith atal effeithiol. Mae hyn hefyd yn effeithio ar lefelau straen aelodau staff.

11.9 Nodwyd y bylchau canlynol mewn darpariaeth gwasanaeth ledled Conwy:

- Mae angen rhagor o letyau â chefnogaeth, yn gyffredinol ac arbenigol.
- Roedd angen cryf am ddarpariaeth mynediad uniongyrchol.
- Mae angen llety ar gyfer teuluoedd mawr, gan gynnwys llety â chefnogaeth i deuluoedd.
- Datblygu dewisiadau mwy fforddiadwy, yn enwedig ar gyfer pobl sengl dan 35 oed.
- Cynyddu niferoedd cleientiaid sy'n profi caledi ariannol, ac mae angen gwneud mwy o waith gyda nhw mewn perthynas â chyllidebu.
- Darpariaeth ar gyfer pobl ifanc ag anghenion cymhleth/lluosog – mae Llochesi Dros Nos a Llety â Chefnogaeth yn aml yn llawn, ac ni allant dderbyn cleientiaid ag anghenion uwch.

11.10 Mewn perthynas â materion penodol yn ymwneud ag unrhyw grwpiau cwsmeriaid penodol, nodwyd y canlynol.

- Cleientiaid ag anghenion cymhleth - toriadau mewn gwasanaethau eraill (h.y. gofal cymdeithasol i oedolion) yn cael effaith ar ddigartrefedd. Gwelir cynnydd mewn pobl ag anghenion lluosog yn dod yn ddigartref, ac mae pryder bod risg o ddigwyddiad difrifol gyda phobl ddiamddiffyn mewn llety gwely a brecwast heb gefnogaeth/mewnbwn gan asiantaethau eraill/gofal cymdeithasol oedolion - yn enwedig yr achos ar gyfer cleientiaid gyda phroblemau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau.
- Nid yw'r llwybr carcharorion yn gweithio; mae carcharorion yn cysylltu â Datrysiadau Tai heb roi gwybod yn flaenorol a heb wneud gwaith tra roeddent yn y carchar.
- Nid yw'r broses o symud ymlaen o lety â chymorth yn gweithio yn effeithiol gyda risgiau o fethiant yn y denantiaeth.
- Does dim cyfyngiad incwm yn y polisi dyraniadau, sy'n golygu y bydd aelwydydd ag incwm uchel yn dal i gael cynnig tai cymdeithasol, ac oherwydd y galw uchel am dai cymdeithasol, dylid adolygu'r agwedd hon.

Beth yw barn ein partneriaid?

11.11 Gwelwyd ymgynghori ag asiantaethau partneriaeth fel rhywbeth hanfodol i'r broses adolygu, yn enwedig lle mae angen gweithio yn agosach gydag asiantaethau eraill i sicrhau agwedd wedi'i chydlynw at atal digartrefedd.

11.12 Anfonwyd holiaduron at asiantaethau partneriaid allweddol ledled y fwrdeistref, gan geisio adborth ar y gwasanaeth Datrysiadau Tai, ac awgrymiadau ar gyfer gwella'r gwasanaeth. Gellir gweld fersiwn lawn o'r canlyniadau yn Atodiad 3.

11.13 Nodwyd rhai o gryfderau allweddol y gwasanaeth Datrysiadau Tai fel:

- Hygyrchedd y tîm, a pherthnasau gwaith cadarnhaol.
- Ymateb cyflym i weld cleientiaid.
- Lleoliad hygyrch.
- Cynlluniau tai personol da a llythyrau hysbysu.
- Agwedd partneriaeth da.
- Ymateb i e-byst a galwadau.
- Agwedd un alwad a'r ystod o wasanaethau a gynigir gydag amryw o sefydliadau partneriaeth (Shelter, CAB, SARTH ayyb).
- Cynorthwyo tenantiaid gyda mynediad at y sector rhentu preifat – asiantaeth osod heb unrhyw ffioedd cais ac yn gweithio gyda landlordiaid a fydd yn derbyn hawlwyrr budd-daliadau.
- Gweld cleientiaid yn brydlon, ac fel arfer, yn cael eu helpu gan Datrysiadau Tai.

- Staff yn fedrus, proffesiynol, canolbwyntio ar y cwsmer ac yn fodlon mynd yr ail filltir ar gyfer eu cleientiaid.

11.14 Nodwyd y meysydd gwella canlynol:

- Gwell capasiti – mae'n ymddangos bod gan Swyddogion Datrysiadau Tai lwyth gwaith trwm ac y gall y gwasanaeth fanteisio o gael rhagor o swyddogion i ddiwallu'r galw ar y gwasanaeth.
- Mwy o gymorth ymarferol i ddod o hyd i lety lle mae'r cleient yn wynebu rhwystrau amrywiol h.y. credyd gwael, hawlio budd-dal tai ayyb.
- Mwy o adnoddau
- Ystod ehangach o letyau argyfwng/dros dro.
- Cefnogaeth tenantiaeth a chynnal tenantiaeth.

11.15 Nodwyd y rhwystrau a ganlyn i gael mynediad i'r gwasanaeth Datrysiadau Tai:

- Mae lleoliad y gwasanaeth yn golygu efallai y bydd angen i lawer deithio i gael mynediad iddo.
- Anhawster cwsmeriaid i gysylltu â'r gwasanaeth dros y ffôn.
- Rhai cwsmeriaid yn rhoi gwybod am oedi wrth gael asesiad ar ôl cwblhau'r cyswllt cyntaf.
- Mae rhai pobl sengl yn rhoi gwybod am ddiffyg cymorth yn gyffredinol.
- Anhawster wrth gael gwasanaeth wyneb yn wyneb oherwydd cysylltiadau cludiant gwael ac anawsterau parcio.
- Diffyg ymwybyddiaeth i'r gwasanaeth – dim arwyddion amlwg ar yr adeilad.
- Diffyg ymwybyddiaeth y cleient o'r gwasanaeth.

11.16 Mewn ymateb i beth mwy y gellir ei wneud i atal digartrefedd yng Nghonwy, awgrymwyd y canlynol:

- Gwell cyfathrebu a gwybodaeth ynglŷn â chleientiaid er mwyn gosod yn addas a chynaliadwy.
- Mwy o ddarpariaeth teulu ac anghenion cyffredinol.
- Mwy o gefnogaeth yn ôl yr angen
- Cynllun anghenion cymhleth.
- Cynllun sicrwydd rhent, lle bydd y Cyngor yn sicrhau'r rhent am 6 mis i bobl sy'n cael trafferth cael tenantiaeth oherwydd credyd gwael, ôl-ddyledion blaenorol, natur diamddiffyn ayyb.
- Dwysedd uchel/gwell cefnogaeth i helpu pobl i gael llety.
- Newid taliadau cronfa atal i grant yn hytrach na benthygiad.
- Cefnogaeth arbenigol ar gyfer cronni.

- Mynediad i gleientiaid i ddull cyllidebu i'w galluogi i gyfrifo a allant fforddio i fyw mewn eiddo penodol.

11.17 Roedd sefydliadau partner yn teimlo y dylid darparu'r gwasanaethau ychwanegol canlynol i bobl sy'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd:

- Gwell buddsoddiad mewn cefnogaeth yn ôl yr angen gan fod y gwasanaethau hyn wedi lleihau/diflannu oherwydd toriadau cyllid. Mae'r mathau hyn o wasanaethau yn amhrisiadwy a gall buddsoddiad cymharol fach i ddechrau arbed swm llawer mwy wrth ymdrin â niferoedd cynyddol o bobl ddigartref a phwysau cynyddol ar Dimau Gwasanaethau Cymdeithasol.
- Gwasanaeth/darpariaeth lloches nos ar gyfer rhai sy'n cysgu allan.
- Llety argyfwng ar gyfer pobl sengl ddigartref.
- Uned mamau a babanod.
- Gwasanaethau galw heibio lleol mewn sawl ardal o Gonwy.
- Llety dros dro ac eithrio gwely a brecwast.
- Llety teulu â chymorth i deuluoedd ag anghenion uchel.
- Llety â chymorth mwy cyffredinol.
- Yr angen am well darpariaeth tai â chymorth a gwell cefnogaeth i bobl sy'n gadael tai â chymorth (darparu hyfforddiant tenantiaeth, pecyn dodrefn ayyb).
- Gwell gwasanaethau cysylltiedig wedi'u cydleoli.

11.18 Nododd partneriaid y pryderon a phroblemau ganlyn mewn perthynas â lefelau digartrefedd i'r dyfodol:

Bydd cyflwyno Credyd Cynhwysol ym mis Mehefin 2018 yn arwain at gynnydd mewn ôl-ddyledion rhent/achosion adfeddiannu.

Mae cyflwyno Credyd Cynhwysol yn debygol o gael effaith ar y nifer o landlordiaid preifat sy'n fodlon rhentu i aelwydydd sy'n dibynnu ar fudd-daliadau.

Gall cynnydd bychan mewn cyfraddau llog wthio pobl sy'n cael trafferth ymdopi i ôl-ddyledion rhent.

Beth mae'r cwsmeriaid yn ei feddwl o'n gwasanaeth?

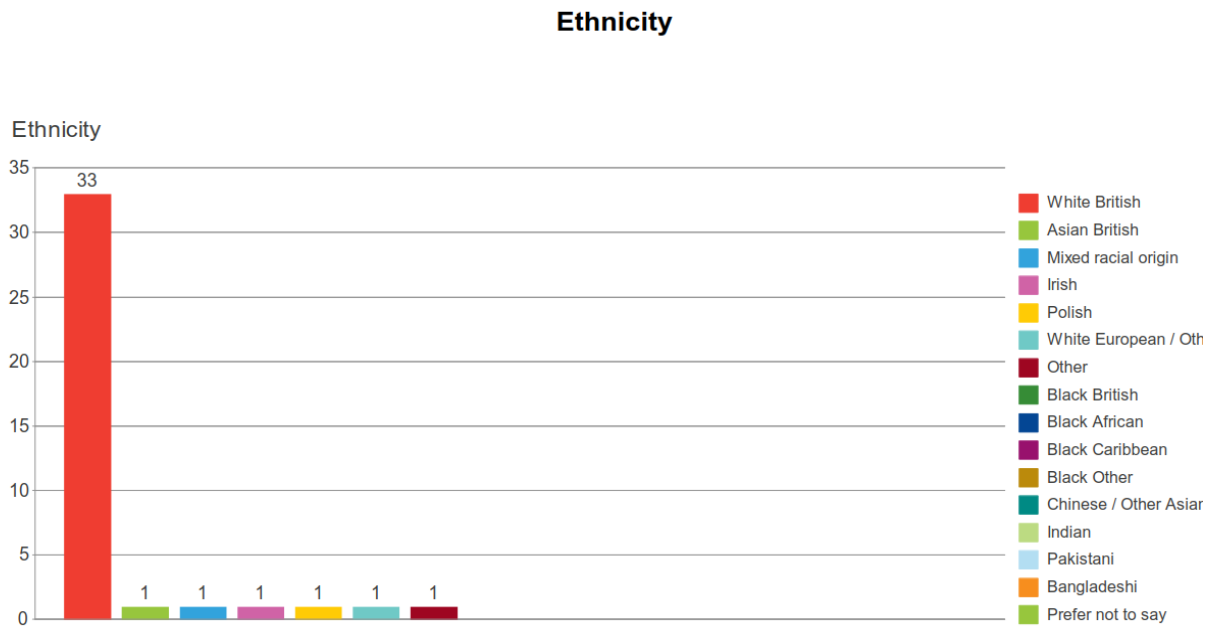
11.19 Mae ymgynghori gydag unigolyn sydd un ai yn ddigartref ar hyn o bryd neu sydd wedi profi digartrefedd yn y gorffennol wedi bod yn hanfodol i'r adolygiad, a bydd y canlyniadau'n cael eu defnyddio i wella gwasanaethau presennol a datblygu rhai newydd lle bo'n briodol.

Holiadur ar-lein

11.20 Gwnaethpwyd holiadur ar-lein ar gael i ddefnyddwyr gwasanaeth ac roedd ar gael am fis ym mis Tachwedd a Rhagfyr 2017. Cwblhawyd cyfanswm o 39 o holiaduron.

- 11.21 Mae'r canfyddiadau allweddol wedi'u nodi isod. Gellir dod o hyd i adroddiad llawn yn nodi'r ymatebion i'r ymgynghoriad yn atodiad 4.
- 11.22 O'r dinasyddion a ymatebodd, roedd 50% yn fenywaidd. Roedd 24% o ymatebwyr yn 55-64 oed, 21% yn 35-44 oed, 16% yn 26-35 oed, a 16% yn 18-25 oed. Nodir ethnigrwydd yr ymatebwyr yn y graff isod. Roedd 87% yn Wyn Prydeinig.

Siart 11.1 Ethnigrwydd yr ymatebwyr

- 11.23 Roedd y mwyafrif o ymatebwyr yn bobl sengl (63%), ac yna rhieni sengl (16%) a chyplau gyda phlant (16%).

Digartrefedd

- 11.24 Mewn ymateb i'r cwestiwn a ydych wedi bod yn ddigartref o'r blaen, atebodd cyfanswm o 39 o ymatebwyr y cwestiwn ac roedd 21 heb fod yn ddigartref o'r blaen ac roedd 18 wedi bod yn ddigartref.
- 11.25 Roedd 46% o ymatebwyr wedi bod yn ddigartref o'r blaen. Gall hyn fod yn arwydd o broblem digartrefedd mynych yng Nghonwy. Gall hyn fod yn awgrym o'r canlynol; bod llety sy'n cael ei roi i unigolion yn anaddas ar gyfer eu hanghenion, nad yw problemau sy'n achosi digartrefedd yn cael eu datrys, nad yw pobl yn cael eu cyfeirio at gefnogaeth, neu nad yw gwasanaethau yn cefnogi pobl yn llwyddiannus i gynnal llety. Bydd angen gwneud gwaith pellach i ganfod graddfa digartrefedd mynych, a'r achosion.
- 11.26 O'r cwsmeriaid sydd wedi bod yn ddigartref o'r blaen, dim ond 4 roddodd y rheswm dros eu digartrefedd; roedd 3 wedi dod yn ddigartref oherwydd tor perthynas a'r cwsmer arall yn ddigartref oherwydd bod ffrindiau/teulu wedi'i droi allan. Atebodd 6 cwsmer y cwestiwn a oeddent wedi ceisio cymorth gan Datrysiaid Tai pan oeddent yn ddigartref

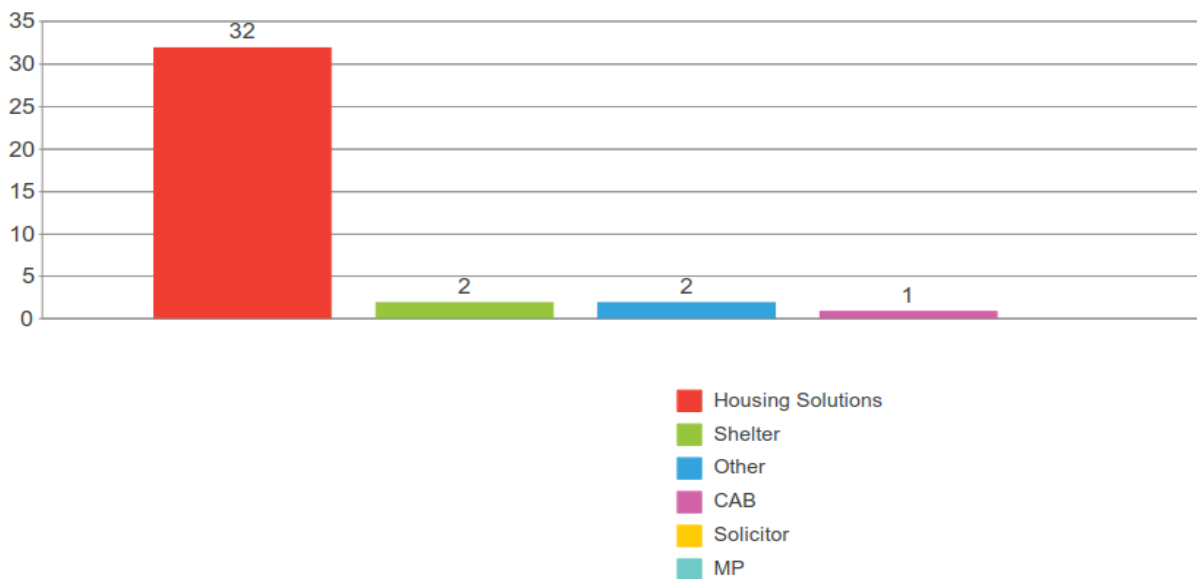
yn flaenorol; dywedodd 2 gwsmer eu bod wedi, ac o'r rhain nododd 1 ei fod wedi cael profiad cadarnhaol.

11.27 Atebodd 36 cwsmer y cwestiynau a ydynt wedi cysgu allan yn y gorffennol, ac o'r rhain atebodd 8 (22%) eu bod wedi cysgu allan yn y gorffennol.

11.28 Mae'r graff isod yn dangos pwy gysylltodd cwsmeriaid â nhw i ddechrau pan ddaethant yn ddigartref fwyaf diweddar.

Siart 11.2 Pwy wnaethoch chi gysylltu â nhw yn gyntaf pan ddaethoch yn ddigartref?

who did you first approach when you become homeless most recently

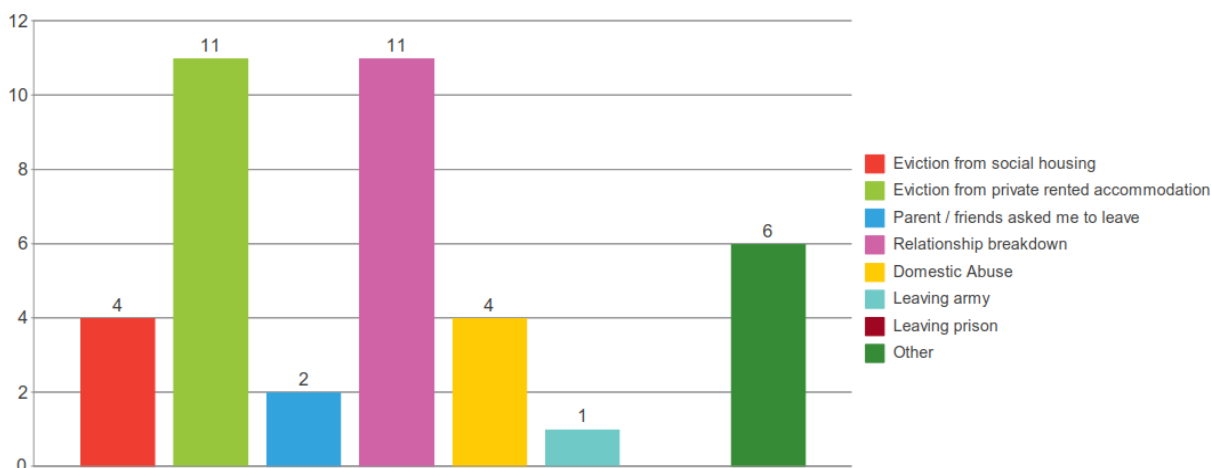

11.29 Cysylltodd y mwyafrif o ymatebwyr â Datrysiaidau Tai i ddechrau pan oeddent yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd (86%), ac yna Shelter (5%).

11.30 Nodir y rhesymau dros ddigartrefedd yn y graff a ganlyn. Y prif achosion digartrefedd a nodwyd oedd cael eu troi allan o lety rhentu preifat (28%) a thor perthynas (28%). Roedd y prif achosion digartrefedd eraill yn cynnwys cael eu troi allan o dai cymdeithasol (10%) a chamdriniaeth domestig (10%). Mae hyn yn cyd-fynd â'r prif achosion digartrefedd a nodwyd gan Lywodraeth Cymru.

Siart 11.3 Beth achosodd eich digartrefedd?

What caused your homelessness this time?

Cyngor a dderbyniwyd

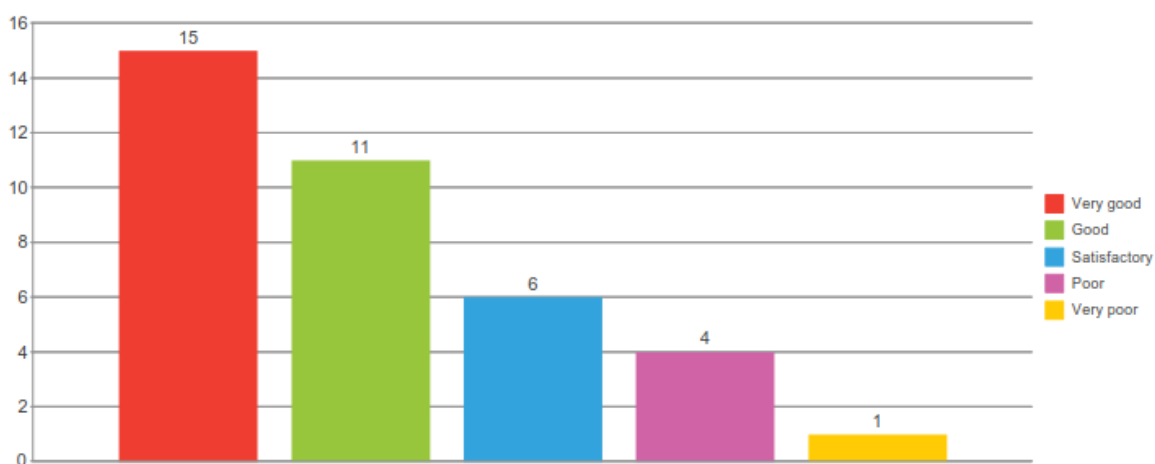
- 11.31 Atebodd 38 o gwsmeriaid y cwestiwn a wnaeth y gwasanaeth ddiwallu eich disgwyliadau. Nododd 74% o gwsmeriaid bod y gwasanaeth wedi diwallu eu disgwyliadau. Gofynnwyd i'r cwsmeriaid beth oedd eu disgwyliadau. Ymatebodd 13 cleient eu bod wedi disgwyl cael cymorth i gael llety, ond dim ond 4 cwsmer wnaeth nodi yn benodol eu bod yn disgwyl tai cymdeithasol.

Ansawdd y gwasanaeth a ddarparwyd

- 11.32 Gofynnwyd i gwsmeriaid farnu'r gwasanaeth a gawsant gan y gwasanaeth Datrysiadau Tai; mae eu hymatebion wedi'u nodi yn y graff isod.

Siart 11.4 Sut fydddech chi'n barnu Datrysiadau Tai?

How would you rate the service from Housing Solutions?

- 11.33 Atebodd 37 cwsmer y cwestiwn hwn, a nododd y mwyafrif bod y gwasanaeth yn dda neu'n dda iawn (70%), nododd 14% o gwsmeriaid bod y gwasanaeth yn wael neu'n wael iawn.
- 11.34 O'r cwsmeriaid a atebodd y cwestiynau canlynol, roedd 84% yn teimlo eu bod wedi cael gwybodaeth a chynghor clir am y gwasanaethau sydd ar gael.
- 11.35 Mewn perthynas â staff Datrysiadau Tai, roedd 95% o'r farn bod y staff yn wybodus a 92% yn teimlo bod y staff yn barod eu cymwynas ac yn glên.
- 11.36 Roedd 78% o ymatebwyr yn teimlo eu bod wedi cael digon o wybodaeth. Ond, nid oedd 53% o ymatebwyr yn teimlo eu bod wedi cael gwybod beth oedd yn digwydd. Mae cyfathrebu yn barhaus a chyswllt rheolaidd â chwsmeriaid yn hanfodol a bydd angen ei gynnwys yn y prosesau rheoli achosion. Gall defnyddio technoleg, gan gynnwys negeseuon testun a chyfryngau cymdeithasol ddarparu cyfleoedd i wneud hyn, gydag effaith ostyngedig ar adnoddau staff.
- 11.37 Gofynnwyd i gwsmeriaid os oeddent dan fygythiad digartrefedd, a oeddent wedi cael asesiad tai llawn a chynllun tai personol. Atebodd 79% o gwsmeriaid bod hyn wedi digwydd.

Atal digartrefedd

- 11.38 Gofynnwyd i gwsmeriaid a oedd y gwasanaeth wedi'u hatal rhag bod yn ddigartref; atebodd 38 o ymatebwyr y cwestiwn hwn, ac o'r rhain atebodd 50% 'oedd' i'r cwestiwn.
- 11.39 Nododd 64% o gwsmeriaid bod y gwasanaeth wedi'u helpu i ddod o hyd i lety arall; roedd hyn yn cynnwys darparu llety dros dro.
- 11.40 Gofynnwyd i gleientiaid pa gymorth neu wasanaethau ychwanegol fyddai wedi'u hatal rhag bod yn ddigartref, atebodd 12 cwsmer y cwestiwn hwn ac roedd eu hymatebion yn cynnwys; dim byd/ddim yn siŵr (6), arian i dalu ôl-ddyledion (2), trafod â'r landlord (1), cefnogaeth cam-drin domestig (1), mwy o dai rhent cymdeithasol a phreifat (1) a gallu aros mewn llety ar ôl i riant farw (1).
- 11.41 Gofynnwyd i gleientiaid hefyd a oedd unrhyw beth a allent fod wedi'i wneud eu hunain i atal eu digartrefedd eu hunain. Atebodd 30 o gleientiaid y cwestiwn hwn, ac roedd 93% yn teimlo na allent fod wedi gwneud unrhyw beth.
- 11.42 Gofynnwyd i'r cwsmeriaid beth fyddai wedi bod yn bosibl ei wneud i wella'r gwasanaeth a gynigiwyd gan y tîm Datrysiadau Tai. Roedd yr ymatebion yn cynnwys cyswllt mwy parhaus gan y tîm, a nodwyd gan 5 ymatebydd, nododd 3 ymatebydd yr angen am fwy o staff ac adnoddau i ymdrin â'r galw, roedd 1 cleient eisiau cyswllt wyneb yn wyneb, a nododd 1 cwsmer yr angen am well cyfathrebu rhwng aelodau staff. Roedd 1 cleient yn teimlo bod y prosesau a gwaith papur yn gymhleth. Mewn perthynas â mynediad i lety, nododd 2 gleient bod angen mwy o dai cymdeithasol a nododd 2 bod angen mwy o letyau argyfwng/hostel. Roedd 8 cwsmer yn teimlo nad oes angen gwneud unrhyw beth i wella'r gwasanaeth neu ddim yn siŵr beth mwy mae'n bosibl ei wneud.

11.43 Mae rhai o'r ymatebion unigol wedi'u dangos isod.

"Gwnaeth y tîm bopeth posibl i fy helpu i ond roeddwn yn teimlo yn rhwystredig oherwydd y diffyg llety argyfwng yn agos at fy nheulu ac ysgol fy mhlant."

"Mwy o gyswllt gan swyddog tai."

"Rydym yn meddwl y gellir ei wella trwy leoli hostel yn Llandudno, mae llawer yn cysgu allan yn Llandudno."

"Gwneud pethau yn haws, rhy gymhleth a dim digon o dai i bawb."

"Mae gormod o bobl i'r staff ymdrin â nhw, felly gall fod yn anodd cael gafael arnynt, ac weithiau doeddwn i ddim yn gwybod beth oedd yn digwydd."

"Gwasanaeth Ardderchog"

Llety Dros Dro

11.44 Dim ond 15 o ymatebwyr wnaeth ateb y cwestiynau mewn perthynas â llety dros dro.

11.45 O'r rhain, roedd 4 wedi'u rhoi mewn llety gwely a brecwast; roedd 3 o'r rhain yn teimlo ei fod yn addas ar gyfer eu hanghenion. Ni wnaeth y cleient arall ateb y cwestiwn.

11.46 Mewn perthynas â safon y llety gwely a brecwast, nododd 1 cleient ei fod yn dda iawn, a nododd 1 ei fod yn foddhaol. Ni wnaeth unrhyw gleient ddweud eu bod wedi gorfod symud oddi wrth gefnogaeth wrth symud i lety gwely a brecwast.

11.47 Dywedodd 8 cleient eu bod wedi cael llety dros dro, dim ond 2 gleient atebodd y cwestiwn am addasrwydd eu llety, ac roedd y ddau yn teimlo bod y llety yn addas ar gyfer eu hanghenion, er bod un cleient wedi gorfod symud eu plant i ysgol wahanol o ganlyniad i fod mewn llety dros dro.

11.48 Mewn llety dros dro, roedd 2 gleient yn teimlo bod y tîm yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf iddynt am eu hachos, a doedd 2 ddim. O'r 4 cleient a atebodd y cwestiwn, roeddent i gyd yn teimlo eu bod wedi cael cefnogaeth ddigonol tra roeddent mewn llety dros dro.

11.49 Cafodd y cleientiaid y cyfle i wneud sylwadau pellach mewn perthynas â'r gwasanaeth ac mae'r rhain wedi'u crynhoi yn y bocs isod.

"Mae angen mwy o help, does dim digon o staff i bawb."

"Profiad da yn gyffredinol. Byddai rhagor o wybodaeth wedi bod yn ddefnyddiol."

"Wedi symud ymlaen i lety â chymorth, da iawn."

"Roeddech yn wych."

"Diolch, diolchgar iawn."

"Cafodd digartrefedd ei rwystro i mi, ond roedd y system yn un llawn straen gan bod fy swyddog mor brysur drwy'r amser. Ond gwnaeth ei swydd ar ddiwedd y dydd, ac ni wnaethom ddod yn ddigartref."

"Swyddogion hyfryd, caredig iawn"

Arolwg dros y ffôn

- 11.50 Mewn perthynas â'r holiadur ar-lein, cynhaliwyd 20 o gyfweiliadau dros y ffôn gyda defnyddwyr gwasanaeth cyfredol a blaenorol i ddeall mwy am eu profiadau o ddigartrefedd, a'r gwasanaethau a gawsant.
- 11.51 Gellir gweld canlyniadau llawn yr ymgynghoriad yn atodiad 5, ac mae'r canfyddiadau allweddol isod.
- 11.52 Cynhaliwyd cyfweiliadau dros y ffôn ym mis Rhagfyr 2017 gyda chwsmeriaid a ddefnyddiodd gwasanaeth Datrysiaidau Tai Conwy yn ystod 2016/17, roedd hyn yn cynnwys cwsmeriaid a oedd y Cyngor wedi derbyn dyletswydd A66, A73, A75 ar eu cyfer, cwsmeriaid mewn llety dros dro, ac achosion lle roedd y Cyngor wedi penderfynu nad oedd angen blaenoriaeth. Roedd yn cynnwys ystod o achosion agored ac achosion wedi cau.
- 11.53 O'r cwsmeriaid a gyfwelewyd, roedd 65% yn fenywaidd. Roedd 90% o'r cwsmeriaid a gyfwelewyd yn Wyn Prydeinig, a disgrifiodd un cwsmer eu ethnigrwydd fel Morocaidd/Arabaid. Ar gyfer y cwsmer sy'n weddill, ni ofynnwyd y cwestiwn hwn gan fod y cwsmer wedi dechrau gofidio yn ystod y cyfweiliad a chytunwyd ar y cyd na ddylid parhau â'r cyfweiliad. Roedd 35% o'r cwsmeriaid a holwyd rhwng 35 a 44 oed, ac roedd 25% rhwng 25 a 34 oed.
- 11.54 Roedd y mwyafrif o gleientiaid a gyfwelewyd yn bobl sengl (40%), ac yna rhieni sengl (35%). O'r cleientiaid a gyfwelewyd, cafodd 6 eu rhoi mewn llety dros dro, roedd 6 yn achosion caeedig, roedd 6 yn achosion dyletswydd A66 agored, roedd 2 yn achosion dyletswydd A73 agored ac roedd 1 yn achos llety dros dro dyletswydd A75.

Digartrefedd

- 11.55 Mewn ymateb i'r cwestiwn a ydych wedi bod yn ddigartref o'r blaen, roedd cyfanswm o 3 o gwsmeriaid wedi bod yn ddigartref yn y gorffennol. Roedd y rhesymau dros ddigartrefedd yn flaenorol yn cynnwys colli llety rhent preifat (2) a thor perthynas (1). O'r rhain, roedd 2 wedi cysylltu â Datrysiaidau Tai Conwy, nododd 1 cwsmer eu bod wedi cael profiad cadarnhaol gyda'r gwasanaeth a nododd 1 nad oedd y profiad wedi bod yn gadarnhaol. Roedd lefel y digartrefedd mynych a nodwyd trwy gyfweiliadau dros y ffôn yn llawer is nag a nodwyd trwy'r arolwg cwsmeriaid ar-lein.
- 11.56 Cysylltodd 90% o'r cwsmeriaid a gyfwelewyd â Datrysiaidau Tai pan ddaethant yn ddigartref. Cysylltodd y 2 gleient arall â ffrindiau a landlordiaid preifat cyn cysylltu â'r Cyngor.
- 11.57 Y prif achosion digartrefedd a nodwyd oedd tor perthynas ac yna colli llety rhent preifat. Roedd rhesymau eraill a nodwyd yn cynnwys bod y llety yn anaddas, diffyg gwaith atgyweirio yn y sector rhentu preifat (2 achos), ffoi rhag trais (2 achos), rhedeg allan o arian, profedigaeth, tai cymdeithasol yn annioegel a beichiogrwydd.

Ansawdd y gwasanaeth a ddarparwyd

- 11.58 Gofynnwyd i gwsmeriaid sgorio'r gwasanaeth a gawsant gan y gwasanaeth Datrysiadau Tai; mae eu hymatebion wedi'u nodi yn y tabl isod.

Tabl 11.1 Gwasanaeth a Gafwyd gan Datrysiadau Tai	
Da iawn	11
Da	2
Boddhaol	2
Gwael	0
Gwael iawn	5
Cyfanswm	20

- 11.59 Nododd 65% o ymatebwyr bod y gwasanaeth yn dda iawn neu'n dda, gyda 25% o ymatebwyr yn nodi bod y gwasanaeth yn wael iawn. O'r 5 cwsmer a sgoriodd y gwasanaeth fel gwael iawn, roedd 4 o'r rhain yn bobl sengl na roddwyd llety iddynt gan nad oeddent ag angen blaenoriaethol.
- 11.60 Estynnwyd gwahoddiad i gwsmeriaid roi sylwadau ar y gwasanaeth a gawsant, roedd atebion cymysg gan gwsmeriaid am eu profiad. Siaradodd nifer sylweddol yn gadarnhaol iawn ynglŷn â'u profiad, gan ddisgrifio'r gwasanaeth Datrysiadau Tai fel un "da iawn", "gwell na rhagorol" a "llawn cymorth". Soniodd cwsmeriaid eraill am dderbyn gwasanaeth cymysg, a staff ddim yn aros mewn cysylltiad yn rheolaidd neu'n rhoi gwybodaeth iddynt, a'r geiriau "swta" a "diffyg empathi" yn cael eu defnyddio i ddisgrifio aelodau staff. Roedd un cwsmer yn teimlo na wnaeth y gwasanaeth unrhyw beth nes yr oeddent yn ddigartref, pan fyddai wedi bod yn bosibl gwneud gwaith yn ystod y cyfnod rhybudd. Mae sylwadau penodol gan gwsmeriaid wedi'u nodi yn y bocs isod.

"Roeddwn yn ddiolchgar iawn am y cymorth a roesant i mi. Fyddwn i ddim wedi gallu gofyn am fwy."

"Roedd y gwasanaeth a gefais yn dda iawn, roeddwn yn fodlon iawn."

"Mae'r gwasanaethau gan y tîm Datrysiadau Tai cyfan wedi bod yn well na rhagorol. Gwnaethant fy helpu i ddod o hyd i lety rhent preifat, ac ar ôl i mi symud i mewn, gwnaethant fy ffonio i weld a oeddwn wedi setlo a gwnaethant fy helpu i drefnu trydan a nwy. Aethant yr ail filltir. Esboniais hefyd bod gen i ddyslecsia ac esboniodd y swyddog bob cam yn unigol i mi."

"Rhoddwyd gwybod i mi y gallwn aros yn nhenantiaeth y Cyngor gyda fy ngwraig am 56 diwrnod. Ni wnes i glywed unrhyw beth ganddi am 2 wythnos. Roedd rhaid i mi barhau i geisio cysylltu â hi. Ni wnaeth unrhyw un ateb fy negeseuon ffôn. Dim ond 2 ddiwrnod cyn i mi fynd yn ddigartref wnaeth hi gysylltu â mi..... mae'r gwasanaeth yn llanast, roedd o'n gythreulig."

"Gall rai staff fod yn swta iawn weithiau."

“Roeddent yn dweud nad oedd unrhyw beth y gallant ei wneud i helpu. Ni wnaethant roi cymorth go iawn i mi na helpu i ddod o hyd i lety. Roeddwn yn teimlo bod staff yn ddigyffro ac yn ddiflas, a ddim yn dangos empathi.”

“Ni wnaethant aros mewn cysylltiad â mi, roedd rhaid i mi fynd yno o hyd i gael gwybodaeth.”

- 11.61 Gofynnwyd i gwsmeriaid a wnaeth y gwasanaeth ddiwallu eu disgwyliadau; atebodd 14 bod y gwasanaeth wedi diwallu eu disgwyliadau, nododd 5 nad oedd wedi, ac atebodd 1 bod eu disgwyliadau wedi’u diwallu yn rhannol.
- 11.62 Nododd cwsmeriaid eu bod wedi disgwyl mwy o gymorth a chynghor i ddod o hyd i rywle i fyw. Nododd un arall eu bod wedi disgwyl help llaw; nododd 2 gwsmer bod y gwasanaeth wedi rhagori ar eu disgwyliadau.
- 11.63 Gofynnwyd i gwsmeriaid a oeddent wedi cael gwybodaeth a chynghor clir am y gwasanaethau sydd ar gael. Nododd 17 (85%) eu bod wedi.
- 11.64 Mewn perthynas â staff Datrysiadau Tai, roedd 17 o gwsmeriaid (85%) o’r farn bod y staff yn wybodus ac 17 (85%) yn teimlo bod y staff yn barod eu cymwynas ac yn glên.
- 11.65 Roedd 13 o’r cwsmeriaid (65%) yn teimlo eu bod wedi cael gwybod beth oedd yn digwydd, ac roedd 7 cwsmer yn teimlo bod y gwasanaeth wedi methu cadw mewn cysylltiad â nhw. Gwnaethpwyd sylwadau bod cwsmeriaid yn aml yn teimlo bod rhaid iddynt wneud y gwaith o ddarganfod beth oedd yn digwydd gyda’u hachos, ac nad oedd unrhyw un yn ateb eu galwadau ffôn.
- 11.66 Gofynnwyd i gwsmeriaid os oeddent dan fygythiad digartrefedd, a oeddent wedi cael asesiad tai llawn a chynllun tai personol. Atebodd 15 (75%) o gwsmeriaid bod hyn wedi digwydd.

Atal digartrefedd

- 11.67 Gofynnwyd i’r cleientiaid a oedd y gwasanaeth wedi’u hatal rhag bod yn ddigartref, a dim ond 3 cwsmer wnaeth nodi bod y gwasanaeth wedi’u hatal rhag dod yn ddigartref, ac roedd un achos pellach ar y gweill.
- 11.68 Nododd 12 o’r cwsmeriaid bod y gwasanaeth wedi’u helpu i ddod o hyd i lety arall; i 6 o gleientiaid, llety dros dro oedd hyn, ac roedd 6 wedi cael cymorth i ddod o hyd i lety parhaol.
- 11.69 Gofynnwyd i gleientiaid pa gymorth neu wasanaethau a all fod wedi’u hatal rhag dod yn ddigartref. Nid oedd y mwyafrif o gwsmeriaid a ddaeth yn ddigartref yn teimlo y byddai wedi gallu cael ei atal, gan wasanaethau eraill neu ganddynt eu hunain. Daeth dau gwsmer yn ddigartref ar ôl eu rhyddhau o’r carchar ac roedd y ddau yn teimlo gan fod dyddiad eu rhyddhau yn hysbys ymlaen llaw y dylai mwy o waith fod wedi’i wneud cyn eu rhyddhau i ddod o hyd i lety.

“Gwaith pan oeddwn yn y carchar. Ni chefais unrhyw gyngor ar dai yn y carchar. Yna es i hostel prawf am 11 wythnos, ac eto, ni wnaethpwyd unrhyw beth bryd hynny.”

"Sefydlu cynlluniau ar gyfer pan fydd pobl yn cael eu rhyddhau o'r carchar fel nad ydynt yn dod yn ddigartref."

Gwell gwasanaethau

- 11.70 Gofynnwyd i gwsmeriaid beth fyddai'n bosibl ei wneud i wella'r gwasanaethau presennol, a nodwyd yr atebion isod. Roedd llawer o gwsmeriaid yn teimlo nad oedd angen gwneud unrhyw beth i wella'r gwasanaeth, ond awgrymodd cwsmeriaid eraill y gall y gwasanaeth ddarparu cefnogaeth mwy ymarferol wrth ddod o hyd i lety, ac awgrymodd eraill bod angen i'r gwasanaeth gadw mewn cysylltiad â chwsmeriaid yn fwy rheolaidd. Roedd un cwsmer yn teimlo bod angen mwy o empathi.
- 11.71 Cododd dau gwsmer y problemau a ddaw gyda symud i eiddo heb ddodrefn ac effaith hyn arnynt a'u teuluoedd. Awgrymwyd naill ai eu bod yn cael mwy o amser i baratoi i symud, neu y dylid darparu pecynnau dodrefn. Dywedodd un cwsmer bod angen hostel yng Nghonwy.

"Dim byd, allwch chi ddim gwella rhywbeth sydd eisoes yn rhagorol."

"Dylent roi amser i chi gasglu'ch pethau a threfnu dodrefn cyn symud i lety parhaol. Llofnodais am y fflat dydd Llun, a heddiw (ddydd Iau) rwyf wedi cael yr allweddi, ond does gen i ddim ddodrefn na phopty. Byddai wedi bod yn dda cael amser i sortio dodrefn neu gael pecyn dodrefn."

"Cadwch mewn cysylltiad â phobl pan maent mewn llety dros dro a rhoi gwybod iddynt pryd fyddant yn cael llety newydd."

"Gall y Cyngor ddarparu rhagor o wybodaeth, mwy o help, cadw mewn cysylltiad, a dychwelyd galwadau ffôn o leiaf."

"Gallant ddangos mwy o ddealltwriaeth a bod yn fodlon ceisio helpu. Mae angen iddynt weithio i geisio atal digartrefedd. Dylai bod cynllun wedi'i sefydlu wrth ddod allan o'r carchar. Roedd fy nyddiad rhyddhau yn hysbys ond doedd dim byd yn barod. Hefyd, mae angen hostel yng Nghonwy ar gyfer argyfyngau."

Gwely a brecwast

- 11.72 O'r cwsmeriaid a gyfwelwyd, roedd 9 wedi'u rhoi mewn llety gwely a brecwast. Roedd 7 o'r aelwydydd hyn yn teimlo ei fod yn addas ar gyfer eu hanghenion. Ar gyfer y 2 aelwyd oedd yn teimlo bod y llety yn anaddas, roedd hyn yn seiliedig ar rannu stafell gyda holl aelodau'r teulu, rhannu ystafelloedd ymolchi a diffyg cyfleusterau coginio.
- 11.73 Nododd cwpl o aelwydydd bod y llety gwely a brecwast yn wych a bod y rheolwr yn glên iawn.

"Dim ond 1 ystafell oedd gennym ar fy nghyfer i a thri o blant. Roedd rhaid i ni rannu ystafell ymolchi a doedd dim cyfleusterau coginio. Yn ffodus, dim ond am wythnos oeddem ni yno."

- 11.74 Mewn perthynas â safon y llety gwely a brecwast, dywedodd 4 aelwyd ei fod yn dda iawn, dywedodd 1 aelwyd ei fod yn dda, dywedodd 3 aelwyd ei fod yn foddhaol a dywedodd 1 aelwyd ei fod yn wael iawn. Roedd 2 o'r aelwydydd a roddwyd mewn llety argyfwng yn teimlo bod y lleoliad wedi eu gorfodi i adael eu swydd, newid ysgolion y plant neu wedi effeithio ar unrhyw gefnogaeth arall yr oeddent yn ei gael, ond nododd y ddau y byddai'n rhaid iddynt fod wedi gwneud hyn beth bynnag oherwydd eu sefyllfa digartrefedd.

Llety Dros Dro

- 11.75 O'r cwsmeriaid a gyfwelwyd, roedd 6 wedi'u rhoi mewn llety dros dro. Roedd pob un o'r cleientiaid hyn yn teimlo bod y llety yn addas ar gyfer eu hanghenion. Nododd cwpl o gwsmeriaid eu bod yn hapus iawn gyda'u llety ac yr hoffent aros yno yn barhaol. Nododd 5 cwsmer bod y llety yn dda iawn a nododd 1 ei fod yn dda.
- 11.76 Ond, mynegodd un cwsmer bryder ei fod wedi bod mewn llety dros dro ers amser hir ac yn teimlo ei fod wedi cael ei anghofio.

"I ddechrau, roedd y gwasanaeth yn dda iawn. Allwn i ddim gweld bai o gwbl. Ond, rwyf wedi bod mewn llety dros dro ers 3.5 mlynedd rŵan, ac rwy'n teimlo bod y gwasanaeth wedi anghofio amdanaf."

"Mae'r llety dros dro yn wych, hoffwn aros yma."

"Mae'r gwasanaeth wedi fy helpu, a hoffwn pe bawn i'n cael parhau i fyw yn y llety dros dro gan ein bod wedi setlo yma."

- 11.77 Dim ond un o'r aelwydydd a roddwyd mewn llety dros dro oedd yn teimlo bod y lleoliad wedi eu gorfodi i adael eu swydd, newid ysgolion y plant neu wedi effeithio ar unrhyw gefnogaeth arall yr oeddent yn ei gael.

"Roedd yn anodd gan fod y plant wedi gorfod newid ysgol, ac mae gennyf ofn y bydd rhaid i mi eu symud eto pan fyddaf yn cael llety parhaol. Rwyf eisiau i ni i gyd fod wedi setlo."

- 11.78 Gofynnwyd i gwsmeriaid hefyd a oeddent yn teimlo eu bod wedi cael digon o gefnogaeth mewn llety dros dro, a nododd 5 eu bod, ac roedd 1 cleient yn teimlo nad oeddent yn cael cefnogaeth ddigonol.
- 11.79 O'r aelwydydd a roddwyd mewn llety dros dro, roedd 6 yn teimlo eu bod yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf am eu hachos, a'u cyfleoedd o gael llety newydd gan Dewisiadau Tai. Roedd un cwsmer yn teimlo nad oedd y gwasanaeth wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf iddynt.

- 11.80 Mae'r tabl isod yn manylu ar sylwadau eraill a wnaed gan gwsmeriaid yn ystod y cyfweiliad ffôn mewn perthynas â'r gwasanaeth cyffredinol a gafwyd.

"Roedd pawb yn wych, a gwnaethant fy helpu a fy nghefnogi bob cam o'r daith."

"Rwy'n hapus iawn yn y llety dros dro. Rydym wedi bod yma ers 2 flynedd ac rwy'n teimlo bod pethau'n dechrau gwella rŵan. Mae'r plant wedi dod yn eu blaenau ac rwyf i wedi cael swydd. Roedd fy swyddog Datrysiadau Tai yn wych, roedd gen i gysylltiad personol gyda hi ac roedd yn dda gallu siarad gyda rhywun"

"Mae fy Swyddog Datrysiadau Tai wedi bod yn wych, mae hi wedi gallu sortio unrhyw broblemau sydd gennyf. Mae gen i broblemau dyled ac mae hi wedi fy nghyfeirio at CAB."

"Fy unig bryder yw gorfod dal i symud i wahanol letyau. Mae gen i anabledd felly mae'n anodd gorfod pacio a dad-bacio. Rwyf hefyd yn dioddef straen a gorbryder felly rwyf angen llety sefydlog i lleihau'r gorbryder"

"Nid wyf yn cael cefnogaeth gan unrhyw un, rwy'n yfed gormod ac rwy'n galaru ond yn cael dim cefnogaeth."

"Gwasanaeth cythreulig, roeddwn yn teimlo gan fy mod yn gweithio ac yn wryw sengl, fy mod yn cael fy nhrin fel fy mod ar waelod y rhestr ar gyfer unrhyw fath o gymorth."

"Rwy'n deall bod arhosiad hir am dŷ Cyngor, ond byddai'n braf pe bai mwy o dai Cyngor."

Fforwm Digartrefedd

- 11.81 Cafodd y Fforwm Digartrefedd ei ail-lansio ym mis Tachwedd 2017, a defnyddiwyd y cyfarfod cyntaf i ymgynghori gydag ystod o sefydliadau partneriaeth. Nodwyd pedwar thema allweddol fel materion sy'n dod i'r amlwg yn seiliedig ar ddadansoddiad ystadegol cynnar. Gofynnwyd cyfres o gwestiynau i unigolion ynglŷn â phob thema.
- 11.82 Mae crynodeb o'r ymatebion isod, a gellir gweld yr ymatebion llawn yn atodiad 6.

Atal Digartrefedd

- 11.83 Nodwyd nifer o fylchau mewn darpariaeth gwasanaeth ledled Conwy, ac roedd y rhain yn cynnwys yr angen am fwy o letyau â chefnogaeth (cyffredinol ac arbenigol), yr angen am ddarpariaeth mynediad uniongyrchol i ymateb i'r nifer cynyddol o bobl sy'n cysgu allan a gwell mynediad i lety rhent preifat gan gynnwys cefnogaeth i landlordiaid.
- 11.84 Er mwyn gallu atal digartrefedd yn well yn lleol, nodwyd bod angen i bob asiantaeth weithio'n effeithiol gyda'i gilydd gyda gwell dealltwriaeth o swyddi a chyfrifoldebau ei gilydd, gan gynnwys sefydlu gwell cysylltiadau gyda chanolfannau swyddi.

Cysgu ar y Stryd

- 11.85 Does dim dealltwriaeth fanwl gywir o gysgu allan yn y Sir, gyda'r farn nad oedd y cyfrif swyddogol a wnaed ym mis Tachwedd yn adlewyrchu gwir lefelau cysgu allan gan fod mwy o bobl yn cysgu allan yng Nghonwy yn ystod misoedd yr haf, a bydd llawer o rai sy'n cysgu allan yn diflannu oddi ar y strydoedd ar noson y cyfrif, ac nid yw'r cyfrif swyddogol yn ymdrin ag ardaloedd gwledig yn llawn.
- 11.86 Nodwyd bod angen datblygu dealltwriaeth yn seiliedig ar wybodaeth o wir lefelau rhai sy'n cysgu allan ledled y Sir. Ychydig iawn, os o gwbl, o wybodaeth oedd am y rhif Cyswllt Strydoedd cenedlaethol ymysg asiantaethau partneriaeth a'r cyhoedd yn ehangach.
- 11.87 Roedd consensws cryf bod angen darpariaeth mynediad uniongyrchol/lloches nos a gwasanaeth allgymorth pendant ac effeithiol.
- 11.88 Nodwyd hefyd bod angen agwedd ataliol wedi'i dargedu ar gyfer cleientiaid sydd mewn perygl o orfod cysgu allan h.y. lluoedd arfog, carchar, ysbyty.

Disgwyliadau cwsmeriaid

- 11.89 Cytunwyd bod gan gwsmeriaid, a phartneriaid i raddau llai helaeth, ddisgwyliadau afrealistig mewn perthynas â'r dewisiadau tai sydd ar gael, yn enwedig mewn perthynas â thai cymdeithasol.
- 11.90 Er mwyn rheoli disgwyliadau cwsmeriaid yn well, mae angen sicrhau bod mwy o wybodaeth ar gael ar gyfer partneriaid a chwsmeriaid, gan gynnwys data ynglŷn ag argaeledd tai cymdeithasol.
- 11.91 Roedd barn y dylai gwasanaethau symud tuag at gynlluniau personol amlasiantaeth sy'n dilyn pobl o gwmpas ac yn cysylltu ag ystod eang o wasanaethau ac nid cynlluniau amryfal ar gyfer gwahanol raglenni, a byddai hyn yn galluogi agwedd wedi'i chydlyn, a negeseuon cyson.

Fforddiadwyedd

- 11.92 Er mwyn sicrhau bod tai cymdeithasol yn parhau i fod yn fforddiadwy i'r rhai sydd ei angen, mae angen ystyried modelau dylunio ac adeiladu arloesol h.y. Zed pods. Mae hefyd angen sicrhau bod y stoc tai cymdeithasol presennol yn cael ei ddefnyddio yn effeithiol i ddarparu ar gyfer y rhai mewn angen, gan gynnwys mynd i'r afael â thanfeddiannaeth, a gosod ystafelloedd sbâr. Cytunodd y gweithdy bod angen tai a rennir, ochr yn ochr â'r angen i adolygu ffioedd gwasanaeth i nodi modelau mwy fforddiadwy.
- 11.93 Nododd y grŵp y canlynol er mwyn gwneud llety rhent preifat yn hygyrch; rheoli eiddo rhent preifat gan bartneriaid Cymdeithas Tai, cynlluniau cymhelliad rhent preifat a fydd yn denu landlordiaid, a lleihau'r risg sy'n gysylltiedig â Chredyd Cynhwysol, hyfforddiant cyn tenantiaeth i denantiaid, bondiau trwy gydol oes y denantiaeth a chefnogaeth i denantiaid.

Crynodeb o'r Bennod ac Argymhellion

Ymgynghori – Materion a Bylchau a Nodwyd

- Mae angen gwella ymwybyddiaeth o waith y gwasanaeth Datrysiaid Tai gyda chwsmeriaid a phartneriaid.
- Mae angen gwella gwaith partneriaeth yn rhai ardaloedd gyda rhai partneriaid allweddol gan gynnwys gwasanaethau iechyd meddwl a gofal cymdeithasol i oedolion.
- Mae angen gwella mynediad i lety rhent preifat, gan gynnwys dewisiadau i bobl sengl dan 35 oed, gan gynnwys cynllun cymhelliad landlordiaid deniadol.
- Mae angen rheoli disgwyliadau cleientiaid yn well; mae gan bartneriaid swyddogaeth allweddol i'w chwarae yn hyn.
- Nodwyd yr angen am ragor o letyau â chymorth gan staff rheng flaen a cafodd hyn ei gefnogi gan bartneriaid, gan gynnwys yr angen am ddarpariaeth mynediad uniongyrchol a gwasanaeth estyn allan.
- Mae angen ymateb wedi'i gydlyn yn well wrth ymateb i gleientiaid sydd ag anghenion cymhleth er mwyn sicrhau bod y cymorth cywir yn ei le er mwyn datrys yr anghenion meddygol a chymorth sylfaenol.
- Mae angen hyrwyddo'r rhif Cyswllt Stryd i bartneriaid a'r cyhoedd
- Mae budd-ddeiliaid yn teimlo y dylid defnyddio tai cymdeithasol yn fwy effeithiol i ddiwallu anghenion y rhai sydd â'r angen mwyaf am dai, mae hyn yn cynnwys mynd i'r afael â thanfeddiannaeth ac adolygu'r polisi dyrannu i ystyried gweithredu cyfyngiad incwm ar gyfer y rhai a all fforddio dewisiadau tai eraill.
- Mae ymatebion i'r ymgynghoriad cwsmeriaid yn awgrymu bod digartrefedd mynych, a bydd angen archwilio hyn yn fanylach i ddeall y mater ac achosion hyn. Bydd yn hanfodol sicrhau bod cwsmeriaid yn cael eu cefnogi i ddatblygu'r sgiliau angenrheidiol i gynnal tenantiaeth.
- Mae ymatebion i'r ymgynghoriad cwsmeriaid yn nodi nad oedd cyfran sylweddol o gwsmeriaid yn teimlo eu bod wedi cael yr wybodaeth ddiweddaraf am eu hachos gan Datrysiaid Tai. Mae cyfathrebu yn barhaus a chyswllt rheolaidd â chwsmeriaid yn hanfodol a bydd angen ei gynnwys yn y prosesau rheoli achosion. Gall defnyddio technoleg gefnogi staff gyda hyn, a lleihau'r effaith ar adnoddau.
- Roedd ymatebion i'r ymgynghoriad cwsmeriaid yn cydnabod diffyg adnoddau staff i fedru diwallu'r galw ar y gwasanaeth, a'r effaith y mae hyn yn ei gael ar brofiad y cwsmer.
- Nododd ymatebion i'r ymgynghoriad cwsmeriaid nad oedd gwaith atal yn digwydd cyn rhyddhau o garchar, gan olygu bod cyn droseddwyr yn cael eu rhyddhau o'r carchar yn ddigartref.
- Roedd ymatebion i'r ymgynghoriad cwsmeriaid yn gadarnhaol iawn mewn perthynas â safon y llety dros dro, gyda rhai cwsmeriaid yn dymuno aros yn y llety hwn. Efallai y bydd angen ystyried dewisiadau llety hyblyg lle gall llety dros dro ddod yn gynnig parhaol. Nodwyd yr angen am becynnau dodrefn hefyd.

12. Adnoddau

- 12.1 Mae'r darparwyr cyngor a llety a restrwyd yn yr adrannau uchod i gyd yn adnoddau pwysig wrth helpu i ddarparu gwasanaethau digartrefedd ac atal digartrefedd. Ond, ar hyn o bryd mae'n amhosibl rhoi ffigwr ariannol ar yr holl adnoddau sydd ar gael gan eu bod wedi'u rhannu rhwng llawer o wasanaethau ac yn aml nid yw gwasanaethau wedi'u cysegru i bobl ddigartref yn unig.
- 12.2 Nodwyd bod y cyllidebau a ganlyn yn cyfrannu yn uniongyrchol at atal digartrefedd a darparu gwasanaethau digartrefedd.

Cyllideb Datrysiadau Tai

- 12.3 Bydd cyllideb gwasanaeth Datrysiadau Tai y Cyngor yn cael ei osod yn flynyddol.

Tabl 12.1 Cyllideb Datrysiadau Tai	
2017/18	£
Datrysiadau Tai	230,110
Llety argyfwng	360,000
Llety Lesddaliad	616,000
Blaendal PSL/Cronfa Atal	28,000
Cyllideb Gros	£815,110
Incwm a Ragfynegir ar gyfer Llety Argyfwng	£135,000
Incwm a Ragfynegir ar gyfer Llety Lesddaliad	£284,000
Incwm a Ragfynegir	£419,000

Ffynhonnell: Cyllideb Datrysiadau Tai

Mae staff atal yn cael eu hariannu yn rhannol trwy'r gyllideb Cefnogi Pobl. Mae'r gwasanaeth yn cael £251,960 ar gyfer Swyddogion Datrysiadau Tai. Yn ogystal â hyn, mae Cefnogi Pobl yn ariannu'r tîm cyswllt tenantiaeth sydd wedi'i integreiddio â gwasanaeth Datrysiadau Tai Conwy (£197,180).

Cyllid Grant Trosiannol (TGF)

- 12.4 I hwyluso cyflwyno Deddf Tai (Cymru) 2014, dyrannwyd arian grant trosiannol i gefnogi gweithredu'r darpariaethau digartrefedd yn y Ddeddf.
- 12.5 Ar gyfer cyfnod 1/4/15-31/3/18, derbyniodd Conwy £431,365 (BI1 £210,385 / BI2 £114,300 / BI3 £106,680) sydd wedi cael ei ddefnyddio ar gyfer y canlynol; darparu gwasanaeth cyngor dyled mewnol; cynyddu cronfa atal; adnoddau staff ychwanegol i liniaru'r cynnydd mewn galw a llwyth gwaith; prosiectau rhanbarthol ac isranbarthol (Swyddog Adolygu Rhanbarthol a Swyddog Cyswllt Carchardai), a chynyddu mynediad i'r sector rhentu preifat. Yn ddiweddar cafodd £50,000 ychwanegol ei ryddhau ac mae'n rhaid ei wario erbyn 31/3/18. Fe fydd y cyllid yma'n cael ei ddefnyddio i gynnal ymchwil

i'r Model Tai yn Gyntaf (ar y cyd gyda Sir Ddinbych), mentrau Landlordiaid a gwasanaethau pobl ifanc.

- 12.6 Er bod Arian Pontio wedi dod i ben, bydd dyfarniad Grant Atal Digartrefedd ychwanegol yn cael ei ddyrannu ar gyfer 2018-2019. Awgrymiadau cychwynnol ar gyfer Conwy yw £106,680, sef yr un gwerth â 3edd flwyddyn, a blwyddyn derfynol yr Arian Pontio (2017-2018).
- 12.7 Nodwyd y cyllid fel 1 o 10 ffrwd ariannu sy'n gysylltiedig â'r Cynllun Llwybr Hyblygrwydd Cyllid. Conwy yw un o 7 Awdurdod Lleol a ddewiswyd fel Ardal ar gyfer 2017-2018 ymlaen.
- 12.8 Bydd y Llwybr Hyblygrwydd Llawn yn rhoi 100% hyblygrwydd ar draws grantiau, er mwyn gwella aliniad rhaglenni a gwneud defnydd mwy effeithiol o gyllid i fodloni anghenion lleol. Disgwylir y bydd mwy o ryddid a hyblygrwydd o ran cyllid i alluogi ardaloedd peilot i weithio'n wahanol, gan roi mwy o le i gynllunio gwasanaethau i gefnogi awch y Llywodraeth am ddulliau mwy ataliol, hirdymor.

Grantiau dan ystyriaeth ar gyfer Hyblygrwydd Cyllid 2018/19

- Cefnogi Pobl
 - Dechrau'n Deg
 - Teuluoedd yn Gyntaf
 - Cronfa Gwaddol Cymunedau yn Gyntaf
 - Grant Cyflogadwyedd
 - Hyrwyddo Ymgysylltiad Cadarnhaol i Bobl Ifanc
 - Gofal Plant y tu allan i'r ysgol
 - Atal Digartrefedd
 - Byw yn Annibynnol
 - Cronfa Dydd Gŵyl Dewi
- 12.9 Daw arian pontio yn rhan o'r Llwybr Hyblygrwydd Cyllid yng Nghonwy yn 2018/19.

Cefnogi Pobl

- 12.10 Mae gan Cefnogi Pobl gyllideb o £6,452,534, sy'n ariannu ystod o wasanaethau atal digartrefedd, gan gynnwys llety â chymorth a chefnogaeth yn ôl yr angen.
- 12.11 Mae Llywodraeth Cymru wedi awgrymu y bydd y gyllideb wedi'i ddiogelu am y ddwy flynedd nesaf.

Taliadau Tai Dewisol (DHP)

- 12.12 Mae'r tabl isod yn manylu ar y dyraniad DHP a gwariant dros y dair blynedd diwethaf.
- 12.13 Y dyraniad ar gyfer 2017/18 yw £230,668

Tabl 12.2 Dyraniad a gwariant DHP

Blwyddyn	Dyraniad	Gwariant
2014/15	£217,097	£215,664
2015/16	£153,656	£152,836
2016/17	£193,913	£193,607

Ffynhonnell: Budd-dal Tai Conwy

12.14 Yn yr holl flynyddoedd y manylir arnynt uchod, roedd y gyllideb DHP wedi'i ddyrannu yn llawn, ond ni fydd yr holl daliadau yn cael eu rhyddhau cyn ddiwedd y flwyddyn.

12.15 Mae'r gwasanaethau a ganlyn yn cael eu hariannu gan Lywodraeth Cymru trwy Cyllid Atal Digartrefedd (gelwir yn flaenorol yn cyllid a180)

Tabl 12.3 Prosiectau cyllid Atal Digartrefedd Llywodraeth Cymru

Sefydliad Cynllun Lleol	Disgrifiad
NACRO	Cynllun Bondiau Conwy a Sir Ddinbych
NACRO	Gwasanaeth Ailsefydlu Conwy
Grŵp Cynefin	Byw yn Annibynnol - Digartrefedd Ieuenctid

Ffynhonnell: Datrysiadau Tai Conwy

Gwneud y defnydd gorau o adnoddau

12.16 Mae angen blaenoriaethu'r holl adnoddau cyhoeddus, preifat a thrydydd sector a'u targedu mewn modd wedi'i gydlyn i alluogi'r effaith a'r effeithiolrwydd gorau wrth fynd i'r afael â digartrefedd.

12.17 Bydd Conwy yn un o'r ardaloedd Llwybr Hyblygrwydd Cyllid. Mae'r Llwybr Hyblygrwydd Cyllid yn rhoi cyfle i alinio cyllid a darparu agwedd gyfannol wedi'i chydlynu at atal digartrefedd a'i achosion sylfaenol. Ond, mae hefyd risg y gall y galw ar y llwybr cyllid gan wasanaethau eraill (gan gynnwys gofal cymdeithasol i oedolion) beryglu cyllid y gwasanaethau atal digartrefedd.

13. Patrymau'r Dyfodol

13.1 Tra bu llwyddiant sylweddol o ran atal digartrefedd yng Nghonwy, mae sawl ffactor allai gael effaith ar y nifer o bobl sydd dan fygythiad o ddigartrefedd. Mae'n bwysig bod y rhain yn cael eu cydnabod, a lle bo'n bosib, dylai gwasanaethau gael eu cynyddu er mwyn lleihau effaith negyddol pob un o'r ffactorau.

13.2 Nodwyd bod y ffactorau a ganlyn yn cael effaith bosibl ar nifer y bobl yng Nghonwy a all ddod yn ddigartref neu gael eu bygwth â digartrefedd dros y blynyddoedd nesaf:

- Effaith barhaol yr hinsawdd economaidd, pwysau ariannol a dyledion personol.
- Pwysau ariannol ar gyllidebau llywodraeth leol a gwasanaethau digartrefedd, gan gynnwys ansicrwydd ynghylch Grantiau Arian Pontio Digartrefedd parhaus.
- Mae llawer o'r gwasanaethau sy'n cynnal pobl yn eu tenantiaethau eu hunain neu sy'n darparu opsiynau llety amgen yn cael eu hariannu drwy Gefnogi Pobl. Mae'n bwysig cydnabod y byddai unrhyw ostyngiad mewn cyllid yn cael effaith sylweddol ar lefelau digartrefedd yn y dyfodol.
- Gallai lleihau'r nifer o dai rhent cymdeithasol drwy werthiannau hawl i brynu hanesyddol yn ogystal â gostyngiad mewn lefelau di-rym olygu bod llai o lety ar gael i'r rheiny ar y Gofrestr Tai.
- Mae'r diffyg llety un ystafell wely, ac yn benodol diffyg opsiynau tai fforddiadwy ar gyfer rhai dan 35 oed, yn debygol o arwain at gynydd yn y nifer o bobl ifanc sengl nad ydynt yn gallu datrys eu problemau tai eu hunain. Bydd hyn yn golygu mwy o alw gan y grŵp cwsmer hwn ar y gwasanaeth Datrysiaid Tai a gwasanaethau cymorth a chynghor eraill.
- Mae Diwygio'r Gyfundrefn Les eisoes wedi dechrau cael effaith ar lefelau digartrefedd, ac mae'n debygol y bydd diwygiadau lles pellach, gan gynnwys cyflwyno Credyd Cynhwysol, yn parhau i effeithio ar allu unigolion i dalu eu costau tai.
- Yn benodol, bydd cyflwyno Credyd Cynhwysol yng Nghonwy yn golygu ar gyfer aelwydydd sy'n dibynnu ar fudd-daliadau i dalu eu rhent ar ôl trosglwyddo i Gredyd Cynhwysol y bydd oedi o 6 wythnos. Bydd hyn yn arwain at ôl-ddyledion rhent ac efallai yn arwain at gynydd mewn enghreifftiau o droi allan, fel y gwelwyd mewn ardaloedd eraill yng Nghymru a Lloegr. Bydd 53.4% o ymgeiswyr budd-dal oedran gweithio Conwy ar eu colled pan fyddant yn trosglwyddo i'r Credyd Cynhwysol.
- Gall fod cynnydd parhaus mewn achosion o droi allan gan ddarparwyr tai oherwydd ôl-ddyledion rhent o ganlyniad i ddiwygio'r gyfundrefn les, yn arbennig unwaith y bydd Credyd Cynhwysol wedi ei gyflwyno.
- Gall pwysau ariannol parhaol ar aelwydydd arwain at orlenwi eiddo a dadlau ymysg perthnasau.
- Bydd angen tai addas ar gyfer poblogaeth sy'n heneiddio, a chefnogaeth i atal cynnydd mewn digartrefedd ymysg aelwydydd hŷn.

- Mae'r cynnydd cenedlaethol yn y boblogaeth sydd yn y carchar yn cynyddu'r peryg y bydd pobl yn colli eu cartrefi tra byddant yn y carchar.
- Bydd y carchar newydd yn Wrecsam yn cychwyn rhyddhau carcharorion yn 2018, mae hyn yn debygol o olygu cynnydd mewn pobl sy'n gadael carchar yn cael mynediad at ddarpariaeth gwasanaethau yng Nghonwy.
- Rhentu Doeth Cymru – bydd y gofynion ychwanegol ar landlordiaid o bosib yn arwain rhai landlordiaid, gan gynnwys landlordiaid ar raddfa llai neu landlordiaid 'damweiniol', i werthu eu heiddo, gan leihau'r nifer o eiddo rhent preifat fydd ar gael ar gyfer cleientiaid Datrysiadau Tai.
- Bydd Wylfa Newydd yn cynhyrchu galw ychwanegol o ran tai i hyd at 11,700 o weithwyr adeiladu ar yr adeg prysuraf yng nghanol y 2020au. Bydd galw sylweddol am dai ychwanegol dros y cyfnod adeiladu a'r tu hwnt, sy'n debygol o effeithio'r rhai mwyaf agored i niwed ac achosi adleoli posib yn y sector rhentu preifat.
- Mae problemau fforddiadwyedd a'r mynediad cyfyng iawn at lety rhent preifat gan gynnwys dewisiadau llety a rennir, yn ei gwneud yn gynyddol anodd i'r gwasanaeth Datrysiadau Tai allu dod o hyd i opsiynau tai fforddiadwy a chynaliadwy i'r cleientiaid. Os nad oes llety fforddiadwy ar gael disgwylir y bydd digartrefedd yn parhau i gynyddu.
- Ar hyn o bryd ni ellir rheoli llwythi achos trwm y gwasanaeth Datrysiadau Tai ac mae'n effeithio ar allu'r gwasanaeth i atal neu liniaru digartrefedd yn effeithiol. Os yw hyn yn parhau bydd digartrefedd a'r nifer o leoliadau mewn llety dros dro yn cynyddu.
- Byddai dileu bwriadoldeb ar gyfer teuluoedd digartref erbyn 2019, yn cael effaith ar y gwasanaethau, gyda'r angen i ddarganfod dewisiadau llety addas ar gyfer teuluoedd sydd ag anghenion amrywiol a chymhleth, a hanes tenantiaeth gwael, fydd yn golygu mwy o alw ar y tîm Datrysiadau Tai.
- Byddai cynnydd mewn cyfraddau morgais yn debygol o olygu cynnydd yn y nifer o bobl na fydd yn gallu gwneud eu taliadau morgais gyda chynnydd tebygol yn yr achosion o ailfeddiannu, gan gynnwys perchnogion tai a landlordiaid prynu i osod.
- Diwedd morgeisi llog yn unig – mae'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol yn amcangyfrif y bydd 600,000 o forgeisi llog yn unig yn cyrraedd diwedd eu cyfnod erbyn 2020 – a does gan hanner y benthydwyr hyn ddim modd o ad-dalu'r ddyled. Rhagwelir y bydd traean o'r diffygion yn fwy na £50,000.

14. Canfyddiadau Allweddol

14.1 Mae'r Adolygiad Digartrefedd wedi nodi'r materion allweddol a ganlyn, a fydd angen eu datrys yn y Strategaeth Digartrefedd.

- Perchen-feddiannaeth yw'r brif ffurf o ddeiliadaeth yng Nghonwy. Fodd bynnag, mae cael mynediad at ddeiliadaeth o'r fath wedi dod yn fwyfwy anodd oherwydd cynnydd mewn prisiau tai dros y blynyddoedd diwethaf, gyda ratio fforddiadwyedd yn 2017 o 6.05, o'i gymharu â 5.42 yng Nghymru.
- Mae'r sector rhentu cymdeithasol yn chwarae rôl allweddol o ran darparu llety fforddiadwy yng Nghonwy. Fodd bynnag, mae'r gyfran gyffredinol o stoc rhent preifat yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol ac mae'r nifer o aelwydydd sydd ar y Gofrestr Tai yn llawer mwy na'r nifer o osodiadau a wneir i denantiaid newydd, ac mae hyn yn arbennig o wir am lety pobl sengl.
- Y sector rhentu preifat yw'r ail ddeiliadaeth fwyaf yng Nghonwy ac mae'n chwarae rôl bwysig o ran darparu llety i amrywiaeth o aelwydydd a grwpiau incwm nad oes modd iddynt gael mynediad at berchen-feddiannaeth neu rentu cymdeithasol. Mae mynediad at y sector rhentu preifat yn cael ei ddefnyddio'n aml i atal digartrefedd. Fodd bynnag, diffyg llety rhent preifat yw prif achos digartrefedd yng Nghonwy. Mae'n dod yn gynyddol anodd i gwsmeriaid Datrysiadau Tai gael mynediad at lety rhent preifat, mae hyn yn rhannol oherwydd fforddiadwyedd, marchnad gystadleuol, a diffyg parodrwydd gan landlordiaid i dderbyn tenantiaid sy'n derbyn budd-daliadau.
- Mae fforddiadwyedd yn broblem sylweddol mewn rhannau o Gonwy o ran perchen-feddiannaeth a rhentu preifat. Mae lefelau isel o incwm a dibyniaeth ar fudd-daliadau ymysg aelwydydd sydd ag angen o ran tai yn gwneud y broblem yn waeth.
- Mae'r Asesiad Marchnad Dai Lleol wedi nodi bod angen datblygu 172 o eiddo rhent cymdeithasol yn flynyddol yng Nghonwy.
- Prif achosion digartrefedd yng Nghonwy yw:
 - Colli llety clwm neu lety wedi'i rentu
 - Rhieni a pherthnasau ddim yn fodlon lletya bellach,
 - Perthynas yn chwalu
 - Cam-drin domestig
 - Gadael carchar
- Mae angen datblygu ystod o ddulliau atal yn erbyn pob un o'r prif achosion er mwyn atal digartrefedd yn llwyddiannus.
- Mae Datrysiadau Tai Conwy yn fodel partneriaeth effeithiol ac yn darparu mynediad i gwsmeriaid at amrywiaeth o wasanaethau tai a chynghor o dan un to. Mae'r gwasanaeth yn darparu gwasanaeth o safon i gwsmeriaid, ac mae ganddo systemau, adnoddau, polisïau a gweithdrefnau effeithiol yn eu lle.

- Mae galw cynyddol ar y gwasanaeth Datrysiaidau Tai ers i Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ddod i rym. Mae nifer gynyddol o aelwydydd yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd yng Nghonwy. Mae tystiolaeth drwy'r adolygiad yn awgrymu y bydd y cynnydd hwn yn parhau.
- Ni ellir rheoli maint llwyth achosion cyfredol y Swyddogion Datrysiaidau Tai ac nid yw'n gynaliadwy yn y tymor hir. Mae'r llwythi achos trwm yn effeithio ar allu'r tîm i atal a lliniaru digartrefedd yn llwyddiannus, gyda'r effaith anochel mae hyn wedyn yn ei gael ar y lefel o leoliadau Gwely a Brecwast a llety dros dro. Mae angen adolygu llwythi achos, strwythur ac adnoddau er mwyn sicrhau fod llwythi achos yn aros ar lefel y gellir ei reoli a gwneud y mwyaf o gyfleoedd ar gyfer atal yn llwyddiannus.
- Gall y gwasanaeth Datrysiaidau Tai atal a lliniaru digartrefedd yn llwyddiannus, a chynyddodd y nifer o ganlyniadau llwyddiannus yn sylweddol yn 2016/17.
- Mae angen sicrhau bod y tîm Datrysiaidau Tai yn gallu atal digartrefedd yn fwy effeithiol trwy helpu pobl i aros yn eu llety presennol.
- Colli Llety Rhent Preifat - mae angen sicrhau bod dull wedi ei dargedu'n llawer mwy penodol tuag at atal pob rhag colli eu cartref yn y sector rhentu preifat. Mae angen i landlordiaid a thenantiaid allu cael mynediad i gymorth a chynghor ar unwaith pan fod anawsterau'n codi gyda'r denantiaeth. Bydd cyswllt/ canoli landlord a thenant ynghyd ag adnodd penodol i fynd i'r afael ag unrhyw anawsterau ar y dechrau yn cynnig arf atal pwysig.
- Teulu/Ffrindiau yn eu Troi Allan - mae hefyd angen sicrhau ymateb rhagweithiol wedi ei dargedu llawer mwy ar gyfer aelwydydd y mae teulu neu ffrindiau yn gofyn iddynt adael. Dylid cyflwyno canoli effeithiol ac amserol, yn ogystal ag ymweliadau cartref, a symudiadau wedi eu cynllunio i lety arall. Dylid gwneud gwell defnydd o'r ddarpariaeth cyfryngu presennol.
- Chwâl Perthynas Nad yw'n Dreisgar - gallai mynediad i wasanaethau canoli a chwnsela perthynas gynorthwyo i atal digartrefedd a chaniatáu amser i alluogi symudiadau wedi eu cynllunio i lety arall.
- Cam-Drin Domestig – mae angen codi ymwybyddiaeth am yr ystod o wasanaethau sydd ar gael i bobl sy'n dioddef cam-drin domestig, gan gynnwys darpariaeth a chefnogaeth mewn argyfwng, cefnogaeth yn ôl yr angen, symudiadau bwriedig, a chaledu targed.
- Unigolion sy'n Gadael y Carchar - bydd angen i waith ddigwydd yn genedlaethol ac yn lleol i sicrhau fod y Llwybr Carcharorion yn gweithio'n effeithiol ac yn rhoi cyfleoedd i ddod o hyd i ddewisiadau llety cyn iddynt gael eu rhyddhau.
- Mae nifer uchel o aelwydydd mewn llety dros dro, a defnydd uchel yn cael ei wneud o lety Gwely a Brecwast. Bydd angen gwneud gwaith i leihau'r niferoedd hyn a sicrhau mewnbwn effeithiol a symud ymlaen. Bydd hefyd angen canfod eiddo llety dros dro mwy addas fel nad oes angen defnyddio lletyau gwely a brecwast. Mae angen gwneud gwaith pellach i ddeall yn llawn y gofynion llety dros dro, a beth yw'r ffordd orau i'w diwallu, gan gynnwys rhagolwg o'r galw yn y dyfodol, drwy ddatblygu cynllun llety dros dro.

- I sicrhau mewnbwn mwy effeithiol y llety dros dro, mae angen gwaith achos parhaus pan fydd aelwydydd yn cael llety, a dyletswydd A75, ynghyd â pholisi cynnig sector preifat.
- Mae cyfran uchel iawn o bobl sengl yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd (51% o gwsmeriaid Datrysiadau Tai). Bydd angen datblygu dewisiadau tai penodol a datrysiadau atal er mwyn bodloni anghenion pobl sengl. Roedd 70% o'r cwsmeriaid a oedd angen dyletswydd A73 yn sengl, ac mae angen gwneud mwy o waith i ddeall y rheswm dros hyn a sicrhau bod gwaith atal yn cael ei wneud yn unol â hyn.
- Mae pobl ifanc yn cael eu gorgynrychioli yn yr ystadegau digartrefedd a data Cefnogi Pobl, o'i gymharu â data poblogaeth, sy'n nodi diffyg dewisiadau tai fforddiadwy ac addas i bobl ifanc. Mae hefyd yn nodi fod pobl ifanc o dan fwy o fygythiad o ddigartrefedd.
- Mae angen agwedd gyfannol sy'n mynd i'r afael ag achosion sylfaenol digartrefedd gan gynnwys dyled, rheoli arian, gwytnwch a diweithdra. Mae angen i'r agwedd ddechrau yn y cam asesu, hyd at y cam o ddarparu'r Cynlluniau Tai Personol.
- Mae nifer o asiantaethau yn cyfrannu at fynd i'r afael â digartrefedd ac i sicrhau ymyrraeth gynnar a phrosesau atgyfeirio effeithiol, bydd angen gweithio yn agos gyda'r asiantaethau hyn a darparu hyfforddiant tai fel sy'n briodol.
- Mae sawl esiampwl wych o weithio mewn partneriaeth er mwyn atal digartrefedd, mae angen parhau i ddatblygu'r partneriaethau hyn a rhoi protocolau ar y cyd ar waith. Mae angen dull gweithredu mwy integredig o ran ymyrraeth gynnar ac atal gyda chydweithwyr gofal cymdeithasol i oedolion. Mae hyn yn arbennig o wir o ran ymateb i gleientiaid sydd ag anghenion cymhleth er mwyn sicrhau bod y cymorth cywir yn ei le er mwyn datrys yr anghenion meddygol a chymorth sylfaenol.
- Mae nifer fawr iawn o achosion cymhleth, gan gynnwys pobl sengl yn ogystal â theuluoedd sydd ag anghenion niferus a chymhleth. Mae'r gwasanaeth Datrysiadau Tai wedi cael trafferth dod o hyd i ddatrysiadau cynaliadwy ar gyfer yr aelwydydd hyn. Mae angen cael gwell dealltwriaeth meintiol ac ansoddol o'r problemau hyn, yn ogystal â dealltwriaeth ynglŷn ag a yw darpariaeth gyfredol yn bodloni anghenion y cwsmeriaid hyn.
- Mewn ymateb i'r nifer cynyddol o bobl sengl gydag anghenion cymhleth, mae angen archwilio ystod o atebion arloesol gan gynnwys Tai Yn Gyntaf.
- Mae angen gwella ymwybyddiaeth o'r Gwasanaeth Datrysiadau Tai a gwasanaethau eraill sydd ar gael ledled Conwy i sicrhau bod partneriaid a chwsmeriaid yn gwybod beth sydd ar gael a sut i gael mynediad ato. Mae hyn yn arbennig o bwysig os cyflawnir ymyrraeth gynnar ac atal.
- Mae angen sicrhau fod disgwyliadau'r cwsmer o ran tai yn realistig drwy sicrhau fod gwybodaeth am argaeledd a dewisiadau tai ar gael yn hawdd ac yn hygyrch, gan gynnwys drwy adnoddau ar-lein.

- Mae nifer gynyddol o bobl yn cysgu allan ar draws Conwy fel y nodir gan nifer o ffynonellau data ac fel y cefnogir gan ymatebion i'r ymgynghoriad.
- Mae angen gwasanaeth allgymorth pendant ac effeithiol ledled Conwy i ddarparu ymateb cyflym i rai newydd sy'n cysgu allan a chydlynu agwedd amlasiantaeth wedi'i dargedu at weithio gyda cysgwyr allan mynych.
- Mae angen darpariaeth mynediad uniongyrchol wedi'i gomisiynu i sicrhau bod llety ar gael i'r rhai sy'n cysgu allan neu mewn perygl o orfod cysgu allan. Ochr yn ochr â hyn, mae angen datblygu cynnig Dim Ail Noson Allan (NSNO) i sicrhau bod llety argyfwng ar gael i unrhyw un sy'n cael ei ganfod yn cysgu allan.
- Mae hefyd angen datblygu cynnig gwasanaeth cyson i gysgwyr allan, sy'n herio ffordd o fyw ar y stryd ac ymgysylltu ag unigolion i gael mynediad i wasanaethau ac atal cysgu allan, sy'n cynnwys ymateb wedi'i gydlynu gyda'r elusennau sydd ar hyn o bryd yn cynnig gwasanaethau galw heibio i gysgwyr allan yng Nghonwy.
- 2014/15 bu cynnydd yn y nifer o achosion o droi allan o dai cymdeithasol oherwydd ôl-ddyledion rhent. Mae'n hanfodol fod tenantiaid tai cymdeithasol yn cael mynediad at gyngor am ddyledion ac arian, a bod llwybrau atgyfeirio gyda Cyngor ar Bopeth yn cael eu defnyddio'n llawn. Mae datblygu a gweithredu gweithdrefnau cyn troi allan hefyd yn hanfodol, ac mae atgyfeiriadau cynnar i Datrysiadau Tai yn cynyddu'r tebygrwydd o ganlyniadau atal llwyddiannus.
- Bydd effaith diwygio'r gyfundrefn les yn ogystal â'r hinsawdd economaidd anodd yn parhau i fod yn heriol a'i gwneud yn bwysicach fyth bod gwasanaethau mor effeithiol a phosib ar gyfer y rhai sydd yn ddigartref neu o dan fygythiad o ddigartrefedd. Mae angen gweithio mewn partneriaeth gydag ystod o asiantaethau allweddol i baratoi cleientiaid ar gyfer newidiadau pellach i fudd-daliadau lles a nodi ystod o strategaethau i atal digartrefedd o ganlyniad i ddiwygiadau lles.
- Nodwyd y bydd Diwygiadau Lles yn cael effaith fawr yng Nghonwy, ac amcangyfrifir bod 53.4% o ymgeiswyr budd-dal oedran gwaith Conwy yn methu allan pan fyddant yn trosglwyddo i Gredyd Cynhwysol a bydd angen diogelwch trosiannol. Bydd 2,600 o aelwydydd angen diogelwch trosiannol am swm o £3,371,494; mae 986 o aelwydydd wedi gweld effaith uchel diwygiadau lles (colled o fwy na £30.00 yr wythnos). Rhentwyr preifat a rhieni sengl yw mwyafrif y grŵp yma. Bydd angen i'r Cyngor weithio mewn partneriaeth ag asiantaethau, gan gynnwys Cyngor ar Bopeth a Shelter, i sicrhau nad yw'r aelwydydd hyn yn colli eu cartref.
- Mae dod â diwedd i'r hawl awtomatig i elfen costau tai y Credyd Cynhwysol i bob ifanc ddi-waith 18 – 21 oed yn debygol o arwain at gynnydd mewn ieuencid digartref. Bydd angen gwneud gwaith gydag ystod o asiantaethau i liniaru'r risg hwn, gan gynnwys gweithio gyda'r Llwybr Cadarnhaol Pobl Ifanc i gadw pobl ifanc gartref lle mae'n ddiogel i wneud hynny, a'u galluogi i gael mynediad i addysg, hyfforddiant a chyfleoedd cyflogaeth.
- Mae diffyg dewisiadau tai fforddiadwy i bobl sengl dan 35 oed, yn enwedig yr unigolion sy'n dibynnu ar fudd-daliadau. Mae'r cyfradd ystafell ar y cyd ar gyfer rhai dan 35 oed, a gyflwynwyd ym mis Ionawr 2012, wedi cael effaith ar hyn ac

mae'n ffactor sy'n debygol o gyfrannu at y lefelau uchel o ddigartrefedd yn y grŵp oedran hwn.

- Mae angen gwneud y mwyaf o fynediad at dai cymdeithasol ar gyfer aelwydydd sy'n ddigartref neu sydd o dan fygythiad o ddigartrefedd. Mae angen parhau i adolygu'r polisi a phartneriaeth Un Llwybr Mynediad At Dai i sicrhau ei fod yn diwallu anghenion cwsmeriaid Datrysiadau Tai a blaenoriaethau Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy.
- Mae angen datblygu cynnig cynhwysfawr i landlordiaid sy'n caniatáu i gleientiaid gael mynediad at y sector rhentu preifat ond hefyd i gynnal y llety hwn yn llwyddiannus.
- Mae angen adolygu cynnig yr Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol er mwyn sicrhau ei fod yn denu landlordiaid ac yn galluogi'r Cyngor i gyflawni ei ddyletswydd o ran y sector rhentu preifat.
- Mae data o'r Gofrestr Tai a'r Asesiad Marchnad Tai Lleol yn dangos galw uchel iawn am lety person sengl - galw nad yw wedi'i ddiwallu trwy'r cyflenwad cyfredol.
- Mae angen datblygu amrywiaeth o opsiynau tai fforddiadwy ar gyfer pobl sengl o dan 35 oed; gallai hyn gynnwys cynlluniau lletya, rhannu tai a darpariaeth â chefnogaeth.
- Mae angen deall yn well y materion sy'n ymwneud â gorlenwi a thanfeddiannaeth ar gyfer tenantiaid tai cymdeithasol.
- Mae lefelau uchel o alw am lety â chymorth. Bydd asesiad ffurfiol o anghenion yn darparu dealltwriaeth gynhwysol o'r angen am wasanaethau cymorth tai ar draws Conwy er mwyn hysbysu strategaeth gomisiynu gref.
- Mae angen deall yn well anghenion unigolion gyda phroblemau cymhleth ac amrywiol ac a allant gael darpariaeth gyfredol â chymorth, neu a oes angen agwedd wahanol. Mae hefyd angen deall yn well y rhesymau dros eithrio a throï allan o ddarpariaeth â chymorth.
- Mae angen ystyried anghenion cefnogi teuluoedd â phlant a mynd i'r afael â'r rhain, yn enwedig pan fyddant mewn llety dros dro.
- Mae ystod o sefydliadau, gan gynnwys sefydliadau gwirfoddol, sy'n darparu gwasanaethau i bobl sy'n ddigartref ac mewn angen. Mae angen gweithio gyda'r sefydliadau hyn i sicrhau cynnig cyson i bobl ddigartref sy'n cefnogi ac yn cynnal annibyniaeth.
- Mae problemau ynghylch symud ymlaen o lety â chymorth, gyda nifer o bobl sengl yn cael trafferth dod o hyd i ddatrysiadau symud ymlaen sy'n fforddiadwy a chynaliadwy. Mae angen adolygu'r panel symud ymlaen presennol ac er mwyn deall yn llawn y raddfa a'r problemau ynghylch symud ymlaen, argymhellir y defnyddir Gweithdrefn Cynlluniau Symud Ymlaen Cyswllt Digartrefedd.
- Mae nifer uchel o achosion iechyd meddwl ymysg pobl ddigartref yng Ngogledd Cymru, gyda'r mwyafrif o unigolion yn teimlo nad yw'r anghenion hyn yn cael eu diwallu.

- Mae angen sicrhau bod anghenion meddygol pobl sengl ddigartref yng Nghonwy yn cael eu diwallu. Dylent gael yr un dewisiadau mewn perthynas â chael mynediad i wasanaeth gofal iechyd â'r boblogaeth gyffredinol, gan gydnabod efallai na fydd pobl ddigartref yn ei chael yn anodd cael mynediad i ddarpariaeth gwasanaeth prif ffrwd. Mae angen gweithredu'r argymhellion o'r Archwiliad Anghenion Iechyd Digartrefedd.

DRAFT

15. Camau nesaf

Ymgynghori

- 15.1 Er mwyn sicrhau fod yr wybodaeth a gynhwysir o fewn yr adolygiad hwn yn wir adlewyrchiad o ddigartrefedd yng Nghonwy bydd yr adolygiad ar gael i bob rhanddeiliad a'r cyhoedd yn ehangach ar gyfer ymgynghori.
- 15.2 Yn dilyn ystyriaeth gan y Pwyllgor Craffu Economi a Lle a'r Cabinet, bydd yr Adolygiad ar gael ar gyfer ymgynghori ffurfiol cyn cael ei gymeradwyo gan yr Awdurdod.
- 15.3 Mae'r broses ymgynghori yn rhan bwysig o'r broses datblygu Strategaeth Digartrefedd. Mae angen i Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy roi cyfle i bob partner sy'n cyflenwi gwasanaethau, a'r rhai sy'n eu defnyddio, drafod a chytuno ar flaenoriaethau'r Strategaeth Digartrefedd i'r dyfodol.

Datblygu'r Strategaeth

- 15.4 Wedi'r adolygiad hwn, ac ar ôl derbyn ymatebion i'r ymgynghoriad mae'n ofynnol i'r Cyngor gynhyrchu a chyhoeddi Strategaeth Digartrefedd. Ar adeg ysgrifennu'r adolygiad hwn roedd chwech awdurdod lleol Gogledd Cymru mewn trafodaethau gyda Llywodraeth Cymru o ran datblygu Strategaeth Digartrefedd gyda chynlluniau cyflenwi lleol er mwyn mynd i'r afael â materion sy'n benodol i bob Awdurdod.
- 15.5 Bydd Grŵp Llywio Atal Digartrefedd Conwy yn hanfodol i ddatblygiad y strategaeth hon, a gweithredu a monitro'r targedau a gytunwyd yn y cynllun gweithredu.
- 15.6 Mae'n rhaid i'r Strategaeth adlewyrchu'r agwedd ar y cyd gan asiantaethau i fynd i'r afael â digartrefedd a'i atal yn y Rhanbarth ac felly mae'n briodol bod agwedd amlasiantaeth yn cael ei gymryd i: -
 - Nodi ardaloedd blaenoriaeth.
 - Cytuno ar flaenoriaethau.
 - Nodi camau gweithredu allweddol.
 - Cytuno ar gynllun gweithredu.
 - Cyflawni'r cynllun gweithredu ar y cyd.
- 15.7 Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i weithio gyda'i bartneriaid er mwyn atal digartrefedd yng Nghonwy.

Atodiadau

1. Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru – Sefyllfa Conwy
2. Grŵp Ffocws Datrysiadau Tai
3. Ymatebion i Holiaduron Budd-ddeiliad
4. Arolwg ar-lein Ymatebion Arolwg Cwsmeriaid
5. Ymatebion Arolwg Cwsmeriaid dros y Ffôn
6. Gweithdy Fforwm Digartrefedd

DRAFT

Atodiad 1 – Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru – Sut mae Llywodraeth Leol yn Rheoli'r Galw - Digartrefedd

Ymateb Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy i'r adroddiad a'r argymhellion.

Cefndir

Roedd adolygiad digartrefedd Swyddfa Archwilio Cymru yn asesu a oedd awdurdodau lleol a'u partneriaid yn rhoi sylw i'r galw drwy ddatblygu dulliau ataliol addas ac effeithiol.

Mae'r fethodoleg adolygu yn cynnwys gwaith maes archwilio mewn pum awdurdod lleol; arolwg dinasyddion a gomisiynwyd ynglŷn â gwasanaethau awdurdod lleol; dadansoddiad manwl o ddata a gwariant ar wasanaethau digartrefedd; adolygiadau gwefan a dogfennau; a chyfweiliadau gyda sefydliadau cenedlaethol. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r archwiliad, daeth yr adroddiad i'r casgliad bod awdurdodau lleol yn ymateb i'r problemau a achoswyd gan ddigartrefedd gyda gwahanol raddau o lwyddiant, ond mae ffocws cyfyngedig ar atal achosion sylfaenol digartrefedd.

Er mwyn diwallu gofyniad Deddf Tai (Cymru) 2014 i fabwysiadu'r Strategaeth Digartrefedd erbyn 2018, comisiynodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy yr Ymgynghorwyr Tai arc4 i gynnal adolygiad ffurfiol o ddigartrefedd ledled Conwy, fel sail i agwedd strategol at fynd i'r afael â digartrefedd.

Rhaid i'r Adolygiad Digartrefedd gynnwys:

- Dadansoddiad o lefelau digartrefedd y gorffennol, y presennol a'r dyfodol
- Archwiliad o'r gwasanaethau sy'n ceisio atal digartrefedd, rhoi llety i a chefnogi pobl sydd yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd
- Adolygiad o'r adnoddau sydd ar gael i'w gwario ar ddigartrefedd o fewn y fwrdeistref

Mae'r broses adolygu wedi tynnu ar amrywiaeth eang o ffynonellau, gan gynnwys ystadegau digartrefedd, data cefnogi pobl, data cyngor tai a chyfres o ymarferion ymgynghorol.

Gan fod cyhoeddi adroddiad Archwilio Cymru wedi cyd-fynd â chasgliad Adolygiad Digartrefedd Conwy, mae arc4 wedi cynhyrchu'r adroddiad byr hwn yn nodi sut y mae argymhellion Adroddiad Archwilio Cymru yn berthnasol i Gonwy. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi pa gamau gweithredu sydd eu hangen yn lleol mewn ymateb i argymhellion Archwilio Cymru.

Bydd canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy yn cyfrannu at ddatblygu Strategaeth Digartrefedd Rhanbarthol Gogledd Cymru, a fydd yn cael ei gefnogi gan gynllun gweithredu darpariaeth lleol. Bydd y camau gweithredu a nodwyd yn yr adroddiad hwn yn cyfrannu at gynllun gweithredu darpariaeth lleol Conwy, ynghyd â'r camau a nodwyd yn dilyn yr Adolygiad Digartrefedd.

Argymhellion o Adroddiad Archwilio Cymru

Argymhelliad 1

Mae gweithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddatblygu gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar atal digartrefedd a lleihau'r galw. Mae'r rhain yn wahanol iawn i wasanaethau digartrefedd sy'n cael eu harwain gan waith achos traddodiadol, ac mae gwaith atal yn gofyn am sgiliau newydd a rhyngweithio yn gynnar gyda defnyddwyr a defnyddwyr posibl. Gwnaethom ganfod bod cynnydd awdurdodau lleol wrth adolygu a chryfhau gwasanaethau yn amrywio.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn:

- sicrhau bod gan eu staff ddigon o sgiliau i ymdrin â'r galw newydd o ganoli, datrys problemau, trafod a dylanwadu ar bobl ddigartref; a
- adolygu ac ailffurfweddu eu gwasanaethau i ymgysylltu yn fwy effeithiol gyda phobl ddigartref a phobl all fod yn ddigartref er mwyn atal digartrefedd.

Canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy

- Mae Datrysiadau Tai Conwy yn fodel partneriaeth effeithiol ac yn darparu mynediad i gwsmeriaid at amrywiaeth o wasanaethau tai a chynghor o dan un to. Mae'r gwasanaeth yn darparu gwasanaeth o safon i gwsmeriaid, ac mae ganddo systemau, adnoddau, polisïau a gweithdrefnau effeithiol yn eu lle.
- Gall y gwasanaeth Datrysiadau Tai atal a lliniaru digartrefedd yn llwyddiannus, a chynyddodd y nifer o ganlyniadau llwyddiannus yn sylweddol yn 2016/17.
- Dim ond 26% o bob canlyniad atal llwyddiannus a alluogodd aelwydydd i aros yn eu llety.
- Mae angen sicrhau bod y tîm Datrysiadau Tai yn gallu atal digartrefedd yn fwy effeithiol trwy helpu pobl i aros yn eu llety ac mae angen sicrhau bod ystod o ddulliau wedi'u sefydlu i alluogi'r tîm i wneud hyn. Mae hyn yn arbennig o bwysig oherwydd y cyflenwad cyfyngedig o ddewisiadau llety fforddiadwy eraill.
- Roedd ymrwymiad cryf gan bob staff i weithio i atal digartrefedd a chyflawni canlyniadau cadarnhaol i'r cwsmer.
- Nodwyd lefel uchel o fodlonrwydd cwsmer trwy gydol yr ymgynghoriad â chwsmeriaid fel rhan o'r adolygiad. Mewn ymateb i'r arolwg cwsmeriaid ar-lein, nododd 70% o gwsmeriaid bod y gwasanaeth yn dda iawn neu'n dda, a nododd 65% o'r cwsmeriaid a gyfwelwyd dros y ffôn bod y gwasanaeth yn dda neu'n dda iawn.
- Mewn perthynas â sgiliau staff, dywedodd 95% o'r ymatebwyr bod y staff yn wybodus ac roedd 92% yn teimlo bod y staff yn barod eu cymwynas ac yn glên.
- Mae Datrysiadau Tai Conwy yn darparu amgylchedd groesawgar i gleientiaid, gydag ardal dderbynfa benodedig ac ystafelloedd cyfweld preifat. Ond, mae gan y brif ystafell gyfweld a ddefnyddir ar gyfer brysbennu wal wydr rhwng y staff a'r cwsmeriaid. Gall hyn greu rhwystr rhag creu perthynas dda gyda'r cwsmer.
- Mae'r galw uchel am wasanaethau a llwyth achosion na ellir eu rheoli (a nodwyd dan argymhelliad 8) yn golygu nad yw staff yn gallu rhoi'r amser angenrheidiol i achosion,

ac felly mae cyfleoedd ar gyfer ymyrraeth gynnar ac atal yn cael eu colli. Mae hyn yn effeithio ar y defnydd cynyddol o lety dros dro a llety argyfwng. Byddai mwy o adnoddau staff a gwaith gydag asiantaethau partneriaeth yn galluogi gwaith atal mwy rhagweithiol.

- Trwy'r ymgynghoriad cwsmeriaid, roedd cyfran uchel o gwsmeriaid yn teimlo bod y tîm wedi methu cynnal cyswllt â nhw, ac mae hyn yn gysylltiedig â llwyth achosion trwm a'r galw ar amser swyddogion.

Camau Gweithredu a Nodwyd

- Targedu gwaith atal at brif achosion digartrefedd
- Targedu gwaith atal at alluogi pobl i gadw eu llety presennol
- Adolygu cymhwysedd staff yn rheolaidd a datblygu cynlluniau hyfforddi blynyddol
- Mae cyfathrebu yn barhaus a chyswllt rheolaidd â chwsmeriaid yn hanfodol a bydd angen ei gynnwys yn y prosesau rheoli achosion. Gall defnyddio technoleg gefnogi staff gyda hyn, a lleihau'r effaith ar adnoddau.
- Tynnu'r wal wydr yn yr ystafell gyfweld
- Adolygu adnoddau staff er mwyn gallu diwallu'r galw ar y gwasanaeth a chyflawni canlyniadau atal (nodwyd yn argymhelliad 8)

Safonau Iliw Coch, Oren, Gwyrdd

Gwyrdd/oren

Argymhelliad 2

Rhoddodd Llywodraeth Cymru arian i gefnogi awdurdodau lleol i weithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 ac mae'r arian hwn wedi bod yn hanfodol i alluogi datblygu gwasanaethau ataliol newydd. Mae'r cyllid yn ei le tan 2019-20 ond mae angen i awdurdodau sicrhau eu bod yn defnyddio'r lle a ddarperir gan yr adnoddau hyn i adolygu eu gwasanaethau i gyflawni eu cyfrifoldebau yn y dyfodol.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn adolygu eu cyllid ar gyfer gwasanaethau digartrefedd i sicrhau y gallant barhau i ddarparu'r agwedd ataliol ehangaf bosibl. Dylai adolygiadau ystyried defnydd Cefnogi Pobl yn ogystal ag arian cronfa'r Cyngor Cyffredinol i gefnogi darpariaeth dyletswyddau digartrefedd yr awdurdod.

Canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy

- Yn 2017, cafodd Datrysiadau Tai Conwy eu rhoi ar y rhestr fer am Wobr Arloesi Cyllid Cyhoeddus CIPFA. Cafodd y gwasanaeth ei ganmol am ei agwedd at waith partneriaeth.
- Er bod yr Adolygiad Digartrefedd yn nodi bod gwasanaethau sy'n cael eu hariannu ac yn cyfrannu yn uniongyrchol at atal digartrefedd a darparu gwasanaethau

digartrefedd, nid yw wedi nodi ffynonellau cyllid eraill sy'n canolbwyntio ar ymyrraeth gynnar a mynd i'r afael ag achosion cysylltiedig digartrefedd.

- Mae Datrysiadau Tai a Cefnogi Pobl wedi'u rheoli gan y Rheolwr Gwasanaethau Tai sy'n rhoi cyfle ar gyfer ffocws effeithiol ar atal a chomisiynu ar y cyd.
- Mae lefelau uchel o alw am lety â chymorth. Bydd asesiad ffurfiol o anghenion yn darparu dealltwriaeth gynhwysol o'r angen am wasanaethau cymorth tai a gwasanaethau atal ar draws Conwy er mwyn hysbysu strategaeth gomisiynu gref.
- Mae'r Llwybr Hyblygrwydd Cyllid yn rhoi cyfle i alinio cyllid a darparu agwedd gyfannol wedi'i chydlynio at atal digartrefedd a'i achosion sylfaenol. Ond, mae hefyd risg y gall y galw ar y llwybr cyllid gan wasanaethau eraill (gan gynnwys gofal cymdeithasol i oedolion) beryglu cyllid y gwasanaethau atal digartrefedd.
- Efallai na fydd Gwasanaethau sy'n cael eu hariannu yn ganolog gan Lywodraeth Cymru trwy gyllid a180 fod wedi'u halinio â blaenoriaethau Awdurdodau Lleol unigol ynghylch atal digartrefedd. Yn y dyfodol, mae angen i'r arian hwn gael ei gysylltu gyda'r blaenoriaethau a nodwyd yn y Strategaethau Digartrefedd Awdurdod Lleol.

Camau Gweithredu a Nodwyd

- Yn dilyn yr Adolygiad Digartrefedd a datblygu cynllun gweithredu darpariaeth leol, dylid cynnal asesiad ffurfiol o anghenion i deall yr angen am gefnogaeth yn ymwneud â thai a gwasanaethau atal ledled Conwy. Dylai hyn, ynghyd â'r Adolygiad a Strategaeth Digartrefedd ategu strategaeth gomisiynu gadarn ar y cyd.
- Mae angen diogelu gwasanaethau atal digartrefedd dan y llwybr hyblygrwydd cyllid.
- Dylid cynnal trafodaethau gyda Llywodraeth Cymru i sicrhau bod gwasanaethau cyllid a180 wedi'u halinio yn strategol gyda diwallu'r blaenoriaethau a nodwyd yn Strategaeth Digartrefedd y Cyngor.

Safonau Iliw Coch, Oren, Gwyrdd

Oren/Coch

Argymhelliad 3

Gall y modd y mae gwasanaethau wedi'u ffurfweddu a'u rheoli yn y pwynt cyswllt cyntaf ddylanwadu yn sylweddol ar ba mor effeithiol yw awdurdodau lleol am reoli a lleihau'r galw. Gall wasanaethau hawdd eu defnyddio sy'n gwneud y gorau o ddefnydd, a chanolbwyntio ar ddatrysiadau cynnar wella'r rhagolygon ar gyfer atal digartrefedd llwyddiannus yn sylweddol. Nodwyd bod rhai systemau pwynt mynediad yn yr awdurdod wedi'u cynllunio yn wael sy'n lleihau rhagolygon yr awdurdod am ymyrraeth gynnar i atal digartrefedd.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn:

- dylunio gwasanaethau i sicrhau bod cyswllt gynnar gyda defnyddwyr gwasanaeth;
- defnyddio agweddau 'brysbennu' i nodi a threfnu unigolion sydd eisiau cymorth i benderfynu ar yr ymateb mwyaf priodol i fynd i'r afael â'u hanghenion; a

- phrofi effeithiolrwydd gwasanaethau pwynt cyswllt cyntaf i sicrhau eu bod yn addas at y diben.

Canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy

- Mae Datrysiadau Tai Conwy yn wasanaeth o ansawdd uchel ac mae systemau a gweithdrefnau effeithiol wedi'u sefydlu, gyda thaith cwsmer clir, a swyddogaethau a chyfrifoldebau clir o fewn y tîm.
- Mae'n ymddangos bod y system brysbennu presennol yn gweithio yn dda, gydag asesiadau dilynol manwl yn cael eu cynnal dros y ffôn i reoli'r galw ac adnoddau.
- Ond, mae'r galw uchel am wasanaethau a llwyth achosion na ellir eu rheoli (a nodwyd dan argymhelliad 8) yn golygu nad yw staff yn gallu rhoi'r amser angenrheidiol i achosion, ac felly mae cyfleoedd ar gyfer ymyrraeth gynnar ac atal yn cael eu colli.
- Trwy ymgynghoriad, nodwyd nad oedd rhai cwsmeriaid yn gwybod ble i fynd pan oeddent yn ddigartref neu dan fygythiad digartrefedd, ac felly collwyd y cyfleoedd ar gyfer ymyrraeth gynnar. Mae angen gwella ymwybyddiaeth am Datrysiadau Tai Conwy ymysg partneriaid a phreswylwyr.
- Cysylltodd cyfran uwch na'r disgwyl o gwsmeriaid â'r gwasanaeth pan oeddent yn ddigartref ar y diwrnod, roedd hyn yn cyfrif am 33% o'r holl asesiadau. Nid oedd cyfle i atal digartrefedd. Mae angen codi ymwybyddiaeth ac annog cwsmeriaid i ofyn am gymorth yn llawer cynharach.
- Mae canran uchel iawn o'r bobl oedd â hawl i ddyletswydd dan A73 yn bobl sengl. Er nad yw'r rhesymau dros hyn yn glir mae'n bosibl fod y gwasanaeth yn cael trafferth i atal pobl sengl rhag bod yn ddigartref oherwydd nad oes digon o ddewisiadau ar gael i bobl sengl, a gan hynny, efallai fod pobl ifanc yn symud ymlaen i A73. Mae hefyd posibilrwydd nad yw pobl ifanc yn cysylltu â'r gwasanaeth i gael cymorth nes eu bod yn ddigartref mewn gwirionedd.

Camau Gweithredu a Nodwyd

- Mae angen gwella ymwybyddiaeth o Datrysiadau Tai Conwy gyda phartneriaid a phreswylwyr i sicrhau ymyrraeth gynnar ac atal effeithiol.
- Mae angen datrys y problemau adnoddau a galw a nodwyd yn argymhelliad 8 os yw'r gwasanaeth am atal digartrefedd yn llwyddiannus i'r mwyafrif o gwsmeriaid sy'n cysylltu â'r gwasanaeth.
- Efallai bod rhywfaint o fudd i ddeall pam fod pobl sengl wedi eu gorgynrychioli'n sylweddol fel rhai y mae arnom ddyletswydd iddynt dan a73, er mwyn datblygu dull mwy penodol ac atal pobl sengl rhag bod yn ddigartref.
- Dylid profi'r pwynt cyswllt cyntaf trwy siopwyr cudd i sicrhau bod cwsmeriaid yn cael y gwasanaethau cywir ar yr adeg cywir.

Safonau Iliw Coch, Oren, Gwyrdd

Gwyrdd/Oren (cysylltiedig â'r galw)

Argymhelliad 4

Sefydlu safonau gwasanaeth clir sy'n nodi bod beth y mae'r awdurdod yn ei ddarparu ac yn gyfrifol amdano yn hanfodol i sicrhau bod pobl yn gwybod beth y mae ganddynt hawl i'w gael a beth y maent angen ei ddatrys eu hunain. Sylwom nad yw awdurdodau bob amser yn darparu gwybodaeth glir, cryno, o ansawdd dda i helpu i arwain pobl i ddod o hyd i'r cyngor cywir yn gyflym ac effeithlon.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn cyhoeddi safonau gwasanaeth sy'n nodi'n glir beth yw eu cyfrifoldebau a sut y byddant yn darparu gwasanaethau i sicrhau bod pobl yn gwybod beth y mae ganddynt hawl i'w gael a beth y mae'n rhaid iddynt ei wneud drostynt eu hunain. Dylai safonau gwasanaeth:

- fod wedi'u hysgrifennu mewn iaith syml a hygyrch;
- fod yn benodol ynglŷn â beth all ymgeiswyr ei ddisgwyl, neu beidio, a phryd y gallant ddisgwyl cael penderfyniad;
- nodi'n glir swyddogaeth yr ymgeisydd yn y broses a sut y gallant helpu'r broses i fynd yn fwy llyfn a chyflym;
- gael eu cynhyrchu ar y cyd gydag arbenigwyr pwnc a chynnwys pobl sy'n defnyddio'r gwasanaeth(au);
- integreiddio yn effeithiol gyda'r broses asesu sengl;
- gynnig dewisiadau hyfyw eraill i wasanaethau'r awdurdod; a
- nodi'r prosesau apêl a chwynion. Dylai'r rhain fod yn seiliedig ar degwch a chydaddoldeb i bawb ac ar gael i bawb.

Canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy

- Mae gan Datrysiadau Tai Conwy weledigaeth a gwerthoedd clir. Gweledigaeth gwasanaeth Datrysiadau Tai Conwy yw 'eich helpu i ddod o hyd i'r datrysiad cywir'. Gwerthoedd y tîm yw:
 - Byddwn yn cymryd cyfrifoldeb
 - Byddwn yn broffesiynol gyda phawb rydym yn delio â nhw
 - Byddwn yn ddibynadwy ac yn gefnogol
 - Byddwn yn gweithredu gyda gonestrwydd
 - Byddwn yn fentrus
- Mae gan y gwasanaeth addewid clir i gwsmeriaid, er nad yw hwn yn weledol yn y swyddfa.
- Mae hyn yn nodi'n glir beth fydd y gwasanaeth yn ei ddarparu ar gyfer y cwsmer a beth sydd i'w ddisgwyl gan y cwsmer mewn perthynas ag ymgysylltu ac ymddygiad.
- Does dim safonau gwasanaeth cwsmeriaid wedi'u mabwysiadu.
- Does dim gwaith monitro rheolaidd ar fodlonrwydd cwsmeriaid.

Camau Gweithredu a Nodwyd

- Datblygu a chyhoeddi safonau gwasanaeth clir yn unol ag argymhellion Swyddfa Archwilio Cymru.
- Ymgynghori â chwsmeriaid ynglŷn â datblygu'r safonau hyn
- Sicrhau bod trefniadau monitro effeithiol wedi'u sefydlu i sicrhau bod y gwasanaeth yn cadw at y safonau hyn.
- Adrodd ar hyn fel rhan o'r adroddiadau perfformiad rheolaidd
- Mesur bodlonrwydd cwsmer yn rheolaidd a rhoi gwybod ar hyn fel rhan o'r adroddiadau perfformiad rheolaidd.

Safonau Iliw Coch, Oren, Gwyrdd

Coch

Argymhelliad 5

Mae angen i Awdurdodau Lleol gynllunio gwasanaethau i ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaeth yn effeithiol ac effeithlon, ond mae safonau presennol yn amrywio gormod i sicrhau bod defnyddwyr gwasanaeth yn cael mynediad i'r cyngor y maent ei angen. I wella'r perfformiad cyfredol, rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn gwneud gwell defnydd o'u gwefannau i helpu i reoli'r galw trwy:

- profi defnyddioldeb ac effeithiolrwydd yr wybodaeth wefan gyfredol gan ddefnyddio'r llinellau ymholi a nodwyd
- cynyddu a gwella ystod, ansawdd a sylw gwybodaeth ar y we; gwneud gwell defnydd o geisiadau ar-lein; a
- chysylltu yn fwy effeithiol â gwybodaeth gan ddarparu'r arbenigol ac arbenigwyr cynghori fel Cyngor Ar Bopeth.

Canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy

- Mae sawl enghraifft gadarnhaol iawn o gynlluniau gweithio ar y cyd rhwng y tîm Datrysiadau Tai a phartneriaid allweddol eraill. Mae hyn yn cynnwys ymgynghorydd Cyngor Ar Bopeth sy'n gweithio yn y swyddfa, a system gyflym i gwsmeriaid Datrysiadau Tai gael mynediad i gyngor ynglŷn ag arian a dyled yn brydlon.
- Mae Shelter hefyd yn gweithio yn y swyddfa un diwrnod yr wythnos, sy'n rhoi cyfleoedd ar gyfer gwaith wedi'i gydlyn ac yn galluogi cwsmeriaid i gael cyngor amrywiol dan yr un to.
- Mae angen darparu mwy o wybodaeth ar y wefan i alluogi cwsmeriaid i gael mwy o wybodaeth a gallu helpu eu hunain neu gael cyngor gan yr asiantaeth berthnasol.
- Mae angen sicrhau bod disgwyliadau cwsmeriaid yn realistig, ac felly mae angen sicrhau eu bod yn cael yr wybodaeth gywir ynglŷn â'u rhagolygon ar gyfer cael

gwahanol fathau o dai. Nid yw gwybodaeth yn hawdd ei chael ar hyn o bryd, na'n hygyrch ar wefan Datrysiadau Tai Conwy mewn perthynas â'r cyflenwad cyfyngedig o dai cymdeithasol. Gall gwybodaeth fanwl gywir ar y nifer o eiddo gwag a ddaw ar gael yn flynyddol, yn ôl y math o eiddo a lleoliad, helpu partneriaid a chwsmeriaid i ddeall y gall ddewisiadau tai eraill fod yn fwy realistig. Mae systemau Gosod yn Seiliedig ar Ddewis (CBL) yn ffordd ddefnyddiol iawn o ddarparu'r wybodaeth i gwsmeriaid.

- Yn y tymor hir, bydd gweithredu pecyn dewisiadau tai ar-lein yn cynorthwyo'r cleient i ganfod eu datrysiadau tai personol eu hunain.
- Mae defnyddio cyfryngau cymdeithasol hefyd yn rhoi cyfleoedd i ddarparu gwybodaeth ddefnyddiol i gwsmeriaid mewn fformat syml a hygyrch.
- Mae defnyddio negeseuon testun a sgysiau gwe yn rhoi cyfleoedd i gynnal cyswllt a rhoi cyngor, ond gyda llai o alw ar adnoddau.

Camau Gweithredu a Nodwyd

- Diweddaru'r wefan Datrysiadau Tai fel y nodwyd yn argymhellion yr adroddiadau Archwilio
- Cynyddu'r wybodaeth a cheisiadau ar-lein sydd ar gael, gan gynnwys cysylltu asesiadau digartrefedd â cheisiadau cofrestr tai ac atgyfeiriadau llwybr, fel mai dim ond un ffurflen sydd angen ei llenwi.
- Sicrhau bod cwsmeriaid yn cael gwybodaeth fanwl gywir, yn enwedig mewn perthynas ag argaeledd llety rhent preifat a chymdeithasol i helpu i reoli disgwyliadau.
- Datblygu pecyn ar-lein i roi gwybodaeth dewisiadau tai i gwsmeriaid a chynghor atal sy'n bwrpasol i'w hamgylchiadau personol
- Defnyddio cyfryngau cymdeithasol i roi gwybodaeth gyffredinol
- Defnyddio sgysiau gwe a negeseuon testun i roi cyngor a diweddariadau

Safonau Iliw Coch, Oren, Gwyrdd

Coch

Argymhelliad 6

Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn rhoi dyletswydd newydd ar wasanaethau cymdeithasol a chymdeithasau tai i gydweithio gyda gwasanaethau digartrefedd yr awdurdod lleol i atal digartrefedd. Gwnaethom sylw i'r trefniadau hyn yn gweithredu yn effeithiol ac nad yw ymatebion gwasanaeth i atal digartrefedd a chynorthwyo pobl ddigartref bob amser yn cael eu darparu, ac nad ydynt bob amser yn effeithiol.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn nodi a chytuno ar ddisgwyliadau eu partneriaid gan nodi sut y byddant yn cydweithio i liniaru digartrefedd. Dylid adolygu'r cytundeb yn rheolaidd ac adolygu perfformiad bob partner i nodi'r meysydd gwelliant.

Canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy

- Mae sawl enghraifft gadarnhaol iawn o gynlluniau gweithio ar y cyd rhwng y tîm Datrysiadau Tai a phartneriaid allweddol eraill. Mae hyn yn cynnwys cydleoli staff gan gynnwys Cyngor ar Bopeth a Shelter.
- Mae aelod o staff yn y Tîm Iechyd Meddwl yn gofal cymdeithasol i oedolion hefyd yn treulio un diwrnod yr wythnos yn y swyddfa, a nod hyn yw gwella cydweithio rhwng y timau a darparu gwell canlyniadau i gwsmeriaid.
- Mae aelod o'r tîm wedi bod yn rhan o'r Tîm Rhyddhau Cam i Lawr yn yr Ysbyty Lleol i wella trefniadau rhyddhau o'r ysbyty i rai sydd ag anawsterau tai.
- Mae'r Cyngor yn y broses o ddatblygu gweithdrefn gyda Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig ynghylch atgyfeiriadau a gweithio ar y cyd lle bydd tenant dan fygythiad digartrefedd.
- Mae'r gwasanaeth hefyd wrthi yn adolygu'r weithdrefn 16/17 oed gyda'r Gwasanaethau Plant, ac mae'n sefydlu'r Llwybr Cefnogaeth a Llety Cadarnhaol Pobl Ifanc.
- Fel rhan o'r broses adolygu, sefydlwyd Fforwm Digartrefedd a Grŵp Llywio Atal Digartrefedd amlasiantaeth. Mae hyn wedi cydgrynhoi agwedd partneriaeth wedi'i gydlynu at fynd i'r afael â digartrefedd ar lefel strategol a gweithredol.
- Ond, mae dal angen gwella gwaith partneriaeth gydag ystod eang o asiantaethau a'u hannog i gymryd rhan yng ngwaith y gwasanaeth Datrysiadau Tai, gan gynnwys y rhaglen atal. Yn aml, nid yw Asiantaethau partneriaeth yn deall y pwysau a'r cyfyngiadau yn y sector tai.
- Mae angen agwedd mwy effeithiol ac wedi'i chydlynu gyda chydweithwyr o'r gwasanaethau cymdeithasol i oedolion, gyda'r angen i wella a meithrin gwell gwaith ar y cyd a chanolbwyntio ar atal ac ymyrraeth gynnar.
- Mae llawer o asiantaethau yn gweithio i fynd i'r afael â digartrefedd, ac i sicrhau ymyrraeth gynnar effeithiol mae angen gweithio yn agos gyda'r asiantaethau hyn, rhannu gwybodaeth yn effeithiol a darparu hyfforddiant ar y cyd, gyda'r potensial o arbrofi gyda chynlluniau personol amlasiantaeth.
- Mae angen ymateb wedi'i gydlynu yn well wrth ymateb i gleientiaid sydd ag anghenion cymhleth, er mwyn sicrhau bod y cymorth cywir yn ei le er mwyn datrys yr anghenion meddygol, gofal cymdeithasol a chymorth sylfaenol.
- Mae angen dull gweithredu mwy integredig o ran ymyrraeth gynnar ac atal gyda chydweithwyr gofal cymdeithasol i oedolion. Mae hyn yn arbennig o wir o ran ymateb i gleientiaid sydd ag anghenion cymhleth er mwyn sicrhau bod y cymorth cywir yn ei le er mwyn datrys yr anghenion meddygol a chymorth sylfaenol.

Camau Gweithredu a Nodwyd

- Yn unol ag argymhelliad Swyddfa Archwilio Cymru, nodi a chytuno ar ddisgwyliadau Datrysiadau Tai gan nodi sut y byddant yn cydweithio i liniaru digartrefedd. Dylid adolygu'r cytundeb yn rheolaidd ac adolygu perfformiad bob partner i nodi'r meysydd gwelliant.

- Ceisio ymrwymiad corfforaethol i atal digartrefedd, y mae pob uwch reolwr yn ymrwymo iddo.
- Mewn partneriaeth, datblygu gweledigaeth glir y gall bob partner ymrwymo iddo.
- Cynnwys asiantaethau partneriaeth wrth ddatblygu'r Strategaeth Digartrefedd a gweithredu'r cynllun cyflenwi lleol.
- Datblygu ystod o brotocolau ar y cyd gyda sefydliadau partneriaeth allweddol yn canolbwyntio ar atal digartrefedd
- Parhau ac ehangu cyd-leoliad gwasanaethau allweddol sy'n gweithio gyda Datrysiadau Tai
- Cynnal cynllun arbrofol o gynllun personol sengl

Safonau Iliw Coch, Oren, Gwyrdd

Oren/Coch

Argymhelliad 7

Nid yw systemau monitro ac agweddau gwerthuso awdurdodau lleol i sicrhau cydymffurfiaeth gyda'u cyfrifoldeb dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus yn gweithio cystatâg y dylent.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn mynd i'r afael â gwendidau yn eu monitro cydraddoldeb a sicrhau bod eu gwasanaeth digartrefedd yn cofnodi a gwerthuso data priodol yn fanwl gywir i arddangos cydraddoldeb mynediad ar gyfer bob defnyddiwr gwasanaeth y mae gan yr awdurdod lleol ddyletswydd tuag atynt.

Canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy

- Ar gyfer 496 (49%) o asesiadau gan wasanaeth Datrysiadau Tai Conwy, ni chofnodwyd ethnigrwydd ar ffurflenni Llywodraeth Cymru. Mae angen cofnodi data yn well mewn perthynas ag ethnigrwydd.
- Lle cofnodwyd ethnigrwydd, roedd 510 o unigolion yn wyn, roedd 6 o grŵp ethnig cymysg/lluosog ac roedd 1 wedi ei gofnodi fel 'arall'.
- Mae pobl ifanc wedi'u gor gynrychioli yn y boblogaeth digartrefedd.
- Mae diffyg dewisiadau tai fforddiadwy i bobl sengl dan 35 oed.
- Roedd 71% o'r holl achosion A73 yn bobl sengl, a gall hyn awgrymu bod pobl sengl yn fwy tebygol o fod yn ddigartref.
- Nid yw'r gwasanaeth yn casglu gwybodaeth yn rheolaidd mewn perthynas â nodweddion gwarchodedig y cleient.

Camau Gweithredu a Nodwyd

- Mae angen cofnodi data yn well mewn perthynas ag ethnigrwydd.
- Yn unol ag argymhellion Swyddfa Archwilio Cymru, mae angen sicrhau bod y gwasanaeth yn cofnodi a gwerthuso data priodol yn fanwl gywir i arddangos cydraddoldeb mynediad ar gyfer bob defnyddiwr gwasanaeth y mae gan yr awdurdod lleol ddyletswydd tuag atynt.
- Mae angen casglu gwybodaeth yn rheolaidd mewn perthynas â nodweddion gwarchodedig y cwsmer, a defnyddio'r wybodaeth i sicrhau cydraddoldeb mynediad i bob cwsmer.

Safonau Iliw Coch, Oren, Gwyrdd

Coch

Argymhelliad 8

Gall rheoli'r galw fod yn heriol i awdurdodau lleol. Mae gwersi amlwg i'w dysgu mewn perthynas â gweithredu Deddf Tai (Cymru) 2014 a dyletswyddau atal digartrefedd y gellir eu cymhwyso i reoli'r galw mewn gwasanaethau eraill.

Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn defnyddio'r rhestr wirio a nodwyd yn Atodiad 10 (yr adroddiad) i gynnal hunanasesiad ar wasanaethau, i helpu i nodi dewisiadau i wella sut y gallant helpu i reoli'r galw.

Canfyddiadau Adolygiad Digartrefedd Conwy

- Mae galw cynyddol ar y gwasanaeth Datrysiaid Tai ers i Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ddod i rym. Mae nifer gynyddol o aelwydydd yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd yng Nghonwy. Mae tystiolaeth sydd drwy'r adolygiad yn awgrymu y bydd y cynnydd hwn yn parhau.
- Mae'r llwyth achosion uchel yn golygu bod risg y bydd cyfleoedd ar gyfer gwaith atal effeithiol yn cael eu colli gan na fydd gan staff y gallu i dreulio'r amser angenrheidiol ar bob achos, neu na fydd â'r gallu i ymateb yn amserol os yw'r risg o ddigartrefedd yn agos.
- Ni ellir rheoli maint llwyth achosion cyfredol y Swyddogion Datrysiaid Tai ac nid yw'n gynaliadwy yn y tymor hir. Mae'r llwythi achos trwm yn effeithio ar allu'r tîm i atal a lliniaru digartrefedd yn llwyddiannus, gyda'r effaith anochel mae hyn wedyn yn ei gael ar y lefel o leoliadau Gwely a Brecwast a llety dros dro. Mae angen adolygu llwythi achos, strwythur ac adnoddau er mwyn sicrhau fod llwythi achos yn aros ar lefel y gellir ei reoli a gwneud y mwyaf o gyfleoedd ar gyfer atal yn llwyddiannus.

Camau Gweithredu a Nodwyd

- Mae angen adolygu llwythi achos, strwythur ac adnoddau ar frys er mwyn sicrhau fod llwythi achos yn aros ar lefel y gellir ei reoli a gwneud y mwyaf o gyfleoedd ar gyfer atal yn llwyddiannus.
- Cynnal y rhestr wirio hunanasesu, yn unol ag argymhellion Swyddfa Archwilio Cymru.

Safonau Iliw Coch, Oren, Gwyrdd

Oren?

DRAFT

Atodiad 2 – Grŵp Ffocws Datrysiaidau Tai

Grŵp Ffocws 26 Medi 2017

1. *Beth ydych chi'n ei gredu yw cryfderau'r Gwasanaeth Datrysiaidau Tai? Beth sy'n gweithio'n dda?*

- Cydleoli gyda'r gwasanaeth Homefinder, a chysylltiadau cryf rhwng y gwasanaethau.
- Cydleoli asiantaethau eraill – Cyngor ar Bopeth, Gwasanaethau Iechyd Meddwl, Shelter
- Bydd Swyddog Datrysiaidau Tai yn eistedd gyda'r gwasanaethau plant un diwrnod yr wythnos, gan ddarparu gwasanaeth wedi'i gydlynw ar gyfer unigolion 16/17 oed.
- Tîm cryf sy'n cydweithio yn dda
- Polisiâu a gweithdrefnau da wedi'u sefydlu, yr holl waith papur a ffurflenni angenrheidiol wedi'u sefydlu ac yn hawdd cael atynt.
- Lleoliad canolog ar gyfer cwsmeriaid, a symud Asiantaeth Gosod Tai Cymdeithasol i leoliad gwell.
- Gweithio hyblyg, sy'n rhoi cyfle i staff weithio mewn gwahanol swyddfeydd ac o gartref, sy'n helpu staff i reoli eu llwyth achosion, ac yn arwain at well canlyniadau i gwsmeriaid.
- System TGCh
- Di-bapur
- Mae'r gwasanaeth yn dda iawn am addasu ac ymateb i newid
- Partneriaethau cryf wedi'u sefydlu
- Pwyslais cryf ar atal ac ymyrryd yn fuan, gwasanaeth rhagweithiol iawn a chyflawni canlyniadau da lle bydd blaenoriaeth yn cael ei roi i gwsmeriaid.
- Ffocws cryf ar ddarparu gwasanaeth da i gwsmeriaid - symud i agwedd siop un stop.
- Mae bob cwsmer yn derbyn yr un lefel o wasanaeth ac mae'r tîm yn gwneud yr un ymdrech ar gyfer unrhyw gwsmer sy'n cael y gwasanaeth
- Ceisio gwella mynediad i'r sector rhentu preifat – ffioedd isel ar gyfer landlordiaid, dim ffioedd i gleientiaid

2. *Pa feysydd gellir eu gwella?*

- Gwell mynediad i'r sector rhentu preifat – eiddo mwy fforddiadwy.
- Yr angen i reoli disgwyliadau'r cleient yn well o ran y dewisiadau tai rhent cymdeithasol a phreifat.
- Gwella cyfathrebu gydag adrannau a gwasanaethau eraill, yn aml Datrysiaidau Tai yw'r olaf i gael gwybod bod cwsmer ar fin dod yn ddigartref.

- Gwella ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth gyda phartneriaid i annog atgyfeiriadau mwy amserol
- Gwella ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth gyda chwsmeriaid, nid yw rhai pobl yn gwybod lle i fynd, ac yn aml yn dod at y gwasanaeth pan mae'n rhy hwyr i atal digartrefedd.
- Gwell mynediad at wasanaethau ieuchyd meddwl
- Mae angen mynediad mwy priodol i lety mewn argyfwng gan fod cleientiaid gydag anghenion cymorth uchel neu gymhleth iawn yn cael eu rhoi mewn llety gwely a brecwast gydag ychydig iawn o gefnogaeth. Yn aml iawn yn y sefyllfaoedd hyn, nid oes cefnogaeth gan yr adran gofal cymdeithasol i oedolion.
- Gwella perthynas gyda Shelter
- Mae angen portffolio llety dros dro mwy hyblyg

3. *Pa rwystrau ydych chi'n credu y mae cwsmeriaid yn eu hwynebu wrth gael mynediad i'r gwasanaeth?*

- System ffonau, ni all gleientiaid ddefnyddio'r gwasanaeth yn hawdd dros y ffôn gan ei fod yn annibynadwy ac yn aml yn rhoi tŷn brys.
- Mae llwyth achosion trwm yn effeithio ar ansawdd y gwasanaeth a ddarperir i gwsmeriaid.
- Disgwyliadau cwsmer afrealistig.

4. *Beth sy'n eich atal rhag gallu atal digartrefedd?*

- Anawsterau wrth gael mynediad i'r sector rhentu preifat – yn aml mae stigma yn gysylltiedig â bod yn ddigartref, ac nid yw llawer o landlordiaid eisiau derbyn cwsmeriaid sydd wedi bod yn ddigartref neu sy'n cael credyd cynhwysol/LHA. Mae galw mor uchel am lety rhent preifat y gall landlordiaid fforddio i fod yn ddewisol. Mae gan lawer o forgeisi prynu i osod gymalau sy'n atal landlordiaid rhag gosod i gleientiaid sydd wedi bod yn ddigartref. Mae cyfyngiadau yswiriant hefyd yn ei wneud yn anodd i landlordiaid preifat dderbyn cleientiaid digartref.
- Mae Diwygiadau Lles wedi arwain at gynnydd mewn digartrefedd
- Materion fforddiadwyedd – gall fod yn amhosibl i gael mynediad at lety fforddiadwy
- Mae'n mynd yn anoddach lleoli cleientiaid mewn llety addas a fforddiadwy
- Mae landlordiaid preifat eisiau derbyn Budd-Dal Tai yn uniongyrchol
- Ni all gleientiaid gynnal eu llety oherwydd problemau fforddiadwyedd
- Llwyth achosion trwm (85 o achosion ar gyfartaledd) – mae hyn yn effeithio ar y gwasanaeth a gynigir i gleientiaid, a'r gallu i gynnal gwaith atal effeithiol. Mae hyn hefyd yn effeithio ar lefelau straen aelodau staff.

- Mae cynnydd mewn cwsmeriaid, ochr yn ochr â'r Ddeddf newydd, yn cael effaith ar allu i wneud gwaith, ac mae'r ffaith nad yw cysylltiad lleol yn cael ei ystyried tan y diwedd hefyd yn golygu mwy o waith i'r tîm.
- Mae Rhentu Doeth Cymru yn gwneud i rai landlordiaid PRS werthu eiddo – gan effeithio ar ddigartrefedd gan fod landlordiaid yn rhoi rhybudd, a hefyd yn lleihau nifer yr eiddo rhent preifat sydd ar gael.

5. *Beth ydych chi'n teimlo yw'r bylchau mewn darpariaeth gwasanaeth ledled Conwy?*

- Mae angen rhagor o letyau â chefnogaeth.
- Llety arbenigol ar gyfer pobl â phroblemau iechyd meddwl
- Llety arbenigol i bobl sy'n camddefnyddio sylweddau – darpariaeth gwlyb
- Darpariaeth mynediad uniongyrchol
- Llety â Chefnogaeth i deulu
- Llety i deuluoedd mawr
- Datblygu dewisiadau llety mwy fforddiadwy
- Llety a rennir i bobl sengl dan 35 oed
- Cynyddu niferoedd cleientiaid sy'n profi caledi ariannol, ac mae angen gwneud mwy o waith gyda nhw mewn perthynas â chyllidebu.
- Darpariaeth ar gyfer pobl ifanc ag anghenion cymhleth/lluosog – mae Llochesi Dros Nos a Llety â Chefnogaeth yn aml yn llawn, ac ni allant dderbyn cleientiaid ag anghenion uwch.

6. *A oes unrhyw faterion penodol yn ymwneud ag unrhyw grŵp cwsmeriaid penodol?*

- Cleientiaid ag anghenion cymhleth – mae toriadau mewn gwasanaethau eraill (h.y. gofal cymdeithasol i oedolion) yn cael effaith ar ddigartrefedd. Gwelir cynnydd mewn pobl ag anghenion lluosog yn dod yn ddigartref, ac mae pryder bod risg o ddigwyddiad difrifol gyda phobl ddiamddiffyn mewn llety gwely a brecwast heb gefnogaeth/mewnbwn gan asiantaethau eraill/gofal cymdeithasol oedolion - yn enwedig yr achos ar gyfer cleientiaid gyda phroblemau iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau.
- Nid yw'r llwybr carcharorion yn gweithio; mae carcharorion yn cysylltu â Datrysiadau Tai heb roi gwybod yn flaenorol a heb wneud gwaith tra roeddent yn y carchar.
- Nid yw'r broses symud ymlaen o lety â chefnogaeth yn gweithio yn iawn, mae pobl yn cael eu rhoi ym mand 1, ac yn cael cynnig llety yn gyflym, ond maent yn symud heb baratoi, a heb ddodrefn ayyb, - mae hyn yn arwain at fethiant tenantiaeth. Mae angen gwell cyfnod trosglwyddo ac adolygiad o'r agwedd gyfredol.
- Does dim cyfyngiad incwm yn y polisi dyraniadau, sy'n golygu y bydd aelwydydd ag incwm uchel yn dal i gael cynnig tai cymdeithasol, ac oherwydd y galw uchel am dai cymdeithasol, dylid adolygu'r agwedd hon.

Atodiad 3 – Ymatebion Holiaduron Budd-Ddeiliad

Adolygiad Digartrefedd 2017

Holiaduron Budd-ddeiliaid

Anfonwyd holiaduron at ystod o sefydliadau partneriaeth ledled Conwy. Roedd yr holiadur yn gofyn barn am y gwasanaeth Datrysiadau Tai a beth arall oedd angen ei wneud i atal digartrefedd yng Nghonwy.

Mae'r canfyddiadau wedi'u nodi isod (yn seiliedig ar 5 dychweliad)

Holiaduron Adborth

1. Holwyd asiantaethau partneriaeth beth oeddent yn ei gredu oedd cryfderau'r tîm Datrysiadau Tai? Rhestrwyd y cryfderau a ganlyn.

- Hygyrchedd y tîm, a pherthnasau gwaith cadarnhaol.
- Ymateb cyflym i weld cleientiaid.
- Lleoliad hygyrch
- Cynlluniau tai personol da a llythyrau hysbysu.
- Agwedd partneriaeth da.
- Ymateb i e-byst a galwadau.
- Agwedd un alwad a'r ystod o wasanaethau a gynigir gydag amryw o sefydliadau partneriaeth (Shelter, CAB, SARTH ayyb).
- Cynorthwyo tenantiaid gyda mynediad at y sector rhentu preifat – asiantaeth osod heb unrhyw ffioedd cais ac yn gweithio gyda landlordiaid a fydd yn derbyn hawlwr budd-daliadau.
- Gweld cleientiaid yn brydlon, ac fel arfer, yn cael eu helpu gan Datrysiadau Tai.
- Staff yn fedrus, proffesiynol, canolbwyntio ar y cwsmer ac yn fodlon mynd yr ail filltir ar gyfer eu cleientiaid.

2. Gofynnwyd i asiantaethau partneriaeth sut gallai Datrysiadau Tai wella'r gwasanaeth mae'n ei gynnig Cafwyd yr ateb canlynol.

- Gwell capasiti. Mae'n ymddangos bod gan Swyddogion Datrysiadau Tai lwyth gwaith trwm ac y gall y gwasanaeth fanteisio o gael rhagor o swyddogion i ddiwallu'r galw ar y gwasanaeth.
- Mwy o gymorth ymarferol i ddod o hyd i lety lle mae'r cleient yn wynebu rhwystrau amrywiol h.y. credyd gwael, hawlio budd-dal tai ayyb."

- Mwy o adnoddau
- Ystod ehangach o letyau argyfwng/dros dro.
- Cefnogaeth tenantiaeth a chynnal tenantiaeth.

3. *Gofynnwyd i asiantaethau partneriaeth nodi unrhyw rwystrau i'r gwasanaeth Datrysiadau Tai*

- Mae lleoliad y gwasanaeth yn golygu efallai y bydd angen i lawer deithio i gael mynediad iddo.
- Anhawster cwsmeriaid i gysylltu â'r gwasanaeth dros y ffôn.
- Rhai cwsmeriaid yn rhoi gwybod am oedi wrth gael asesiad ar ôl cwblhau'r cyswllt cyntaf.
- Mae rhai pobl sengl yn rhoi gwybod am ddiffyg cymorth yn gyffredinol.
- Anhawster wrth gael gwasanaeth wyneb yn wyneb oherwydd cysylltiadau cludiant gwael ac anawsterau parcio.
- Diffyg ymwybyddiaeth i'r gwasanaeth – dim arwyddion amlwg ar yr adeilad.
- Diffyg ymwybyddiaeth y cleient o'r gwasanaeth.

"Gwybodaeth am y gwasanaeth; nid yw'r rhan fwyaf o'r cleientiaid sy'n dod i CAB gyda phroblemau tai erioed wedi clywed am Datrysiadau Tai Conwy; mae llawer yn credu mai'r Cyngor yw'r swyddfa ar Ffordd Conwy ac maent yn gyndyn o fynd yno. Mae'n debygol na fyddant yn cysylltu oni bai eu bod yn cael eu cyfeirio gan sefydliad partner"

4. *Gofynnwyd i asiantaethau beth yn rhagor y gellid ei wneud i atal digartrefedd yng Nghonwy? Mae'r atebion wedi'u nodi isod.*

- "Rydym wedi cael ymdriniaethau llai tryloyw gyda thîm Gwasanaethau Cymdeithasol Conwy sydd wedi arwain at droi allan dau deulu o atgyfeiriadau a wnaed ar gyfer tai. Pe byddai gwybodaeth benodol ar gael gallai fod wedi arwain at osod yn fwy priodol. Fel yr oedd, gwnaethom dderbyn dau gleient (gwahanol sefyllfaoedd) a'u rhoi mewn llety preswyl nad oedd yn addas. Arweiniodd y ddau at droi allan. O ran atal, gallai deialog gonest yn y dechrau fod wedi gallu atal yr achosion hyn."
- "Gallai Conwy geisio adeiladu rhagor o eiddo, a gall hyn gynnwys Gofal Ychwanegol a all o bosib ryddhau mwy o eiddo teulu/anghenion cyffredinol."
- Mwy o gefnogaeth yn ôl yr angen ar gael i helpu gydag atal.
- Cynllun anghenion cymhleth.
- Cynllun sicrwydd rhent, lle bydd y Cyngor yn sicrhau'r rhent am 6 mis i bobl sy'n cael trafferth cael tenantiaeth oherwydd credyd gwael, ôl-ddyledion blaenorol, natur diamddiffyn.
- Dwysedd uchel/gwell cefnogaeth i helpu pobl i gael llety.

- Rhoi taliadau cronfa atal fel grant, nid benthyciad.
- Cefnogaeth arbenigol ar gyfer cronni.
- Mynediad i gleientiaid i ddull cyllidebu i'w galluogi i gyfrifo a allant fforddio i fyw mewn eiddo penodol.

"Gall fod yn ddefnyddiol pe bai gan gleientiaid mewn llety rhent fynediad i becyn cyllidebu i'w galluogi i gyfrifo a allent fforddio i fyw mewn eiddo penodol; y profiad yw bod cleientiaid yn gweithio allan y gallant fforddio'r rhent ond ddim yn cyllidebu am ffioedd gwasanaeth, Treth y Cyngor, cyfleustodau, yswiriant cynnwys ayyb."

5. *Gofynnwyd i asiantaethau pa wasanaethau ychwanegol y dylai naill ai'r Cyngor neu asiantaethau eraill fod yn eu darparu i bobl sy'n ddigartref neu'n cael eu bygwth â digartrefedd, ac a oedd unrhyw fylchau mewn darpariaeth gwasanaeth?*

- "A hoffech chi weld gwell buddsoddiad mewn cefnogaeth yn ôl yr angen gan fod y gwasanaethau hyn wedi lleihau/diflannu oherwydd toriadau cyllid. Mae'r mathau hyn o wasanaethau yn amhrisiadwy a gall buddsoddiad cymharol fach i ddechrau arbed swm llawer mwy wrth ymdrin â niferoedd cynyddol o bobl ddigartref a phwysau cynyddol ar Dimau Gwasanaethau Cymdeithasol."
- Gwasanaeth/darpariaeth lloches nos ar gyfer rhai sy'n cysgu allan.
- Llety argyfwng ar gyfer pobl sengl ddigartref.
- Uned mamau a babanod.
- Gwasanaethau galw heibio lleol mewn sawl ardal o Gonwy.
- Llety dros dro ac eithrio gwely a brecwast.
- Llety teulu â chymorth i deuluoedd ag anghenion uchel.
- Llety â chymorth mwy cyffredinol.
- Yr angen am well darpariaeth tai â chymorth a gwell cefnogaeth i bobl sy'n gadael tai â chymorth (darparu hyfforddiant tenantiaeth, pecyn dodrefn ayyb).
- Ceisio darparu gwasanaeth wedi'i gydlynu gyda Datrysiaid Tai, y trydydd sector, Adran Gwaith a Phensiynau, NACRO, cymdeithasau lluoedd arfog ayyb, lle gellir defnyddio gwybodaeth ac arbenigedd.

6. *Gofynnwyd i asiantaethau a ydynt yn rhagweld unrhyw dueddiadau yn y dyfodol a allai arwain at gynnydd mewn digartrefedd ar gyfer unrhyw grŵp cleientiaid penodol?*

- "Un maes pryder yw cyflwyno Credyd Cynhwysol. Mae'r oedi cyn i bobl dderbyn eu harian yn cynyddu ôl-ddyledion rhent a gall arwain at droi mwy o bobl o'u tai oherwydd ôl-ddyledion rhent"
- Bydd cyflwyno Credyd Cynhwysol ym mis Mehefin 2018 yn arwain at gynnydd mewn ôl-ddyledion rhent/achosion adfeddiannu.

- Mae cyflwyno Credyd Cynhwysol yn debygol o gael effaith ar y nifer o landlordiaid preifat sy'n fodlon rhentu i aelwydydd sy'n dibynnu ar fudd-daliadau.
- Gall cynnydd bychan mewn cyfraddau llog wthio pobl sy'n cael trafferth ymdopi i ôl-ddyledion rhent.

Sylwadau eraill

“Cadarnhaol iawn bod y Fforwm Digartrefedd wedi dechrau eto yng Nghonwy. Roedd y cyfarfod cyntaf yn ddefnyddiol a diddorol”

DRAFT

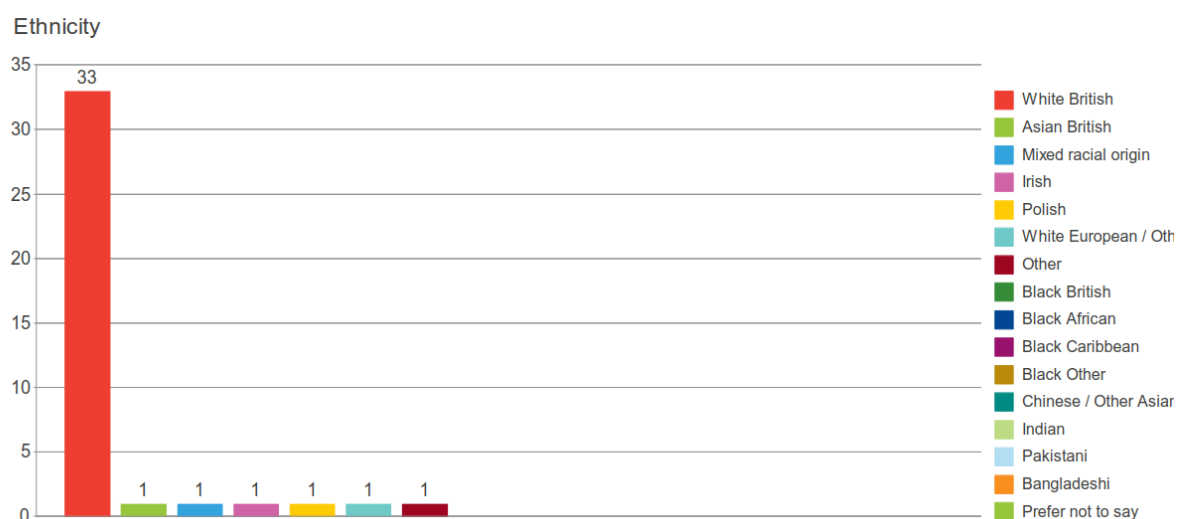
Atodiad 4 - Adolygiad Digartrefedd 2017 Dadansoddiad Holiadur Defnyddiwr Gwasanaeth

Gwybodaeth Cydraddoldeb

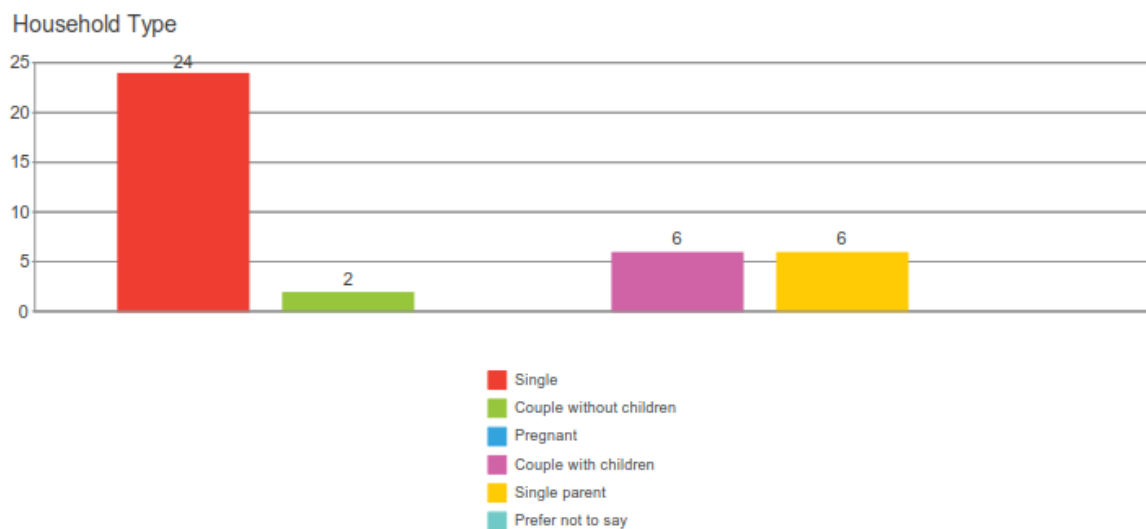
Rhyw	Ymatebwyr
Gwryw	19
Benyw	19
Arall	-
Well gen i beidio â dweud	-

Oedran	Ymatebwyr	Oedran	Ymatebwyr
16 – 17	-	45 – 54	7
18 – 24	6	55 – 64	9
25 – 34	6	Dros 65	3
35 – 44	8	Well gen i beidio â dweud	-

Ethnicity

Household Type

Digartrefedd Blaenorol

Ydych chi wedi bod yn ddigartref o'r blaen?	Ydw	18
	Nac ydw	21

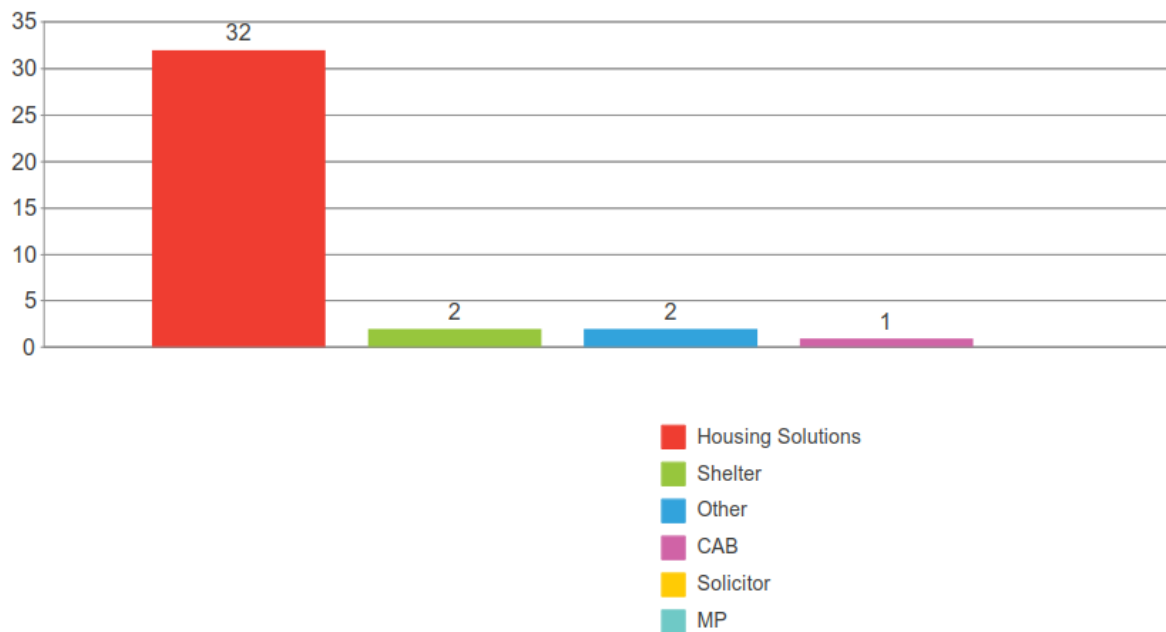
Os ydych, beth wnaeth achosi eich digartrefedd o'r blaen?			
Troi allan o dai cymdeithasol	-	Cam-drin domestig	-
Troi allan o eiddo rhent preifat	-	Gadael y Lluoedd Arfog	-
Rhiant / ffrind wedi gofyn i chi adael	1	Gadael carchar	-
Perthynas yn chwalu	3	Arall	-

Wnaethoch chi gysylltu â'r Tîm Datrysiadau Tai pan oeddech yn ddigartref neu dan fygythiad o fod yn ddigartref?	Do	2
	Naddo	4

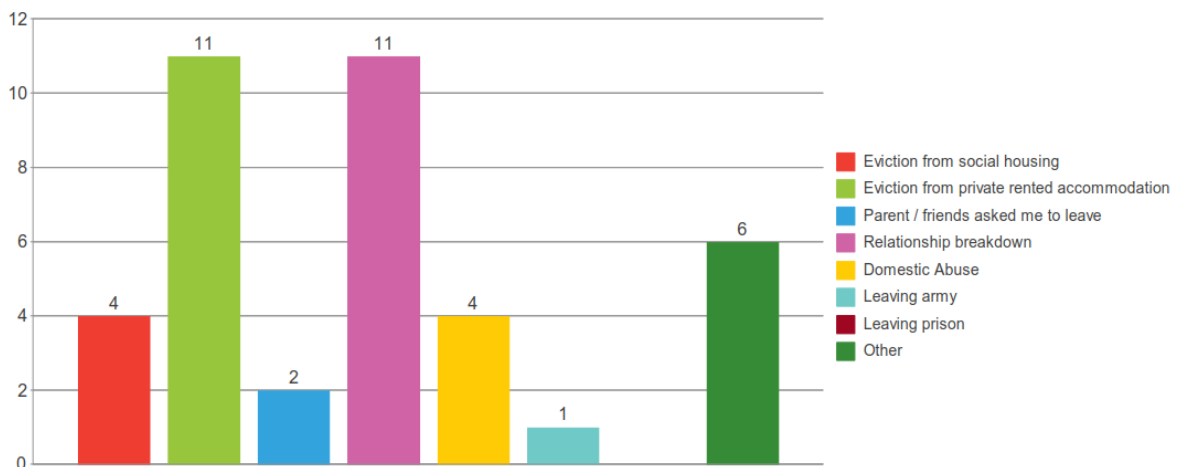
A gawsoch chi brofiad / canlyniad cadarnhaol y tro diwethaf i chi gysylltu â Datrysiadau Tai?	Do	1
	Naddo	-
Sylwadau	Gwnaethant fy helpu i	

A ydych wedi cysgu allan erioed?	Do	8
	Naddo	28

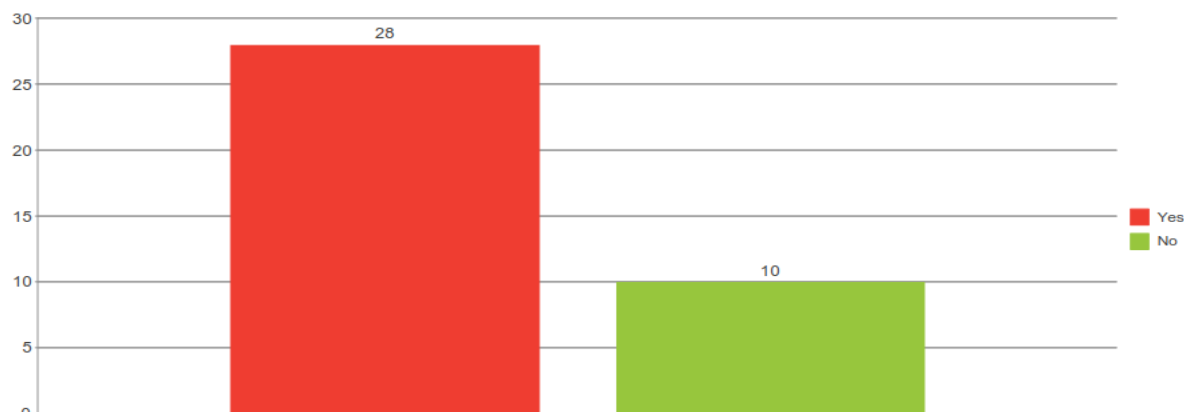
who did you first approach when you become homeless most recently

What caused your homelessness this time?

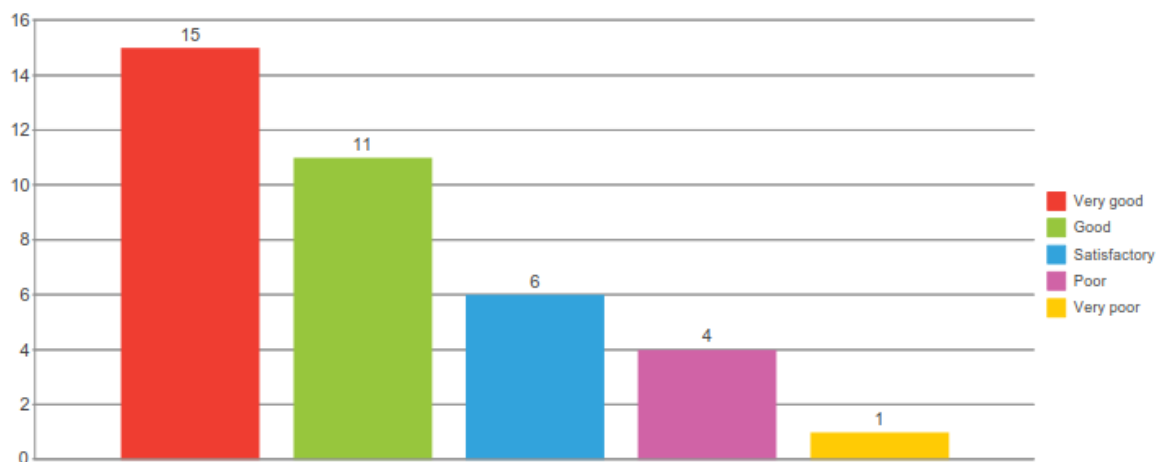
Did the service from Housing Solutions meet your expectations?

What were your expectations? Please give details (maximu...

For them to help me find somewhere to live.
That I was provided with accommodation for myself and my children
Assistance with sourcing own accommodation
Social Housing
Social Housing
Council house
Help with housing
Just help
Helped me understand the process as well as helped me in finding out about how to get my place, ID, etc
Thought she would have had more help. Housed instantly with Denbighshire. Denbighshire staff were more helpful, and there was much more contact from them.
Thought she would have had more help. Housed instantly with Denbighshire. Denbighshire staff were more helpful, and there was much more contact from them.
to find suitable accommodation. was aware of the demand for social.
to get help being housed after being street homeless
to be rehoused
to help find accommodation
To help find move-on accommodation
Not sure
To find my own accommodation
Get me a house
I thought they would actually help
Not sure, first time using the service. Didn't know anyone who had accessed before, so was completely unaware of the process.
not sure. Hoping to get out of the current situation.
Situation wasn't resolved the last time service was accessed. Same situation raised less than a year later. Affordability.
to find a roof for myself and two dependants.
Very good
To get my own place (Client closed due to lack of contact)
I did not know what was happening.
Social Housing
I wasn't sure what to expect
not to be street homeless.
help with accommodation
to be given emergency accommodation
never been in this situation before, so not sure.

How would you rate the service from Housing Solutions?

Ansawdd y gwasanaeth a ddarparwyd	Cyfanswm	✓	✗
Sylfaen	300	221	79
A gawsoch chi wybodaeth a chyngror clir am y gwasanaethau sydd ar gael?	38	32	6
Oedd y staff yn wybodus?	38	36	2
Ydych chi'n meddwl eich bod wedi cael yr wybodaeth ddiweddaraf am yr hyn oedd yn digwydd?	38	18	20
Os oeddech dan fygythiad digartrefedd, a gawsoch asesiad llawn a chynllun tai personol?	38	30	8
A wnaeth y Gwasanaeth Datrysiaid Tai eich atal rhag bod yn ddigartref?	38	19	19
A oedd y staff yn glên a pharod eu cymorth?	37	34	3
Ydych chi'n meddwl eich bod wedi cael digon o wybodaeth?	37	29	8
A wnaeth yr aelod staff helpu i ddod o hyd i eiddo arall i chi?	36	23	13

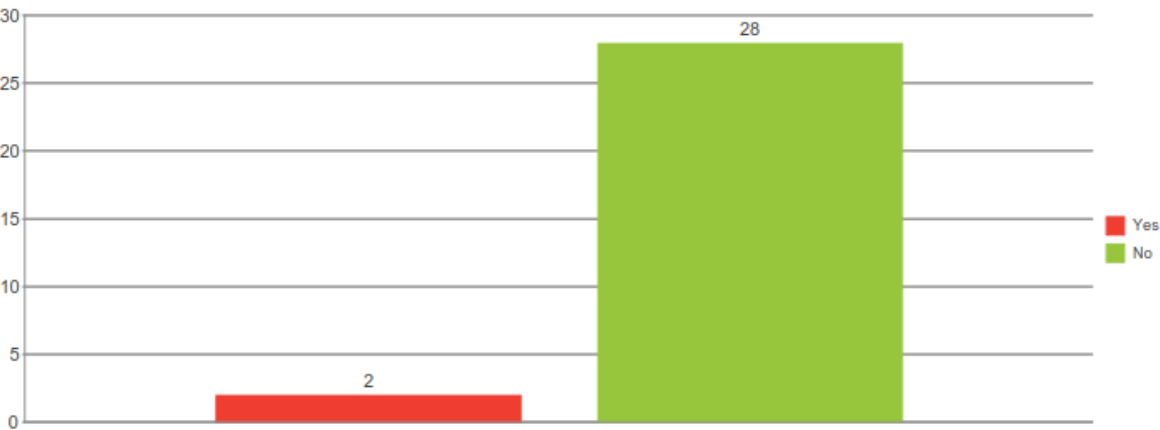
Beth ydych chi'n meddwl y gallech ei wneud i wella'r gwasanaethau cyfredol?

What do you think we could do to improve the existing ser...	
	Don't know
	Nothing further
	More contact
	More CONTACT!
	More CONTACT!
	More staff
	More call backs.
	One application form for all mental health services?
	Better communication skills between staff.
Denbighshire waa much better than Conwy. More contact with the client ion Denbighshire, phone and face to face. CHS didn't explain what was going on.	
Denbighshire waa much better than Conwy. More contact with the client ion Denbighshire, phone and face to face. CHS didn't explain what was going on.	
	more contact
	service was good. We need more council houses.
	Does not know, says it's fine the way it is.
	Not sure
	Give everyone emergency accommodation (Client was Non-priority)
The team did everything they could to help me, but I was frustrated by the lack of emergency accommodation near to my family and children's schools.	
	Resolve peoples situations
	More money should be invested by the government into this scheme.
	not sure
	More contact from housing officer
	doing a good job. Very pleased
	We think it would be improved by getting a hostel in Llandudno, lots of street homeless in Llanduno
Make things easier, too complicated and not enough houses for everyone. Client found paperwork + processes confusing and overwhelming	
	I don't know
Too many people for the staff to deal with so it can be hard to get hold of them, and sometimes I didn't know what was happening.	
	I don't know
	more staff. more resources. More council housing.
	excellent service
	not enough service for single men

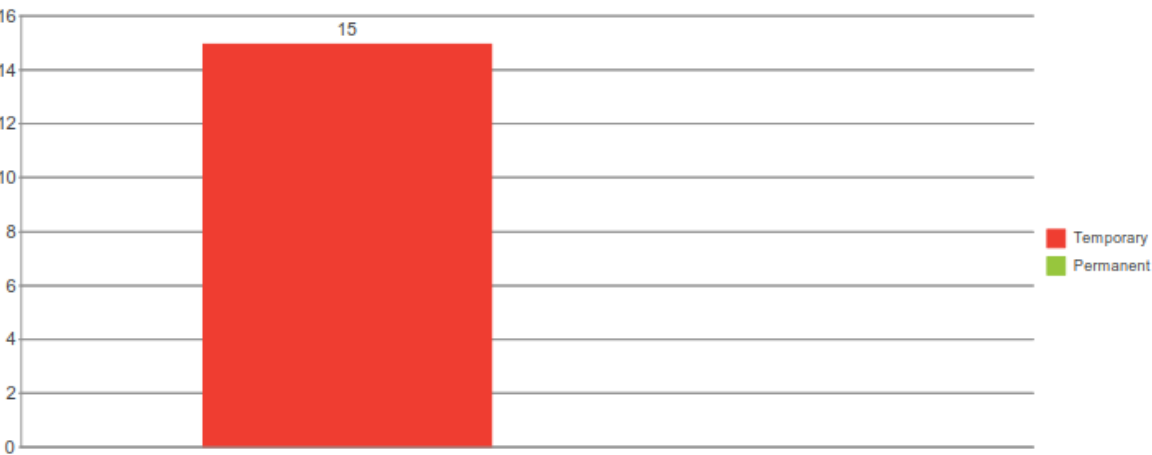
Pa gymorth ychwanegol all fod wedi eich atal rhag bod yn ddigartref?

What extra help or services could have prevented you from...	
Don't know	
Unsure	
Unsure	
Money to pay arrears	
Money to pay arrears	
Someone to talk Landlord down	
Someone being able to speak to my mum about domestic violence before it was too late.	
Nothing, parents kicked them out	
Nothing, my landlord was moving back into my home so it could not have been saved.	
I should have been able to stay in my house after mam died.	
More staff, more private accommodation and more social housing.	
Not sure	

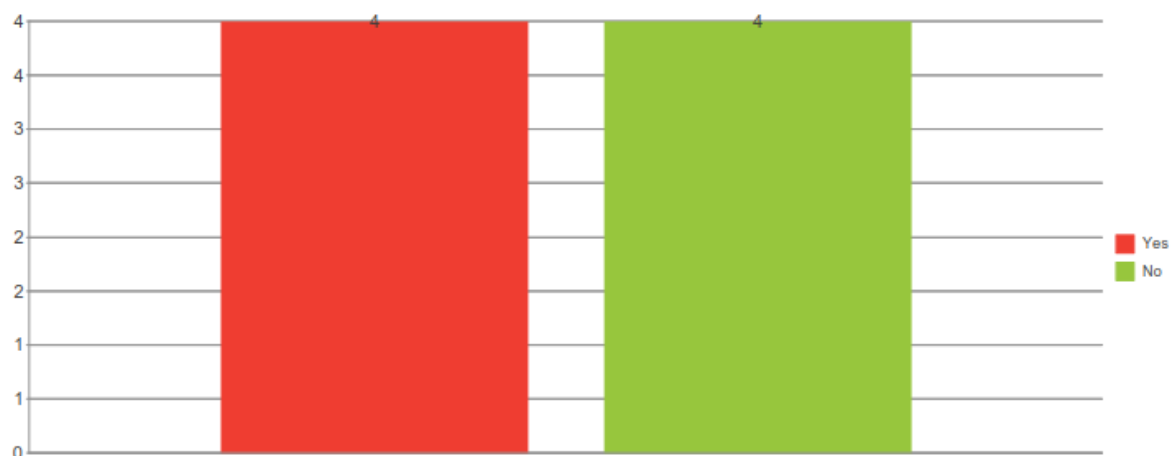
Was there anything you could have done yourself to have prevented your homelessness or resolved your own housing situation?

Were you provided with temporary or permanent accommodation?

Were you placed in B&B accommodation by the Housing Solutions Team?

A oedd eich llety gwely a brecwast yn addas i'ch anghenion?

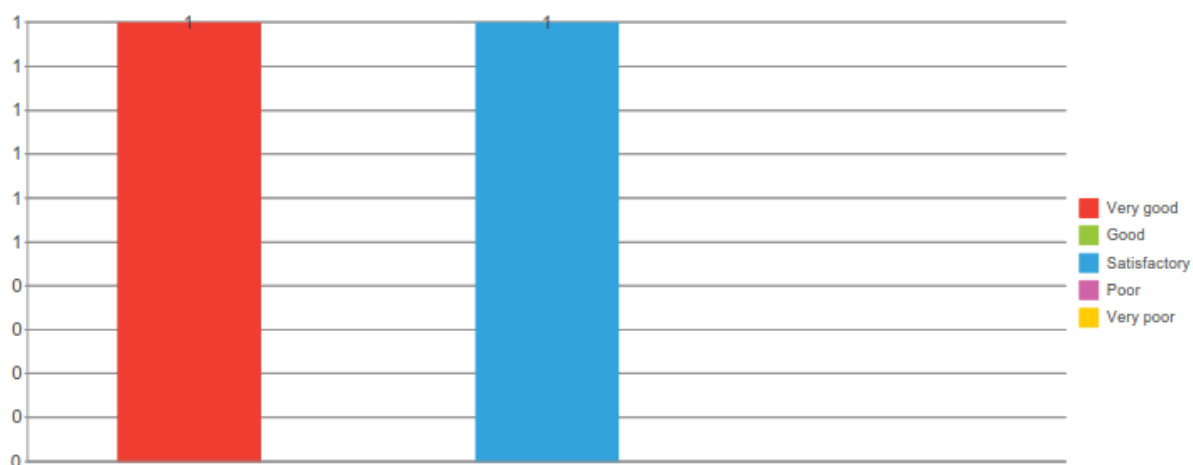
Oedd

3

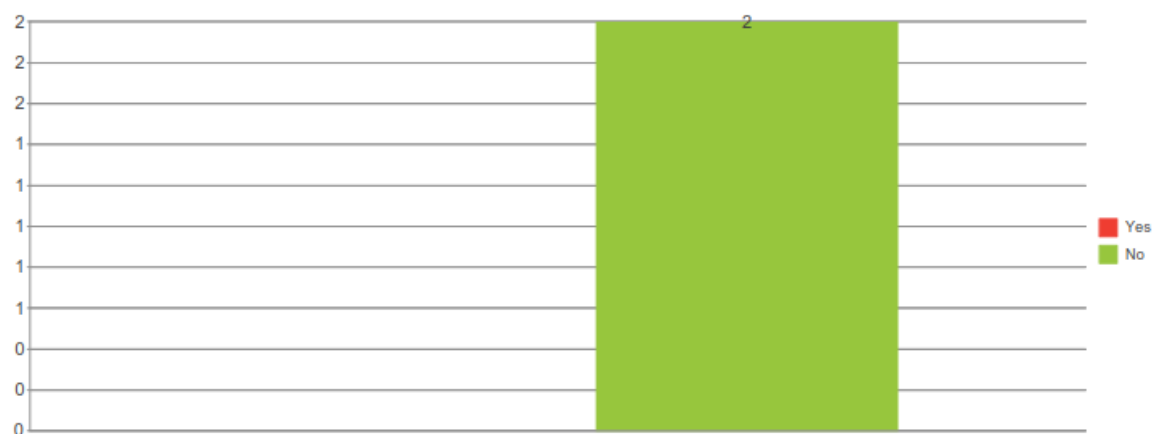
Nac oedd

-

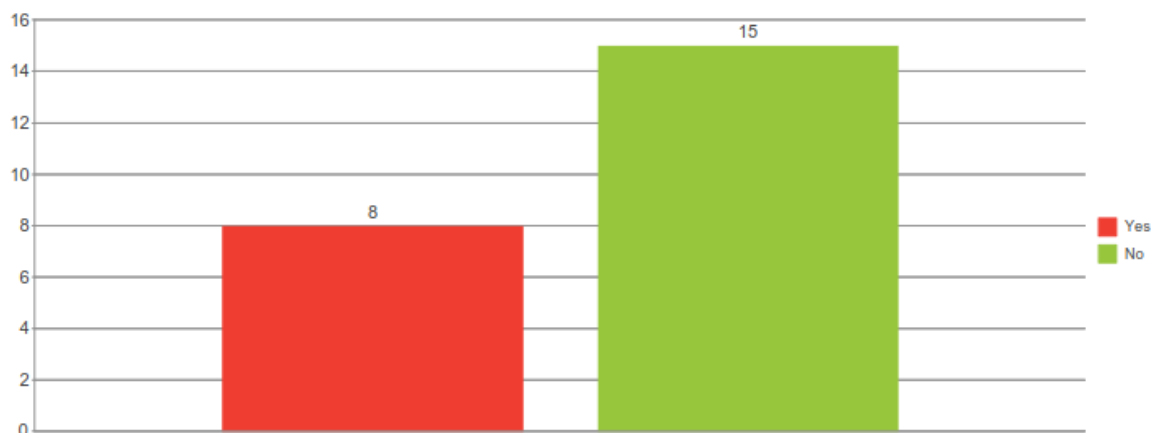
How would you rate the standard of B&B accommodation provided?

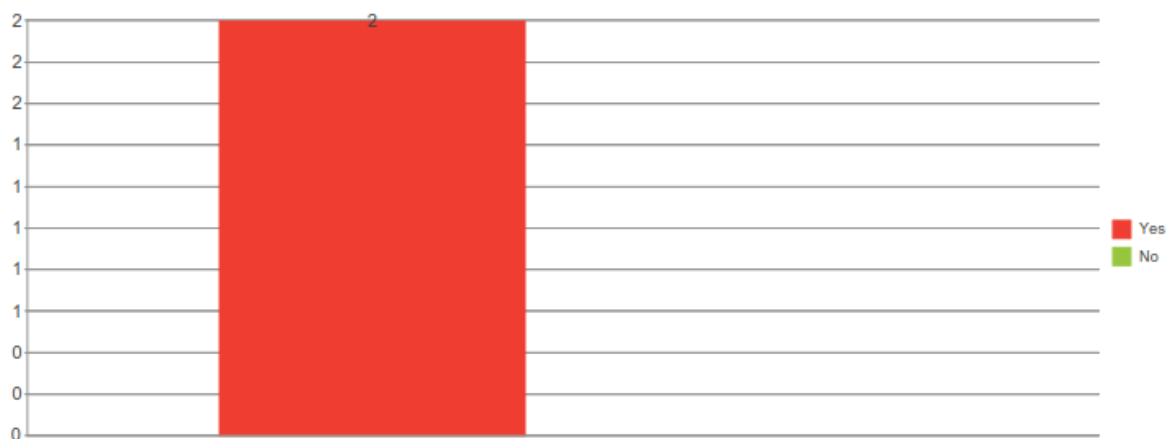
Did your stay at B&B necessitate you having to give up work, change your children's schools or affect any other support you receive?

Other temporary accommodation
Were you placed in other temporary accommodation by the Housing Solutions Team?

Other temporary accommodation
Was the other temporary accommodation suitable for your needs?

Other temporary accommodation
Did your stay in other temporary accommodation necessitate you having to give up work, change your children's schools or affect any other support you receive?

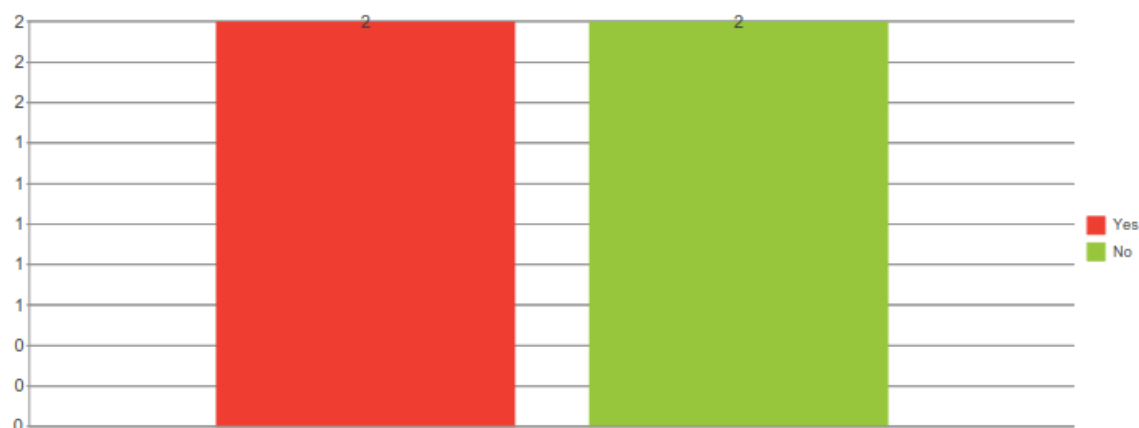
Os oedd, rhowch fanylion...

Roedd rhaid i fy mhlant newid ysgolion

Other temporary accommodation
How would you rate the standard of other temporary accommodation provided?

Whilst in temporary accommodation were you regularly contacted by Housing Solutions Team about your case and your prospects of being rehoused?

Ydych chi'n teimlo eich bod wedi cael cefnogaeth ddigonol tra roeddech mewn llety dros dro?

Ydw

4

Nac ydw

-

Please use the space below to make any further comments

Need more help!! Not enough staff for everyone.

Overall a good experience. Could have done with more updates

Moved on to supported accommodation, great job!

You were brilliant

Thank you, very grateful.

situation on-going

I was prevented from becoming homeless but found the system stressful to deal with as my officer was so busy all the time. But she did her job at the end of the day and we didn't become homeless.

lovely officers. Very Kind

Atodiad 5 – Ymatebion arolwg ffôn cwsmer

Ymgynghoriad Cwsmer – Ymateb Cyfweliad Ffôn

Rhagfyr 2017

Cynhaliwyd cyfweliadau dros y ffôn gyda chwsmeriaid a ddefnyddiodd gwasanaeth Datrysiadau Tai Conwy yn ystod 2016/17, roedd hyn yn cynnwys cwsmeriaid a oedd y Cyngor wedi derbyn dyletswydd A66, A73, A75 ar eu cyfer, cwsmeriaid mewn llety dros dro, ac achosion lle roedd y Cyngor wedi penderfynu nad oedd angen blaenoriaeth. Roedd yn cynnwys ystod o achosion agored ac achosion wedi cau.

Roedd cyfanswm o 20 cwsmer yn hapus i gymryd rhan mewn cyfweliadau ffôn. Roedd y cyfweliadau yn amrywio mewn cyfnod amser o 6 munud i 40 munud, gyda'r mwyafrif yn cymryd rhwng 20-30 munud. Roedd hyd y cyfweliad yn cael ei arwain gan y cwsmer a faint yr oeddent yn dymuno ei drafod am eu sefyllfa a'u profiad.

Mae'r canfyddiadau wedi'u nodi isod.

Rhyw

Rhyw	
Gwryw	7
Benyw	13
Heb ddatgan	0
Cyfanswm	20

Roedd 65% o'r cwsmeriaid a gyfwelwyd yn fenywaidd.

Oedran

Oedran	
dan 17 oed	0
18-24 oed	4
25-34 oed	5
35-44 oed	7
45-54 oed	3
55-64 oed	1
65+ oed	0
Cyfanswm	20

- Roedd 35% o'r cwsmeriaid a holwyd rhwng 35 a 44 oed.

Ethnigrwydd

Ethnigrwydd	
Gwyn Prydeinig	18
Arall	1
Heb ddatgan	
Cyfanswm	20

- Roedd 90% o'r cwsmeriaid a gyfwelwyd yn Wyn Prydeinig, a disgrifiodd un cwsmer eu ethnigrwydd fel Morocaidd/Arabaid. Ar gyfer y cwsmer sy'n weddill, ni ofynnwyd y cwestiwn hwn gan fod y cwsmer wedi dechrau gofidio yn ystod y cyfweliad a chytunwyd ar y cyd na ddylid parhau â'r cyfweliad.

Cyfansoddiad yr Aelwyd

Cyfansoddiad yr Aelwyd	
Sengl	8
Cwpl heb blant	2
Yn feichiog	0
Rhiant Sengl	7
Cwpl gyda phlant	3
Cyfanswm	20

- Roedd y mwyafrif o gleientiaid a gyfwelwyd yn bobl sengl (40%), ac yna rhieni sengl (35%).
- O'r cleientiaid a gyfwelwyd, cafodd 6 eu rhoi mewn llety dros dro, roedd 6 yn achosion caeedig, roedd 6 yn achosion dyletswydd A66 agored, roedd 2 yn achosion dyletswydd A73 agored ac roedd 1 yn achos llety dros dro dyletswydd A75.

Digartrefedd

Mewn ymateb i'r cwestiwn a ydych wedi bod yn ddigartref o'r blaen, roedd cyfanswm o 3 o gwsmeriaid wedi bod yn ddigartref yn y gorffennol. Roedd y rhesymau dros ddigartrefedd yn flaenorol yn cynnwys colli llety rhent preifat (2) a thor perthynas (1). O'r rhain, roedd 2 wedi cysylltu â Datrysiadau Tai Conwy, nododd 1 cwsmer eu bod wedi cael profiad cadarnhaol gyda'r gwasanaeth a nododd 1 nad oedd y profiad wedi bod yn gadarnhaol.

Mae'r tabl isod yn dangos pa sefydliad y cysylltodd ymatebwyr â nhw i ddechrau pan oeddent yn ddigartref neu dan fygythiad digartrefedd yn fwyaf diweddar.

Sefydliad	
Datrysiadau Tai	18
Cysgodfa	0
CAB	0
Cyfreithiwr	0
AS	0
Arall	2
Cyfanswm	20

Cysylltodd 90% o'r cwsmeriaid a gyfwelwyd â Datrysiadau Tai pan ddaethant yn ddigartref. Cysylltodd y 2 gleient arall â ffrindiau a landlordiaid preifat cyn cysylltu â'r Cyngor.

Mae'r rhesymau pam fod cleientiaid yn ddigartref wedi'u nodi yn y bocs isod.

Rhesymau dros fod yn ddigartref	Nifer
Troi allan o dai cymdeithasol	0
Troi allan o eiddo rhent preifat	3
Troi allan gan rieni/ffrindiau/teulu	2
Perthynas yn chwalu	4
Cam-drin domestig	1
Gadael y fyddin	0
Gadael carchar	2
Arall	8

- Y prif achosion digartrefedd a nodwyd oedd tor perthynas ac yna colli llety rhent preifat. Roedd rhesymau eraill a nodwyd yn cynnwys bod y llety yn anaddas, diffyg gwaith atgyweirio yn y sector rhentu preifat (2 achos), ffoi rhag trais (2 achos), rhedeg allan o arian, profedigaeth, tai cymdeithasol yn anniogel a beichiogrwydd.

Ansawdd y gwasanaeth a ddarparwyd

Gofynnwyd i gwsmeriaid sgorio'r gwasanaeth a gawsant gan y gwasanaeth Datrysiadau Tai; mae eu hymatebion wedi'u nodi yn y tabl isod.

Gwasanaeth a Gafwyd gan Datrysiadau Tai	
Da iawn	11
Da	2
Boddhaol	2
Gwael	0
Gwael iawn	5
Cyfanswm	20

- Nododd 65% o ymatebwyr bod y gwasanaeth yn dda iawn neu'n dda, gyda 25% o ymatebwyr yn nodi bod y gwasanaeth yn wael iawn. O'r 5 cwsmer a sgoriodd y gwasanaeth fel gwael iawn, roedd 4 o'r rhain yn bobl sengl na roddwyd llety iddynt gan nad oeddent ag angen blaenoriaethol.
- Estynnwyd gwahoddiad i gwsmeriaid roi sylwadau ar y gwasanaeth a gawsant, roedd atebion cymysg gan gwsmeriaid am eu profiad. Siaradodd nifer sylweddol yn gadarnhaol iawn ynglŷn â'u profiad, gan ddisgrifio'r gwasanaeth Datrysiadau Tai fel un "da iawn", "gwell na rhagorol" a "llawn cymorth". Soniodd cwsmeriaid eraill am dderbyn gwasanaeth cymysg, a staff ddim yn aros mewn cysylltiad yn rheolaidd neu'n rhoi gwybodaeth iddynt, a'r geiriau "swta" a "diffyg empathi" yn cael eu defnyddio i ddisgrifio aelodau staff. Roedd un cwsmer yn teimlo na wnaeth y gwasanaeth unrhyw beth nes yr oeddent yn ddigartref, pan fyddai wedi bod yn bosibl gwneud gwaith yn ystod y cyfnod rhybudd. Mae sylwadau penodol gan gwsmeriaid wedi'u nodi yn y bocs dros y dudalen.

“Roeddwn yn ddiolchgar iawn am y cymorth a roesant i mi. Fyddwn i ddim wedi gallu gofyn am fwy.”

“Maent wedi bod yn barod iawn eu cymorth, mae un person yn benodol bob amser yn barod i helpu pan fyddwn yn mynd i mewn, ac yn treulio amser yn siarad gyda ni.”

“Roedd y gwasanaeth a gefais yn dda iawn, roeddwn yn fodlon iawn.”

“Mae’r gwasanaethau gan y tîm Datrysiadau Tai cyfan wedi bod yn well na rhagorol. Gwnaethant fy helpu i ddod o hyd i lety rhent preifat, ac ar ôl i mi symud i mewn, gwnaethant fy ffonio i weld a oeddwn wedi setlo a gwnaethant fy helpu i drefnu trydan a nwy. Aethant yr ail filltir. Esboniais hefyd fy mod yn dioddef o ddyslecsia ac esboniodd y swyddog bob cam yn unigol i mi.”

“Rhoddwyd gwybod i mi y gallwn aros yn nhenantiaeth y Cyngor gyda fy ngwraig am 56 diwrnod. Ni wnes i glywed unrhyw beth ganddi am 2 wythnos. Roedd rhaid i mi barhau i geisio cysylltu â hi. Ni wnaeth unrhyw un ateb fy negeseuon ffôn. Dim ond 2 ddiwrnod cyn i mi fod yn ddigartref (h.y. 54 diwrnod ar ôl i mi gysylltu â’r gwasanaeth). Llwyddais i ddod o hyd i fy rhent preifat fy hun a chael cymorth gyda’r blaendal gan Nacro. Mae’r gwasanaeth yn llanast, roed o’n gythreulig.”

“Ni wnaethant ddangos unrhyw barch tuag ataf.”

“Gall rai staff fod yn swta iawn weithiau.”

“Ni chefais unrhyw gymorth gwirioneddol. Rwy’n deall bod cyllidebau yn dynn, ond rwy’n teimlo nad yw’r gwasanaeth eisiau unrhyw beth i’w wneud â mi. Roeddent yn dweud nad oedd unrhyw beth y gallant ei wneud i helpu. Ni wnaethant roi cymorth go iawn i mi na helpu i ddod o hyd i lety. Roeddwn yn teimlo bod staff yn ddigyffro ac yn ddiflas, a ddim yn dangos empathi.”

“Ni wnaethant aros mewn cysylltiad â mi, roedd rhaid i mi fynd yno o hyd i gael gwybodaeth.”

- Gofynnwyd i gwsmeriaid a wnaeth y gwasanaeth ddiwallu eu disgwyliadau; atebodd 14 bod y gwasanaeth wedi diwallu eu disgwyliadau, nododd 5 nad oedd wedi, ac atebodd 1 bod eu disgwyliadau wedi’u diwallu yn rhannol.
- Nododd cwsmeriaid eu bod wedi disgwyl mwy o gymorth a chynghor i ddod o hyd i rywle i fyw. Nododd un arall eu bod wedi disgwyl help llaw; nododd 2 gwsmer bod y gwasanaeth wedi rhagori ar eu disgwyliadau.
- Gofynnwyd i gwsmeriaid a oeddent wedi cael gwybodaeth a chynghor clir am y gwasanaethau sydd ar gael. Nododd 17 (85%) eu bod wedi.
- Mewn perthynas â staff Datrysiadau Tai, roedd 17 o gwsmeriaid (85%) o’r farn bod y staff yn wybodus ac 17 (85%) yn teimlo bod y staff yn barod eu cymwynas ac yn glên.
- Roedd 13 o’r cwsmeriaid (65%) yn teimlo eu bod wedi cael gwybod beth oedd yn digwydd, ac roedd 7 cwsmer yn teimlo bod y gwasanaeth wedi methu cadw mewn cysylltiad â nhw. Gwnaethpwyd sylwadau bod cwsmeriaid yn aml yn teimlo bod rhaid iddynt wneud y gwaith o ddarganfod beth oedd yn digwydd gyda’u hachos, ac nad oedd unrhyw un yn ateb eu galwadau ffôn.

- Gofynnwyd i gwsmeriaid os oeddent dan fygythiad digartrefedd, a oeddent wedi cael asesiad tai llawn a chynllun tai personol. Atebodd 15 (75%) o gwsmeriaid bod hyn wedi digwydd.

Atal digartrefedd

Gofynnwyd i'r cleientiaid a oedd y gwasanaeth wedi'u hatal rhag bod yn ddigartref, a dim ond 3 cwsmer wnaeth nodi bod y gwasanaeth wedi'u hatal rhag dod yn ddigartref, ac roedd un achos pellach ar y gweill.

Nododd 12 o'r cwsmeriaid bod y gwasanaeth wedi'u helpu i ddod o hyd i lety arall; i 6 o gleientiaid, llety dros dro oedd hyn, ac roedd 6 wedi cael cymorth i ddod o hyd i lety parhaol.

Gofynnwyd i gleientiaid pa gymorth neu wasanaethau a all fod wedi'u hatal rhag dod yn ddigartref. Nid oedd y mwyafrif o gwsmeriaid a ddaeth yn ddigartref yn teimlo y byddai wedi gallu cael ei atal, gan wasanaethau eraill na ganddynt eu hunain. Daeth dau gwsmer yn ddigartref ar ôl eu rhyddhau o'r carchar ac roedd y ddau yn teimlo gan fod dyddiad eu rhyddhau yn hysbys ymlaen llaw y dylai mwy o waith fod wedi'i wneud cyn eu rhyddhau i ddod o hyd i lety.

Gwnaeth y ddau gleient a oedd yn teimlo y gallai mwy fod wedi'i wneud, y sylwadau a ganlyn. "Gwaith pan oeddwn yn y carchar. Ni chefais unrhyw gyngor ar dai yn y carchar. Yna es i hostel prawf am 11 wythnos, ac eto, ni wnaethpwyd unrhyw beth bryd hynny."

"Sefydlu cynlluniau ar gyfer pan fydd pobl yn cael eu rhyddhau o'r carchar fel nad ydynt yn dod yn ddigartref."

Gwell gwasanaethau

Gofynnwyd i gwsmeriaid ynglŷn â beth fyddai'n bosibl ei wneud i wella'r gwasanaethau presennol, a nodwyd yr atebion isod. Roedd llawer o gwsmeriaid yn teimlo nad oedd angen gwneud unrhyw beth i wella'r gwasanaeth, ond awgrymodd cwsmeriaid eraill y gall y gwasanaeth ddarparu cefnogaeth mwy ymarferol wrth ddod o hyd i lety, ac awgrymodd eraill bod angen i'r gwasanaeth gadw mewn cysylltiad â chwsmeriaid yn fwy rheolaidd. Roedd un cwsmer yn teimlo bod angen mwy o empathi.

Cododd dau gwsmer y problemau a ddaw gyda symud i eiddo heb ddodrefn ac effaith hyn arnynt a'u teuluoedd. Awgrymwyd naill ai eu bod yn cael mwy o amser i baratoi i symud, neu y dylid darparu pecynnau dodrefn.

Dywedodd un cwsmer bod angen hostel yng Nghonwy.

"Dim byd, alwch chi ddim gwella rhywbeth sydd eisoes yn rhagorol."

"Dim byd, mae'n wasanaeth da."

"Dylai roi amser i chi gasglu'ch pethau a threfnu dodrefn cyn symud i lety parhaol. Llofnodais am y fflat dydd Llun, a heddiw (ddydd Iau) rwyf wedi cael yr allweddi, ond does gen i ddim ddodrefn na phopty. Byddai wedi bod yn dda cael amser i sortio dodrefn neu gael pecyn dodrefn."

"Cadwch mewn cysylltiad â phobl pan maent mewn llety dros dro a rhoi gwybod iddynt pryd fyddant yn cael llety newydd." Roeddwn yn meddwl mai ond am ychydig y byddwn mewn llety

dros dro, felly ni wnes i brynu llenni, dim ond hongian cyfnasau, ond rwyf wedi bod yma mwy na 3 blynedd rŵan."

"Gall y Cyngor ddarparu rhagor o wybodaeth, mwy o help, cadw mewn cysylltiad, a dychwelyd galwadau ffôn o leiaf."

"Pan gefais dŷ newydd, doedd gen i ddim dodrefn ac roedd rhaid i mi aros i gael pethau, byddai'n dda cael cymorth gyda hynny."

"Gallant ddangos mwy o ddealltwriaeth a bod yn fodlon ceisio helpu. Mae angen iddynt weithio i geisio atal digartrefedd. Dylai bod cynllun wedi'i sefydlu wrth ddod allan o'r carchar. Roedd fy nyddiad rhyddhau yn hysbys ond doedd dim byd yn barod. Hefyd, mae angen hostel yng Nghonwy ar gyfer argyfyngau."

"Gallant roi mwy o gymorth i ddod o hyd i lety, a rhestr o landlordiaid."

Gwely a brecwast

O'r cwsmeriaid a gyfwelwyd, roedd 9 wedi'u rhoi mewn llety gwely a brecwast. Roedd 7 o'r aelwydydd hyn yn teimlo ei fod yn addas ar gyfer eu hanghenion. Ar gyfer y 2 aelwyd oedd yn teimlo bod y llety yn anaddas, roedd hyn yn seiliedig ar rannu stafell gyda holl aelodau'r teulu, rhannu ystafelloedd ymolchi a diffyg cyfleusterau coginio.

Nododd cwpl o aelwydydd bod y llety gwely a brecwast yn wych a bod y rheolwr yn glên iawn.

"Dim ond 1 ystafell oedd gennym ar fy nghyfer i a thri o blant. Roedd rhaid i ni rannu ystafell ymolchi a doedd dim cyfleusterau coginio. Yn ffodus, dim ond am wythnos oeddem ni yno."

"Roedd y caban yn ofnadwy. Roedd rhaid i ni lenwi'r mesurydd trydan o hyd."

Mewn perthynas â safon y llety gwely a brecwast, dywedodd 4 aelwyd ei fod yn dda iawn, dywedodd 1 aelwyd ei fod yn dda, dywedodd 3 aelwyd ei fod yn foddhaol a dywedodd 1 aelwyd ei fod yn wael iawn. Roedd 2 o'r aelwydydd a roddwyd mewn llety argyfwng yn teimlo bod y lleoliad wedi eu gorfodi i adael eu swydd, newid ysgolion y plant neu wedi effeithio ar unrhyw gefnogaeth arall yr oeddent yn ei gael, ond nododd y ddau y byddai'n rhaid iddynt fod wedi gwneud hyn beth bynnag oherwydd eu sefyllfa digartrefedd.

Llety Dros Dro

O'r cwsmeriaid a gyfwelwyd, roedd 6 wedi'u rhoi mewn llety dros dro. Roedd pob un o'r cleientiaid hyn yn teimlo bod y llety yn addas ar gyfer eu hanghenion. Nododd cwpl o gwsmeriaid eu bod yn hapus iawn gyda'u llety ac yr hoffent aros yno yn barhaol. Nododd 5 cwsmer bod y llety yn dda iawn a nododd 1 ei fod yn dda.

Ond, mynegodd un cwsmer bryder ei fod wedi bod mewn llety dros dro ers amser hir ac yn teimlo ei fod wedi cael ei anghofio.

"I ddechrau, roedd y gwasanaeth yn dda iawn. Allwn i ddim gweld bai o gwbl. Ond, rwyf wedi bod mewn llety dros dro ers 3.5 mlynedd rŵan, ac rwy'n teimlo bod y gwasanaeth wedi anghofio amdanaf. Roedd fel eu bod yn teimlo wedi iddynt fy helpu i fynd i lety dro eu bod yn teimlo bod eu gwaith wedi'i wneud, ac nid ydynt wedi cadw mewn cysylltiad."

"Mae'r llety dros dro yn wych, hoffwn aros yma."

"Mae'r gwasanaeth wedi fy helpu, a hoffwn pe bawn i'n cael parhau i fyw yn y llety dros dro gan ein bod wedi setlo yma."

Dim ond un o'r aelwydydd a roddwyd mewn llety dros dro oedd yn teimlo bod y lleoliad wedi eu gorfodi i adael eu swydd, newid ysgolion y plant neu wedi effeithio ar unrhyw gefnogaeth arall yr oeddent yn ei gael.

"Roedd yn anodd gan fod y plant wedi gorfod newid ysgol, ac mae gennyf ofn y bydd rhaid i mi symud eto pan fyddaf yn cael llety parhaol. Rwyf eisiau i ni i gyd fod wedi setlo."

Gofynnwyd i gwsmeriaid hefyd a oeddent yn teimlo eu bod wedi cael digon o gefnogaeth mewn llety dros dro, a nododd 5 eu bod, ac roedd 1 cleient yn teimlo nad oeddent yn cael cefnogaeth ddigonol.

O'r aelwydydd a roddwyd mewn llety dros dro, roedd 6 yn teimlo eu bod yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf am eu hachos, a'u cyfleoedd o gael llety newydd gan Dewisiadau Tai. Roedd un cwsmer yn teimlo nad oedd y gwasanaeth wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf iddynt.

Mae'r tabl isod yn manylu ar sylwadau eraill a wnaed gan gwsmeriaid yn ystod y cyfweiliad ffôn mewn perthynas â'r gwasanaeth cyffredinol a gafwyd.

"Roedd pawb yn wych, a gwnaethant fy helpu a fy nghefnogi bob cam o'r daith."

"Rwy'n hapus iawn yn y llety dros dro. Rydym wedi bod yma ers 2 flynedd ac rwy'n teimlo bod pethau'n dechrau gwella rŵan. Mae'r plant wedi dod yn eu blaenau ac rwyf i wedi cael swydd. Roedd fy swyddog Datrysiadau Tai yn wych, roedd gen i gysylltiad personol gyda hi ac roedd yn dda gallu siarad gyda rhywun"

"Mae fy Swyddog Datrysiadau Tai wedi bod yn wych, mae hi wedi gallu sortio unrhyw broblemau sydd gennyf. Mae gen i broblemau dyled ac mae hi wedi fy nghyfeirio at CAB."

"Fy unig bryder yw gorfod dal i symud i wahanol letyau. Mae gen i anabledd felly mae'n anodd gorfod pacio a dad-bacio. Rwyf hefyd yn dioddef straen a gorbryder felly rwyf angen llety sefydlog i lleihau'r gorbryder"

"Nid wyf yn cael cefnogaeth gan unrhyw un, rwy'n yfed gormod ac rwy'n galaru ond yn cael dim cefnogaeth."

"Gwasanaeth cythreulig, roeddwn yn teimlo gan fy mod yn gweithio ac yn wryw sengl, fy mod yn cael fy nhrin fel fy mod ar waelod y rhestr ar gyfer unrhyw fath o gymorth."

"Rwy'n deall bod arhosiad hir am dŷ Cyngor, ond byddai'n braf pe bai mwy o dai Cyngor."

Atodiad 6 – Gweithdy Fforwm Digartrefedd

Gweithdy Ymgynghori – 7 Tachwedd 2017

Digartrefedd yng Nghonwy

1. *Beth ydych chi'n ei gredu yw prif achosion digartrefedd ledled Conwy?*

- Perthynas yn chwalu
- Cam-drin domestig
- Fforddiadwyedd rhent
- Diwygiad Lles
- Cyn Filwyr / rhai sy'n gadael y lluoedd arfog
- Cam-drin domestig
- Camddefnyddio Sylweddau
- Rhai sy'n gadael carchar
- Troi allan
- Anawsterau Ariannol/dyled
- Dewis neu ddim dewis
- Rhyddhau Cleifion o'r Ysbyty
- Iechyd Meddwl
- Cronni
- Tor teulu
- Colli swydd
- Fforddiadwyedd
- Yr Adain Fudd-daliadau
- Landlordiaid eisiau eu heiddo yn ôl
- Uchafswm Budd-daliadau
- Ymddygiad Gwrthgymdeithasol
- Gadael Gofal

2. *Pa fylchau sydd mewn darpariaeth gwasanaeth (llety, cefnogaeth, cyngor, hunan gymorth?)*

- Dim eiddo, neu ychydig iawn o eiddo
- Lloches Nos

- Cegin gawl
- Carafán/bws – gwelyau, cawod, ystafell, rhywbeth i'w fwyta
- Canolbwynt gwasanaethau cymunedol
- Llety yng Nghonwy i bobl ifanc
- Llety â chefnogaeth i deuluoedd
- Tai Fforddiadwy
- Cefnogaeth yn ôl yr angen
- Aelwydydd i gymryd pobl sydd angen llety
- Gwybodaeth am y budd-daliadau sydd ar gael, gwasanaethau sydd ar gael.
- Darpariaeth merched yn unig
- Darpariaeth mam a baban
- Mwy o letyau iechyd meddwl
- Hostel gwlyb
- Diffyg landlordiaid
- Cefnogaeth i landlordiaid mewn sector preifat

3. *Pe byddem yn gallu gwneud un peth i fedru atal digartrefedd yn lleol – beth fyddai hynny?*

- Cydweithio gan gynnwys hyblygrwydd am swyddogaethau a chyfrifoldebau ei gilydd
- Cysylltu pobl sydd â llety gyda phobl sydd eisiau rhannu/sydd angen llety
- Addysgu landlordiaid am y sefyllfa dai gyfredol yng Nghonwy
- Canolfannau gwaith i roi cyngor ar ddigartrefedd – gweithdai i bobl ar fudd-daliadau
- Canolfannau galw heibio – cyngor i bobl sydd dan fygythiad digartrefedd
- Gwybodaeth i bobl ifanc

Cysgu ar y Stryd

1. *Ydyn ni'n deall lefel y broblem cysgu ar y stryd yng Nghonwy?*

- Nid oes dealltwriaeth fanwl gywir o gysgu allan yn seiliedig ar dystiolaeth gref.
- Nid yw'r cyfrif swyddogol yn rhoi darlun manwl gywir oherwydd yr adeg o'r flwyddyn, a bydd nifer o bobl sy'n cysgu allan yn diflannu o'r stryd ar noson y cyfrif, ac nid yw'n cyfrif ardaloedd gwledig.
- Mae angen defnyddio'r wybodaeth sydd allan yno h.y. llochesi nos yn y Rhyl a Wrecsam, gyrwyr tacsï, gyrwyr bws/danfon, yr heddlu, Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu, Cyngorau Cymuned Gwledig, atgyfeiriadau banciau bwyd.
- Mae angen gwasanaeth estyn allan i roi gwybodaeth reolaidd.

- Hope Restored – mae Brenda yn rhoi bwyd am ddim ac bydd ganddi wybodaeth am bobl sy'n cysgu allan
- Data Cyswllt Stryd – er nad yw'r rhan fwyaf o bobl yn gwybod am y rhif hwn
- Mae'r rhai sy'n cysgu allan yn y cefn gwlad yn anweledig
- Problemau rheoli risg ar gyfer troseddwyd sy'n cysgu allan oherwydd diffyg darpariaeth
- Nid ydym yn deall nifer y boblogaeth digartref cudd – rhai sy'n cysgu ar soffas, pobl sy'n byw dros dro gyda ffrindiau/teulu, NFA
- Mae'r tîm oedolion diamddiffyn yn mynd allan at rai sy'n cysgu allan
- Mae lefelau cysgu ar y stryd yn uwch yng Nghonwy yn yr haf – mae pobl yn gwersylla ar y Gogarth

2. *Sut ydym ni'n gwahaniaethu rhwng pobl sy'n cael gwasanaethau ac sy'n cysgu ar y stryd yn hytrach na'r rhai sydd â thai bregus?*

- Daw rhai sy'n gadael y carchar i'r ardal gan fod y caffis sy'n cynnig bwyd am ddim i bobl ddigartref yn cael eu hysbysebu yn y carchar
- Mae gan Hope Restored ac Arc Communities wybodaeth am bwy sy'n cysgu allan
- Mae problem yn ymddangos gyda rhai sy'n dewis cysgu allan ac yn gwrthod cynigion o gymorth

3. *Pa ddarpariaeth ydym ni ei angen yn lleol i atal cysgu ar y stryd a sicrhau ymateb cyflym pan fydd pobl yn cysgu allan am y tro cyntaf?*

- Mae angen darpariaeth mynediad uniongyrchol/lloches nos
- Darpariaeth estyn allan
- Y gallu i roi gwybod am rai sy'n cysgu ar y stryd trwy linell ffôn – hyrwyddo rhif Streetlink
- Mae angen ymateb yn syth i adroddiadau o bobl yn cysgu ar y stryd
- Darpariaeth NSNO
- Trosglwyddo i lety â chefnogaeth a llety annibynnol
- Darpariaeth NFNO
- Man diogel lle gall pobl gael cawodydd, bwyd, cymorth iechyd, a dechrau adeiladu ymddiriedaeth
- Lloches Dros Nos i oedolion
- Yr angen am ddarpariaeth/hostel sy'n cefnogi anghenion cyffredinol
- Polisi Ailgyssylltu
- Agwedd ataliol ar gyfer cleientiaid mewn perygl h.y. lluoedd arfog, carchar, ysbyty

Disgwyliadau cwsmeriaid

1. *Beth ydych chi'n meddwl yw disgwyliadau cwsmeriaid mewn perthynas â diwallu eu hanghenion tai yng Nghonwy?*

- Cael llety priodol – fforddiadwy, y maint yn addas ar gyfer y teulu, yn yr ardal, teimlo'n ddiogel/ymddygiad gwrthgymdeithasol
- Mae pobl yn aml yn deall beth sydd ar gael yng Nghonwy a beth fyddai'n briodol
- A oes gwahaniaeth rhwng anghenion tai a'r pethau y mae pobl eu heisiau mewn tai, yn enwedig ym marchnad dai anodd Conwy. Eisiau tŷ 2 ystafell wely, ond yn fwy tebygol o gael fflat 2 ystafell wely.... Eisiau tŷ 6 ystafell wely yn Llandudno, ond ddim un ar gael trwy tai cymdeithasol – cwestiynau mawr ynglŷn â sut i gael pobl i gredu'r hyn rydym yn ei ddweud wrthynt gan nad yw llawer o bobl yn derbyn neu ddeall y realiti - pobl a gweithwyr proffesiynol
- Diwallu anghenion eraill – bod yn agos at deulu, anifeiliaid anwes
- Hygyrchedd – ddim yn teimlo yn unig, agos at wasanaethau, cyfleusterau
- Hawl sylfaenol i gael tai
- Mae pobl yn teimlo mai dyma yw eu 'hawl'..... ac mae'r teimlad hwn o hawl yn llawer anoddach ei reoli na'r disgwyliadau gan ei fod yn aml yn dod gyda barn negyddol o'r gwasanaethau sector cyhoeddus, cymuned ac aelodau eraill y gymuned.
- Y cymorth cywir ar yr adeg cywir
- Dechrau estyn allan
- Problemau gyda disgwyliadau penodol iawn – pobl eisiau'r tŷ penodol, y stryd benodol, yr ardal benodol, yn hytrach nag edrych ar eu sefyllfa bresennol a beth fyddai'n ganlyniad cadarnhaol – digartref neu ddim yn ddigartref
- Llety yw'r hyn y mae pobl yn ei ddisgwyl, ond yn aml nid ydynt yn derbyn neu'n deall pwysigrwydd y gofal a'r gefnogaeth a gynigir iddynt er mwyn helpu i gadw'r llety neu eu paratoi ar gyfer cyfrifoldebau cael llety
- Mae rhai pobl yn dal i weld digartrefedd fel llwybr at dai cymdeithasol
- Preifat neu gymdeithasol – mae'r rhan fwyaf o bobl yn mynnu eu bod eisiau tai cymdeithasol sy'n her pan mae cyn lleied yng Nghonwy
- Anghenion uniongyrchol neu gynllun tymor hir

2. *Sut ydym yn gweithio gydag asiantaethau partner i sicrhau bod gan gwsmeriaid well dealltwriaeth, a dealltwriaeth mwy realistig o'u dewisiadau tai ar gam cynharach?*

- Edrych ar gyngor cyfreithiol, ymestyn cyfnodau rhybudd
- Cynllun cyllidebu
- Lleihau ôl-ddyledion
- Nid yw partneriaid yn deall gweithdrefnau

- Rhannu gwybodaeth
- Canolfan digartrefedd
- Gallai tai cymdeithasol wneud mwy i gefnogi pobl ddiamddiffyn
- Helpu pobl i gynllunio cyn argyfwng
- Rhannu data – diweddariadau data chwarterol

3. *Sut ydyn ni'n galluogi cwsmeriaid i wneud dewisiadau mwy gwybodus??*

- Rhoi rhagor o wybodaeth am eu cyfrifoldebau
- Symud tuag at gynlluniau personol amlasiantaeth sy'n dilyn pobl o gwmpas ac yn cysylltu ag ystod eang o wasanaethau ac nid cynlluniau amryfal ar gyfer gwahanol raglenni.
- Nodi disgwyliadau
- Byddai gonestrwydd a data go iawn yn helpu cwsmeriaid i ddeall y darlun tai yng Nghonwy
- Sicrhau bod gan asiantaethau partneriaeth ddata cyfredol a darlun go iawn o dai yng Nghonwy fel bod gennym negeseuon cyson i gwsmeriaid.
- Sicrhau nad yw partneriaid yn rhoi'r baich ar dimau tai i drwsio problemau cymhleth pobl sy'n aml yn ymestyn ymhell y tu hwnt i'r angen am lety
- Cysylltiadau ag iechyd
- Cymorth a chefnogaeth dros dro i bobl sy'n nesáu at argyfwng
- A ydym yn onest ynglŷn â sicrhau tai
- Gall CBL helpu pobl i weld a deall her cyflenwad cyfyngedig gan eu bod ynghlwm â phroses ymgeisio sy'n eglur, ochr yn ochr â phrinder tai yng Nghonwy. Hyd yn oed gyda chynghor dewisiadau tai gonest, a neges glir nad tai cymdeithasol yw'r ateb i risg tymor byr o ddigartrefedd, mae ymgeiswyr yn aml yn fodlon aros ar y rhestr ac aros am dai cymdeithasol.
- Rhoi gwybod i bartneriaid am ddarlun newidiol cyflenwad a'r galw fel y gallant rannu gyda chwsmeriaid ac atgyfnerthu gosod disgwyliadau

Fforddiadwyedd

1. *Sut allwn ni sicrhau bod tai cymdeithasol yn parhau i fod yn ddewis fforddiadwy i'r rhai sydd ei angen?*

- Modelau dylunio ac adeiladu arloesol – zed pods
- Tanfeddiannaeth – defnyddio ystafelloedd sbâr mewn tai i'w gosod neu i ddarparu llety dros dro. Hyrwyddo incwm ychwanegol a/neu apelio i gydwybod cymdeithasol pobl.

- Parhau i lobïo – ni fydd uchafswm budd-daliadau yn cael ei gyflwyno yn 2018 ond bydd yn cael ei adolygu eto yn 2020
- Adolygu ffioedd gwasanaeth - a oes eu hangen? A oes modelau rhatach?
- Mae dal angen ystyried tai wedi'u rhannu er mwyn cynyddu'r cyflenwad
- Cynyddu gallu'r tenantiaid i gael gwaith
- Mae Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig dal angen grant cyfalaf i adeiladu a lleihau costau benthyca
- Mae enghreifftiau o droi allan mewn tai cymdeithasol yn bryder
- Mae angen meincnodi rhenti – a yw rhenti Conwy yn uchel?
- Mae achosion Uchafswm Budd-daliadau rŵan yn gorfod talu rhent
- A oes digon o gefnogaeth gan ddarparwyr tai cymdeithasol?

2. *Beth mwy allwn ni ei wneud i sicrhau bod llety rhent preifat yn hygyrch?*

- Defnyddio partneriaid cymdeithasau tai i reoli eiddo ar ran y landlord
- Cymhelliant PRS – 6 wythnos + mis o ôl-daliad
- Hyfforddiant/addysg i denantiaid
- Credyd Cynhwysol – canolfan waith, cefnogaeth cyllidebu personol, gallu ariannol
- Recriwtio ar gyfer llety â chefnogaeth
- Bond drwy gydol oes y denantiaeth – diogelwch i'r tenant – tawelwch meddwl i'r landlord – am 6 mis yn unig ar hyn o bryd
- Bondiau y gall y landlord wneud cais i'w hymestyn
- Credyd Cynhwysol – taliadau ymlaen llaw, cyngor a chymorth – talu 9 wythnos o rent ymlaen llaw (gwario i arbed yn erbyn costau gwely a brecwast)
- Lefelau rhent – LHA yn rhy isel
- Gostyngiad yn y dreth/Rhentu Doeth Cymru/CC/cyfyngiadau morgais i gyd yn rhwystrau ac yn gwneud i'r landlord ystyried a ydynt eisiau parhau
- Addysg – hyfforddwyr CC
- Mae angen gwell cyswllt rhwng yr Adran Gwaith a Phensiynau a Thai - ar-lein, cyfarfodydd misol, cyfarfod galw heibio misol yn y ganolfan waith
- Nid yw canolfannau gwaith yn gwybod llawer am yr elfen dai – y tro cyntaf yn ei reoli
- Mae angen cyfrifon banc priodol - mae angen gallu sefydlu debyd uniongyrchol
- Cefnogaeth i landlordiaid

3. *A oes angen asesiad fforddiadwyedd cyffredinol?*

- Sut ydym yn asesu a all tenant fforddio'r eiddo?

- Y mater o wiriadau credyd
- Yn y pwynt brysbennu
- Agwedd cariad caled - mae angen newid diwylliant h.y. rhent neu Sky Mae angen i gwsmeriaid fod â disgwyliadau realistig
- Disgwyliadau realistig

DRAFT